

RAAD VAN DE EUROPESE UNIE

Brussel, 18 oktober 2007 (05.11)
(OR. en)

13288/1/07
REV 1

COHOM 88

VERSLAG

Betreft:	Jaarverslag van de EU over de mensenrechten 2007

INHOUD

Voorwoord nog toe te voegen.

---

1. Inleiding

Het fundament en wezenskenmerk van de Europese Unie is dat zij is gegrondvest op de beginselen van vrijheid, democratie en eerbiediging van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden en van de rechtsstaat. De Europese Unie is van oordeel dat naleving van deze beginselen de eerste voorwaarde voor vrede en stabiliteit in elke samenleving is. Als wereldspeler in veel opzichten, bijvoorbeeld in economische zin, wat betreft de bijdrage aan humanitaire inspanningen enz., heeft de EU ook een mondiale verantwoordelijkheid om de mensenrechten te beschermen en te bevorderen.

Met dit negende jaarverslag van de EU over de mensenrechten, dat de periode van 1 juli 2006 tot en met 30 juni 2007 bestrijkt, wordt beoogd een overzicht te geven van de inspanningen van de Europese Unie op het gebied van de mensenrechten. In het verslag wordt getracht te illustreren op welke wijze de gemeenschappelijke waarden waarop de EU stoelt, worden omgezet in mensenrechtengerelateerde activiteiten met betrekking tot derde landen, in multilaterale fora en in verband met een aantal thematische kwesties.

Hoewel de structuur van dit verslag in hoge mate gelijk is aan die van vorig jaar, wordt er in de editie van dit jaar naar gestreefd extra nadruk te leggen op analyse teneinde een meer alomvattend en diepgaand overzicht te bieden van het effect en de doeltreffendheid van het optreden van de EU op de gebieden mensenrechten en democratisering. Om een alomvattend overzicht te bieden, worden in dit verslag de mensenrechtenacties van de EU zowel vanuit een thematisch perspectief als per land behandeld, hetgeen onvermijdelijk tot enige overlapping leidt.

Evenals in voorgaande jaren komen in het verslag tevens de mensenrechtenontwikkelingen binnen de EU aan de orde, ofschoon de nadruk op externe betrekkingen ligt. Dit is niet alleen een kwestie van samenhang, maar ook van geloofwaardigheid. Het verslag omvat voorts een hoofdstuk over de activiteiten van het Europees Parlement ter bevordering van de mensenrechten en de democratie.

De EU heeft een aantal instrumenten voor de bevordering van mensenrechten en democratie ontwikkeld, zoals politieke dialoog, demarches, een financieel instrument (het Europees instrument voor democratie en mensenrechten - EIDHR), richtsnoeren, actie in multilaterale fora enz. Het overzicht van de tijdens de verslagperiode gevoerde acties zou ook als hulpmiddel moeten dienen voor een beter gebruik van de verschillende instrumenten en een betere samenhang daartussen. Een andere doelstelling van dit verslag is het zorgen voor transparantie en zichtbaarheid.

Tijdens de periode die door dit verslag wordt bestreken, heeft de EU haar inspanningen verder opgevoerd wat betreft de toepassing van de EU-richtsnoeren inzake de doodstraf, inzake foltering en andere wrede, onmenselijke en onterende behandeling of bestraffing, inzake kinderen en gewapende conflicten, en ook wat betreft de toepassing van de EU-richtsnoeren over mensenrechtenverdedigers, met inbegrip van permanente actie ter ondersteuning van vrouwelijke mensenrechtenverdedigers. Wat nieuwe initiatieven betreft, heeft de EU besloten een nieuw pakket mensenrechtenrichtsnoeren inzake de rechten van kinderen op te stellen, die momenteel worden besproken.

De verslagperiode valt vrijwel samen met het eerste werkingsjaar van de Mensenrechtenraad van de VN, die besluiten met gevolgen op lange termijn voor het toekomstig functioneren ervan zou nemen. Gedurende deze periode heeft de Mensenrechtenraad vier gewone zittingen georganiseerd en vier bijzondere zittingen, waarvan er twee aan de situatie in Palestina, één aan die in Libanon en één aan die in Sudan (Darfur) waren gewijd. De EU heeft actief bijgedragen aan het eerste werkingsjaar van de Mensenrechtenraad, zowel in de debatten in het kader van de institutionele opbouw als in de inhoudelijke discussies. De EU heeft met succes een resolutie over de situatie in Darfur ingediend, op grond waarvan de Mensenrechtenraad een nieuwe toepassingsregeling voor de bestaande aanbevelingen inzake de mensenrechten heeft ingesteld. Ofschoon niet alle doelstellingen van de EU werden bereikt bij de onderhandelingen over de institutionele aspecten, hoopt de EU, die een stuwende rol bij de onderhandelingen heeft gespeeld, dat de bereikte resultaten de Mensenrechtenraad in staat zullen stellen zich te ontwikkelen tot een geloofwaardig en doeltreffend orgaan dat alle aspecten van zijn mandaat kan vervullen. Van bijzonder belang is het overeengekomen mechanisme van een universele periodieke evaluatie (Universal Periodic Review - UPR) van alle VN-lidstaten, dat voor een regelmatig onderzoek van de mensenrechtenprestatie van elk land zal zorgen. De toekomstige resultaten van de werkzaamheden van de Mensenrechtenraad zullen afhangen van het gebruik dat de VN-lidstaten van het kader zullen maken; de EU is vastbesloten in de geest van de resolutie houdende instelling van de Mensenrechtenraad verder te gaan.

Een andere prioriteit naast het met de VN verband houdende werk was, evenals in voorgaande jaren, de integratie van de mensenrechten in alle aspecten van het EU-beleid. In dit verband zette de pas benoemde persoonlijk vertegenwoordiger het werk van haar voorganger voort, door, via overleg met de verschillende EU-actoren, bij te dragen tot de bevordering van deze integratie. Bijzondere nadruk lag tevens op de integratie van de mensenrechten en het genderaspect in de crisisbeheersingsoperaties en -missies van de EU.

____

2. Ontwikkelingen in de EU

2.1. Het Bureau voor de grondrechten

Op 15 februari 2007 heeft de Raad het Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten opgericht.[1] Het Bureau werd geopend op 1 maart 2007 ter vervanging van het Europees Waarnemingscentrum voor racisme en vreemdelingenhaat, gevestigd in Wenen.

Het Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten is een onafhankelijk communautair orgaan, dat zich bezighoudt met grondrechtenkwesties die zich in de Europese Unie en haar lidstaten voordoen bij de toepassing van het Gemeenschapsrecht. Het Bureau staat open voor de deelname van kandidaat-lidstaten als waarnemers.[2] De Raad kan ook landen van de Westelijke Balkan die een stabilisatie- en associatieovereenkomst met de EU hebben gesloten uitnodigen om als waarnemers aan het Bureau deel te nemen. Doel van het Bureau is de instellingen van de Gemeenschap en haar lidstaten bijstand en expertise op het gebied van de grondrechten te verlenen bij de uitvoering van het Gemeenschapsrecht, teneinde hen te steunen bij het nemen van maatregelen of het uitstippelen van beleid binnen hun respectieve bevoegdheidsgebieden met het oog op de volledige eerbiediging van de grondrechten. Het Bureau is gemachtigd om:

- objectieve, betrouwbare en vergelijkbare informatie te verzamelen, te analyseren en te verspreiden, methoden te ontwikkelen ter verbetering van de objectiviteit en betrouwbaarheid van de gegevens op Europees niveau en wetenschappelijk onderzoek en enquêtes uit te voeren of aan te moedigen;
- ten behoeve van de instellingen van de Unie en de lidstaten wanneer zij het Gemeenschaps-recht uitvoeren op eigen initiatief of op verzoek van het Europees Parlement, de Raad of de Commissie conclusies en adviezen op te stellen en deze te publiceren;
- een jaarverslag te publiceren over de grondrechtenvraagstukken die op het werkterrein van het Bureau liggen, waarin het aandacht schenkt aan voorbeelden van goede praktijken;
- thematische verslagen op basis van zijn onderzoek te publiceren; en tevens
- om het bewustzijn bij het publiek van de grondrechten te vergroten en actief bekendheid aan zijn werk te geven, een communicatiestrategie te ontwikkelen en de dialoog met het maatschappelijk middenveld te bevorderen.

---

[1] Verordening (EG) nr. 168/2007; PB L 53 van 22.2.2007, blz. 1.

[2] Op basis van een besluit van de betreffende Associatieraad.

Het Bureau zal geen systematisch en permanent toezicht houden op de EU-lidstaten met het oog op de toepassing van artikel 7 van het Verdrag betreffende de Europese Unie (VEU).[1] Bij de aanneming van de verordening heeft de Raad evenwel een verklaring afgelegd met de strekking dat de Raad bij procedures uit hoofde van artikel 7 om bijstand van het Bureau als onafhankelijke speler kan verzoeken.

Om doublures te voorkomen en om complementariteit te waarborgen, coördineert het Bureau zijn activiteiten met die van de Raad van Europa. Hiertoe moeten de Gemeenschap en de Raad van Europa een overeenkomst betreffende de samenwerking tussen de Raad en het Bureau sluiten. Voorts heeft de Raad van Europa een onafhankelijke persoon in de raad van bestuur van het Bureau aangewezen. Het Bureau zal tevens samenwerken met andere internationale organisaties zoals de OVSE/ODIHR en de VN. Daarnaast zal het samenwerken met nationale mensenrechteninstellingen en met andere communautaire organen zoals het Europees Instituut voor gendergelijkheid.

De thematische werkterreinen van het Bureau zullen worden vastgelegd in een meerjarenkader dat vijf jaar bestrijkt. Dit kader zal uiterlijk eind 2007 worden aangenomen. Totdat het meerjarenkader voor het Bureau is vastgesteld, voert het Bureau zijn taken uit binnen de thematische werkterreinen bestrijding van racisme, vreemdelingenhaat en daarmee samenhangende onverdraagzaamheid, en kan het ook reageren op verzoeken van de instellingen van de Unie op andere thematische werkterreinen.

2.2. De rol van de persoonlijk vertegenwoordiger van de SG/HV voor de mensenrechten

Op 29 januari 2007 heeft de secretaris-generaal/hoge vertegenwoordiger voor het GBVB, Javier Solana, Dr. Riina Kionka tot zijn persoonlijk vertegenwoordiger voor de mensenrechten in het kader van het GBVB benoemd. Dr. Kionka is de tweede persoon, na de heer Michael Matthiesen, die een functie aanvaardt die de Europese Raad in december 2004 roemde, "als bijdrage tot de samenhang en de continuïteit van het mensenrechtenbeleid van de EU, met inachtneming van de bevoegdheden van de Europese Commissie".

---

1 In geval van een duidelijk risico op een ernstige inbreuk door een lidstaat op de beginselen van vrijheid, democratie, eerbied voor de mensenrechten en de fundamentele vrijheden en de rechtsstaat.

Met haar benoeming heeft het secretariaat-generaal van de Raad een fundamentele wijziging in zijn aanpak van de mensenrechten aangebracht, door de verantwoordelijkheid voor de mensenrechten in het secretariaat-generaal te combineren met die van de rol van de persoonlijk vertegenwoordiger. Deze dubbele functie houdt in dat de persoonlijk vertegenwoordiger SG/HV Solana vertegen-woordigt in aangelegenheden die op mensenrechten betrekking hebben, en zich als zodanig met veel publieksdiplomatie bezighoudt. Aan Raadszijde richt zij zich evenwel op de fundamentele elementen van het EU-mensenrechtenbeleid: de integratie van mensenrechten in het GBVB en het EVDB, mensenrechtendialoog en -overleg, uitvoering van de EU-richtsnoeren betreffende mensenrechten en internationaal humanitair recht, het mensenrechtenbeleid van de EU in de VN, de Raad van Europa en de OVSE.

Sinds haar benoeming heeft de nieuwe persoonlijk vertegenwoordiger deelgenomen aan een aantal internationale conferenties en seminars, waaronder de jaarlijkse conferentie van de EIDHR in Moskou, de conferentie "Free Children from War" in Parijs, en het derde Wereldcongres tegen de doodstraf in Parijs in februari 2007. De opmerkingen van de persoonlijk vertegenwoordiger tijdens deze en andere openbare evenementen zijn te lezen op de website van de Raad. [1]

De persoonlijk vertegenwoordiger heeft tevens het initiatief gelanceerd om mensenrechtenkwesties regelmatig te bespreken met alle relevante actoren in de Raad, te beginnen met alle ambassadeurs in het Politiek en Veiligheidscomité (PVC) en de speciale vertegenwoordigers van de EU.

De persoonlijk vertegenwoordiger en haar medewerkers hebben tevens talrijke verdedigers van de mensenrechten uit verschillende regio's ontmoet, de Raad vaak vertegenwoordigd bij hoorzittingen van de Subcommissie mensenrechten in het Europees Parlement, van gedachten gewisseld met de betrokken functionarissen van de Raad van Europa en de OVSE, waaronder mensenrechtencommissaris Hammarberg van de Raad van Europa en directeur Strohal van het ODIHR.

In juni 2007 heeft de persoonlijk vertegenwoordiger de Groep mensenrechten van de Raad (COHOM) op de hoogte gebracht van haar plannen om mensenrechten nadrukkelijker onder de politieke aandacht te brengen, onder meer door het PVC nauwer bij het mensenrechtenbeleid te betrekken. Voorts benadrukte zij dat manieren moeten worden gezocht om het mensenrechten- en genderbeleidskader op gestructureerde, systematische en duurzame wijze in EVDB-operaties te integreren.

---

[1] http://www.consilium.europa.eu/cms3_fo/showPage.asp?id=1193&lang=EN&mode=g.

Eind juni is zij door het PVC verzocht een handboek over de integratie van mensenrechten en gender in het EVDB uit te werken.

Tijdens haar eerste maanden in functie heeft de persoonlijk vertegenwoordiger van de SG/HV voor de mensenrechten ook het mensenrechtenteam in het secretariaat-generaal van de Raad versterkt en geconsolideerd. Dit geschiedde als reactie op de uitbreiding van het mensenrechtenterrein en de verzoeken van de lidstaten en het EP aan het secretariaat-generaal van de Raad om meer middelen voor de bevordering van de mensenrechten uit te trekken.

2.3. Het Europees Parlement en de mensenrechten

Het EP is een belangrijke stem betreffende aangelegenheden op het gebied van mensenrechten en democratie geworden.[1] Het levert een bijdrage aan het opstellen, uitvoeren en evalueren van het mensenrechtenbeleid door middel van resoluties, verslagen, missies naar derde landen, mensenrechtenmanifestaties, interparlementaire delegaties en gemeenschappelijke parlementaire commissies met derde landen, mondelinge en schriftelijke vragen, bijzondere hoorzittingen over individuele gevallen en zijn jaarlijkse Sacharov-prijs. Door middel van openbare debatten in de plenaire vergaderingen, commissies, subcommissies en werkgroepen roept het de Raad en de Commissie ter verantwoording. De voorzitter van het EP en de afzonderlijke voorzitters van de commissies of subcommissies stellen ook regelmatig mensenrechtenkwesties aan de orde bij de vertegenwoordigers van derde landen, in rechtstreekse besprekingen of schriftelijk.

De Subcommissie mensenrechten van de Commissie buitenlandse zaken, die bij het begin van de zesde zittingsperiode opnieuw is samengesteld en onder het voorzitterschap staat van Hélène Flautre (Groenen/ALE), is thans de centrale instantie op het gebied van mensenrechtenkwesties in het Parlement. Deze subcommissie neemt parlementaire initiatieven op dit gebied en biedt een permanent forum voor besprekingen over de toestand van de mensenrechten en de ontwikkeling van de democratie in niet-EU-landen met andere EU-instellingen, de speciale rapporteurs van de VN en de vertegenwoordigers van het UNDP, de Raad van Europa, regeringsvertegenwoordigers, mensenrechtenactivisten en NGO's. . Tevens organiseert zij bezoeken van delegaties aan afzonderlijke derde landen, waaronder als belangrijkste de bezoeken aan de kandidaat-lidstaten van de Europese Unie (met name Turkije).

---

1 Een overzicht van de belangrijkste activiteiten van het Europees Parlement op het gebied van de mensenrechten in de externe betrekkingen is te vinden op http://www.europarl.europa.eu/comparl/afet/droi/default.htm.

Een van de belangrijkste doelstellingen van deze subcommissie is bij te dragen tot de integratie van mensenrechten in alle aspecten van de externe betrekkingen van de EU. Dit doet zij onder meer door richtsnoeren op te stellen voor alle interparlementaire delegaties van het EP met derde landen.

Tot haar taken behoort het monitoren en evalueren van de toepassing van EU-instrumenten op het gebied van de mensenrechten. In dit verband legt de subcommissie bijzondere nadruk op de uitvoering van EU-richtsnoeren inzake mensenrechtenkwesties[1]. Tijdens de verslagperiode is er bijzondere aandacht besteed aan de richtsnoeren inzake de doodstraf, de richtsnoeren over foltering en de richtsnoeren inzake de mensenrechtendialoog, alsook aan kwesties in verband met immigratie en asiel.

In dit verband heeft de subcommissie opdracht gegeven tot verscheidene studies: vijf studies inzake de doodstraf (in het gebied van de Grote Meren, de Filipijnen, Singapore, de VS en het Inter-Amerikaanse stelsel) en zeven studies over mensenrechtendialoog en -overleg (met Iran, China, Rusland, Midden-Amerika, in het kader van het ENB en van de overeenkomst van Cotonou, en een samenvattende studie). Er is een belangrijke studie opgesteld over de uitvoering van de EU-richtsnoeren inzake foltering en andere wrede, onmenselijke en onterende behandeling of bestraffing, die heeft geleid tot talrijke landenbezoeken en onderzoeken door de aangestelde deskundige. Dit document is overgelegd aan de Raadsgroep mensenrechten (COHOM) en moet leiden tot praktische inspanningen om de toepassing van die richtsnoeren te versterken.

Wat het voeren van een mensenrechtendialoog en -overleg met derde landen betreft, is het EP-secretariaat uitgenodigd voor EU-informatiebijeenkomsten met NGO's en juridische seminars voorafgaand aan de verschillende ronden van de dialogen en heeft het tijdens de vergaderingen van de Subcommissie mensenrechten na de verschillende ronden aanzienlijke feedback van het voorzitterschap, de Raad en de Commissie gekregen.

De subcommissie heeft voorts voortdurend druk op de EU-instellingen uitgeoefend om te komen tot een daadwerkelijke toepassing van de EU-richtsnoeren inzake mensenrechtenverdedigers, die het voornaamste element vormden van de besprekingen in het laatste EU-NGO-mensenrechtenforum dat in december 2006 in Helsinki heeft plaatsgevonden.

---

1 Zie punt 3.3.

Naast de bovengenoemde studies in verband met de toepassing van de EU-richtsnoeren inzake mensenrechten heeft de subcommissie haar deskundigheid en die van de EU in het algemeen verder ontwikkeld door opdracht te geven tot andere studies, met name een belangrijke studie waarin het effect van de EP-activiteiten op het gebied van mensenrechten buiten de EU wordt beoordeeld; die studie werd ingeleid door vele prominente sprekers tijdens een bij het EP gehouden seminar. Voorts heeft de subcommissie opdracht gegeven tot een reeks studies over de externe aspecten van het intern beleid, met name een studie betreffende het effect dat de EU-strategie ter bestrijding van terrorisme en van het EU-beleid op het gebied van grenstoezicht en de bestrijding van georganiseerde criminaliteit heeft op de eerbiediging en bevordering van mensenrechten en fundamentele vrijheden in derde landen.

Een belangrijk orgaan voor de samenwerking op het gebied van de mensenrechten is de nieuwe Mensenrechtenraad van de VN in Genève, waarvan het EP de oprichting met grote belangstelling en hoge verwachtingen heeft gevolgd. In september 2006 is een EP-delegatie naar Genève gereisd om, op een moment waarop de verscheidene regels van procedures en werkmethoden werden gedefinieerd, opnieuw steun uit te spreken voor een sterke Raad, die in staat is om mensenrechten-schendingen in de hele wereld met succes aan te pakken. De EP bleef de ontwikkelingen in het eerste werkjaar van de Raad volgen. In een op 7 juni 2007 aangenomen resolutie riep het Parlement op tot institutionele regelingen binnen de Raad voor de mensenrechten die zijn mogelijkheid om mensenrechtenschendingen doeltreffend aan te pakken in stand houden. De EP merkte op dat de geloofwaardigheid van de Mensenrechtenraad van de invoering van dergelijke regelingen afhankelijk is. De cruciale rol van speciale procedures bij de bescherming en bevordering van de mensenrechten kreeg bijzondere nadruk. Niettemin was het Parlement ingenomen met het ambitieuze programma dat de Mensenrechtenraad zichzelf heeft opgelegd en met de opstelling van de regelingen voor het bijeenroepen van bijzondere zittingen om in te spelen op urgente crises.

Tussen 10 en 12 juni 2007 heeft een delegatie van leden de vijfde zitting van de Mensenrechtenraad bijgewoond en met het voorzitterschap van de EU en de ambassadeurs van de lidstaten en andere landen, speciaal rapporteurs en non-gouvernementele organisaties gesproken.

Tijdens de verslagperiode heeft de Subcommissie mensenrechten een nauwe dialoog onderhouden met de voorzitter van de Mensenrechtenraad en in haar besprekingen met name aandacht besteed aan de universele periodieke evaluatie, de criteria voor lidmaatschap en de mandaten voor de speciaal rapporteurs.

Meer in het algemeen heeft de Subcommissie mensenrechten een aantal gedachtewisselingen en hoorzittingen over mensenrechtenvraagstukken georganiseerd. Daarbij werd dieper ingegaan op: overgangsrechtspraak, de werking van het International Strafhof en internationaal strafrecht, maatschappelijk verantwoord ondernemen, mensenrechten in China, de doodstraf, het effect van de mensenrechtenactiviteiten van het Europees Parlement en de activiteiten van politieke cartoonisten. Een jaarlijkse hoorzitting is gewijd aan het nabuurschapsbeleid van de EU met speciale aandacht voor de toepassing van mensenrechtenpunten in de nationale actieplannen van een oostelijk en een zuidelijk buurland. Er hebben regelmatige gedachtewisselingen plaatsgevonden over Rusland (met name met een eerbetoon aan Anna Politkovskaja en ter voorbereiding op het mensenrechtenoverleg en de top EU-Rusland, waarbij het EP is vertegenwoordigd door zijn voorzitter), en over Oezbekistan en Centraal-Azië.

Tijdens de verslagperiode heeft het EP delegaties of officiële vertegenwoordigers naar talrijke evenementen afgevaardigd, niet in de laatste plaats het EU-NGO-mensenrechtenforum, het derde Wereldcongres tegen de doodstraf en door de OVSE georganiseerde multilaterale conferenties. Daarnaast heeft het delegaties naar Turkije en het Internationaal Strafhof gezonden.

In een door Europees Parlementslid Elena Valenciano Martínez-Orozco (PSE) opgesteld verslag heeft het EP het functioneren van de EU-mensenrechtendialoog en het overleg met derde landen behandeld. Dit verslag bood een gedetailleerde analyse van de verschillende typen mensenrechtendialoog en -overleg, zoals de gestructureerde dialoog met China, het overleg met Rusland, de nieuwe op een partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst gebaseerde dialoog met Oezbekistan en de politieke dialoog en het eventuele "overleg in het kader van artikel 96" met landen in Afrika, het Caribisch gebied of de Stille Oceaan (ACS). Het document omvatte aanbevelingen ter verbetering van deze dialogen, vooral door vergroting van de transparantie en de bekendheid ervan en de ontwikkeling van de interinstitutionele samenhang van de EU en versterking van de rol van het EP.

Evenals de Subcommissie mensenrechten vergadert de Commissie ontwikkelingssamenwerking regelmatig over mensenrechten in ontwikkelingslanden, het meest recentelijk over het noorden van Oeganda of over specifieke onderwerpen zoals de situatie van de Dalits. In aangelegenheden van gemeenschappelijk belang organiseren de twee organen gezamenlijke vergaderingen of openbare hoorzittingen: op 5 juni 2007 werd bijvoorbeeld tijdens een dergelijke zitting de mensenrechten-situatie in Ethiopië geëvalueerd, twee jaar na de verkiezingen waarbij de EU als waarnemer optrad. In juni 2007 werd een andere bijzondere bijeenkomst georganiseerd door de Conferentie van voorzitters van het Parlement, om de aanslepende conflictsituatie in Darfur (Sudan) onder de aandacht van het Parlement te brengen. Bij deze gelegenheid hebben aartsbisschop Desmond Tutu en Nobelprijswinnares Jody Williams het Parlement toegesproken en de leden van het Europees Parlement opgeroepen concrete stappen te ondernemen en handelend op te treden om het gewapende conflict een halt toe te roepen en een eind te maken aan het lijden van de bevolking van Darfur.

Op initiatief van de Commissie ontwikkelingssamenwerking heeft het Europees Parlement op 12 juli 2007 een resolutie aangenomen waarin het zijn ongerustheid uitspreekt over de mensen-rechtensituatie in Darfur. De lidstaten, de Commissie en de Commissie werd verzocht hun verantwoordelijkheid te nemen en alles in het werk te stellen om de door de crisis getroffen bevolking daadwerkelijke bescherming te bieden.

Het Parlement onderhoudt tevens een regelmatige dialoog met de Parlementaire Assemblee van de OVSE en de Raad van Europa. In dit verband vindt er een permanente dialoog plaats met het bureau van de Commissaris voor de rechten van de mens van de Raad van Europa.

Voorts worden mensenrechtenthema's regelmatig door interparlementaire delegaties van het Parlement besproken met parlementsleden in diverse landen.

Het belangrijkste forum voor politieke dialoog tussen het EP en parlementsleden uit Afrika, het Caribisch Gebied en de Stille Oceaan is de Paritaire Parlementaire Vergadering ACS-EU. Tijdens de dertiende zitting van deze Vergadering, die van 23 tot en met 28 juni 2007 in Wiesbaden (Duitsland) plaatsvond, zijn debatten gehouden over onder meer de situatie in Zimbabwe en in Darfur. Wat het laatste punt betreft is een gezamenlijke ACS-EU-resolutie aangenomen, waarin een beroep op de internationale gemeenschap werd gedaan om tot consensus over de volgende strategische stappen te komen.

De Europees-mediterrane Parlementaire Vergadering biedt de gelegenheid voor het voeren van een parlementaire dialoog over mensenrechten en democratie met de landen van het Middellandse-Zeegebied. In 2007 is de plenaire zitting op 16 en 17 maart in Tunesië gehouden en is hierin speciale aandacht besteed aan het thema "Dialoog tussen culturen". De verschillende commissies van de Vergadering zijn vaker bijeengekomen en hebben vraagstukken besproken als het Arabisch-Israëlische conflict, terrorisme, armoedebestrijding en verbetering van de positie van vrouwen in de Europees-mediterrane landen. De Commissie politiek, veiligheid en mensenrechten heeft er een gewoonte van gemaakt mensenrechten als vast punt op elke agenda te zetten.

Het Europees Parlement neemt ook actief deel aan verkiezingswaarnemingsmissies en draagt aldus bij tot versterking van mensenrechten en democratie in derde landen. De praktijk dat een lid van het Europees Parlement als hoofdwaarnemer van de Europese verkiezingswaarnemingsmissie wordt gekozen is nu ingeburgerd, evenals het zenden van een delegatie van het Europees Parlement voor waarneming gedurende korte perioden als aanvulling op deze missies. Het Europees Parlement hecht groot belang aan dit punt, hetgeen ook blijkt uit het feit dat binnen zijn directoraat-generaal Buitenlandse betrekkingen een afzonderlijke eenheid is ingesteld voor verkiezingswaarneming.

Ongeveer gelijktijdig met de aanneming door de Raad van ministers van dit EU-jaarverslag over de mensenrechten, begint het Europees Parlement met het opstellen van zijn eigen jaarverslag over de mensenrechtensituatie in de wereld en het mensenrechtenbeleid van de EU. Het jongste verslag van het EP is opgesteld door Simon Coveney (EPP-ED) en in april 2007 aangenomen in plenaire vergadering. In de daarmee verband houdende resolutie[1] worden de werkzaamheden van de Europese Unie met betrekking tot de mensenrechten geanalyseerd, en worden voorstellen gedaan om het effect ervan te vergroten. Tot de besproken punten behoren de activiteiten van de EU in internationale organisaties, de integratie van mensenrechten in andere beleidssectoren, inclusief het handelsbeleid, en de mensenrechtendialogen van de EU met derde landen.

In december 2006 kende het Europees Parlement zijn jaarlijkse prijs voor de mensenrechten, de Sacharov-prijs voor vrijheid van denken, toe aan Aliaksandr Milinkevitsj voor zijn strijd voor democratische rechten en politieke vrijheden in Belarus. De heer Milinkevitsj leidde massale demonstraties tegen de oneerlijke presidentsverkiezingen die in maart 2006 werden gehouden en werd verscheidene malen gearresteerd omdat hij mensen aanmoedigde op te komen voor hun grondrecht op vrijheid van meningsuiting en vergadering.

[1] PE 384.496v02-00.

De resoluties over specifieke mensenrechtenschendingen in bepaalde landen, en met name over individuele gevallen die aanleiding geven tot bezorgdheid, vormen een belangrijk aspect van de activiteiten van het Parlement en worden behandeld in de maandelijkse plenaire debatten over dringende kwesties. Naast de bovengenoemde resoluties worden door de voorzitter van het Parlement, de voorzitter van de subcommissie en de voorzitters van de delegaties regelmatige demarches ondernomen. De Raad, de Commissie en de betrokken regeringen worden hierin opgeroepen om maatregelen te nemen. Uit de reacties van deze regeringen blijkt dat zij vaak heel gevoelig zijn voor kritiek van het Europees Parlement.

Individuele gevallen die in het Parlement aan bod zijn gekomen, hadden betrekking op politieke gevangenen, gevangenen die op grond van hun overtuiging vastzitten, journalisten, vakbondsleden en verdedigers van de mensenrechten die in de gevangenis zitten of geïntimideerd of bedreigd worden.

Tijdens de verslagperiode heeft het Parlement in zijn resoluties onder andere de aandacht gevestigd op het volgende: de onderdrukking van de vrijheid van meningsuiting in Rusland, de aan vijf Bulgaarse verpleegsters en een Palestijnse arts opgelegde doodstraf in Libië, de weigering van de Venezolaanse president om de uitzendvergunning van Radio Caracas Televisión (een belangrijk medium van de oppositie in Venezuela) te verlengen; het vermoede gebruik van Europese landen voor het vervoeren en illegaal vasthouden van gevangenen door de CIA; geweld tegen vakbondsmensen in Cambodja; het onevenredige en buitensporige gebruik van geweld door de veiligheidstroepen tijdens de demonstraties van vakbonden en de civiele samenleving die op 10 januari 2007 in Guinee zijn begonnen en de praktijk van de islamitische shariarechtbanken in Nigeria, die in 12 van de 36 Nigeriaanse deelstaten rechtsbevoegdheid in strafzaken hebben, om doodvonnissen en straffen als geseling en amputatie uit te spreken. Het EP nam met voldoening nota van de toezegging van het overgangsbewind om de democratie in Mauritanië te vestigen en was ingenomen met het referendum dat in massale goedkeuring van de grondwet resulteerde. Het Parlement drong bij de Chinese regering en de Dalai Lama aan op hervatting van de dialoog om het vraagstuk Tibet op te lossen en benadrukte dat de betrekkingen tussen de EU en Oezbekistan dienen te berusten op wederzijds respect voor de beginselen van democratie, rechtsstatelijkheid en mensenrechten. Ernstige ongerustheid is uitgesproken over de verslechtering van de mensenrechtensituatie in Iran, met name gezien de opsluiting van zoveel gewetensgevangenen, de terdoodveroordeling en executie van jonge delinquenten, en misbruiken betreffende rechten van minderheden, de godsdienstvrijheid en de persvrijheid.

Tijdens de onderhandelingen over de nieuwe financiële instrumenten voor externe bijstand heeft het Europees Parlement gewezen op de noodzaak van een afzonderlijke verordening voor het EU-optreden inzake democratie en mensenrechten als een van de hoogste prioriteiten, teneinde te zorgen voor zichtbaarheid en flexibiliteit, en benadrukt dat er een instrument moet zijn dat onafhankelijk van de instemming van de autoriteiten van derde landen kan worden ingezet. Gedurende het najaar hebben intensieve en vruchtbare onderhandelingen plaatsgevonden, met Hélène Flautre (Groenen/ALE) en Edward McMillan-Scott (EPP-ED) als co-rapporteurs voor het Europees Parlement, die onder meer hebben geleid tot de invoering van de nieuwe ad hoc maat-regelen, waarmee specifieke steun wordt geboden aan mensenrechtenverdedigers, en de mogelijkheid om niet-geregistreerde organisaties van het maatschappelijk middenveld te steunen. Door het proces van democratische controle van het nieuwe Europees instrument voor democratie en mensenrechten, dat op 20 december 2006 eindelijk is ingesteld, neemt het EP actief deel aan de discussie over de toepassing van dit instrument. Binnen het Europees Parlement is hiertoe een specifieke werkgroep opgezet.

In juni 2007 is in Berlijn het Netwerk van parlementaire commissies mensenrechten van de Europese Unie geïnstalleerd, op initiatief van de voorzitter van de Commissie mensenrechten van de Duitse Bundestag. De voorzitter van de Subcommissie mensenrechten van het EP heeft aan de openingszitting deelgenomen, samen met de persoonlijk vertegenwoordiger van de SG/HV voor de mensenrechten.

Vraagstukken betreffende mensenrechten binnen de EU vallen onder de bevoegdheid van de Commissie burgerlijke vrijheden, justitie en binnenlandse zaken, die de eerbiediging van de grondrechten in de EU als werkterrein heeft. De Commissie buitenlandse zaken en haar Subcommissie mensenrechten werken nauw samen met deze commissie bij het houden van toezicht op de externe gevolgen van interne beleidsmaatregelen, in het bijzonder op het gebied van asiel en immigratie en de mensenrechtenaspecten van de handel in mensen en organen. Deze drie parlementaire instanties blijven ook de kwestie volgen van de illegale overbrengingen van Europese en andere burgers door de CIA middels verscheidene vluchten waarbij het Europese grondgebied en luchtruim gebruikt werden. Begin 2007 heeft het Parlement het verslag Fava aangenomen waarin deze activiteiten werden geanalyseerd en met klem veroordeeld.[1] Naar aanleiding van de kwestie van de illegale overbrengingen door de CIA heeft de Commissie burgerlijke vrijheden in mei 2007 een bijeenkomst met de heer Chertoff, minister van Binnenlandse Veiligheid in de VS, en het Duitse voorzitterschap georganiseerd, teneinde meer informatie ter zake te verkrijgen. De Subcommissie mensenrechten werd in die vergadering vertegenwoordigd door Sarah Ludford.

Indien EU-burgers van oordeel zijn dat hun grondrechten zijn geschonden, kunnen zij zich richten tot de Europese Ombudsman of tot de Commissie verzoekschriften van het Europees Parlement. De Ombudsman onderzoekt klachten over de activiteiten van EU-organen, terwijl de Commissie verzoekschriften zich buigt over verzoekschriften betreffende inbreuken op Verdragsverplichtingen door de lidstaten. Niet zelden moeten lidstaten daarna hun wetgeving aan het Gemeenschapsrecht aanpassen als gevolg van procedures wegens inbreuk op het Verdrag.

---

1 PE 382.246v02-00.

3. Instrumenten en initiatieven van de EU in derde landen

3.1. Gemeenschappelijke strategieën, gemeenschappelijke optredens en gemeenschappelijke standpunten

Hieronder volgt een geactualiseerd overzicht van de gemeenschappelijke strategieën, gemeenschappelijke optredens en gemeenschappelijke standpunten, alsook van de crisisbeheersingsoperaties die tijdens de verslagperiode van kracht waren.

Gemeenschappelijke strategieën zijn bedoeld om doelstellingen te bepalen en om de doeltreffendheid van het EU-optreden te vergroten door de algemene samenhang van het beleid van de Unie te versterken. Zij worden door de Europese Raad (staatshoofden en regeringsleiders) aangenomen en door de Unie uitgevoerd op gebieden waar de lidstaten aanzienlijke belangen gemeen hebben. Tijdens deze verslagperiode zijn geen nieuwe gemeenschappelijke strategieën aangenomen.

Gemeenschappelijke optredens hebben betrekking op specifieke situaties waarin een optreden van de Unie nodig wordt geacht. Tijdens de verslagperiode heeft de EU een groot aantal voor de mensenrechten relevante gemeenschappelijke optredens vastgesteld. Deze gemeenschappelijke optredens hebben in de eerste plaats betrekking op de benoeming van speciale vertegenwoordigers van de EU en op civiele en militaire crisisbeheersingsoperaties.

Crisisbeheersingsoperaties: Mensenrechtenkwesties en conflictpreventie

Op het gebied van **conflictpreventie** is de EU haar instrumenten voor lange- en kortetermijnpreventie blijven ontwikkelen. Het verslag van het voorzitterschap aan de Europese Raad over EU-activiteiten in verband met preventie, waaronder de uitvoering van het EU-programma voor de preventie van gewelddadige conflicten, geeft de vorderingen op dit gebied weer.

Integratie van mensenrechten en gender heeft in de context van crisisbeheersingsoperaties een steeds belangrijker plaats ingenomen en de missies zijn zich bewuster geworden van mensenrechten- en gendervraagstukken. Vraagstukken inzake mensenrechten en gender worden geleidelijk aan stelselmatig opgenomen in het plannen en uitvoeren van alle EVDB-operaties en vervolgens geëvalueerd in het leerproces. De mandaten van de speciale vertegenwoordigers van de EU bevatten nu specifieke bepalingen voor het aanpakken van mensenrechten- en gendervraagstukken. Gespecialiseerde adviseurs inzake mensenrechten en/of gendervraagstukken zijn aan een toenemend aantal missies toegewezen (politiemissie van de EU in Afghanistan, militaire operatie van de EU ter ondersteuning van de missie van de Organisatie van de Verenigde Naties in de Democratische Republiek Congo (MONUC) tijdens het verkiezingsproces, politiemissie van de EU voor de Palestijnse Gebieden, waarnemingsmissie in Atjeh). Laatstelijk zijn in juni 2007 de functies van adviseur voor mensenrechten- en gendervraagstukken toegevoegd aan de missie van de Europese Unie op het gebied van hervorming van de veiligheidssector in de Democratische Republiek Congo (DRC) en de politiemissie van de EU in de DRC, en er zijn ervaren personen aangesteld.

Het PVC heeft aanbevolen belangrijke documenten op het gebied van de integratie van mensenrechten en gender in het EVDB te bundelen als referentie voor toekomstige planning en uitvoering van EVDB-missies en -operaties, en als materiaal voor opleidingen. De plannen voor een toekomstige EVDB-missie in Kosovo houden ook in dat er een eenheid mensenrechten en gender wordt opgericht.

Gendermainstreaming is een integraal onderdeel van het bepalen van strategische doelstellingen van EVDB-missies. De "Checklist om ervoor te zorgen dat gendermainstreaming en de uitvoering van Resolutie 1325 van de VN-Veiligheidsraad worden meegenomen in de planning en uitvoering van EVDB-operaties" van 27 juli 2006 vormt een leidraad voor de planners van de missie. De Raad heeft in november 2006 conclusies aangenomen over de bevordering van gendergelijkheid en gendermainstreaming bij crisisbeheersing. Voorts is op 30 November - 1 December 2006 in Brussel een opleidingsseminar over gendermainstreaming in EVDB-missies gehouden voor essentieel missiepersoneel. De Hongaarse minister van Defensie heeft in april 2007, met ondersteuning van het EU-voorzitterschap, ook een seminar over gender en EVDB gehouden voor het personeel van de lidstaten en de EU-instellingen.

VROUWEN, VREDE EN VEILIGHEID

Vrouwen spelen in vredesprocessen een belangrijke rol, maar worden vaak vergeten. Vrouwen zijn tijdens oorlogen en gewapende conflicten, en ook na conflicten, vaak slachtoffer van seksueel geweld en uitbuiting. In de internationale militaire en civiele missies worden zeer weinig vrouwen ingezet en tussen landen die personeel leveren is het niveau van de opleiding, die het personeel bewust moet maken van het gendervraagstuk, uiteenlopend.

In 2000 heeft de VN de speciale rol en behoeften van vrouwen in 2000 erkend door Resolutie 1325, over vrouwen, vrede en veiligheid, aan te nemen. De afgelopen twee jaar heeft de Raad stappen gezet om ervoor te zorgen dat Resolutie 1325 van de VN-Veiligheidsraad in de EVDB-context wordt uitgevoerd. In november 2006 heeft de Raad onder meer vastgesteld dat er voor alle EVDB-missies en -operaties een genderadviseur of een contactpunt moet komen. Charlotte Isaksson was de eerste genderadviseur in EUFOR RDC. We hebben haar gevraagd samen te vatten wat zij heeft ervaren en geleerd.

1. U was de eerste genderadviseur in een militaire missie van de EU. Wat waren uw taken als genderadviseur in het operationeel hoofdkwartier?
Ik moest de operationele bevelhebber adviseren over vraagstukken in verband met vrouwen en gender en de genderfunctie opbouwen in de structuur van de troepenmacht. De taken betroffen onder meer planning en opleiding met als doel een genderperspectief in het dagelijkse werk van de operatie te introduceren. Tot slot heb ik plaatselijke vrouwenorganisaties gesteund en heb ik met deze organisaties samengewerkt.

2. Het introduceren van een genderperspectief is geen doel op zich, maar moet de operationele doeltreffendheid verhogen. Kunt u beschrijven of een genderperspectief invloed heeft gehad op activiteiten van EUFOR RDC, en zo ja, welke?
Werken met een genderperspectief binnen een militaire organisatie biedt zeer zeker steun aan het werk en de resultaten van de operatie. Dankzij dit perspectief is het met name gemakkelijker om informatie en inlichtingen te vergaren en te verzamelen en wordt de doelstelling van het verkrijgen van geloofwaardigheid bij de plaatselijke bevolking, gediend. Het is van het grootste belang de harten en geesten van de plaatselijke bevolking voor zich te winnen zodat er ten aanzien van ons en ons werk sprake is van vertrouwen en geloofwaardigheid onder de bevolking. In dit verband is het van levensbelang aandacht te schenken aan het vrouwelijke deel van de bevolking, hetgeen in eerdere missies niet altijd is gebeurd.

3. Vrouwenorganisaties beklagen zich er vaak over dat zij niet bij vredesonderhandelingen worden betrokken en dat zij door de internationale militaire aanwezigheid worden genegeerd. Hoe heeft EUFOR RDC met plaatselijke vrouwenorganisaties samengewerkt?
EUFOR RDC Congo heeft verscheidene bijeenkomsten en debatten met plaatselijke vrouwenorganisaties gehouden om de situatie van vrouwen te leren kennen en naar hun analyses en suggesties voor de toekomst te luisteren. Doel was ook te tonen dat de EU hun inspanningen voor gendergelijkheid en zelfbeschikking van vrouwen krachtig steunt. De samenwerking van EUFOR RDC met plaatselijke vrouwenorganisaties is zeer positief onthaald en is na het vertrek van EUFOR RDC door de minister voor vrouwen- en gezinszaken geconsolideerd. We hebben een aantal vrouwenorganisaties geholpen bij het vinden van aansluiting bij internationale vrouwenorganisaties en donoren. Zij hebben ons geholpen met waardevolle informatie over contacten met diverse Congolese actoren voor slachtoffers van verkrachting en seksueel misbruik. EUFOR RDC had geen mandaat om deze slachtoffers te steunen, maar wist toen wel tot welke plaatselijke autoriteit zij zich moest wenden voor medische, psychosociale en juridische hulp aan slachtoffers.

4. De VN heeft een aantal jaren geleden ernstige schade opgelopen doordat VN-personeel betrokken was bij seksuele uitbuiting en seksueel misbruik in de DR Congo. Er zijn sedertdien stappen genomen om herhaling te voorkomen. Hoe heeft EUFOR RDC dit risico/probleem aangepakt?
De operatie hanteerde ten aanzien van seksuele uitbuiting en seksueel misbruik een absolute nultolerantie. De operationele bevelhebber had daartoe besloten en het stond op de instructiekaart van de soldaten. Het was een goede manier om iets "nieuws" te introduceren in iets dat reeds bestaat en volledig wordt aanvaard. De voorschriften zijn ook aan het personeel uitgelegd. Zo'n 75 mensen hebben een speciale opleiding gevolgd over seksuele uitbuiting en seksueel misbruik, gegeven door deskundigen van MONUC. Tijdens de operatie zijn ons gelukkig geen gevallen van seksuele uitbuiting en seksueel misbruik gemeld.

5. Alle EVDB-missies moeten een genderperspectief hebben en speciale contactpunten of adviseurs in- en aanstellen. Wat raadt u hun aan?
Om stap voor stap voort te gaan en niet te vergeten dat dit voor de meeste mensen iets geheel nieuws is. Het personeel moet begrijpen hoe de invoering van een genderperspectief hen kan helpen. Wanneer zij dat begrijpen, is het heel gemakkelijk, maar het verandert niet van de ene dag op de andere. Ook is het van belang te beschikken over een goed netwerk.

6. De Raad heeft benadrukt dat genderopleiding noodzakelijk is. Wat voor opleiding heeft u gedaan tijdens de missie en wat is ermee bereikt?
Zo'n 300 deelnemers aan de troepenmacht hebben een basisopleiding gevolgd die inhield dat ik achtergrondinformatie gaf bij Resolutie 1325 en speciale aandacht schonk aan de vraag waarom een militaire operatie een genderperspectief moet introduceren en zich moet richten op plaatselijke vrouwen. Ik heb ervaren dat de meeste cursisten het gevoel hadden van "ja, natuurlijk, waarom hebben we daar niet eerder aan gedacht?". De opleiding was de eerste zeer belangrijke stap in het proces van het introduceren van gender in deze operatie.

7. De EU streeft naar een beter genderevenwicht in EVDB-operaties. Waarom moeten er meer vrouwen in een missie? Hoe lag het genderevenwicht in EUFOR RDC? In de operatie hadden de vrouwen een aandeel van 4,5%. Bij de FARDC 5 %. Een goed genderevenwicht in onze operaties en missies is van groot belang. Vrouwen in de troepenmacht zijn een belangrijk voorbeeld voor de plaatselijke vrouwelijke bevolking. Tegelijkertijd laten we zien dat vrouwen en mannen in een situatie van gendergelijkheid kunnen samenwerken en dat dat positief is. Gendergelijkheid laten zien kan het proces van totstandbrenging van gendergelijkheid vooruit helpen. Bovendien zijn bepaalde taken gemakkelijker uit te voeren en is bepaalde informatie gemakkelijker te krijgen indien vrouwen zich richten tot plaatselijke vrouwen. Soms kunnen mannen de plaatselijke vrouwen zelfs niet eens benaderen (afhankelijk van de cultuur en godsdienst). In onze troepenmacht hebben patrouilles ervaren dat zij agressiever door de bevolking werden bejegend wanneer zij alleen met mannen patrouilleerden. Wanneer er vrouwen in de patrouille zaten, werden zij vriendelijker tegemoet getreden.

Als follow-up van de EU-richtsnoeren over kinderen en gewapende conflicten is verdergewerkt aan de problematiek van **kinderen in gewapende conflicten** en aan **Resolutie 1612 van de VN-Veiligheidsraad.** Op basis van een evaluatie van de vorderingen met de uitvoering van deze richtsnoeren is een implementatiestrategie [1] ontwikkeld. Deze omvat een checklist voor het in EVDB-missies integreren van de bescherming van kinderen die het slachtoffer zijn van gewapende conflicten. De rapportering over kinderen en gewapende conflicten is verder gesystematiseerd. Zie de punten 3.2 en 4.3.

[1] 9767/06.

Crisisbeheersing: operationele activiteiten

De operationele activiteiten in het kader van de **crisisbeheersing** hebben zich tijdens de rapporteringsperiode verder uitgebreid, zowel op civiel als op militair gebied. De EU voert momenteel een brede waaier van civiele en militaire missies uit op drie continenten, met een takenpakket dat gaat van vredeshandhaving en toezicht op de implementatie van een vredesproces tot advies en bijstand in militaire, politionele, grenstoezicht- en rechtsstaat-aangelegenheden. Andere missies worden actief voorbereid.

De waarnemingsmissie in Atjeh (WMA), die wordt geleid door de heer Pieter Feith uit de EU, is ingesteld om toe te zien op de uitvoering van het memorandum van overeenstemming (MOU) dat op 15 augustus 2005 in Helsinki (Finland), is ondertekend door de regering van Indonesië (RvI) en de Beweging Vrij Atjeh (GAM). De WMA heeft haar mandaat op 15 december 2006 met succes afgerond. Na bemiddeling door de WMA zijn de partijen het erover eens dat er geen betwiste amnestiezaken meer zijn. Het Indonesische parlement heeft nieuwe wetgeving aangenomen over het bestuur van Atjeh en de nieuwe wet is op 1 augustus 2006 in werking getreden. Na een moeizame start lopen de reïntegratieprogramma's thans. Het Memorandum maakt gewag van een vorderingencommissie die zich moet buigen over niet afgewikkelde vorderingen op reïntegratie-fondsen. De partijen hebben een kader voor zo'n commissie opgesteld en zetten de besprekingen voort.

De WMA was de eerste EVDB-missie die een uitdrukkelijk mandaat kreeg om de mensenrechten te volgen. Dat was een welkome stap in de richting van het opnemen van mensenrechten in EVDB-missies. De mensenrechtensituatie in Atjeh is stabiel. Tijdens de missie hebben zich geen gevallen voorgedaan van systematische schending van mensenrechten en waren er opmerkelijk weinig veiligheidsincidenten. De regering bespreekt nog hoe er een mensenrechtenrechtbank in Atjeh zal worden ingesteld en de uitspraak van het Grondwettelijk Hof heeft de instelling van een waarheids- en verzoeningscommissie vertraagd. Tijdens haar mandaat heeft de WMA diepgaand onderzoek verricht naar en uitspraken gedaan over klachten en beweerde schendingen van het Memorandum, gaande van gewelddadige, soms dodelijke incidenten tot uitvoerige wetgevingsdomeinen.

De WMA heeft een aantal lessen geleerd voor toekomstige missies op het gebied van mensenrechten: er moet worden nagedacht over de wijze waarop mensenrechtenwaarnemers kunnen bijdragen aan de operaties van de missie, en tot de doelstellingen en taken van de missie moet gendergevoelig taalgebruik behoren. Het is van het allergrootste belang dat alle personeelsleden van de missie een goede mensenrechtenopleiding krijgen, ook over gendervraagstukken, die deel uitmaakt van de opleiding die voorafgaat aan de uitzending. De aanwezigheid van een bevoegde mensenrechtenadviseur biedt de mogelijkheid om de algemene richtsnoeren te vertalen in concrete instructies.

Regio's of missies:

De bevordering van de democratie, de mensenrechten en de rechtsstaat zijn belangrijke aandachtgebieden in de betrekkingen van de EU met **Irak**. De EU-steun aan het grondwetgevend en verkiezingsproces in 2005 was aanzienlijk. Naast omvangrijke financiële steun, leverde de EU ook een aantal deskundigen die in de aanloop naar de verkiezingen van december zouden samenwerken met de Onafhankelijke Verkiezingscommissie van Irak. De EU heeft via haar **geïntegreerde rechtsstaatmissie voor Irak (EUJUST LEX)** sedert juli 2005 in EU-lidstaten 45 cursussen in beheer en strafrechtelijk onderzoek verstrekt aan meer dan 1100 hoge functionarissen van de politiediensten, het gerechtelijk apparaat en het gevangeniswezen van Irak. In 2007 is EUJUST LEX ook begonnen een klein aantal werkervaringsuitwisselingen in de lidstaten van de EU aan te bieden. De EU heeft in de zomer van 2006 besloten de missie tot en met 31 december 2007 te verlengen. Op verzoek van Irak bespreekt de EU nu een verdere verlenging tot in 2008, met nadruk op de blijvende inzet van de EU om de rechtsstaat in Irak te steunen.

In 2006 zijn zowel **de missie van de Europese Unie voor bijstandverlening inzake grensbeheer aan de grensovergang bij Rafah** als EUPOL **COPPS** hun eerste jaar van activiteit ingegaan. De grensovergang bij Rafah is zonder onderbreking open geweest tot 25 juni, maar de winst van Hamas bij de Palestijnse parlementsverkiezingen in januari 2006 en de daaropvolgende beginselen van het Kwartet hebben geleid tot een afname en opschorting van de activiteiten van EUPOL COPPS binnen de civiele Palestijnse politie. Dit is een gevolg van de rechtstreekse koppeling in de bevelsstructuur tussen Hamas, de minister van Binnenlandse Zaken en de Palestijnse civiele politie. Voorts is Israël na de ontvoering van Israëlisch soldaat Gilad Shalit op 25 juni begonnen met een beleid van eenzijdige sluiting van de grensovergang bij Rafah, ten gevolge waarvan de grens-overgang slechts sporadisch open is. De grensovergang bij Rafah is sinds 9 juni 2007 gesloten, na de overweldigende gewapende overwinning van Hamas in Gaza in juni. Anderzijds kon EUPOL COPPS na het vertrek van Hamas uit de noodregering na juni 2007 weer met de Palestijnse civiele politie worden ingezet op de Westelijke oever.

Afrika

De EU heeft haar **civiel-militaire optreden ter ondersteuning** van de missie van de Afrikaanse Unie in de regio Darfur in **Sudan** (**AMIS**) voortgezet. De EU biedt in dit kader doorlopende militaire bijstand in de vorm van technische, plannings- en managementondersteuning van alle commandoniveaus van AMIS. Ook is financiële steun verstrekt, via de Afrikaanse Vredesfaciliteit of bilateraal, alsmede logistieke steun, waaronder strategisch luchtvervoer. Voorts is de EU momenteel vice-voorzitter van de commissie voor het toezicht op het staakt-het-vuren, die een beslissende rol speelt in het vredesakkoord voor Darfur, en levert de EU een aantal militaire waarnemers. Politiefunctionarissen van de EU blijven een centrale rol spelen bij de opbouw van de civiele politiecapaciteit van AMIS door steun, advies en opleiding te verlenen aan de politie-commandostructuur van AMIS en politiefunctionarissen in het veld. De EU blijft ook steun verlenen aan de ontwikkeling van de politiecapaciteit van de Afrikaanse Unie en het opzetten van een politie-eenheid binnen het secretariaat van de AU in Addis Abeba.

De EU heeft bij twee gelegenheden besloten zowel het civiele als het militaire deel van het optreden ter ondersteuning van AMIS voort te zetten, en wel na een besluit van de Raad voor Vrede en Veiligheid van de Afrikaanse Unie om het mandaat van AMIS te verlengen. De EU heeft zeer onlangs besloten het ondersteunend optreden met zes maanden te verlengen, vanaf 1 juli. De EU heeft bij verscheidene gelegenheden de nadruk gelegd op de noodzaak van een versterking en uitbreiding van de vredeshandhavingsmissie in Darfur, en de EU heeft in dit verband haar krachtige steun uitgesproken voor de inzet van de hybride operatie van de AU/VN, overeenkomstig het besluit van de Raad voor Vrede en Veiligheid van de AU van 22 juni 2007 en Resolutie 1769 (2007) van de VN-Veiligheidsraad, die op 30 juli 2007 is aangenomen.

De EU heeft op 19 april 2007 de heer Torben Brylle tot nieuwe SVEU voor **Sudan** benoemd (Besluit 2007/238/GBVB[1] van de Raad en Gemeenschappelijk Optreden 2007/238/GBVB[2]). Het werk van de SVEU zal gericht blijven op drie hoofdgebieden: een politieke regeling van het conflict in Darfur, hulp aan de partijen in Sudan, de AU en de VN; zorgen voor maximale effectiviteit en zichtbaarheid van de steun van de EU aan AMIS; de uitvoering van het algemeen vredesakkoord in Sudan mogelijk maken. Een belangrijk deel van het mandaat van de SVEU houdt verband met aspecten van de mensenrechten; de SVEU volgt de toestand op dit gebied en onderhoudt regelmatig contact met de Sudanese autoriteiten, de AU en de VN, in het bijzonder met het Bureau van de Hoge Commissaris voor de mensenrechten, de mensenrechtenwaarnemers die actief zijn in de regio en het bureau van de openbaar aanklager bij het Internationaal Strafhof. De rechten van kinderen en vrouwen en de bestrijding van de straffeloosheid worden in het mandaat van de SVEU specifiek genoemd.

---

1 Besluit 2007/238/GBVB van de Raad van 19 april 2007 houdende benoeming van de speciale vertegenwoordiger van de Europese Unie voor Soedan (PB L 103 van 20.04.2007, blz. 52-53).

2 Gemeenschappelijk Optreden 2007/108/GBVB van de Raad van 15 februari 2007 houdende verlenging van het mandaat van de speciale vertegenwoordiger van de Europese Unie voor Sudan (PB L 46 van 16.2.2007, blz. 63-76).

De EU biedt **militaire steun** aan de missie van de Afrikaanse Unie in **Somalië (AMISOM**).[1] Het onderdeel militaire steun biedt hoofdzakelijk bijstand aan de strategische planningscel van de Afrikaanse Unie, zoals het opzetten van het inzetplan van AMISOM. De EU heeft AMISOM ook financieel gesteund, zowel via de Afrikaanse Vredesfaciliteit en het Stabiliteitsinstrument als via bilaterale bijdragen.

De Europese Unie heeft voortdurend blijk gegeven van haar steun voor het overgangsproces in de **Democratische Republiek Congo (DRC)**. Op 15 februari 2007 heeft de Raad een nieuwe SVEU voor het gebied van de Grote Meren in Afrika benoemd, en wel Roeland VAN DE GEER (Gemeenschappelijk Optreden 2007/112/GBVB)[2]. De secretaris-generaal/hoge vertegenwoordiger voor het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid (SG/HV) heeft de regering van de DRC in een brief van 11 mei 2007 op de hoogte gesteld van de hernieuwde inzet van de Europese Unie. In aansluiting op eerdere missies (EUPOL Kinshasa en EUFOR RD Congo) zal de EU thans haar ondersteuning van de hervorming van de veiligheidssector (SSR) met justitie-interface in de DRC verlengen met EUPOL Kinshasa vervangt.

De Republiek Moldavië (hierna "Moldavië" genoemd)

Gemeenschappelijke strategieën

GEEN

Gezamenlijke activiteiten

De speciale vertegenwoordiger van de EU voor Moldavië (die in eerste instantie op 23 maart 2005 is benoemd) heeft zijn werk voortgezet. Op 1 maart 2007 heeft een nieuwe SVEU, dr. Kalman Mizsei, de functie overgenomen (GBVB/2007/107). Zijn mandaat heeft in de eerste plaats betrekking op de EU-bijdrage aan de regeling van het conflict in Trans-Dnjestrië. Het heeft tevens betrekking op de bestrijding van mensenhandel en handel in wapens en andere goederen en de mensenrechten. Voorts ziet de SVEU toe op alle EU-activiteiten, met name op belangrijke aspecten van het actieplan inzake het Europees Nabuurschapsbeleid met Moldavië.

---

1 Gemeenschappelijk Optreden 2007/245/GBVB van de Raad van 23 april 2007 houdende wijziging van Gemeenschappelijk Optreden 2005/557/GBVB inzake het civiel-militaire optreden van de Europese Unie ter ondersteuning van de missie van de Afrikaanse Unie in de regio Darfur in Sudan met betrekking tot de opneming van een ondersteunende militaire component ter verlening van bijstand bij het opzetten van de missie van de Afrikaanse Unie in Somalië (AMISOM) (PB L 106 van 24.4.2007, blz. 65-66).

2 PB L 46 van 16.2.2007, blz. 79.

Gemeenschappelijke standpunten

De Raad heeft op 19 februari 2007 (met technische wijzigingen) het gemeenschappelijk standpunt inzake beperkende maatregelen tegen de leiders van de regio Trans-Dnjestrië in de Republiek Moldavië en verscheidene Transdnjestrische hoge functionarissen die betrokken waren bij de sluiting met geweld van Moldavischtalige scholen, verlengd (GBVB/2007/121).

Crisisbeheersingsoperatie

De EU-grensbijstandmissie voor Moldavië en Oekraïne [1] (EUBAM) heeft haar werk voortgezet. De missie wordt georganiseerd door de Commissie in het kader van Tacis en er zijn ongeveer 100 douane- en politiemensen uit de lidstaten van de EU bij betrokken. In mei 2007 is het mandaat van de missie verlengd tot 30 november 2009.

Het hoofd van de missie fungeert tevens als politiek hoofdadviseur van de SVEU voor Moldavië. Voorts is er een SVEU-grensteam, bestaande uit drie personen, dat de verbinding onderhoudt tussen de SVEU en de Raad.

Westelijke Balkan

Ambassadeur Erwan Fouéré is blijven werken als SVEU en als hoofd van de delegatie van de Commissie in de **voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië**. Zijn mandaat als SVEU betreft hoofdzakelijk het geven van advies en bijstand in het politieke proces, het coördineren van de inspanningen die de internationale gemeenschap levert ter ondersteuning van de kader-overeenkomst van Ochrid, en het nauwlettend volgen van veiligheidskwesties en inter-etnische vraagstukken. Hij zal ook bijdragen aan de ontwikkeling en de consolidering van de eerbiediging van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden in het land.

[1] http://www.eubam.org/

De SVEU's in **Bosnië en Herzegovina**, Christian Schwarz-Schilling en Miroslav Lajcak, zijn het bevorderen van een samenhangende en consequente aanpak van de integratie van de mensenrechten in het beleid van de EU als een prioriteit blijven zien, en coördineerden concrete acties op verscheidene gebieden, met name het werken aan een oplossing voor het vraagstuk van bepaalde groepen politiemensen aan wie certificering is geweigerd.

De **politiemissie van de Europese Unie (EUPM)**[1] steunt, als onderdeel van de meer algemene op de rechtsstaat georiënteerde aanpak in Bosnië en Herzegovina en de regio, de instelling van een duurzame, professionele en multi-etnische politiedienst die functioneert volgens de hoogste Europese en internationale normen. Deze politiedienst moet optreden in overeenstemming met de toezeggingen die zijn gedaan als onderdeel van het stabilisatie- en associatieproces met de Europese Unie. De EUPM treedt op in overeenstemming met de algemene doelstellingen van bijlage 11 van het akkoord van Dayton/Parijs en deze doelstellingen worden ondersteund door de instrumenten van de Gemeenschap. In 2006 nam de EUPM het voortouw bij de coördinatie van politiële aspecten in het kader van de EVDB-inspanningen ter bestrijding van de georganiseerde criminaliteit. De EUPM heeft de plaatselijke autoriteiten bijgestaan bij het plannen en uitvoeren van grote en op de georganiseerde criminaliteit gerichte onderzoeken; zij zag onder meer toe op de volledige eerbiediging van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden.

Het **planningsteam van de Europese Unie voor Kosovo (EUPT Kosovo)** is ingesteld om een aanvang te maken met de planning voor een toekomstige EVDB-missie op het gebied van de rechtsstaat[2]. De EVDB-missie zal een cruciaal onderdeel vormen van de grotere inzet van de EU naar aanleiding van de regeling van de status en de daaropvolgende beëindiging van de UNMIK, met het oog op het verlenen van bijstand aan Kosovo bij de uitvoering van de regeling inzake de status, de versterking van de rechtsstaat en de bevordering van de verdere integratie van Kosovo in Europa.

De toekomstige EVDB-missie zal haar mandaat vervullen door monitoring, begeleiding en advies, en zal indien nodig over een aantal uitvoeringsbevoegdheden blijven beschikken. Doel van de toekomstige EVDB-missie zal onder meer zijn om de overheid, het justitieel apparaat en de wetshandhavingsinstanties van Kosovo bij te staan bij de ontwikkeling van een onafhankelijk, multi-etnisch justitieel, politioneel en douaneapparaat, zonder politieke inmenging, bij de bevordering van de mensenrechten en bij de naleving van internationaal erkende normen en Europese beste praktijken. Ofschoon de situatie op het gebied van mensenrechten en veiligheid van minderheidsgemeenschappen in Kosovo de jongste jaren enigszins is verbeterd, dient daaraan nog bijzondere aandacht te worden besteed.

---

1 http://www.eupm.org/
2 Gemeenschappelijk Optreden 2006/304/GBVB van de Raad van 10 april 2006.

De mensenrechten zullen horizontaal worden geïntegreerd gedurende heel de toekomstige EVDB-missie, die door het inzetten van mensenrechten- en genderdeskundigen ervoor zal zorgen dat de missie bij het vervullen van haar activiteiten de internationale normen inzake mensenrechten systematisch en volledig naleeft.

Bij de planning van nieuwe EVDB-missies en de uitvoering van de lopende EVDB-missies is rekening gehouden met het feit dat Resolutie 1325 van de VN-Veiligheidsraad in het kader van EVDB-missies volledig moet worden uitgevoerd, onder meer door contacten met plaatselijke vrouwenorganisaties en door genderadviseurs in te schakelen.

3.2 Actieplannen in het kader van het ENB

Het Europees Nabuurschapsbeleid (ENB), dat in 2004 is opgezet, moet ervoor zorgen dat er geen nieuwe scheidslijnen ontstaan tussen de uitgebreide EU en haar buurlanden, maar dat de welvaart, de stabiliteit en de veiligheid van alle betrokkenen worden vergroot [1]. Het ENB betreft de onmiddellijke buurlanden van de EU, aan gene zijde van land- of zeegrens: Algerije, Armenië, Azerbeidzjan, Belarus, Egypte, Georgië, Israël, Jordanië, Libanon, Libië, Moldavië, Marokko, de Palestijnse Autoriteit, Syrië, Tunesië en Oekraïne. Via het ENB biedt de EU haar buren een bevoorrechte verstandhouding, geschraagd door een wederzijdse inzet voor gemeenschappelijke waarden (democratie en mensenrechten, rechtsstaat, goed bestuur, beginselen van de markt-economie en duurzame ontwikkeling). Het ENB gaat dus verder dan de bestaande betrekkingen en biedt een dieper gaande politieke relatie en economische integratie. Hoe ver de ambitie van de relatie gaat hangt af van de mate waarin deze waarden daadwerkelijk worden gedeeld.

Centraal in het Europees Nabuurschapsbeleid staat het bilaterale ENB-actieplan dat door de EU en iedere partner wordt opgesteld. Dit instrument is een agenda voor politieke en economische hervormingen met prioriteiten voor de korte en de middellange termijn. Het politieke hoofdstuk van ieder ENB-actieplan bestrijkt een breed gebied van mensenrechten, vraagstukken inzake bestuur en democratisering, met wisselende accenten en differentiëring al naar gelang de mate van inzet waarvan ieder partnerland blijk geeft. Over deze ENB-actieplannen wordt met het partnerland onderhandeld en daarom verschillen taal en inhoud vaak per plan.

[1] http://ec.europa.eu/world/endp/index_en.htm

Deze doelen in de actieplannen moeten bijdragen aan essentiële hervormingen op het gebied van democratisering (zoals kieswetten, decentralisatie, versterking van het bestuurlijk vermogen), de rechtsstaat (zoals hervorming van straf- en burgerlijk wetboek, wetboeken van strafvordering, versterking van de doeltreffendheid van de gerechtelijke instanties, het uitwerken van strategieën voor de bestrijding van corruptie, het doen naleven van internationale mensenrechtenverdragen, de bestrijding van haat en xenofobie, opleiding op het gebied van mensenrechten, het doen naleven van internationale verdragen over fundamentele arbeidsrechten). De EU biedt aanzienlijke technische en financiële bijstand aan de uitvoering van het ENB via haar externe-bijstandsprogramma's, in het bijzonder het Europees nabuurschaps- en partnerschapsinstrument.

Tijdens de verslagperiode zijn zeven ENB-actieplannen, waarover eerder overeenstemming was bereikt, verder uitgevoerd (Israël, Jordanië, Moldavië, Marokko, de Palestijnse Autoriteit, Tunesië en Oekraïne). Tijdens de verslagperiode zijn er nieuwe ENB-actieplannen afgesproken met Armenië, Azerbeidzjan, Georgië, Egypte en Libanon.

Op de uitvoering van deze actieplannen wordt toegezien door subcomités en voor sommige partnerlanden door speciale subcomités voor mensenrechten en democratie. Tot nog toe zijn er subcomités voor mensenrechten ingesteld en zijn er bijeenkomsten geweest met Jordanië (tweede bijeenkomst op 5 maart 2007), Marokko (eerste bijeenkomst op 16 november 2006) en Libanon (eerste bijeenkomst op 12 maart 2007). De informele werkgroep mensenrechten met Israël heeft twee bijeenkomsten gehouden, en wel op 7 juni 2006 en 20 februari 2007. Met Egypte moeten de doelen op het gebied van de mensenrechten in ENB-actieplan worden besproken in het subcomité voor politieke aangelegenheden, mensenrechten en democratie, internationale en regionale vraagstukken. Dit subcomité is nog niet bijeengekomen. Met Moldavië en Oekraïne worden mensenrechtenkwesties in het kader van de ENB-actieplannen besproken onder toezicht van de subcomités justitie, vrijheid en veiligheid, die op 21 september 2006 en 14 februari 2007 bijeen zijn gekomen. De onderhandelingen over het mandaat van het subcomité EU-Tunesië voor mensenrechten zijn nog gaande.

De EU wenst de werkmethoden van deze nieuwe structuren verder te ontwikkelen, onder meer door zich te richten op essentiële operationele vraagstukken, door prioriteiten te stellen en volgordes aan te geven voor acties, en door gezamenlijk te bepalen welke resultaten het proces moet opleveren. Uiteraard hangen de doeltreffendheid en het eigenlijke resultaat van de dialoog in grote mate af van de bereidheid van het partnerland om zijn ENB-toezeggingen qua mensenrechten en fundamentele vrijheden na te komen en te handhaven.

In het eerste voortgangsverslag van de Commissie over de uitvoering van het ENB[1] (december 2006) staat dat bestuur wellicht het moeilijkste gebied is voor het bereiken en meten van vooruitgang, gelet op de uiteenlopende culturen en problemen in de partnerlanden, de mate van inzet en de specifieke manieren om het vraagstuk aan te pakken. In het verslag wordt aandacht besteed aan de vooruitgang die verscheidene partners hebben geboekt bij het hervormen van de kiesstelsels, het gerechtelijk apparaat en het overheidsbestuur. Het algemene beeld is vermoedelijk gevarieerder wat betreft de fundamentele vrijheden, met minder vooruitgang bij bepaalde partners in het aanpakken van bijvoorbeeld beperkingen van de persvrijheid, intimidatie van NGO's, politieke gevangenen, slechte behandeling in politiecellen en buitengerechtelijke terechtstellingen.

In december 2006 stelde de Commissie in haar Mededeling betreffende de versterking van het Europees Nabuurschapsbeleid[2] ook een bestuursfaciliteit voor die de naburige landen moet aanmoedigen hun hervormingsprocessen voort te zetten. De faciliteit moet bovenop de normale nationale toewijzingen aanvullende steun verstrekken. De bedoeling daarvan is erkenning en ondersteuning van de werkzaamheden van de partnerlanden die de grootste vorderingen bij de tenuitvoerlegging van de overeengekomen hervormingsagenda van hun actieplan hebben gemaakt. Overeenkomstig een evaluatie van de vorderingen bij de tenuitvoerlegging van de (ruim gedefinieerde) bestuursaspecten van de actieplannen zouden deze middelen beschikbaar worden gesteld als aanvulling op de nationale toewijzingen om de belangrijke elementen van de hervormingsagenda te ondersteunen. Hierdoor zullen hervormingsgezinde regeringen worden geholpen de steun van de bevolking voor hervormingen te versterken. Voor 2007-2010 is een indicatief bedrag van € 50 miljoen per jaar ter beschikking gesteld van de faciliteit.

[1] http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/sec06_1504-2_en.pdf.
[2] COM(2006) 726 van 4.12.2006.

3.3 EU-richtsnoeren inzake mensenrechten

Doodstraf, foltering en andere vormen van wrede, onmenselijke en onterende behandeling of bestraffing, kinderen en gewapende conflicten, verdedigers van de mensenrechten

De EU-richtsnoeren inzake mensenrechten zijn door de Raad aangenomen beleidsdocumenten. Deze hebben betrekking op vraagstukken die voor de lidstaten van de EU van bijzonder belang zijn: de doodstraf (aangenomen in 1998); foltering en andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing (2001); mensenrechtendialogen (2001); kinderen en gewapende conflicten (2003) en mensenrechtenverdedigers (2004). Zij zijn beschikbaar in alle EU-talen, alsmede in het Russisch, het Chinees, het Arabisch en het Farsi, op de website van het secretariaat van de Raad (http://consilium.europa.eu/Human-Rights).

De richtsnoeren zijn een praktisch instrument van het mensenrechtenbeleid van de EU. Zij bieden de verschillende EU-actoren - niet alleen in het hoofdkwartier, maar ook in derde landen - elementen die duurzame actie op een aantal belangrijke aandachtsgebieden mogelijk maken. Tijdens de verslagperiode is de EU begonnen aan de opstelling van een nieuwe reeks richtsnoeren betreffende de rechten van het kind.

Voorts heeft de EU in december 2005 richtsnoeren aangenomen inzake de bevordering van de naleving van het internationale humanitaire recht (IHR) (PB C 327 van 23.12.2005, blz. 4). Het voornaamste doel is de EU operationele instrumenten aan te reiken om de naleving van het IHR te bevorderen. Er zijn reeds verscheidene initiatieven genomen wat de uitvoering ervan betreft, met name voor het aankaarten van IHR-gerelateerde vraagstukken in dialogen met derde landen.

Meer informatie over maatregelen ter uitvoering van de thematische richtsnoeren tijdens de verslagperiode staat in punt 4, en in punt 3.5 wordt dieper ingegaan op maatregelen in het kader van de richtsnoeren inzake de mensenrechtendialogen.

3.4. Demarches en verklaringen

Demarches op mensenrechtengebied bij de autoriteiten van derde landen en persmededelingen zijn belangrijke instrumenten van het externe beleid van de EU; ook in desbetreffende Raadsconclusies kunnen de mensenrechten aan de orde komen. Demarches zijn gewoonlijk het werk van het voorzitterschap in trojkaconfiguratie en zij hebben meestal een vertrouwelijk karakter. Voorts legt de EU openbare verklaringen af om een regering of andere partijen op te roepen de mensenrechten te eerbiedigen, of om positieve ontwikkelingen te verwelkomen. Deze verklaringen worden gelijktijdig bekendgemaakt in Brussel en in de hoofdstad van het land dat het voorzitterschap van de EU waarneemt.

Demarches en verklaringen worden veelvuldig gebruikt om uiting te geven aan bezorgdheid in verband met mensenrechten. De voornaamste onderwerpen zijn de bescherming van mensen-rechtenverdedigers, illegale detentie, onvrijwillige verdwijningen, de doodstraf, foltering, bescherming van kinderen, vluchtelingen en asielzoekers, buitengerechtelijke executies, de vrijheid van meningsuiting en van vereniging, het recht op een eerlijk proces, en verkiezingen. Demarches en verklaringen worden evenwel ook in positieve zin gebruikt. Tijdens de verslagperiode heeft de EU door middel van verklaringen een aantal positieve ontwikkelingen verwelkomd, bijvoorbeeld een akkoord over de opbouw van de VN-Raad voor de mensenrechten (21 juni 2007), de volledige afschaffing van de doodstraf in Moldavië (17 juli 2006). Verklaringen worden tevens gebruikt om een boodschap ter ondersteuning van EU-prioriteiten te brengen. Zo heeft de EU bijvoorbeeld, naar aanleiding van de internationale dag van de VN voor steun aan slachtoffers van foltering, een verklaring afgelegd waarin de nadruk wordt gelegd op het belang dat zij hecht aan het wereldwijde uitbannen van foltering en aan de volledige rehabilitatie van de slachtoffers van foltering. In de context van de wereldwijde campagne ten behoeve van de vrijheid van meningsuiting zijn er in alle regio's van de wereld demarches ondernomen.

Voorts legt de hoge vertegenwoordiger van de EU voor het GBVB occasioneel verklaringen af over cruciale ontwikkelingen op mensenrechtengebied, zoals de bekrachtiging van het Statuut van Rome van het Internationaal Strafhof, het optreden van de Mensenrechtenraad, veroordelingen wegens het inzetten van kindsoldaten, enz.

"Vandaag heeft het Speciale Hof voor oorlogsmisdaden in Sierra Leone zijn eerste veroordelingen uitgesproken tegen drie mannen van de rebellerende Armed Forces Revolutionary Council, die beschuldigd waren van het rekruteren en inzetten van kindsoldaten. Deze veroordelingen zijn een belangrijke stap naar beëindiging van de uitbuiting van grote aantallen kinderen als soldaten.

Deze zaak is ook voor andere militieleiders die nog actief zijn in andere delen van de wereld een signaal dat het rekruteren en inzetten van kindsoldaten niet ongestraft blijft.

De uitspraak van deze door de VN gesteunde rechtbank, die een belangrijke mijlpaal vormt in de internationale pogingen om een eind te maken aan het inzetten van kindsoldaten, versterkt de werkzaamheden van andere nationale en internationale rechtbanken voor oorlogsmisdaden."

Verklaring van dr. Javier Solana, SG/HV van de EU, op 21 juni 2007 *(officieuze vertaling)*

De Unie heeft aan de mensenrechten gerelateerde verklaringen afgelegd met betrekking tot onder meer: Azerbeidzjan, Belarus, Birma/Myanmar, Colombia, de DRC, Eritrea, Iran, de Maldiven, Nepal, Oezbekistan, Sri Lanka, Syrië, Thailand, Togo, Vietnam en Zimbabwe.

3.5. Mensenrechtendialogen (met inbegrip van de richtsnoeren inzake mensenrechtendialogen) en -overleg

3.5.1. Mensenrechtendialoog met China [1]

In de door dit verslag bestreken periode hebben twee mensenrechtendialogen tussen de EU en China en een juridisch seminar over mensenrechten plaatsgevonden. De 22e dialoogbijeenkomst is op 19 oktober 2006 in Peking gehouden. De 23e bijeenkomst heeft op 15-16 mei 2007 in Berlijn plaatsgevonden. China werd vertegenwoordigd door functionarissen van het ministerie van Buitenlandse Zaken, onder wie hun speciale vertegenwoordiger voor de mensenrechten, alsook door functionarissen van andere diensten. Beide bijeenkomsten werden voorafgegaan door een vergadering op politiek niveau waarin de EU een aantal belangrijke punten van zorg aan de orde stelde en met name aandrong op de vrijlating van gevangenen die betrokken waren bij de gebeurte-nissen op het Tienanmenplein in 1989, de spoedige ratificatie en uitvoering van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (ICCPR), de hervorming van het systeem van heropvoeding door arbeid, en voorts wees op het belang van een grotere vrijheid van meningsuiting, ook op het internet.

[1] Zie punt 6.4 voor meer informatie over China.

In de dialoog van 2006 was vrijheid van meningsuiting een centraal thema. In de dialoog van 2007 lag de nadruk op de hervorming van het strafrechtsstelsel en op de vrijheid van meningsuiting en de persvrijheid, ook op het internet. Zoals altijd overhandigde de EU een lijst met individuele gevallen die aanleiding gaven tot bezorgdheid, waarop China schriftelijk antwoordde. In overeenstemming met de richtsnoeren werden tijdens de beide dialoogbijeenkomsten de volgende specifieke punten van zorg aan de orde gesteld: de ratificatie van het ICCPR en de noodzakelijke wetgevingshervormingen om uitvoering te geven aan de bepalingen ervan; de rechten van etnische minderheden in Tibet en Xinjiang, met inbegrip van de conclusies van het onderzoek naar het neerschieten van Tibetanen die naar Nepal trachten te vluchten; de afschaffing en toepassing van de doodstraf en de noodzaak van statistieken over het gebruik ervan; de bewering dat organen van terechtgestelde gevangenen worden getransplanteerd; de hervorming van het systeem van heropvoeding door arbeid en van soortgelijke maatregelen, zonder justitieel toezicht, die worden gebruikt in geval van misdrijven; de voorkoming en uitbanning van folteringen en de rechten van gevangenen; de onafhankelijkheid van rechters, het recht op juridisch advies en een eerlijk en onpartijdig proces; de bescherming van de mensenrechten bij terrorismebestrijding; samenwerking met de VN, in het bijzonder met de pas opgerichte Raad voor de mensenrechten en in het kader van bijzondere procedures, en met het OHCHR, het UNHCR, het ICRC en het ICC. De EU riep China tevens op om, overeenkomstig zijn internationale verplichtingen, het beginsel van "non-refoulement" toe te passen op de Noord-Koreaanse vluchtelingen in China. In 2006 heeft de EU eveneens de bescherming van sociale en economische rechten en de onafhankelijkheid van NGO's aan de orde gesteld bij de Chinese gesprekspartners.

De Chinese vertegenwoordiging informeerde de EU over een aantal tot stand gebrachte of lopende wetgevingshervormingen, waaronder een toetsing door het Hooggerechtshof van alle terdoodveroordelingen, een bijzondere rechtbank voor minderjarigen, wettelijke bepalingen voor verhoor en detentie en de rechten van gevangenen in de context van een nationale campagne om folteringen te voorkomen en uit te bannen, de geplande hervorming van het systeem van heropvoeding door arbeid, alsmede de nieuwe regelgeving inzake orgaantransplantaties die op 1 juli 2006 van kracht is geworden. Er werd tevens informatie verstrekt over een reeks nieuwe regelingen die onder andere betrekking hebben op juridische bijstand aan kwetsbare groepen in de maatschappij, maatregelen ter bevordering van democratisch bestuur op dorpsniveau, nieuwe voorschriften op het gebied van strafrechtelijke procedures en de toekomstige wet betreffende arbeidsovereenkomsten alsook de in maart 2007 aangenomen eigendomswet ter bescherming van particulier eigendom. China verstrekte ook recente informatie over de vooruitgang met betrekking tot de bekrachtiging van het ICCPR, maar gaf daar geen duidelijk tijdschema voor.

De Chinese vertegenwoordiging informeerde de EU over de uitvoering van de aanbevelingen in het verslag van de speciale rapporteur van de VN inzake folteringen, na diens bezoek aan China in 2005. Er werden antwoorden gegeven op vragen in verband met de vrijheid van meningsuiting, het internet, de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging, onder andere met betrekking tot Falun Gong, en de vrijheid van vereniging en de rol van de NGO's. In de bespreking over de rechten van personen die tot minderheden behoren, bleken er maar weinig punten van overeenstemming te bestaan en China bevestigde zijn harde houding ten opzichte van de rechten van minderheden, in het bijzonder in Tibet en Xinjiang.

Wat betreft de mensenrechtensituatie in de EU werden de bescherming van migrerende werknemers en de wettelijke regelingen inzake de vrijheid van meningsuiting en de persvrijheid besproken. Met betrekking tot de samenwerking in internationale organisaties spitsten de besprekingen zich toe op de samenstelling en het proces van institutionele opbouw van de nieuwe Mensenrechtenraad. De EU riep China op om in mensenrechtenfora samen te werken op het gebied van urgente mensenrechtensituaties.

De EU en de Chinese autoriteiten hebben een juridisch seminar over mensenrechten georganiseerd in het kader van de dialoogbijeenkomst te Peking op 16 en 17 oktober 2007. Tijdens het seminar van Peking stonden de thema's "vrije toegang tot informatie" en "rechten van werknemers" centraal en werden gemeenschappelijke aanbevelingen verstrekt. Het juridische seminar over mensenrechten dat op 10 en 11 mei 2007 in Berlijn zou plaatsvinden, kon niet doorgaan omdat China zich verzette tegen de aanwezigheid van twee door de EU uitgenodigde NGO's (China weigerde deel te nemen op de dag van het seminar). De thema's die in Berlijn zouden worden besproken waren "het recht op een eerlijk proces" en een follow-up van de besprekingen tijdens het vorige seminar over "rechten van werknemers". Tijdens de dialoogbijeenkomst betreurde de EU het standpunt van de Chinese vertegenwoordiging en verklaarde zij er stellig op te rekenen dat een dergelijk incident zich niet meer zal voordoen.

Naast de mensenrechtendialoog bleven de EU en haar lidstaten in andere politieke dialoogbijeenkomsten van de EU met China, ook op het hoogste politieke niveau, alsook via bilaterale technische samenwerking en uitwisselingsprogramma's, aandringen op concrete maatregelen om de daadwerkelijke uitoefening van mensenrechten in China te verbeteren. Tussen de dialoogbijeenkomsten door werden demarches ondernomen ten behoeve van specifieke zorgwekkende gevallen. De beperkte maatregelen van de Chinese regering betekenden spijtig genoeg dat slechts zeer weinig personen vervroegd werden vrijgelaten en in de loop van het jaar werden nieuwe namen toegevoegd aan de lijst van individuele zorgwekkende gevallen.

De 24e bijeenkomst van de mensenrechtendialoog tussen de EU en China zal naar verwacht in oktober 2007 in Peking plaatsvinden.

3.5.2. Mensenrechtendialoog met Iran

De mensenrechten vormen een essentieel onderdeel van de algemene betrekkingen van de EU met Iran. Dat geldt overigens voor alle landen. Sinds 2002 heeft de EU in het kader van de mensenrechtendialoog vier bijeenkomsten met Iran gehouden; de meest recente vond plaats in juni 2004.

De dialoog is gebaseerd op een aantal onderling overeengekomen beginselen en concrete richtsnoeren, en heeft betrekking op alle punten die voor de EU van belang zijn, namelijk: de ondertekening, ratificatie en uitvoering door Iran van internationale mensenrechteninstrumenten; samenwerking in het kader van internationale procedures; openheid, toegankelijkheid en transparantie; verbetering van burgerrechten en politieke rechten, het gerechtelijk apparaat, het voorkomen en uitbannen van folteringen, strafrechtelijke vervolging, discriminatie, alsmede het gevangenisstelsel.

De mensenrechtendialoog is hoofdzakelijk een kanaal voor de EU om haar punten van zorg ten aanzien van Iran tot uiting te brengen en omgekeerd. De EU heeft de dialoog in het verleden gebruikt om individuele gevallen, bijvoorbeeld gewetensgevangenen, aan de orde te stellen, en zij is voornemens dit tijdens iedere toekomstige ronde opnieuw te doen.

Ondanks een overeenkomst tussen de EU en Iran over de herziene nadere regelingen voor de dialoog heeft Iran zich in december 2006 uit de dialoog teruggetrokken, zoals het eerder had gedaan nadat de EU de landenresolutie over Iran in de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties mede had ingediend. De EU betreurt deze terugtrekking en blijft gehecht aan het hervatten van de dialoog, op voorwaarde dat Iran zich bereid verklaart om zich serieus in te zetten voor het proces.

Zie punt 6.5 voor meer informatie over Iran.

3.5.3 Mensenrechtendialoog met Oezbekistan [1]

Ingevolge een voorstel van Oezbekistan in de zitting van de Samenwerkingsraad EU-Oezbekistan van 8 november 2006 om een periodieke dialoog over mensenrechten aan te gaan in het kader van de partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst, hebben van 12 tot en met 14 december 2006 in Tasjkent verkennende gesprekken plaatsgevonden.

---

[1] Zie punt 6.1 voor meer informatie over Oezbekistan.

De RAZEB heeft op 5 maart 2007 besloten een mensenrechtendialoog met Oezbekistan aan te gaan in het kader van het krachtens de overeenkomst ingestelde subcomité, waarvan de naam is gewijzigd in "Subcomité voor Justitie en Binnenlandse Zaken, Mensenrechten en daarmee verband houdende aangelegenheden".

De eerste ronde van de mensenrechtendialoog EU-Oezbekistan heeft op 9 mei 2007 te Tasjkent plaatsgevonden. De besprekingen gingen over de mensenrechtensituatie in Oezbekistan en de EU, alsook over de ontwikkelingen op het gebied van mensenrechten in VN-fora en in de OVSE. De EU bracht een hele reeks punten van bezorgdheid inzake de mensenrechtensituatie in Oezbekistan ter sprake, met name met betrekking tot de vrijheid van meningsuiting en vrije media, de vrijheid van godsdienst, de doodstraf, de omstandigheden in de gevangenissen en de toegang van internationale instanties tot gevangenissen, de ontwikkeling van de civiele samenleving, in het bijzonder NGO's en mensenrechtenverdedigers, en de hervorming van het gerechtelijk apparaat. De EU heeft ook een aantal individuele gevallen aangekaart bij de Oezbeekse autoriteiten, in het bijzonder gevangen-gehouden mensenrechtenverdedigers in Oezbekistan. De Oezbeken van hun kant concentreerden zich op vermeende gevallen van islamofobie, vermeende schendingen van de rechten van personen die tot minderheden behoren, alsmede op specifieke aspecten van de situatie van kinderen in een aantal lidstaten.

3.5.4. Mensenrechtenoverleg met de Russische Federatie [1]

De vierde ronde van het overleg EU-Rusland over mensenrechten is op 8 november 2006 te Brussel gehouden en de vijfde ronde op 3 mei 2007 te Berlijn.

Dit overleg, dat op het niveau van hoge ambtenaren wordt gehouden, heeft ten doel de situatie van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden in Rusland en de EU, alsmede de ontwikkelingen inzake mensenrechten in VN-fora en in de Raad van Europa te bespreken.

[1] Zie punt 6.1 voor meer informatie over Rusland.

De EU heeft een aantal punten van zorg met betrekking tot de mensenrechtensituatie in Rusland aan de orde gesteld, met name in verband met de vrijheid van meningsuiting en vergadering, in het bijzonder tijdens de voorbereidingen voor de komende parlements- en presidentsverkiezingen, de vrijheid van de media, onder meer de moord op Anna Politkovskaja, de situatie van Russische niet-gouvernementele organisaties (NGO's) en de civiele samenleving na de inwerkingtreding van de wet op de activiteiten van NGO's en de antiterrorismewet, in het bijzonder wat betreft de situatie van mensenrechtenverdedigers, alsook eerbied voor de rechtsstaat en de situatie in Tsjetsjenië en andere delen van de Noordelijke Kaukasus.

De kwestie van folteringen is tijdens het overleg van mei 2007 uitvoerig behandeld. De EU heeft bij beide gelegenheden ook individuele gevallen met Rusland besproken.

Op verzoek van Rusland heeft de EU bijzonderheden verstrekt over de huidige ontwikkelingen in verschillende lidstaten van de EU.

De besprekingen waren ook gericht op de internationale verplichtingen inzake mensenrechten van de EU en Rusland, waaronder samenwerking in het kader van de speciale procedures van de VN op mensenrechtengebied. De samenwerking met de Raad van Europa, en vooral de uitvoering van arresten van het Europees Hof voor de rechten van de mens, kwam ook ter sprake.

Conform haar beleid om de civiele samenleving nauw bij mensenrechtendialogen te betrekken, heeft de EU NGO's betrokken bij de voorbereiding van het overleg, een bijeenkomst met Russische en internationale NGO's gehouden op de dag voor het overleg en de NGO's achteraf over het resultaat geïnformeerd.

3.5.5 Mensenrechtenbesprekingen tussen de EU en de Afrikaanse Unie op deskundigenniveau

Het voorzitterschap van de EU en de Commissie van de AU zijn overeengekomen om in september 2007 een eventuele eerste verkenningsbijeenkomst te houden, met het oog op de instelling van een EU-AU-mensenrechtendialoog in trojkaconfiguratie, zoals is afgesproken tijdens de zesde bijeenkomst van de ministeriële trojka EU-Afrika in Wenen in mei 2006, en later is bevestigd. De EU-AU-bijeenkomsten van mensenrechtendeskundigen zullen een gelegenheid zijn om de wederzijdse ontwikkelingen op dit gebied te beoordelen, te bespreken hoe gezamenlijke verbintenissen moeten worden uitgevoerd en de samenwerking tussen de EU en de AU in internationale fora, waaronder de Mensenrechtenraad, te intensiveren.

3.6. Mensenrechtenoverleg van de trojka met de VS, Canada, Japan, Nieuw-Zeeland en de kandidaat-lidstaten

Trojka-overleg met de VS

Tijdens de verslagperiode hebben de EU en de VS twee overlegrondes gehouden over mensenrechtenvraagstukken. De partijen kwamen bijeen op 26 oktober 2006 in Washington en op 2 maart 2007 in Brussel. De eerste vergadering strekte ertoe informatie te verstrekken over en steun te zoeken voor thematische en landenprioriteiten, en besluiten te nemen over gemeenschappelijke doelstellingen en initiatieven. Dit overleg heeft de grondslag gelegd voor een constructieve en vruchtbare samenwerking in het kader van de Algemene Vergadering van de VN.

Tijdens de tweede vergadering hebben de EU en de VS hoofdzakelijk van gedachten gewisseld over de mensenrechtensituatie in een aantal landen, met name in de landen waarover wellicht een resolutie zal worden opgesteld in de Mensenrechtenraad of de Algemene Vergadering van de VN, alsmede over het beleid ten aanzien van deze landen. De EU en de VS hebben voorts informatie over de mensenrechtendialogen en het overleg met derde landen uitgewisseld. Beide partijen toonden interesse voor samenwerking bij de ondersteuning van mensenrechtenactivisten. Tijdens het overleg kon ook uitvoerig van gedachten worden gewisseld over onderhandelingen betreffende het proces van institutionele opbouw van de Mensenrechtenraad. Beide partijen toonden zich bezorgd over potentiële kandidaten voor de verkiezingen in 2007 voor de Mensenrechtenraad. De VS onderstreepte dat de mensenrechtensituatie in Sudan en Birma een kernprioriteit blijft.

De EU uitte haar bezorgdheid over de aanhoudende toepassing van de doodstraf in de VS en herhaalde haar standpunt dat alle maatregelen die in het kader van de strijd tegen het terrorisme worden genomen, in overeenstemming moeten zijn met de internationale wetgeving op het gebied van de mensenrechten.

Trojka-overleg met Canada

Het mensenrechtenoverleg tussen de EU en Canada vond plaats op 19 september 2006 en op 19 februari 2007 in Brussel. Canada en de EU wisselden van gedachten over de ontwikkelingen in de Mensenrechtenraad en de Algemene Vergadering van de VN en over bilaterale mensenrechtendialogen met derde landen. Tijdens beide bijeenkomsten bespraken Canada en de EU het belang van de handhaving van de speciale procedures van de VN en van het aantonen van het nut van de thematische en landenmandaten. Canada onderstreepte het belang dat het aan gendermainstreaming als prioriteit op het gebied van de mensenrechten hecht en merkte op dat het binnenkort zijn nationaal actieplan met betrekking tot Resolutie 1325 van de VN-Veiligheidsraad over vrouwen, vrede en veiligheid zal voorstellen.

Trojka-overleg met Japan

Het mensenrechtenoverleg tussen de EU en Japan vond op 3 oktober 2006 en op 16 maart 2007 te Genève plaats. Japan en de EU wisselden van gedachten over de ontwikkelingen in de Mensenrechtenraad en de Algemene Vergadering van de VN en over bilaterale mensenrechtendialogen met derde landen. Japan verstrekte details over de stappen die het onderneemt met het oog op de bekrachtiging van het Statuut van Rome van het Internationaal Strafhof. (*Opmerking: zie de verklaring van de EU over de bekrachtiging van het Statuut van Rome door Japan, onder 4.7).* De EU uitte haar bezorgdheid over de aanhoudende toepassing van de doodstraf in Japan.

Trojka-overleg met Nieuw-Zeeland

De derde ronde van het mensenrechtenoverleg met Nieuw-Zeeland heeft plaatsgevonden op 28 februari 2007 in Brussel. Nieuw-Zeeland en de EU wisselden van gedachten over de ontwikkelingen in de Mensenrechtenraad en de Algemene Vergadering van de VN; Nieuw-Zeeland onderstreepte het belang dat het hecht aan nauwe samenwerking met de partners in internationale fora. Nieuw-Zeeland uitte zijn bezorgdheid over de ontwerp-verklaring over inheemse volkeren, maar onderstreepte tegelijk zijn steun aan initiatieven in de VN met betrekking tot de afschaffing van de doodstraf.

Trojka-overleg met de kandidaat-lidstaten

Het jaarlijkse mensenrechtenoverleg met de kandidaat-lidstaten (Kroatië, de voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië (FYROM) en Turkije) heeft op 20 februari 2007 in Brussel plaatsgevonden. De EU informeerde de kandidaat-lidstaten over de prioriteiten van de EU met betrekking tot de bevordering van de mensenrechten, in het bijzonder wat betreft EU-initiatieven op VN-niveau, en verzocht om hun steun. Kroatië, de FYROM en Turkije verstrekten de EU informatie over hun algemene beleid op het gebied van mensenrechten.

3.7. Mensenrechtenbepalingen in samenwerkingsovereenkomsten met derde landen

Sedert 1995 tracht de Europese Gemeenschap een mensenrechtenclausule op te nemen in alle overeenkomsten met niet-geïndustrialiseerde landen die geen sectorale overeenkomsten zijn. De mensenrechtenclausule maakt de mensenrechten tot een onderwerp van gemeenschappelijk belang en tot een onderdeel van de dialoog tussen de partijen, en dient op gelijke voet met de andere kernbepalingen van de overeenkomst als basis voor de uitvoering van positieve maatregelen. Bij ernstige en aanhoudende inbreuken op de mensenrechten stelt de mensenrechtenclausule een partij bij de overeenkomst in staat om ten aanzien van de inbreukplegende partij beperkende maatregelen te nemen die in verhouding staan tot de ernst van de inbreuken. Tussen 1 juli 2006 en 30 juni 2007 heeft de Europese Gemeenschap geen nieuwe overeenkomsten gesloten die mensenrechtenclausules bevatten [1].

[1] Voor een overzicht van de overeenkomsten die een mensenrechtenclausule bevatten, zie de databank van het bureau verdragen van de Commissie: http://ec.europa.eu/world/agreements/default.home.do.

In zijn resolutie van 26 april 2007 over het jaarverslag over de mensenrechten in 2006 en het EU-beleid inzake de mensenrechten toonde het Europees Parlement zich ingenomen met een aantal maatregelen van de Europese Unie voor een verbeterde toepassing van de mensenrechtenclausule, zoals het geleidelijk instellen van mensenrechtensubcommissies met meer derde landen. In de resolutie wordt de nadruk gelegd op de noodzaak tot het invoeren van een bewakingsinstrument voor de toepassing van de mensenrechtenclausule en wordt opgeroepen tot de invoering van een systeem van steeds zwaardere sancties voor niet-nakoming ervan. De Commissie wordt opgeroepen om een strategisch politiek plan in te dienen samen met een specifiek wetgevingsinitiatief voor een algehele herziening van de mensenrechtenclausule. In de resolutie worden de Raad en de Commissie tevens aangespoord een mensenrechtenclausule in alle nieuwe sectorale overeenkomsten, zoals handels-overeenkomsten, op te nemen met het oog op de bevordering, de bescherming en de realisatie van de mensenrechten.

De mensenrechtenclausule

De exacte formulering van de mensenrechtenclausule verschilt enigszins van land tot land. Een voorbeeld van de mensenrechtenclausule is te vinden in de Interim-overeenkomst betreffende de handel met Tadzjikistan van 2004:

Eerbiediging van de democratische beginselen en de fundamentele mensenrechten, met name zoals vastgelegd in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, het Handvest van de Verenigde Naties, de Slotakte van Helsinki en het Handvest van Parijs voor een nieuw Europa, alsmede de beginselen van de markteconomie, vormen de grondslag van het binnenlandse en buitenlandse beleid van de partijen en zijn een essentieel onderdeel van deze Overeenkomst.

3.8. Activiteiten die gefinancierd worden in het kader van het Europees Initiatief voor de democratie en de mensenrechten (EIDHR) [1]

De partners bij het EIDHR zijn voornamelijk internationale en lokale organisaties van het maat-schappelijk middenveld, maar ook internationale intergouvernementele organisaties met een bijzondere expertise. Het EIDHR verleent steun als aanvullend maar onafhankelijk mondiaal financierings-instrument dat handelt zonder de toestemming van de regeringen en andere overheidsorganen van derde landen. In 2006 bedroegen de middelen ervan meer dan 133 miljoen euro, waardoor een groot aantal projecten in 68 landen kan worden gefinancierd. Het EIDHR is actief in het kader van vier wereldwijde campagnes die zijn thematische reikwijdte en prioritaire gebieden bepalen: (1) Bevordering van recht en rechtsstaat, (2) Bevordering van een cultuur van mensenrechten, (3) Bevordering van het democratisch proces en (4) Bevordering van gelijkheid, tolerantie en vrede.

[1] http://ec.europa.eu/europeaid/projects/eidhr/index_en.htm

Er zijn activiteiten georganiseerd op landenniveau, op regionaal niveau en wereldwijd. Het beheer van projecten op landenniveau in het kader van het EIDHR (microprojecten) is van de hoofdzetel van de Commissie in Brussel overgedragen aan de respectieve delegaties van de Commissie in derde landen.

A. Aanwijzing, selectie en financiering van projecten.

Bijlage 1 bevat een overzicht van de EIDHR-projecten die in de periode juli 2006-juni 2007 voor financiering geselecteerd zijn.

Evenals in de vorige jaren zijn nieuwe projecten op drie verschillende manieren geselecteerd:

1. Projecten die via een wereldwijde oproep tot het indienen van voorstellen tot stand komen:

In december 2005 en januari 2006 zijn vier wereldwijde oproepen tot het indienen van voorstellen gedaan, waarvoor in totaal 74,6 miljoen euro is uitgetrokken op de begrotingen van 2005 en 2006. De Commissie heeft 776 voorstellen ontvangen; aan de 124 meest succesvolle projecten daarvan is in oktober-december 2006 een subsidieovereenkomst toegekend.

De vier oproepen tot het indienen van voorstellen (of campagnes) van het EIDHR waren toegespitst op de volgende prioriteiten:
1. Bevordering van recht en rechtsstaat **Perceel 1: De doeltreffende werking van het ICC en andere internationale straftribunalen, met inbegrip van hun interactie met de nationale rechtsstelsels** **Perceel 2: De steeds zeldzamere toepassing van de doodstraf en de uiteindelijke universele afschaffing ervan** **Perceel 3: Versterking van het werk van internationale mensenrechtenmechanismen**
2. Bevordering van een cultuur van mensenrechten **Perceel 1: Bevordering van de rechten van gemarginaliseerde of kwetsbare groepen** **Perceel 2: Voorkoming van foltering** **Perceel 3: Rehabilitatie van slachtoffers van foltering**

3. Bevordering van het democratisch proces **Perceel 1: Ondersteuning en ontwikkeling van de democratische verkiezingsprocessen** **Perceel 2: Versterking van de basis voor dialoog in het maatschappelijk middenveld en het democratisch debat door middel van de vrijheid van vereniging** **Perceel 3: Versterking van de basis voor dialoog in het maatschappelijk middenveld en het democratisch debat door middel van de vrijheid van meningsuiting**
4. Bevordering van gelijkheid, tolerantie en vrede **Perceel 1: Bestrijding van racisme en vreemdelingenhaat en bevordering van de rechten van personen die tot minderheden behoren** **Perceel 2: Bevordering van de rechten van inheemse volkeren**

2. Projecten die via landenspecifieke oproepen tot het indienen van voorstellen tot stand komen

Het aantal landenspecifieke microprojecten waarvan de oproepen tot het indienen van voorstellen door Commissiedelegaties worden beheerd, is sinds 2002 sterk toegenomen. In 2006 is 30 miljoen euro beschikbaar gesteld voor oproepen tot het indienen van voorstellen van Commissiedelegaties in 50 landen; dit is 25 % van de gehele communautaire steun op grond van dit programma. De landen-specifieke oproepen zijn bedoeld voor de selectie van projecten die in aanmerking komen voor kleinere subsidies (tussen 10.000 en 100.000 euro) en staan normaal gezien alleen open voor in het land gevestigde organisaties. Zo kan het EIDHR het plaatselijk maatschappelijk middenveld ondersteunen en de specifieke prioriteiten bepalen voor de verschillende landen waar de microprojecten worden uitgevoerd. Tegen deze achtergrond zijn in 2006 ongeveer 480 subsidieovereenkomsten voor EIDHR-microprojecten ondertekend.

3. Zonder oproepen tot het indienen van voorstellen geselecteerde projecten

In 2006 werden 20 projecten geselecteerd zonder oproep tot het indienen van voorstellen; de EU heeft daarvoor 13 miljoen euro beschikbaar gesteld. Omvangrijke subsidies werden verleend aan organisaties zoals het Bureau van de Hoge Commissaris voor de mensenrechten, de Raad van Europa, de OVSE en de internationale straftribunalen. De EU-verkiezingswaarnemingsmissies hebben de afgelopen jaren aan belang gewonnen en vertegenwoordigden in 2006 25 % van het EIDHR: in dat jaar is 30 miljoen euro besteed aan verkiezingswaarnemingsmissies.

Meer informatie over verkiezingswaarnemingsmissies is te vinden in punt 4.10.

Het nieuwe Europees instrument voor democratie en mensenrechten

In het kader van de algehele herziening van de programma's van de Europese Gemeenschap op het gebied van externe steun in 2006 is een nieuw, onafhankelijk financieringsinstrument ingevoerd, EIDHR genaamd. De rechtsgrondslag[1] van dit instrument is op 1 januari 2007 in werking getreden. Dit nieuwe instrument is de opvolger van het Europees Initiatief voor de democratie en de mensenrechten en beschikt over in totaal **1104 miljoen euro** voor de periode 2007-2013. Het vormt een aanvulling op de communautaire steun die in het kader van de bilaterale ontwikkelingssamenwerking wordt verstrekt, doordat het bijdraagt aan de ontwikkeling en de consolidatie van de democratie en de rechtsstaat, en van de eerbiediging van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden in niet-EU-landen. Doordat het EIDHR een onafhankelijk instrument is, kan ook steun worden verleend in situaties waarin er geen ontwikkelingssamenwerkingsverband is met de Europese Gemeenschap.

De steun in het kader van het nieuwe EIDHR is gericht op de **ondersteuning van het maatschappelijk middenveld, met inbegrip van organisaties en natuurlijke personen**. Deze klemtoon op een partnerschap met het maatschappelijk middenveld geeft een bijzonder profiel aan dit financierings-instrument, dat echter ook aandacht blijft hebben voor de ondersteuning van het multilaterale kader voor de bescherming van de mensenrechten, het recht, de rechtsstaat en de bevordering van de democratie. Het EIDHR vormt tevens de financiële basis voor alle verkiezingswaarnemingsmissies van de EU, die een belangrijke hefboom zijn voor het bevorderen van het democratisch proces in een land.

De **algemene doelstellingen** van het nieuwe EIDHR liggen in het verlengde van die van het Europees initiatief voor democratie en mensenrechten, de voorganger van dit nieuwe instrument:

– versterking van de eerbiediging en de naleving van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden, zoals vastgelegd in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en andere internationale en regionale mensenrechteninstrumenten, en bevordering en consolidatie van democratie en democratische hervormingen in derde landen, vooral door steun voor organisaties van het maatschappelijk middenveld, het bieden van hulp aan en solidariteit met mensenrechtenverdedigers en slachtoffers van onderdrukking en mishandeling, en ondersteuning van de activiteiten van het maatschappelijk middenveld op het gebied van de bevordering van mensenrechten en democratie;

– ondersteuning en versterking van het internationale en het regionale kader voor de bescherming, de bevordering en de bewaking van de mensenrechten, de bevordering van de democratie en van de rechtsstaat, en de versterking van een actieve rol van het maatschappelijk middenveld binnen deze kaders;

– opbouw van vertrouwen in en een grotere betrouwbaarheid van verkiezingsprocessen, met name door verkiezingswaarnemingsmissies, en door steun voor lokale organisaties van het maatschappelijk middenveld die bij deze processen betrokken zijn.

---

[1] Verordening (EG) nr. 1889/2006, PB L 386 van 29.12.2006, blz. 1.

Het meerjarig **strategiedocument van het EIDHR voor 2007-2010** berust op het streven om met, voor en door organisaties van het maatschappelijk middenveld te werken. Het is gericht op het verdedigen van de fundamentele vrijheden, die de basis van elk democratisch proces vormen, en wil het maatschappelijk middenveld een reële kracht voor dialoog, democratische hervormingen en verdediging van de mensenrechten helpen worden. In die zin vormt dit instrument een aanvulling op, en verschilt het van, de geografische steunprogramma's van de nieuwe generatie, die voor een toenemende integratie van democratisering en mensenrechtenkwesties zorgen maar in de eerste plaats toegespitst zijn op het opbouwen van overheidsinstellingen en de hervorming van de overheidssector.

De **strategische aanpak** van het EIDHR is daarentegen gericht op:

– versterking van de eerbiediging van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden - de noodzakelijke voorwaarde voor de ontwikkeling van een maatschappelijk middenveld en vorderingen op de weg naar democratie en de effectieve bescherming van alle mensenrechten in landen en regio's waar deze het meest worden bedreigd;

– versterking van de rol van het maatschappelijk middenveld bij het bevorderen van mensenrechten en democratische hervormingen, het ondersteunen van vreedzame verzoening van conflicterende groepsbelangen en het consolideren van politieke participatie en vertegenwoordiging, en het ontwikkelen van gelijke participatie van mannen en vrouwen in het sociale, economische en politieke leven door middel van landenspecifieke steunregelingen;

– ondersteuning van mensenrechten- en democratiseringsmaatregelen op gebieden die onder de EU-richtsnoeren vallen, onder meer de mensenrechtendialoog, mensenrechtenactivisten, de doodstraf, foltering, alsmede kinderen en gewapende conflicten;

Als aanvulling op de geografische programma's wordt in het kader van de EIDHR-programmering tevens voorrang gegeven aan:

– ondersteuning en versterking van het internationaal en regionaal kader voor de bescherming van de mensenrechten, justitie, de rechtsstaat en de bevordering van de democratie; en tevens

– het opbouwen van vertrouwen in, en het verbeteren van de betrouwbaarheid en de transparantie van, democratische verkiezingsprocessen, met name door verkiezingswaarneming en de inzet van verkiezingswaarnemingsmissies van de Europese Unie.

Het strategiedocument van het EIDHR voor 2007-2010 zal worden uitgevoerd door middel van **jaarlijkse actieprogramma's**. In het kader van deze jaarlijkse actieprogramma's zal de Commissie oproepen tot het indienen van voorstellen bekendmaken, waarin organisaties uit het maatschappelijk middenveld en andere in aanmerking komende actoren zal worden verzocht voorstellen in te dienen voor activiteiten in het kader van de diverse doelstellingen van het strategiedocument.

B. Evaluaties

Ook dit jaar is het EIDHR grondig gecontroleerd en geëvalueerd [1]. Verschillende conclusies die daaruit getrokken zijn, hebben inmiddels geleid tot specifieke verbeteringen op het vlak van programmering en uitvoering. De klemtoon is verschoven van projectevaluaties naar meer thematische evaluaties van programma's en werkwijze. Deze evaluaties bestrijken een bredere waaier van EIDHR-projecten en geven een betere kijk op de effecten van dit instrument. De **thematische** evaluatie van de tussen november 2006 en februari 2007 **uitgevoerde projecten betreffende de afschaffing van de doodstraf** had betrekking op de 28 EIDHR-projecten die sinds 1998 zijn uitgevoerd (11,4 miljoen euro). Doel van deze evaluatie was, de uitwerking van projecten uit het maatschappelijk middenveld met het oog op de afschaffing van de doodstraf te verbeteren, door de Commissie meer mogelijkheden te geven om voort te bouwen op ervaringen met vroegere en lopende activiteiten voor toekomstplanning, programmering en projectidentificatie. De slotsom van de evaluatie luidde dat de uitvoerings-partners van de Commissie goed werk hebben geleverd en dat de EU na meer dan 10 jaar en meer dan 10 miljoen euro aan steun veel redenen heeft om trots te zijn. In het verslag wordt erop gewezen dat er een wereldwijde tendens is om de doodstraf af te schaffen, en dat deze kans niet mag worden gemist. Verder wordt gesteld dat de samenhang en de strategische aanpak van projecten met betrekking tot de doodstraf moeten worden verbeterd. Een aantal goed gekozen en zorgvuldig uitgewerkte projecten kan in de komende jaren een aanzienlijke bijdrage leveren en positieve gevolgen hebben voor de reputatie van de EU wat betreft de bestrijding van de doodstraf.

Van januari tot mei 2007 is een evaluatie verricht van het **netwerk van scholen voor politieke studies** (SPS): zeven van de acht door de EG gefinancierde scholen werden tegen het licht gehouden en ook andere scholen van het netwerk werden bekeken. De EG heeft sinds 2002 ongeveer 2,1 miljoen euro besteed aan de financiering van SPS in Albanië, Bosnië en Herzegovina, Georgië, Kosovo, Moldavië, Rusland en de voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië (FYROM). Het SPS-project is ontwikkeld door de Raad van Europa als reactie op de gebleken behoefte aan democratisch geïnspireerde politieke leiders. Sinds de start van dit project, in Moskou in de jaren '90, hebben vele honderden studenten een opleiding gevolgd die hen een overzicht biedt van de democratische instituties, het verkiezingsproces, lokale democratie en de Europese integratie. Onder de deelnemers vertegenwoordigden vrouwen een significant percentage (ongeveer 40 %). Het afsluitende evaluatieverslag van dit project zal in de tweede helft van 2007 worden voorgelegd.

---

[1] http://ec.europa.eu/europeaid/projects/eidhr/documents_en.htm#evaluation.

In 2007 is een **vergelijkende evaluatie** van de mensenrechtenprojecten en -interventies van de EU op de **Filippijnen** en in **Cambodja** verricht. Deze werd geleid door twee Commissiedelegaties; de geëvalueerde projecten waren voor het grootste deel EIDHR-projecten.

Daarnaast is het startsein gegeven voor een **analyse van alle EIDHR-projecten sinds 2000**. Doel van deze *desk study* is, een beter inzicht te verschaffen in de steun die het EIDHR sinds 2000 heeft verleend, en in de vraag hoe het belang en de invloed van het EIDHR kunnen worden geëvalueerd.

Naast specifieke programma- of projectaanbevelingen bevatten de aanbevelingen in de meeste evaluaties van het EIDHR ook een aantal algemene punten, waarvan de belangrijkste zijn: (i) meer communicatie met de uitvoeringspartners tijdens de projecten, (ii) meer uitwisseling van informatie en ervaringen tussen de delegaties van de Commissie en het "hoofdkwartier" in Brussel over de uitvoering van het programma, (iii) de noodzaak van een plan en een budget voor monitoring en evaluatie van de projecten in de richtsnoeren betreffende oproepen tot het indienen van voorstellen, (iv) meer systematische monitoring, door het combineren van projectbezoeken door "task managers" van de EG met bezoeken van externe consultants, en (v) meer en beter gebruik van het logisch kader en projectcyclusbeheer. Deze punten zullen zo veel mogelijk worden behandeld tijdens de verdere uitvoering van het EIDHR.

____

4. Thematische kwesties

4.1 Doodstraf

Tijdens de verslagperiode heeft de EU haar beleid voor de afschaffing van de doodstraf actief voortgezet. De EU is in alle gevallen gekant tegen de doodstraf en verdedigt dit standpunt consequent in haar betrekkingen met derde landen. Zij is van oordeel dat de afschaffing van de doodstraf bijdraagt tot de verbetering van de menselijke waardigheid en de gestage ontwikkeling van de mensenrechten.

De (in 1998 aangenomen) richtsnoeren voor het beleid van de EU ten opzichte van derde landen inzake de doodstraf vormen de basis voor het optreden van de Unie[1]. Deze richtsnoeren voorzien in criteria voor demarches ten aanzien van landen die de doodstraf toepassen en bevatten minimumnormen die in deze landen moeten worden gehanteerd. De EU oefent ook, waar toepasselijk, druk uit met het oog op de invoering van moratoria als een eerste stap in de richting van de afschaffing van de doodstraf.

Algemene demarches houden in dat de EU het probleem van de doodstraf aan de orde stelt in haar betrekkingen met derde landen. Deze demarches worden met name vaak ondernomen wanneer het beleid van een land ten aanzien van de doodstraf in beweging is, bijvoorbeeld wanneer de kans bestaat dat een moratorium of de facto moratorium op de toepassing van de doodstraf wordt opgeheven of de doodstraf opnieuw bij wet wordt ingevoerd. Zo ook kan een demarche worden gedaan of een publieke verklaring worden afgelegd ten aanzien van landen die initiatieven nemen in de richting van de afschaffing van de doodstraf. Individuele demarches vinden plaats in specifieke gevallen, waarin de Europese Unie in kennis is gesteld van individuele doodsvonnissen die een schending inhouden van de minimumnormen. Deze normen bepalen, onder meer, dat de doodstraf niet kan worden opgelegd aan minderjarige plegers van een misdrijf, zwangere vrouwen, jonge moeders of geestelijk gehandicapten.

Waar heeft de EU demarches inzake de doodstraf ondernomen?

Algemene demarches inzake de doodstraf zijn ontplooid in Bahrein, Bangladesh, Burkina Faso, China, India, Indonesië, Irak, Iran, Japan, Jordanië, Kenia, Koeweit, Kirgizië, Libanon, Malawi, Marokko, Pakistan, de Russische Federatie, Zuid-Korea, Sierra Leone, Peru, Tanzania, Taiwan, Tadzjikistan, Trinidad en Tobago, Turkmenistan, Uganda, de VS en Zambia. Individuele demarches zijn ontplooid in China, Egypte, Iran, Irak, Jordanië, Singapore, Sudan en de VS.

1 http://ec.europa.eu/comm/external_relations/human_rights/adp/guide_en.htm.

Voorts heeft de EU een aantal publieke verklaringen over de doodstraf in het algemeen afgelegd, onder meer de Conclusies van 22 januari 2007 waarin zij uiting heeft gegeven aan haar ernstige verontrusting over de tegen Bulgaarse verpleegsters en een Palestijnse arts uitgesproken doodstraffen, en een verklaring op het derde Wereldcongres tegen de doodstraf (Parijs, 1-3 februari 2007).

Op 19 december 2006 heeft de EU tijdens de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties voor het eerst een "Verklaring tegen de doodstraf" voorgelezen, die door 85 staten van alle regio's is ondertekend. Deze verklaring blijft open voor ondertekening en is tot dusver door 95 lidstaten van de VN ondertekend.

Het Europees Parlement heeft in zijn resoluties van 1 februari en 26 april 2007 herhaald dat het de wereldwijde afschaffing van de doodstraf wenst en heeft de EU en haar lidstaten verzocht diplomatieke en politieke stappen te ondernemen ter ondersteuning van een universeel moratorium, als een eerste aanzet tot de wereldwijde afschaffing. De Raad Externe betrekkingen van de EU heeft op 18 juni 2007 besloten dat de EU, in het kader van een verbond tussen verschillende regio's, een resolutie tegen de doodstraf zal indienen tijdens de 62e Algemene Vergadering van de Verenigde Naties. De Commissie heeft op 19 juni 2007 een mededeling aangenomen waarin wordt voorgesteld een Europese Dag tegen de doodstraf in te voeren, die gezamenlijk zou moeten worden afgekondigd door de EU en de Raad van Europa, en die zou samenvallen met de Werelddag tegen de doodstraf (10 oktober). (Voor de lijst van EU- of internationale dagen op het gebied van de mensenrechten, zie bijlage II).

Volgens het verslag van Amnesty International over 2006 zijn er dat jaar wereldwijd ten minste 1.591 executies uitgevoerd en zijn in 2006 ten minste 3.861 personen ter dood veroordeeld in 55 landen. De overgrote meerderheid van deze executies vond plaats in China (ten minste 1.010 executies). Iran staat op de tweede plaats met ten minste 177 executies, gevolgd door Pakistan met 82 executies, Irak en Sudan elk met ten minste 65 executies en de VS met 53.

De EU is verheugd over het feit dat 46 van de 47 lidstaten van de Raad van Europa Protocol nr. 6 bij het Europees Verdrag voor de rechten van de mens - inzake de afschaffing van de doodstraf - hebben geratificeerd. Meer dan 10 jaar na haar toetreding tot de Raad van Europa moet de Russische Federatie Protocol nr. 6 nog ratificeren. Protocol nr. 13, op grond waarvan de doodstraf onder alle omstandigheden, ook in tijd van oorlog, wordt verboden, is nu door 39 lidstaten geratificeerd, waaronder 22 lidstaten van de EU. Het is door nog eens vijf EU-lidstaten ondertekend. Van de lidstaten van de Raad van Europa hebben alleen Azerbeidzjan en Rusland het niet ondertekend.

Wat de positieve ontwikkelingen betreft, heeft het Parlement van Rwanda op 9 juni 2007 voor de afschaffing van de doodstraf gestemd *(noot: de wetgevingsprocedure is op 24 juli beëindigd met de aanneming van een Presidentieel decreet).* In Kirgizië heeft de president op 27 juni 2007 wetgeving tot wijziging van het wetboek van strafrecht ondertekend waarbij de doodstraf werd afgeschaft. In 1998 was reeds een moratorium ingesteld.

Informatie over een externe evaluatie van de projecten inzake "afschaffing van de doodstraf" in het kader van het Europees Initiatief voor de democratie en de mensenrechten (EIDHR) is opgenomen in hoofdstuk 3.8.

DE STRIJD TEGEN DE DOODSTRAF IN DE VS

De Europese Unie verleent actieve steun aan de strijd tegen de doodstraf in de VS. Hoewel de doodstraf onder de afzonderlijke staten ressorteert, zijn er ook bij de federale rechter een aantal zaken aanhangig.

Op 26 juni 2007 heeft de EU een *amicus curiae*-memorie aan het Hooggerechtshof van de VS gericht aangaande het feit dat buitenlanders niet op de hoogte worden gesteld van hun recht contact op te nemen met hun diplomatieke vertegenwoordigers om rechtsbijstand te krijgen (en in de eerste plaats aan de doodstraf te ontkomen), naar aanleiding van de terdoodveroordeling van Jose Medellin. Ook zijn in 2007 bij de autoriteiten van de staten in vijf individuele gevallen van de doodstraf demarches ontplooid, twee wegens een geestelijke stoornis en drie wegens het niet-naleven van een feitelijk moratorium. Twee EIDHR-projecten hebben in de VS steun gekregen:

(1) De American Bar Association (ABA) heeft een ambitieuze beoordelingsexercitie verricht van verscheidene doodstrafsystemen van VS-staten en heeft bewijsstukken verzameld over de mate waarin deze staten zich al dan niet houden aan minimumnormen inzake billijkheid en nauwgezetheid. Tot dusver zijn de onderzoekers in iedere bestudeerde staat op ernstige tekortkomingen gestuit. Een niet-limitatieve opsomming daarvan omvat inadequate beschermende regels tegen onterechte veroordelingen, inadequate verdediging voor wie beschuldigd wordt van een halsmisdaad of voor de reeds ter dood veroordeelden, en aanzienlijke raciale, geografische en sociaal-economische verschillen.

De ABA heeft sedert juli 2007 rapporten uitgebracht over Alabama, Arizona, Florida, Georgia en Tennessee. In september zullen volgens schema twee studies, over Ohio en Pennsylvania, uitkomen. Al deze rapporten kregen naast een ruimverspreid gunstig onthaal in de pers de aandacht van staatsregeringen, advocatenverenigingen en strafpleiters.

Dit was duidelijk het geval in Florida.

– Alle belangrijke dagbladen besteedden een hoofdartikel aan de ondersteuning van het rapport en zijn bevindingen.
– Diverse strafpleiters gebruikten het rapport om onbillijke terdoodveroordelingen voor de rechter aan te vechten.
– De Florida Bar Association besloot om de hervorming van de doodstraf als een van haar prioriteiten aan te merken.
– De opperrechter (*Chief Justice*) van het Hooggerechtshof van Florida verklaarde bereid te zijn, in zijn besluitvormingsproces rekening te houden met de bevindingen van het rapport.

(2) Ook het Centrum voor informatie over de doodstraf (*Death Penalty Information Centre* - DPIC) ontving steun van het EIDHR ten behoeve van een programma voor openbaar onderwijs, communicatie met de media, en bijstand aan organisaties voor afschaffing van de doodstraf in de VS. Het DPIC is sedert 2004 in meer dan 1.500 nieuwsartikelen geciteerd en aangehaald, en is in talrijke televisie- en radioprogramma's in de VS verschenen.

4.2 Foltering en andere wrede, onmenselijke en onterende behandeling of bestraffing

Overeenkomstig de in april 2001 door de Raad aangenomen richtsnoeren voor een EU-beleid tegen foltering[1] heeft de EU haar leidende rol en haar wereldwijde acties ter bestrijding van foltering en andere vormen van misbehandeling voortgezet met initiatieven in internationale fora, bilaterale demarches in derde landen en belangrijke steun voor projecten van het maatschappelijk middenveld.

Tijdens de 61e zitting van de Algemene Vergadering van de VN (AVVN) was de EU mede-indiener van een resolutie over foltering en andere vormen van onmenselijke en onterende behandeling of bestraffing, die bij consensus is aangenomen.[2] In verklaringen tijdens de zitting van de AVVN heeft de EU het absolute verbod op foltering en andere vormen van misbehandeling in het internationaal recht herhaald en haar bezorgdheid uitgesproken over de toepassing van foltering in verscheidene landen en regio's. In haar jaarlijkse verklaring ter gelegenheid van de internationale dag voor steun aan slachtoffers van foltering benadrukte de EU het belang dat zij hecht aan de wereldwijde uitbanning van foltering en aan de volledige rehabilitatie van de slachtoffers van foltering en veroordeelde zij andermaal iedere maatregel die het legaliseren of toestaan van foltering en andere vormen van mishandeling beoogt. Ter gelegenheid van de twintigste verjaardag van de inwerkingtreding van het Internationaal Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing drong de EU er bij de staten die nog geen partij zijn op aan, onverwijld tot het verdrag toe te treden. Zij sprak er ook haar tevredenheid over uit dat het Facultatief Protocol van het verdrag in het voorbije jaar is geratificeerd door Armenië, Benin, Brazilië, Cambodja, Liechtenstein, Moldavië, Nieuw Zeeland, Peru, Senegal, Servië en Oekraïne. Het Facultatief Protocol is thans ondertekend door 57 staten, terwijl 34 staten partij bij dit protocol zijn. 9 EU-lidstaten zijn partij, terwijl 11 lidstaten het ondertekend hebben, maar het niet hebben geratificeerd of niet zijn toegetreden [3].

---

[1] http://www.europa.eu.int/comm/external_relations/human_rights/torture/guideline_en.htm.

[2] Resolutie 61/153 van de AVVN; http://www.ohchr.org/english/issues/torture/rapporteur/docs/a_res_61_153.pdf.

[3] Zie http://www.ohchr.org/english/countries/ratification/9_b.htm.

Overeenkomstig de EU-richtsnoeren tegen foltering heeft de EU ten aanzien van derde landen via de politieke dialoog en demarches steeds op actieve wijze haar bezorgdheid uitgesproken over foltering. Tijdens die contacten komen zowel aspecten van foltering als individuele gevallen uit het land in kwestie en ruimere vraagstukken aan de orde. Tijdens de verslagperiode heeft de EU haar beleid voortgezet om in het kader van haar "wereldwijde actieplan tegen foltering" systematisch bij alle landen de foltering aan de orde te stellen, onder andere in zeven demarcherondes, waarbij in de hele wereld 90 landen zijn aangesproken. De EU heeft ook meer en meer individuele zaken behartigd; in het voorbije jaar ging het daarbij om meer dan 20 demarches. Onder de betrokken landen bevonden zich Algerije, de Bahama's, Bangladesh, Ethiopië, Nepal, de Filipijnen en Oezbekistan.

Waar heeft de EU demarches inzake foltering en slechte behandeling ondernomen?

Albanië, Argentinië, Armenië, Australië, Azerbeidzjan, Bahama's, Bahrein, Bangladesh, Belize, Benin, Bhutan, Bolivië, Bosnië en Herzegovina, Botswana, Brazilië, Burkina Faso, Cambodja, Canada, Kameroen, Chili, Colombia, Costa Rica, Ivoorkust, Cuba, Djibouti, Dominicaanse Republiek, Democratische Volksrepubliek Korea, Democratische Republiek Congo, Ecuador, Egypte, El Salvador, Eritrea, voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië, Georgië, Ghana, Guatemala, Guinee-Bissau, Haïti, Honduras, Jordanië, Kazachstan, Kenia, Koeweit, Kirgizië, Republiek Korea, Libanon, Lesotho, Liberia, Malawi, Maldiven, Mali, Mauritanië, Mauritius, Mexico, Micronesië, Moldavië, Mongolië, Montenegro, Marokko, Mozambique, Namibië, Nepal, Niger, Panama, Paraguay, Peru, Filipijnen, Qatar, Saint Kitts & Nevis, Saint Vincent en de Grenadines, Senegal, Servië, Sierra Leone, Singapore, Zuid-Afrika, Sri Lanka, Sudan, Syrië, Swaziland, Tanzania, Tunesië, Turkmenistan, Uganda, Oekraïne, Verenigde Arabische Emiraten, Uruguay, Venezuela, Jemen en Zambia.

Ter bevordering van de geïnformeerde dialoog heeft de EU haar systeem van regelmatige vertrouwelijke verslaggeving over mensenrechten, daaronder begrepen over foltering, door de hoofden van de missies in derde landen voortgezet, en de hoofden van de missies een checklist gegeven, zodat men over een stevige basis beschikt om het probleem in de politieke dialoog aan de orde te stellen.

De rol van de handel in goederen die specifiek voor foltering worden gebruikt, is een cruciaal punt van zorg voor de EU. Volgens de EU-richtsnoeren moet de EU het gebruik en de productie van en de handel in materiaal dat specifiek is ontworpen voor foltering of andere vormen van wrede, onmenselijke of onterende behandeling, voorkomen. De naleving van die doelstelling is aanzienlijk dichterbij gekomen met de inwerkingtreding op 30 juli 2006 van de EG-verordening met betrekking tot de handel in bepaalde goederen die gebruikt zouden kunnen worden voor de doodstraf of foltering (hierna "de verordening" genoemd)[1]; deze verordening verbiedt de in- en uitvoer van

voorwerpen die in de praktijk uitsluitend worden gebruikt voor de voltrekking van de doodstraf of voor foltering of een andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing. Voor het uitvoeren van goederen die voor dergelijke doeleinden gebruikt zouden kunnen worden, is ook een vergunning van de autoriteiten van de lidstaat nodig. De lidstaten dienen jaarverslagen te publiceren over activiteiten in verband met de verordening. De EU hoopt dat andere staten soortgelijke wetgeving zullen invoeren.

De voorkoming van foltering en de rehabilitatie van de slachtoffers van foltering was een van de belangrijkste prioriteiten voor financiering in het kader van het Europees initiatief voor de democratie en de mensenrechten (EIDHR). Voor 2005-2006 is in het kader van de EIDHR-campagne "Bevordering van een cultuur van mensenrechten" 20,5 miljoen euro toegewezen aan de ondersteuning van circa 40 NGO-projecten over de hele wereld op dit gebied, waarbij het EIDHR de belangrijkste financierings-bron werd voor rehabilitatie en voorkoming van slachtoffers van foltering in de hele wereld. De onderwerpen die voor steun in aanmerking komen, zijn gekozen om het EU-beleid te versterken: bijvoorbeeld, bewustmaking van het facultatieve protocol bij het Verdrag tegen foltering, opsporing van leveringen van foltertechnologie en steun aan de rehabilitatie van slachtoffers van foltering. Steun aan de rehabilitatie van slachtoffers van foltering is een van de sleutelcomponenten van het financierings-beleid van het EIDHR in de strijd tegen foltering. Zo verleent het EIDHR thans bijvoorbeeld steun aan rehabilitatieactiviteiten in 41 landen in de hele wereld, waaronder steun aan 20 rehabilitatiecentra en -netwerken voor slachtoffers van foltering in 16 EU-lidstaten, namelijk Oostenrijk, België, Bulgarije, Duitsland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, Ierland, Italië, Letland, Nederland, Polen, Roemenië, Spanje, Zweden en het UK.

---

[1] Verordening (EG) nr. 1236/2005 van de Raad van 27 juni 2005 met betrekking tot de handel in bepaalde goederen die gebruikt zouden kunnen worden voor de doodstraf, foltering of andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing (PB L 200 van 30 juli 2005).

De langjarige inzet van de EU voor de strijd tegen foltering en mishandeling zal worden voortgezet in het kader van het toekomstige Europese instrument voor democratie en mensenrechten, dat voor 2007-2010 voorziet in de toewijzing van 44 miljoen euro (11 miljoen per jaar) voor de strijd tegen foltering.

4.3 Rechten van het kind

De rechten van het kind maken deel uit van de mensenrechten die de EU en de lidstaten moeten eerbiedigen op grond van internationale en Europese instrumenten en verbintenissen, met name het VN-Verdrag inzake de rechten van het kind (UNCRC) en de twee facultatieve protocollen bij dit Verdrag, met inbegrip van de millenniumdoelstellingen voor ontwikkeling en het Europees Verdrag voor de rechten van de mens (EVRM). De EU heeft de rechten van het kind uitdrukkelijk erkend in het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, met name in artikel 24 daarvan.

De Commissie heeft in haar mededeling "Strategische doelstellingen 2005-2009" de rechten van het kind als één van haar voornaamste prioriteiten aangemerkt. Deze prioriteit leidde tot het uitbrengen op 4 juli 2006 van een Commissiemededeling met als titel **"Naar een EU-strategie voor de rechten van het kind"**. Met deze mededeling luidde de Commissie een langetermijnstrategie in die ervoor moet zorgen dat de EU de kinderrechten actief bevordert en beschermt, en die de inspanningen van de lidstaten van de EU op dit gebied ondersteunt.

Een van de zes doelstellingen van de mededeling is het instellen van structuren en processen voor formeel EG/EU-overleg over beleidsmaatregelen en acties in verband met de rechten van het kind. Een van de belangrijkste maatregelen in dit verband was de oprichting van een **Europees forum voor de rechten van het kind**, waarin de betrokken actoren in de EU en in de hele wereld bijeen kunnen komen. Het Forum is voor het eerst bijeengekomen op 4 juni 2007 in Berlijn. Het sterke engagement van de deelnemers aan de eerste bijeenkomst geeft goede hoop voor de toekomstige samenwerking met alle betrokkenen, namelijk de EU-lidstaten, de ombudspersonen voor kinderen, de VN-instanties, het maatschappelijk middenveld, de Raad van Europa, het Europees Parlement en de Europese Commissie.

Ontwikkelingen in het intern beleid

In de Commissiemededeling van december 2005 over het nieuwe werkkader op het gebied van sociale bescherming en integratie binnen de EU wordt **kinderarmoede** genoemd als **een van de belangrijkste beleidsprioriteiten waaraan de lidstaten aandacht moeten besteden**. In het voorjaar van 2006 heeft de Europese Raad de lidstaten opgeroepen de nodige maatregelen te treffen om het aantal kinderen dat in armoede leeft snel aanzienlijk te verminderen, waarbij alle kinderen gelijke kansen worden geboden. Tijdens de voorjaarsbijeenkomst van 2007 heeft de Europese Raad deze boodschap herhaald en er wordt nu werk gemaakt van een aantal activiteiten ter voorkoming van armoede en sociale uitsluiting van kinderen in de EU.

In het **EU-asielbeleid** zijn specifieke bepalingen opgenomen betreffende de bescherming van de rechten van kinderen, en in het bijzonder van niet-begeleide minderjarigen. Ook in het kader-programma voor solidariteit en beheer van de migratiestromen (2007-2013) in een ruimte van vrijheid, veiligheid en recht wordt in de meeste programma-instrumenten (het Europees Vluchtelingenfonds, het Europees Fonds voor de integratie van onderdanen van derde landen en het Terugkeerfonds) rechtstreeks of onrechtstreeks rekening gehouden met de **kwetsbare situatie van niet-begeleide minderjarigen**.

De Commissie pakt de mogelijke **gevaren aan die nieuwe technologieën kunnen opleveren voor kinderen**. In dit verband heeft de Commissie een programma van 45 miljoen euro opgezet (Safer Internet plus 2005-2008[1]), waarvan een van de doelstellingen is, kinderen te beschermen tegen seksuele uitbuiting via het internet. Op 22 mei 2007 heeft de Commissie de mededeling "Naar een algemeen beleid voor de bestrijding van cybercriminaliteit"[2] uitgebracht, die bepalingen bevat om kinderen te beschermen tegen de gevaren van het internet en van de elektronische media in het algemeen. Bij de beschikking van de Commissie van 15 februari 2007 betreffende geharmoniseerde telefoonnummers voor diensten met een maatschappelijke waarde is een specifiek Europees telefoonnummer als meldpunt voor vermiste kinderen ingesteld.

---

1 Besluit nr. 854/2005/EG van het Europees Parlement en de Raad van 11 mei 2005 tot vaststelling van een communautair meerjarenprogramma ter bevordering van een veiliger gebruik van het internet en nieuwe on line-technologieën (PB L 149 van 11.6.2005, blz. 1).

2 COM(2007) 267 definitief.

Er is ook vooruitgang geboekt op het stuk van de actieve participatie van jongeren in de samenleving. Bij wijze van follow-up van het Witboek "Een nieuw elan voor Europa's jeugd" (2001) heeft de Commissie in juli 2006 een mededeling in verband met de bevordering van het actief Europees burgerschap van jongeren aangenomen[1]. In de mededeling worden de krijtlijnen getekend voor een waarachtige dialoog tussen beleidsmakers en jongeren, via geregelde ontmoetingen en evenementen die van op het plaatselijke tot op het Europese niveau worden opgezet. Een concreet voorbeeld van deze dialoog met de jongeren is de Europese jeugdweek, die in juni 2007 voor de derde keer plaatsvond.

Kinderrechten en uitbreiding

De kinderrechten behoren tot de mensenrechtenkwesties die de kandidaat-landen moeten eerbiedigen als integrerend deel van de in artikel 6 van het EU-Verdrag bedoelde gemeenschappelijke Europese waarden. De Europese Commissie heeft tijdens het gehele toetredingsproces nauwgezet toegezien op de vorderingen van alle kandidaat-lidstaten op dit punt en heeft haar bevindingen bekendgemaakt in haar adviezen en jaarverslagen. Dit toezichtbeleid wordt voortgezet ten aanzien van de potentiële kandidaat-lidstaten in Zuidoost-Europa.

Ontwikkelingen in het extern beleid

De EU werkt actief aan de bevordering van de kinderrechten in het kader van de Verenigde Naties. Tijdens de **61e Algemene Vergadering van de VN** was het eindresultaat van de jaarlijkse resolutie over de rechten van het kind, die werd geleid door de groep van Latijns-Amerikaanse en Caraïbische landen (GRULAC), bevredigend wat het recordaantal mede-indieners (120) betreft. De resolutie biedt ook een uitgangspunt voor de follow-up van een omvangrijke studie over geweld tegen kinderen en bleef verschoond van de talrijke stemmingen over paragrafen die de laatste jaren gebruikelijk waren.

Tijdens de verslagperiode heeft de Commissie verscheidene vergaderingen belegd met belangrijke betrokkenen zoals deskundigen van de lidstaten, de VN, het Europees Parlement en de maatschappelijke organisaties, met het oog op de opstelling van een **Actieplan inzake de rechten van het kind in externe betrekkingen;** dit document was aangekondigd in de mededeling van de Commissie van 2006. Verwacht wordt dat het document in de tweede helft van 2007 wordt goedgekeurd.

---

[1] COM(2006) 417 def. van 20.07.2006. De voorstellen in deze mededeling zijn door de lidstaten onderschreven in een resolutie van de Raad van 14 november 2006.

Parallel daarmee is de Groep mensenrechten (COHOM) onder auspiciën van het Duitse voorzitterschap begonnen te werken aan een nieuw pakket **EU-mensenrechtenrichtsnoeren inzake de rechten van kinderen.** De overtuiging bestond dat specifieke richtsnoeren de politieke actie van de EU bij de bevordering van de kinderrechten kracht zouden bijzetten. Verwacht wordt dat de richtsnoeren onder het Portugese voorzitterschap zullen worden afgerond.

Tijdens de beschouwde periode heeft de EU **zich intensiever beijverd om de EU-richtsnoeren over kinderen en gewapende conflicten van 2003** (CAAC) toe te passen. Met deze richtsnoeren verbindt de EU zich ertoe de gevolgen op korte, middellange en lange termijn van gewapende conflicten voor kinderen aan te pakken, mede door toezicht en rapportage door de missiehoofden, de militaire bevelhebbers en de speciale vertegenwoordigers van de EU, en door demarches, politieke dialoog, multilaterale samenwerking en crisisbeheersingsoperaties.

Op basis van rapporten van de missiehoofden in de 13 prioritaire landen van de CAAC [1] en andere desbetreffende documenten, heeft het Duitse voorzitterschap **specifieke landenstrategieën voor de toepassing van de richtsnoeren van de Raad opgesteld.** Deze strategieën werden op 15 juni 2007 door de COHOM opgesteld; zij zullen voor de toekomstige EU-voorzitterschappen een extra instrument vormen bij de planning van het EU-optreden in verband met de CAAC, en voor de missiehoofden in de respectieve landen gelden als vaste instructies voor de aansturing van toekomstig optreden inzake CAAC.

Voorts is een **volledige lijst** opgesteld **van lopende CAAC-gerelateerde projecten van de EU** in met name de 13 prioritaire landen, ten einde EU- en internationale samenwerking te faciliteren [2].

Het totale bedrag aan EU-financiering voor de lopende projecten in 2007 bedraagt ongeveer 226 miljoen euro. Met deze lijst, die regelmatig door het secretariaat-generaal van de Raad zal worden bijgewerkt, beschikt de EU over een thematische databank over met CAAC verband houdende projecten waarmee het EU-optreden op het gebied van CAAC verder kan worden geharmoniseerd en aangestuurd.

---

[1] Afghanistan, Birma, Burundi, Colombia, Ivoorkust, DRC, Liberia, Nepal, de Filipijnen, Somalië, Sri Lanka, Sudan en Uganda.

[2] Voor door de EG-gefinancierde projecten, zie http://ec.europa.eu/external_relations/human_rights/child/ac/project_table0607.pdf.

Op 5-6 februari 2007, vond in Parijs de door UNICEF samen met de Franse regering georganiseerde internationale conferentie "**Free Children from War**" plaats. Aan de conferentie ten grondslag ligt de toetsing van de "beginselen van Kaapstad en de beste praktijken inzake het voorkomen van het ronselen van kinderen voor strijdkrachten en de demobilisatie en maatschappelijke reïntegratie van kindsoldaten in Afrika", die werd uitgevoerd door UNICEF met financiële steun van de Europese Commissie via ECHO. Op de conferentie werd door vertegenwoordigers van 58 regeringen over de hele wereld (ook de meeste EU-lidstaten) een politieke verklaring met de naam "de toezeggingen van Parijs" aangenomen.

Tijdens dezelfde manifestatie werd een meer gedetailleerd document uitgebracht, met een breed scala aan beginselen in verband met de bescherming van kinderen in gewapende conflicten, hun vrijlating en succesvolle terugkeer naar het burgerleven (de "beginselen en de richtsnoeren van Parijs over kinderen die tot strijdmachten of gewapende groepen hebben behoord"). Om de "beginselen van Parijs" verder te ondersteunen heeft de EU in 11 prioritaire landen van de CAAC een **campagne van politieke demarches** gevoerd, met als doel die landen aan te sporen concrete maatregelen te nemen om de beginselen op nationaal niveau toe te passen.

Belangrijke gevallen van voormalige kindsoldaten zijn vermeld in het gezamenlijke **ontwerp-document** van de Commissie en de Raad van de Europese Unie **over ontwapening, demobilisatie en re-integratie** (DDR) van voormalige strijders in derde landen. In het document wordt onderkend dat DDR-programma's zich niet alleen moeten richten op kinderen die wapens dragen, maar op alle kinderen die in enige hoedanigheid bij gewapende groepen betrokken zijn geweest, bv. koks, portiers, boodschappers, enz. In de DDR-programma's moet ook speciale aandacht worden besteed aan meisjes die zijn geronseld/ontvoerd voor seksuele doeleinden, gedwongen huwelijken of huishoudelijk werk.

Nieuw financieel kader (2007-2013) en kinderen

Wat de rechten van kinderen betreft, is doelstelling 2 van de het nieuwe strategiedocument van EIDHR voor 2007-2010 van bijzondere betekenis. Volgens die doelstelling, moet vooral de civiele samenleving worden geholpen om grotere samenhang te ontwikkelen en een belangrijker factor te worden bij de bescherming van mensenrechten en de bevordering van democratie. Er is veel ruimte voor specifieke activiteiten op het gebied van de rechten van het kind.

In het kader van het thematische programma **"Investeren in mensen"** zal de Commissie tijdens de zevenjarige looptijd 90 miljoen euro bestemmen voor maatregelen die in het externe optreden specifiek op kinderen en jongeren zijn gericht. De onderliggende gedachte is om met deze middelen voor een katalyserend effect te zorgen, door deze in te zetten voor onderwerpen als kinderarbeid, kinderhandel, kinderen en gewapende conflicten en geweld tegen kinderen. Voorts zullen middelen worden uitgetrokken voor een uitgebreid instrumentarium inzake kinderrechten, en om kinderrechten effectiever te kunnen bevorderen bij ontwikkelingssamenwerking en andere vormen van extern beleid.

Kinderen en HIV/AIDS

Door HIV/AIDS getroffen wezen en kwetsbare kinderen staan bloot aan een groter risico op schending van de mensenrechten. De Europese Commissie heeft de inspanningen van het Duitse EU-voorzitterschap om met kinderen en AIDS/HIV verband houdende thema's hoog op de politieke agenda te plaatsen, krachtig gesteund. Die inspanningen hebben ertoe geleid dat de Raad van de EU in april 2007 de "conclusies over HIV/AIDS - nieuwe problematiek" heeft goedgekeurd. In zijn conclusies roept de Raad de Commissie en de lidstaten op prioritair stappen te ondernemen om de kwetsbaarheid van kinderen die getroffen zijn door en leven met HIV/AIDS te verminderen door hen en hun gezinnen en verzorgers te ondersteunen, te werken aan een kindgericht beleid en dito programma's inzake HIV/AIDS, alsook aan een betere bescherming van AIDS-wezen door nieuwe inspanningen om een behandeling voor kinderen te ontwikkelen;

Kinderarbeid: strategisch partnerschap met IAO

De Commissie heeft in juli 2004 een strategisch partnerschap met de IAO ondertekend, waarvan het voorkomen van kinderarbeid één van de prioriteiten is. In dit verband heeft de Commissie in 2005 met de ACS-partners overeenstemming bereikt over een actieprogramma om samen met het IPEC (Internationaal programma voor de uitbanning van kinderarbeid) van de IAO kinderarbeid te bestrijden. Het actieprogramma, met een totaal budget van 15 miljoen euro, is toegespitst op capaciteitsopbouw, gerichte interventies en het juridisch kader om kinderen meer voor kinderarbeid te vrijwaren en meer basisonderwijs te geven.

4.4. Verdedigers van de mensenrechten

De Europese Unie is van oordeel dat een actief maatschappelijk middenveld en krachtige verdedigers van de mensenrechten essentieel zijn om te bewerkstelligen dat de mensenrechten wereldwijd beschermd en bevorderd worden. Om zijn steun voor mensenrechtenverdedigers zichtbaarder te maken en het EU-optreden ter ondersteuning van mensenrechtenactivisten te verbeteren, heeft de Raad in juni 2004 de **EU-richtsnoeren over mensenrechtenverdedigers** aangenomen, waarin beschreven staat hoe de Unie mensenrechtenverdedigers die in derde landen werken praktisch kan ondersteunen en helpen.

De richtsnoeren maken duidelijk dat de EU de beginselen steunt die vervat zijn in de *VN-Verklaring betreffende de rechten en verantwoordelijkheden van personen, groeperingen en maatschappelijke instanties voor de bevordering en bescherming van universeel erkende mensenrechten en fundamentele vrijheden.* De richtsnoeren benadrukken dat, hoewel het werk van mensenrechten-activisten kritiek van het beleid en de maatregelen van de regering omvat, de regeringen dit niet als iets negatiefs mogen opvatten. Het bieden van ruimte voor een onafhankelijke benadering van en vrije discussie over regeringsbeleid en regeringsmaatregelen is een fundamenteel principe, en is een beproefde manier om het niveau van bescherming van de mensenrechten en fundamentele vrijheden te verhogen.

Doelstellingen van de campagne van 2006 inzake vrouwelijke mensenrechtenverdedigers

- Ervoor zorgen dat vrouwen op voet van gelijkheid het recht mogen uitoefenen om de mensenrechten en alle andere rechten te verdedigen die hun in de VN-verklaring over mensenrechtenverdedigers en in alle andere internationale instrumenten op het gebied van mensenrechten zijn verleend;
- De specifieke risico's aanpakken waarmee vrouwelijke mensenrechtenverdedigers te maken krijgen bij het uitvoeren van werkzaamheden in verband met mensenrechten;
- Bewustmaking voor de specifieke behoeften aan bescherming van vrouwelijke mensenrechtenverdedigers;
- Netwerken van vrouwelijke mensenrechtenverdedigers helpen ontwikkelen en versterken;
- Erkenning, zichtbaarheid en steun verlenen aan de bijdrage die vrouwen aan de opbouw en de versterking van een mensenrechtencultuur leveren.

In de tweede helft van 2006, werden in de Campagne vrouwelijke mensenrechtenverdedigers verder de specifieke behoeften van vrouwelijke mensenrechtenverdedigers belicht, en werd de betrokkenheid van de diplomatieke missies van de EU op dit gebied, vergroot. De campagne verliep succesvol in 62 landen over de hele wereld (zie tabel hieronder).

In een van de workshops van het achtste Jaarlijkse Forum van NGO's op het gebied van de mensenrechten, dat in december 2006 in Helsinki heeft plaatsgevonden en gewijd was aan *de integratie van mensenrechten en democratie in de beleidsgebieden van de Europese Unie,* werd ingegaan op de specifieke uitdagingen waarmee vrouwelijke mensenrechtenverdedigers te maken krijgen.

De interactieve en levendige discussies leverden de conclusie op dat voor een genderspecifieke aanpak moet worden gekozen bij de uitvoering van de EU-richtsnoeren over mensenrechten-verdedigers. Voorts werd in de workshop voorgesteld het personeel van de EU-missies meer opleiding te geven over mensenrechtenverdedigers en seksegerelateerde aspecten.

Campagne inzake vrouwelijke mensenrechtenverdedigers

Specifieke doellanden

Afghanistan, Albanië, Algerije, Angola, Azerbeidzjan, Bahrein, Bangladesh, Belarus, Brazilië, Burundi, Tsjaad, Chili, China, Colombia, de Democratische Republiek Congo, Ecuador, Egypte, Equatoriaal-Guinea, Guatemala, Honduras, India, Indonesië, Iran, Irak, Israël/Bezette Palestijnse Gebieden, Ivoorkust, Jamaica, Libanon, Liberia, Libië, Kazachstan, Kenia, Kirgizië, Maldiven, Maleisië, Mexico, Mongolië, Montenegro, Marokko, Mozambique, Birma/Myanmar, Nepal, Nigeria, Pakistan, Paraguay, Peru, de Filipijnen, de Russische Federatie, Servië, Singapore, Sierra Leone, Sri Lanka, Thailand, Tunesië, Turkije, Turkmenistan, Uganda, Oezbekistan, Venezuela, Vietnam, Zambia en Zimbabwe.

In 2006 heeft de Raad de toepassing van de richtsnoeren over mensenrechtenverdedigers getoetst, en conclusies met vierenzestig aanbevelingen aangenomen om de bekendheid met en de toepassing van de richtsnoeren te verbeteren. Tot de praktische maatregelen die missies moeten nemen behoren vertaling van de richtsnoeren in de plaatselijke talen, het ontwikkelen van plaatselijke strategieën voor het bevorderen van de richtsnoeren, het aanwijzen van een contactpunt voor mensenrechtenverdedigers, het uitnodigen van mensenrechtenverdedigers op vergaderingen tijdens missies, het organiseren van gezamenlijke persconferenties met mensenrechtenverdedigers, het instellen van een toerbeurt voor waarneming tijdens processen, het bezoeken van mensenrechtenverdedigers in afgelegen gebieden en het schenken van bijzondere aandacht aan de situatie van vrouwelijke mensenrechtenverdedigers.

In aansluiting op die conclusies is de EU-missies in de hele wereld verzocht lokale strategieën te ontwikkelen voor de uitvoering van de richtsnoeren. In de eerste helft van 2007 heeft de Raad 50 lokale strategieën bestudeerd die reeds zijn voltooid, en dat werk wordt voortgezet. De lokale strategieën hebben aangetoond dat er verscheidene manieren zijn om de steun aan mensenrechtenverdedigers te verbeteren, inclusief een verbeterde interne en externe uitwisseling van informatie over richtsnoeren, en het streven naar meer toenadering om beter contact te leggen en te houden met mensenrechtenverdedigers. De EU hoopt dat de ontwikkeling van lokale strategieën voor de bescherming van mensenrechtenverdedigers een verdere stap zal betekenen naar een situatie waarin mensenrechtenverdedigers zonder intimidatie hun uiterst waardevolle werk kunnen doen.

- Demarches

Uit een overzicht van "noodvisa" voor mensenrechtenverdedigers die in ernstig gevaar verkeren is gebleken dat de EU-lidstaten geen bijzondere reguleringen hebben die op dergelijke gevallen van toepassing zijn, met uitzondering van Spanje en Ierland, die speciale regelingen of programma's inzake visa voor mensenrechtenverdedigers hebben ingesteld. Vrijwel alle lidstaten hebben echter mogelijkheden om wegens humanitaire redenen "noodvisa" af te geven of de mogelijkheid om asiel te verlenen. Voor kortetermijnvisa, bv. om conferenties over mensenrechten binnen de EU bij te wonen, volgen de EU-lidstaten die het Schengenacquis toepassen de toepasselijke Schengenregels en besluiten zij per geval of zij een visum uitreiken.

De EU zegt toe belangrijke individuele gevallen op verschillende politieke niveaus te zullen aankaarten. Het meest toepasselijk zijn de bilaterale politieke dialogen, verschillende vormen van mensenrechtendialogen (zie hoofdstuk 3.5.) en overlegrondes, en demarches en verklaringen (zie ook hoofdstuk 3.4.). Van juli 2006 tot en met juni 2007 heeft de EU meer dan 150 demarches en andere stappen ondernomen, meestal ten gunste van individuele mensenrechtenactivisten in derde landen.

Het verlenen van steun, bescherming en hulp aan mensenrechtenverdedigers behoort tot de hoofddoelstellingen van het nieuwe financieringsinstrument EIDHR, dat op 1 januari 2007 in werking is getreden.

Het strategiedocument van EIDHR voor 2007-2010 voorziet in specifieke financiering voor een bedrag van 16 miljoen euro voor de volgende vier jaar voor projecten van het maatschappelijk middenveld ten gunste van mensenrechtenverdedigers en voor het tijdig reageren op dringende beschermingsbehoeften van individuele mensenrechtenactivisten.

4.5 Vrouwenrechten en gendergelijkheid

De EU spant zich sinds lang in om gendergelijkheid te bevorderen en zij speelt op het internationale podium daartoe een actieve rol. Sedert de vierde Wereldvrouwenconferentie in 1995 in Peking heeft de EU er actief naar gestreefd de prioriteiten en behoeften van vrouwen en mannen in alle belangrijke beleidsinitiatieven op te nemen. Dit proces wordt geschraagd door specifieke maatregelen, programma's en projecten ter ondersteuning van vrouwen in hun streven naar meer zelfbeschikking.

Met de aanneming van de **routekaart voor de gelijkheid van vrouwen en mannen** op 1 maart 2006 heeft de Commissie haar prioriteiten en haar actiekader voor de bevordering van gelijkheid in de periode tot 2010 vastgesteld. Dit betekent dat zij doorgaat met het bevorderen van gendergelijkheid, ervoor zorgend dat al haar beleidsinitiatieven daartoe bijdragen. Gedetailleerde vervolgrapporten worden op jaarbasis opgesteld.

Ontwikkelingen in de EU

2007 is het **Europees Jaar van gelijke kansen** voor iedereen. De genderdimensie wordt opgenomen in activiteiten op Europees en nationaal niveau.

De Commissie streeft ernaar de kennis en de analysecapaciteit op het gebied van vrijheid, veiligheid en recht te verbeteren door middel van een systeem van vergelijkbare statistieken in Europa. Op 7 augustus 2006 heeft zij een mededeling over een EU-strategie aangenomen voor het meten van de omvang van de criminaliteit en het strafrecht [1], die beoogt op sekse gebaseerde statistieken te ontwikkelen op het gebied van mensenhandel (2007), geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld (2008). Het Daphne III-Programma (2007-2013)[2] is op 20 juni 2007 aangenomen. Het zal een steun betekenen voor de inspanningen van de NGO's, de instellingen en de instanties om seksegerelateerd geweld uit te bannen.

De **communautaire databank over de rol van vrouwen en mannen in het besluitvormings-proces** heeft ook in 2006 op Europees niveau gegevens verzameld, geanalyseerd en verspreid.

In juni 2006 is het wettelijke kader voor de gelijkheid van vrouwen en mannen aanzienlijk verbeterd met de aanneming in juni 2006 van een richtlijn voor vereenvoudiging en modernisering van de bestaande communautaire wetgeving inzake de **gelijke behandeling van vrouwen en mannen in werkgelegenheid en beroep**. In oktober 2006 heeft de Commissie een formele raadpleging van de sociale partners gelanceerd over de mogelijke richting van communautair optreden inzake de combinatie van gezins-, privé- en beroepsleven.

In december 2006 is de verordening voor de oprichting van een **Europees Genderinstituut** aangenomen. Dit instituut, dat in Vilnius is gevestigd, moet belangrijke technische steun verlenen aan de ontwikkeling van het beleid ten behoeve van de gelijkheid van vrouwen en mannen.

---

1 "Ontwikkeling van een algemene en coherente EU-strategie voor het meten van de omvang van de criminaliteit en het strafrecht: een EU-actieplan 2006-2010".

2 Besluit nr. 779/2007/EG, PB L 173 van 3.7.2007, blz. 19.

EU en VN

De **Commissie inzake de Positie van de Vrouw** heeft tijdens haar **51e vergadering (**van 26 februari tot 9 maart 2007) vooraf aandacht geschonken aan de uitbanning van geweld tegen en discriminatie van meisjes. De EU heeft in dit forum een belangrijke rol gespeeld bij het zoeken van steun voor het Actieprogramma van Peking, en met name bij het opstellen van de overeengekomen conclusies over het wegwerken van discriminatie van en geweld tegen jonge meisjes. In haar verklaring beklemtoont de EU dat de volledige uitvoering van de internationale normen en toezeggingen met betrekking tot geweld tegen vrouwen en meisjes moet worden gewaarborgd.

Gendergelijkheid en empowerment van vrouwen in de ontwikkelingssamenwerking

De Commissie heeft op 8 maart 2007 de mededeling **'Gendergelijkheid en empowerment van vrouwen in de ontwikkelingssamenwerking'** aangenomen, als onderdeel van een reeks beleidsinitiatieven van de EU die erop gericht zijn de ontwikkelingsbijstand van de lidstaten en de Commissie te coördineren en te harmoniseren. Met het document wordt vooral beoogd richtsnoeren te verschaffen voor het bevorderen van gendergelijkheid met het nieuwe steuninstrument, en meer bepaald begrotingssteun. In het document wordt de tweesporenaanpak van gendermainstreaming en genderspecifieke acties versterkt, worden richtsnoeren verstrekt om gendermainstreaming efficiënter te maken en wordt een lijst prioritaire specifieke acties in verschillende domeinen voorgesteld.

Op basis van de mededeling hebben de ministers van Buitenlandse Zaken en Ontwikkelingssamenwerking op 15 mei 2007 conclusies over gendergelijkheid en empowerment van vrouwen in de ontwikkelingssamenwerking aangenomen. Uit deze conclusies komt naar voren dat alle EU-lidstaten er zich blijvend en sterker toe engageren gendergelijkheid in hun ontwikkelingssamenwerking te integreren.

Actiekader van Istanbul

Voor het eerst sinds de oprichting van het Europees-mediterraan partnerschap zijn de Europees-mediterrane partners bijeengekomen tijdens een speciale **ministeriële conferentie over gender-gelijkheid** ("de versterking van de rol van vrouwen in de samenleving"), die op 14 en 15 november 2006 in Istanbul is gehouden, en hebben zij overeenstemming bereikt over een actiekader voor het bevorderen van de rechten van vrouwen en gendergelijkheid in de civiele, politieke, sociale, economische en culturele sfeer gedurende de volgende vijf jaar. De uitvoering van het actiekader van Lissabon zal jaarlijks worden geëvalueerd, en zal betrekking hebben op de 37 Euromed-landen en de Commissie. Een door het Europees nabuurschaps- en partnerschapsinstrument gefinancierd regionaal programma, waarvoor 5 miljoen euro is uitgetrokken, zal bijdragen tot de effectieve uitvoering van de ministeriële conclusies van Istanbul.

Thematische programma's en EIDHR (2007-2010)

Het nieuwe thematische programma **Investeren in mensen** voorziet in een afzonderlijk bedrag van 57 miljoen euro voor de financiering van de EG-acties ter bevordering van de gendergelijkheid en de ondersteuning van vrouwen in hun streven naar meer zelfbeschikking. De beschikbare middelen zullen worden toegewezen op basis van oproepen tot het indienen van voorstellen door in aanmerking komende organisaties op basis van rechtstreekse overeenkomsten met de geselecteerde partners. Prioritaire gebieden zijn de uitvoering van de internationale afspraken in het land zelf, de capaciteitsopbouw van vrouwen-NGO's en het versterken van de statistische capaciteit van de regeringen met het oog op het gebruik van naar gender uitgesplitste indicatoren en gegevens.

In het EIDHR is de gelijke deelneming van mannen en vrouwen een specifiek thema van doelstelling 2 "versterking van de rol van het maatschappelijk middenveld bij het bevorderen van mensenrechten en democratische hervormingen, het ondersteunen van conflictpreventie en het consolideren van politieke participatie en vertegenwoordiging".

Partnerschap EG-VN voor ontwikkeling, vrede en veiligheid

In april 2007 is de Europese Commissie een driejarig **partnerschap met UNIFEM** aangegaan met het oog op de opbouw van de capaciteit van de partnerlanden en een strengere verantwoordingsplicht op het gebied van gendergelijkheid. Het initiatief bestaat uit regionale en nationale benaderingen, met specifieke aandacht voor de rol van vrouwen in de vredesopbouw en de uitvoering van de resolutie 1325 van de VN-Veiligheidsraad. Het initiatief bevat onder meer gerichte activiteiten in 12 landen. De kennis en de documentatie in het verlengde van de activiteiten in deze landen zullen worden gebruikt om de bevolking in andere partnerlanden te informeren, en zullen wereldwijd worden verspreid via talrijke mechanismen, zoals een genderwebpagina en een genderhelpdesk.

Projecten voor het bevorderen van de gendergelijkheid en de rechten van vrouwen buiten de EU

De Commissie financiert projecten ter bevordering van de gendergelijkheid via de samenwerkingsinstrumenten voor externe betrekkingen van de Gemeenschap; van speciaal belang in dat verband is het EIDHR. Wat gendergelijkheid betreft, heeft het EIDHR zich in 2006 vooral gericht op thema's zoals de gelijke behandeling en de fysieke integriteit van vrouwen, met inbegrip van schadelijke traditionele praktijken zoals vrouwelijke genitale verminking en genderspecifiek geweld in conflictgebieden. In 2006 heeft de Commissie te financieren projecten in verband met deze thema's geselecteerd in Bangladesh, Colombia, Egypte, Haïti, Jordanië, Rusland en Somalië. Voorts zijn er te financieren regionale projecten geselecteerd voor het Middellandse-Zeegebied en het Midden-Oosten, alsmede voor de regio Centraal-Azië. De totale begroting van deze projecten bedroeg ongeveer 6 miljoen euro.

"Onze inspanningen zijn erop gericht meer vrouwen kans op een betaalde baan te geven, de sociale inclusie te verbeteren en de kloof tussen vrouwen op het platteland en in de stad te verkleinen. De in het Actieplan omschreven maatregelen zullen bijdragen tot meer gelijke kansen en het wegnemen van de belemmeringen voor vrouwen om een baan aan te nemen. Deze maatregelen zullen ervoor zorgen dat vrouwen gelijke behandeling genieten in de stelsels voor sociale zekerheid en gezondheidszorg en dat zij een betere toegang tot onderwijs en beroepsopleiding krijgen. Het voorkomen van discriminatie tussen jongens en meisjes in het onderwijs en het waarborgen van gelijke toegang tot wetenschap en technologie in scholen vormen ook een cruciaal onderdeel van dit proces."

Benita Ferrero-Waldner, Commissielid voor Buitenlandse Betrekkingen
Europees-mediterrane ministeriële conferentie
"Versterking van de rol van vrouwen in de samenleving"
Istanbul, 15 november 2006

4.6 Mensenhandel

Het kader van het beleid van de EU inzake de bestrijding van de mensenhandel wordt gevormd door de mededeling van de Commissie over de "Bestrijding van mensenhandel – een geïntegreerde benadering en voorstellen voor een actieplan" (oktober 2005)[1] en het EU-actieplan inzake de beste praktijken, normen en procedures bij de voorkoming en bestrijding van mensenhandel (december 2005), dat in het verlengde daarvan door de Raad is aangenomen [2], in het kader van het Haags Programma voor de versterking van de ruimte van vrijheid, veiligheid en recht in de EU. In beide documenten wordt gepleit voor een multidisciplinaire aanpak van de mensenhandel, die niet uitsluitend beperkt is tot wetshandhavingsstrategieën, maar een breed scala van maatregelen op het vlak van preventie en slachtofferhulp omvat. De strategie stoelt op een mensenrechtenbenadering die de rechten van het slachtoffer centraal stelt en rekening houdt met de extra problemen van specifieke groepen, zoals vrouwen en kinderen, alsook personen die worden gediscrimineerd omdat zij tot minderheden of inheemse bevolkingsgroepen behoren.

In de routekaart van de Commissie voor de gelijkheid van vrouwen en mannen[3] is de uitbanning van mensenhandel aangemerkt als een van de prioritaire actiegebieden. In een ander document, de mededeling van de Commissie van juli 2006, getiteld "Naar een EU-strategie voor de rechten van het kind"[4], maakt de Commissie een balans op van de handel in kinderen en stelt zij zich ter doel bestaande beleidsmaatregelen maximaal te doen renderen en daarnaast nieuwe beleidsmaatregelen te ontwikkelen. Het recent opgerichte Europees Forum voor de Rechten van het Kind draagt bij tot een intensiever optreden van de EU, mede op het gebied van de bestrijding van kinderhandel.

De Commissie heeft een verslag[5] opgesteld over de maatregelen van de lidstaten om zich te conformeren aan het kaderbesluit van 22 december 2003 ter bestrijding van seksuele uitbuiting van kinderen en kinderpornografie. Gesteld kan worden dat de lidstaten thans beschikken over specifieke strafrechtelijke bepalingen waarbij de seksuele uitbuiting van kinderen en kinderpornografie strafbaar worden gesteld met doeltreffende, evenredige en afschrikkende straffen.

---

1 COM(2005) 514 def.
2 PB L 311 van 9.12.2005, blz. 1.
3 COM(2006) 92 def.
4 COM(2006) 367 def.
5 Moet in het najaar van 2007 worden aangenomen.

In de periode waarop de evaluatie betrekking heeft zijn er verscheidene initiatieven genomen om de problemen waarmee migratie gepaard gaat, ook die in verband met mensenhandel, aan te pakken. De aanneming van het actieplan van Ouagadougou ter bestrijding van de mensenhandel, in het bijzonder de handel in vrouwen en kinderen, tijdens de ministeriële conferentie EU-Afrika over migratie en ontwikkeling op 22 en 23 november in Tripoli was een belangrijke doorbraak. In dat actieplan wordt de gehechtheid aan de voornaamste mensenrechtenverdragen beklemtoond en worden schendingen van de mensenrechten, inclusief discriminatie, beschouwd als onderliggende oorzaken die moeten worden aangepakt.

Het gebrek aan betrouwbare en vergelijkbare gegevens is een van de belangrijkste problemen in de strijd tegen mensenhandel in de diverse landen die door dit fenomeen worden getroffen. In het verlengde van het EU-actieplan van 2005 voorziet de mededeling van de Commissie betreffende de ontwikkeling van een EU-strategie voor het meten van de omvang van de criminaliteit en het strafrecht[1] in de oprichting van proefgroepen om te onderzoeken of gemeenschappelijke richtsnoeren kunnen worden vastgesteld voor het verzamelen van gegevens, inclusief onderling vergelijkbare indicatoren op het gebied van de mensenhandel. Doel is het ontwikkelen van geharmoniseerde definities en daarmee samenhangende indicatoren, met het oog op een betere onderlinge vergelijkbaarheid van de uit alle EU-lidstaten afkomstige gegevens over de beschouwde soort criminaliteit. Het resultaat van dit proefproject zal vóór eind 2007 beschikbaar zijn.

In de EU en in derde landen lopen er verscheidene EU-projecten ter voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de uitbuiting van personen, met name vrouwen en kinderen. Het nieuwe financieringsprogramma 'Preventie en bestrijding van criminaliteit' - als onderdeel van het algemene programma 'Veiligheid en bescherming van de vrijheden' (2007-2013) bevat met name beleids-maatregelen ter bestrijding van mensenhandel. Voorts zullen ook financiële middelen beschikbaar worden gesteld in het kader van andere geografische en thematische instrumenten (zoals het instrument voor ontwikkelingssamenwerking en het stabiliteitsinstrument). Ook andere specifieke financierings-programma's zijn efficiënt gebleken in de strijd tegen de mensenhandel, zoals Daphne III (2007-2013), dat specifiek gericht was op de bestrijding van geweld tegen kinderen, jongeren, vrouwen en risico-groepen, en Safer Internet Plus (2005 - 2008).

---

1 COM(2006) 437 def.

Het aangekondigde initiatief, een jaarlijkse EU-dag voor de bestrijding van de mensenhandel (op 18 oktober), is een belangrijke symbolische stap in het reeds lang bestaande streven van de EU om mensenhandel te voorkomen en te bestrijden. Doel van deze dag is de bewustmaking van het fenomeen mensenhandel overal in EU. Het startschot van de eerste EU-dag ter bestrijding van mensenhandel in oktober 2007 zal worden gegeven tijdens een conferentie in Brussel en via andere initiatieven in de lidstaten.

Actieplan van Ouagadougou ter bestrijding van de mensenhandel, in het bijzonder de handel in vrouwen en kinderen, Tripolo, 22 en 23 november 2006 - Algemene principes

- Mensenhandel, zowel binnen als tussen staten, is een plaag die de lidstaten vastbesloten zijn aan te pakken.

- De maatregelen ter voorkoming en bestrijding van mensenhandel moeten stoelen op de eerbiediging van de mensenrechten, waaronder de bescherming van de slachtoffers, en mogen geen negatieve invloed hebben op de rechten van de slachtoffers van mensenhandel. Bijzondere aandacht moet worden geschonken aan het protocol bij het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de preventie, bestrijding en bestraffing van mensenhandel, in het bijzonder vrouwenhandel en kinderhandel. Het belang van het kind, zoals dat mede in de bestaande internationale verdragen wordt erkend, zal te allen tijde van doorslaggevend belang worden geacht.

- Meer zelfbeschikking voor vrouwen en meisjes door nationaal beleid is een belangrijk aspect van de strijd tegen mensenhandel. Een genderaspect moet in aanmerking worden genomen bij het vaststellen en uitvoeren van maatregelen ter voorkoming en bestrijding van mensenhandel.

- Armoede en kwetsbaarheid, een onevenwichtige verdeling van de rijkdom, werkloosheid, gewapende conflicten, een slecht wetshandhavingssysteem, een aangetast milieu, slecht bestuur, door stress gekenmerkte en niet-inclusieve samenlevingen, corruptie, gebrek aan onderwijs en schendingen van de mensenrechten en discriminatie, een toegenomen vraag naar mensenhandel voor seksuele doeleinden en sekstoerisme zijn onderliggende oorzaken van de mensenhandel en moeten worden aangepakt.

4.7 Het Internationaal Strafhof en de bestrijding van de straffeloosheid

De EU zal zich inzetten om misdrijven die de internationale gemeenschap raken, te voorkomen en een einde te maken aan de straffeloosheid van de daders van dergelijke misdrijven. De EU heeft daartoe voortdurend krachtig haar politieke steun uitgesproken voor het Internationaal Strafhof (ICC), onder meer met de sluiting, in 2006, van een overeenkomst tussen het Internationaal Strafhof en de Europese Unie inzake samenwerking en bijstand en de voortgezette uitvoering van het gemeenschappelijk standpunt van de EU van 2003 en het actieplan van de EU inzake het ICC van 2004.

Doel van het gemeenschappelijk standpunt[1] is ertoe bij te dragen dat het ICC doeltreffend functioneert en universele steun geniet, zulks door een zo breed mogelijke deelname aan het Statuut van Rome te stimuleren. In artikel 2, lid 1, van het gemeenschappelijk standpunt is het volgende bepaald:

"[…] de Europese Unie en haar lidstaten [doen] al het mogelijke om dit proces te bevorderen, door de kwestie van de ruimst mogelijke bekrachtiging, aanvaarding en goedkeuring van of toetreding tot het Statuut van Rome en de uitvoering van het Statuut in onderhandelingen of politieke dialogen met derde staten, groepen van staten of relevante regionale organisaties aan de orde te stellen telkens wanneer zulks passend is.".

Overeenkomstig het gemeenschappelijk standpunt van de EU was het ICC tijdens de verslagperiode een agendapunt van vele belangrijke topbijeenkomsten en politieke dialogen met derde landen. De EU is in een aantal derde landen demarches blijven ondernemen om te pleiten voor de ratificering van het Statuut van Rome en het Verdrag betreffende de privileges en immuniteiten, en om deze landen, waar mogelijk, over te halen geen bilaterale niet-overleveringsovereenkomsten te ondertekenen. In dat verband is het teleurstellend te constateren dat Montenegro in april 2007 met de VS een bilaterale niet-overleveringsovereenkomst heeft ondertekend die niet strookt met het gemeenschappelijk standpunt en de richtsnoeren van de EU. Voor het eerst heeft de onderafdeling ICC van de Groep internationaal publiekrecht van de Raad een onderhoud gehad met John B. Bellinger III, juridisch adviseur van het ministerie van Buitenlandse Zaken van de VS. Dat onderhoud heeft plaatsgevonden in juni 2007, en bood de EU en de VS een nuttige gelegenheid van gedachten te wisselen over ICC-kwesties in het algemeen, waaronder ook de bilaterale niet-overleverings-overeenkomsten.

[1] 2003/444/GBVB.

Waar heeft de EU demarches ondernomen ter bevordering van de universaliteit en de integriteit van het Statuut van Rome?

Angola, Benin, Kameroen, Kaapverdië, de Centraal-Afrikaanse Republiek, Guinee-Bissau, Madagaskar, Mozambique, Seychellen; Bahrein, Iran, Koeweit, Marokko, Jemen; Afghanistan, Indonesië, Japan, Maleisië, Nepal, Filipijnen, Vietnam; Bahama's, Bolivia, Chili, Guatemala, Jamaica, Nicaragua, Peru, El Salvador, St. Lucia, Suriname; Albanië, Armenië, Azerbeidzjan, Kazachstan, Turkije, Turkmenistan, Oekraïne.

Het EU-actieplan vormt een aanvulling op het gemeenschappelijk standpunt. Het actieplan heeft onder andere tot doel een stelsel van nationale contactpunten en een EU-contactpunt bij de EU-instellingen tot stand te brengen, met het oog op de coördinatie van het EU-beleid met betrekking tot het ICC. In het actieplan is tevens bepaald dat

"[het] ICC moet worden geïntegreerd in het EU-beleid op het gebied van externe betrekkingen. In dit verband moeten de bekrachtiging en de uitvoering van het Statuut van Rome als mensenrechten-vraagstuk aan de orde worden gesteld in de onderhandelingen over EU-overeenkomsten met derde landen."

In deze context heeft de Europese Commissie in 2006 onderhandelingen gevoerd over de opneming van bepalingen betreffende het ICC in de actieplannen in het kader van het Europees Nabuurschaps-beleid met Armenië, Azerbeidzjan, Georgië, Libanon en Egypte. De EU voert tevens onderhande-lingen over ontwerp-bepalingen betreffende het ICC in het kader van de samenwerkingsovereen-komsten met Thailand, Maleisië, de Filippijnen, Brunei Darussalam, Vietnam en Zuid-Afrika. De Raad heeft in juni 2007 zijn goedkeuring gehecht aan de PSO met Indonesië, die naar verwachting in het najaar van 2007 door beide partijen zal worden ondertekend. Deze bevat een ICC-clausule waarbij Indonesië zich ertoe verbindt tot het Statuut van Rome toe te treden. De onderhandelings-mandaten voor samenwerkingsovereenkomsten met de volgende landen bevatten eveneens ontwerp-ICC-clausules: Oekraïne, de Russische Federatie, China, Irak, de Andesgemeenschap (Bolivië, Colombia, Ecuador en Peru) en Midden-Amerika (Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras, Nicaragua en Panama). Op 25 juni 2005 heeft de Raad de herziene Partnerschaps-overeenkomst van Cotonou - mét ICC-bepaling - aangenomen; deze wordt thans door de lidstaten bekrachtigd.

Het Statuut van Rome is tijdens de verslagperiode door de 104e staat geratificeerd, met de toetreding van Tsjaad in november 2006. Voorts heeft het nationale parlement van Japan in april 2007 besloten wetgeving aan te nemen waardoor Japan op 1 oktober 2007 tot het Statuut van Rome kan toetreden. De EU heeft tijdens de vijfde vergadering van de staten die partij zijn bij het ICC een belangrijke rol gespeeld bij het zoeken naar overeenstemming over de verdeelsleutel voor de bijdrage van Japan tot de begroting van het ICC, een punt dat in aanzienlijke mate heeft meegespeeld bij het Japanse ratificeringsbesluit. Het EU sprak haar waardering uit voor de ratificering van het Statuut van Rome door zo een belangrijk land:[1]

Verklaring van het voorzitterschap van de EU over de bekrachtiging van het Statuut van Rome inzake het Internationaal Strafhof door Japan (27 april 2007)

Het voorzitterschap van de Europese Unie is zeer ingenomen met het vandaag genomen besluit van het Japanse parlement om toe te treden tot het Statuut van Rome inzake het Internationaal Strafhof. De bekrachtiging door Japan betekent een nieuwe belangrijke stap voorwaarts in de inspanningen van de internationale gemeenschap om straffeloosheid voor oorlogsmisdrijven, misdrijven tegen de menselijkheid en genocide te bestrijden. Wij hopen dat de toetreding van Japan andere landen in Azië ertoe zal aanzetten een vertegenwoordiging bij het Hof in overweging te nemen.

De Europese Unie is sinds lang voorstander van de ratificatie van het Statuut van Rome door Japan en zij is ervan overtuigd dat Japan een buitengewoon waardevolle bijdrage aan de werkzaamheden van het Hof zal leveren.

Bij deze gelegenheid wenst het voorzitterschap nogmaals te wijzen op de gehechtheid van de Europese Unie aan de universaliteit en integriteit van het Statuut van Rome, en het roept de landen die dit nog niet gedaan hebben op om te gelegener tijd tot het Statuut van Rome toe te treden.

Verdere mijlpalen voor het Internationaal Strafhof (ICC) tijdens de verslagperiode zijn de uitvaardiging van aanhoudingsbevelen tegen vijf bevelhebbers van het Verzetsleger van de Heer (LRA) begin juli 2006; de inleiding van een procedure tegen Thomas Lubanga Dyilo, een voormalig leider van een militie in het noordoostelijke Ituri-district van de Democratische Republiek Congo, vanwege het onder de wapenen roepen en in militaire dienst nemen van kinderen jonger dan 15 jaar, en het gebruiken van deze kinderen voor actieve deelname aan vijandelijkheden; het aanvoeren van bewijsmateriaal in februari 2007 door de Aanklager waaruit blijkt dat Ahmad Muhammed Harun, voormalig minister van Binnenlandse Zaken van Sudan, en Ali Kushayb, een militieleider van de Janjaweed, tussen augustus 2003 en maart 2004 samen misdrijven tegen de menselijkheid en oorlogsmisdrijven tegen de burgerbevolking van Darfur hebben gepleegd, en daaropvolgend de uitvaardiging van aanhoudingsbevelen tegen hen door de Kamer van vooronderzoek; en de instelling in mei 2007 door de Aanklager van een vierde onderzoek naar misdrijven die vermoedelijk in 2002 en 2003 in de Centraal Afrikaanse Republiek hebben plaatsgevonden in de context van een gewapend conflict tussen regering en rebellen.

[1] Japan heeft zijn akte van bekrachtiging nedergelegd op 17 juli 2007.

Tijdens de verslagperiode hebben de lidstaten met betrekking tot het ICC talrijke initiatieven genomen, zoals ondermeer het organiseren van conferenties, seminars en tentoonstellingen in Helsinki, Den Haag, Sana'a, Tokyo, Sierra Leone, Boekarest, Abu Dhabi en Nottingham. In mei 2007 hebben vele actoren van hoog niveau op het gebied van internationaal strafrecht de Conferentie over internationaal strafrecht te Turijn bijgewoond. De conferentie heeft zich gebogen over de blijvende resultaten van internationale rechtbanken en andere vormen van geïnternationaliseerd strafrecht door middel van een analyse van hun jurisprudentie en praktijken, de ontwikkeling van internationaal straf- en procesrecht sinds de aanneming van het Statuut van Rome, de Toetsingsconferentie van het Statuut van Rome, alsmede over de definitie van het misdrijf agressie. Tijdens de Conferentie van Nürnberg "Vrede en Gerechtigheid als grondslagen voor de toekomst", die in juni 2007 is gehouden, is erop gewezen dat de strijd tegen de straffeloosheid, die is uitgemond in het Statuut van Rome van het Internationaal Strafhof, het kader voor het vredesstreven heeft gewijzigd, en dat in het internationaal recht steeds vaker als norm wordt gehanteerd dat er geen amnestie kan worden verleend voor oorlogsmisdaden, misdaden tegen de menselijkheid en genocide. Voorts zijn de lidstaten steun blijven verlenen en blijven bijdragen aan de "Tussentijdse vergadering van de bijzondere werkgroep voor het misdrijf agressie (die in juni 2007 haar vierde zitting heeft gehouden).

Tijdens de verslagperiode zijn de Commissie, in het kader van het Europees Initiatief voor de democratie en de mensenrechten (EIDHR), en de lidstaten doorgegaan met de financiering van de werkzaamheden van de Coalitie voor het Internationaal Strafhof en van de Parlementsleden voor mondiale actie, die uiterst waardevolle inspanningen leveren ter bevordering van de bekrachtiging en uitvoering van het Statuut van Rome, alsook wat betreft het toezicht op de werkzaamheden van het ICC. De Commissie is voortgegaan met de financiering van het "Clerkship and Visiting Professionals Programme" van het ICC. De lidstaten zijn organisaties zoals het Internationaal netwerk voor strafrecht en het Instituut voor internationale strafrechtelijke onderzoeken blijven financieren. De lidstaten hebben tevens bijdragen geleverd aan het ICC-trustfonds voor slachtoffers en aan het trustfonds voor de minst ontwikkelde landen; dit laatste fonds is ingesteld om delegaties uit de minst ontwikkelde landen te helpen vergaderingen bij te wonen van de assemblee van staten die partij zijn.

De Commissie en de lidstaten hebben tevens politieke en financiële steun verleend aan ad hoc-rechtbanken zoals het Internationaal Straftribunaal voor Rwanda, het Internationaal Straftribunaal voor het voormalige Joegoslavië, het Speciaal Hof voor Sierra Leone (dat op 4 juni 2007 begonnen is met het proces tegen Charles Taylor en op 21 juni 2007 zijn eerste arrest heeft uitgesproken) en de Buitengewone Kamers van de Cambodjaanse rechtbanken, ook bekend als het Tribunaal van de Rode Khmer.

4.8. Mensenrechten en terrorisme

De EU acht het heel belangrijk dat in de context van terrorismebestrijding een volledige en effectieve bescherming van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden gegarandeerd wordt, zowel in Europa als elders in de wereld. Effectieve maatregelen inzake terrorismebestrijding en bescherming van de mensenrechten vormen geen tegenstrijdige, maar aanvullende en wederzijds versterkende doelstellingen.

De EU heeft er in verklaringen in verschillende VN-fora telkens weer op gewezen dat zij groot belang hecht aan de eerbiediging van de mensenrechten bij de bestrijding van terrorisme. Het voorzitterschap, dat bij de lancering van de mondiale VN-strategie voor terrorismebestrijding tijdens de Algemene Vergadering van de VN in september 2006 namens de Europese Unie sprak, wees erop dat het de EU in het bijzonder verheugt dat in de strategie wordt bevestigd dat de bevordering en bescherming van mensenrechten voor eenieder, alsmede van de rechtsstaat, van wezenlijk belang zijn voor alle onderdelen van de strategie. Het voorzitterschap onderstreepte dat alle maatregelen tegen terrorisme moet stroken met het internationaal recht. In een verklaring voor de Zesde Commissie van de Algemene Vergadering van de VN in oktober 2006 - onder het agendapunt *maatregelen om internationaal terrorisme uit te bannen* - benadrukte het voorzitterschap dat alle maatregelen tegen het terrorisme de rechtsstaat moeten eerbiedigen en in overeenstemming moeten zijn met het recht inzake mensenrechten, het internationaal humanitair recht en het vluchtelingenrecht.

De EU heeft met vele partners gesproken over de noodzaak om in de strijd tegen het terrorisme de mensenrechten te eerbiedigen. Juridische adviseurs van de EU-lidstaten en EU-instellingen hebben hun dialoog met het Amerikaanse ministerie voor terrorismebestrijding en internationaal recht voortgezet en zich erop beraden hoe de mensenrechten beter kunnen worden beschermd in de strijd tegen het terrorisme. Tijdens de top EU-VS van april 2007 zijn de EU en de VS het volgende overeengekomen: "Met inachtneming van onze gemeenschappelijke waarden bevestigen wij andermaal dat wij ons net als in het verleden zullen blijven inzetten om ervoor te zorgen dat de inspanningen ter bestrijding van het terrorisme stroken met al onze verplichtingen uit hoofde van het internationaal recht, waaronder het recht inzake mensenrechten, het vluchtelingenrecht en het internationaal humanitair recht. Wij zullen de huidige dialoog over internationale rechtsbeginselen in verband met onze gemeenschappelijke strijd tegen het terrorisme, die ons een beter inzicht verschaft in onze respectieve rechtskaders en ons moet helpen bij de samenwerking in de strijd tegen het terrorisme, voortzetten en verdiepen"[1].

---

[1] Verklaring van de top EU-VS van 2007.

In december 2006 heeft de Raad de volgende conclusies aangenomen: "De Raad herhaalt dat de mensenrechten, het vluchtelingenrecht en het internationaal humanitair recht moeten worden nageleefd en gehandhaafd bij de bestrijding van het terrorisme. De Raad zal nauwlettend blijven toezien op het lot dat de mensenrechten in de strijd tegen het terrorisme is beschoren en hij zal passende maatregelen nemen voor de bescherming ervan. De EU houdt onverminderd vast aan het absolute verbod op foltering en op wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing. Het is een richtsnoer voor haar eigen optreden en zij stelt het aan de orde in haar contacten met derde landen. Het bestaan van geheime detentiecentra waar gevangenen in een rechtsvacuüm worden vastgehouden, gaat in tegen het internationaal humanitair recht en het recht inzake mensenrechten."[1]

Het Europees Parlement heeft op 14 februari 2007 een resolutie aangenomen over het verondersteld gebruik door de CIA van Europese landen voor het vervoer en illegaal vasthouden van gevangenen. (Zie tevens punt 2.3. Het Europees Parlement en de mensenrechten).

Solidariteit van de Europese burgers met de slachtoffers van terreurdaden en hun familieleden

De Europese Commissie heeft op 7 juli 2006 een **voorbereidende actie** aangenomen voor de financiering van projecten die sociale of psychologische steun verlenen om de slachtoffers van terreurdaden en hun familieleden te helpen herstellen van hun ervaringen. De voorbereidende actie voorziet eveneens in steun voor een betere rechtsbijstand en advies aan slachtoffers en hun familieleden. Tevens is voorzien in de financiering van projecten die zijn gericht op het mobiliseren van het grote publiek tegen elke vorm van terrorisme. In 2006 is in het kader van de voorbereidende actie 1.800.000 euro beschikbaar gesteld voor de financiering van projecten.

11 maart is de verjaardag van de terroristische aanslagen van 2004 in Madrid, de meest dodelijke terreurdaad in Europa, en de "Europese dag voor de slachtoffers van terrorisme". Het is een dag van herdenking, een gelegenheid om solidariteit te betuigen met de slachtoffers van alle terreurdaden: zij die hun leven hebben verloren of nog steeds de mentale en fysieke littekens van dit geweld dragen, en hun families. Deze Europese dag is tevens een gelegenheid voor de Europese samenleving en instellingen om na te denken over hoe de terroristische dreiging kan worden aangepakt en voorkomen, en hoe de veiligheid van alle burgers beter kan worden beschermd.

[1] Conclusies van de Raad van 11 december 2006.

4.9 Mensenrechten en bedrijfsleven

In de context van de mondialisering doet de toenemende invloed van niet-overheidsactoren, zoals transnationale overnemingen, belangrijke vragen rijzen over de rol en de verantwoordelijkheid van deze actoren met betrekking tot mensenrechten, zowel op nationaal als op internationaal niveau. Deze kwestie is recentelijk steeds meer op de voorgrond getreden en heeft geleid tot een belangrijk debat over het verband tussen mensenrechten en het bedrijfsleven, dat reeds uitdrukkelijk aan bod komt in de Universele Verklaring van de rechten van de mens van 1948 waarin "ieder individu en elk orgaan van de gemeenschap" wordt opgeroepen ernaar te streven de eerbied voor deze rechten en fundamentele vrijheden te bevorderen. De EU is nauw betrokken geweest bij dit cruciale debat en heeft steun verleend aan diverse initiatieven op dit gebied, met name op VN-niveau en met betrekking tot het begrip maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO). De EU wil er tevens voor zorgen dat haar handelsbeleid een positieve weerslag heeft op de wereldwijde eerbiediging van de mensenrechten door bij te dragen tot fatsoenlijke arbeidsvoorwaarden en duurzame ontwikkeling, onder meer door middel van bilaterale handelsovereenkomsten.

Tijdens de verslagperiode heeft de EU nauwlettend toegezien op de werkzaamheden van **de speciale vertegenwoordiger van de secretaris-generaal van de VN inzake mensenrechten en transnationale ondernemingen en andere bedrijven**, de heer John Ruggie, die op 9 februari 2007 zijn eerste verslag aan de Mensenrechtenraad heeft voorgelegd. In dit verslag, dat werd aangevuld met vier addenda en een extra verslag met de titel “Human Rights Impact Assessments - Resolving Key Methodological Questions” (effectbeoordelingen m.b.t. mensenrechten - een oplossing aanreiken voor belangrijke methodologische vraagstukken) werd dieper ingegaan op onderwerpen als beschermingsplicht van de staat, verantwoordelijkheid en verantwoordingsplicht van ondernemingen met betrekking tot internationale misdrijven, verantwoordelijkheid van ondernemingen in andere mensenrechtenschendingen uit hoofde van het internationaal recht, mechanismen voor niet-bindende afspraken en zelfregulering. De EU heeft tijdens de vierde zitting van de Mensenrechtenraad op 28 en 29 maart 2007 actief deelgenomen aan de interactieve dialoog op basis van dit verslag.

De EU heeft ernaar gestreefd om bij **bilaterale handelsgesprekken** de dimensie van duurzame ontwikkeling meer te benadrukken en om in bilaterale overeenkomsten fundamentele arbeidsnormen te bevorderen. Gunstige handelsvoorwaarden zijn tevens ingezet als een middel om de inachtneming van de voornaamste internationaal erkende beginselen inzake mensenrechten en arbeidsrechten, en beginselen inzake milieubescherming en goed bestuur aan te moedigen, met name door middel van het "Algemeen Preferentiestelsel Plus" van de EU. De Europese Commissie is met de civiele samenleving en het bedrijfsleven blijven samenwerken met het oog op de bevordering wereldwijd van de agenda voor fatsoenlijk werk (zie punt 4.11 Economische, sociale en culturele rechten).

In overeenstemming met de Commissiemededeling over de "Tenuitvoerlegging van het partnerschap voor groei en werkgelegenheid: Europa moet een voorbeeld worden op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen"[1], is de Commissie **MVO** wereldwijd blijven bevorderen teneinde de bijdrage van ondernemingen aan de verwezenlijking van de Millenniumdoelstellingen van de VN inzake ontwikkeling te maximaliseren. De samenwerking tussen de IAO en de EU heeft ook bijgedragen tot de bevordering van de sociale aspecten van de EU-agenda voor maatschappelijke verantwoord ondernemen (MVO) op internationaal niveau. Tijdens de verslagperiode hebben werkgevers, werknemers en regeringen ernaar gestreefd de inspanningen van de IAO op MVO-gebied, onder meer in wereldwijde aanvoerketens aanzienlijk op te voeren. De bevordering van duurzame ondernemingen was een van de drie punten van de jaarlijkse IAO-conferentie (juni 2007). De Commissie heeft via haar zesde kaderprogramma het RARE-onderzoeksproject inzake de duurzame gevolgen van MVO (“Rhetoric and Realities - Corporate Social Responsibility in Europe” (retoriek en realiteit - maatschappelijk verantwoord ondernemen in Europa)), dat op 27 juni 2007 in Brussel plaatsvond, gefinancierd.

Voorts heeft de EU bijgedragen tot de werkzaamheden van de investeringscommissie van de **OESO**. Deze Commissie ziet erop toe dat uitvoering wordt gegeven aan de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen inzake de implementatie van het Risk Awareness Tool for Multinational Enterprises in Weak Governance Zones (instrument voor risicobewustzijn bij multinationale ondernemingen in gebieden met een zwak bestuur) van de OESO[2]. Voor internationale bedrijven behoren regio's met een zwak bestuur tot de moeilijkste investeringsgebieden ter wereld en het risico op mensenrechtenschendingen vormt in die gebieden een reëel probleem. In het Risk Awareness Tool wordt er onder meer op gewezen dat internationale mensenrechteninstrumenten moeten worden nageleefd, en wordt aandacht besteed aan de problemen inzake mensenrechten die verband houden met het beheer van de veiligheidsdiensten.

4.10 Democratie en verkiezingen

Bevordering van de democratie vormt een hoeksteen van het buitenlands en veiligheidsbeleid van de EU. De versterking van democratische instellingen en de eerbiediging en bevordering van de rechtsstaat en de mensenrechten zijn hoofddoelstellingen in het partnerschap van de EU met derde landen.

[1] De tenuitvoerlegging van de strategie voor groei en werkgelegenheid: Europa moet een voorbeeld worden op het gebied van MVO (COM(2006) 136 def. van 22.3.2006.

[2] Het op 8 juni 2006 door de OESO aangenomen Risk Awareness Tool kan worden geraadpleegd op: www.oecd.org/dataoecd/26/21/36885821.pdf.

De EU steunt democratie in de hele wereld door middel van talrijke instrumenten, waaronder de politieke dialoog met partnerlanden en externe bijstand, hetgeen gedetailleerd aan de orde komt in andere delen van dit verslag. In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op verkiezingen, één van de hoekstenen voor de opbouw van een democratie. Er wordt informatie verstrekt over de zeer praktische bijdrage die de EU aan de functionering van de democratie levert door middel van verkiezingswaarneming en andere vormen van verkiezingsondersteuning.

Verkiezingen zijn een voorbeeld van mensenrechten in de praktijk. Een democratisch verkiezingsproces maakt deel uit van de totstandbrenging van een regeringsbestel dat eerbiediging van de mensenrechten en de rechtsstaat kan bewerkstelligen en aldus kan bijdragen tot het voorkomen van gewapende conflicten.

In de afgelopen decennia is het democratiseringsproces in veel landen duidelijk op de voorgrond getreden doordat er meerpartijenverkiezingen werden gehouden. Verkiezingen bieden de bevolking nog niet altijd de kans om vrijelijk hun vertegenwoordigers te kiezen. De overgang naar democratie is een zeer ingewikkeld proces dat nauw verbonden is met maatschappelijke, economische en culturele ontwikkelingen, alsook ontwikkelingen op het gebied van het veiligheidsbeleid. In veel gevallen ontbreekt het regeringen, verkiezingsbeheersorganen, politieke partijen en andere gezaghebbende instanties aan de nodige ervaring of kennis om echte, geloofwaardige verkiezingen tot stand te brengen en te waarborgen. Teneinde de organisatie van verkiezingen te ondersteunen overeenkomstig internationale normen en beste praktijken, heeft de EU aan vele landen in de wereld verkiezingsbijstand verleend.

Verkiezingswaarneming, met name verkiezingswaarneming op lange termijn, zoals die plaatsvindt in het kader van de EU-verkiezingswaarnemingsmissies, biedt een passende gelegenheid om een verkiezingsproces te beoordelen volgens deze internationale normen en beste praktijken voor echte, democratische verkiezingen. De internationale normen, die zijn vastgesteld door middel van internationale en regionale rechtsgeldige verdragen en politieke toezeggingen waarmee het geobserveerde land heeft ingestemd en waardoor het is gebonden, omvatten universele beginselen voor het verloop van verkiezingen, zoals de fundamentele vrijheden en politieke rechten die zijn geformuleerd in de Universele Verklaring van de rechten van de mens en het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten.

Verkiezingsondersteuning

De EU is een van de leidende actoren in de wereld wat betreft het verstrekken en financieren van verkiezingsbijstand. De gevolgde aanpak staat beschreven in de Commissiemededeling over verkiezingsondersteuning en verkiezingswaarneming van 2000[1]. In de voorbije jaren is zowel de omvang van de financiering als de complexiteit van de verleende verkiezingsbijstand aanzienlijk toegenomen. Er bestaat een belangrijke complementariteit tussen de doelstellingen van de verkiezings-bijstand en die van de verkiezingswaarneming. De Europese Commissie streeft dan ook naar een grotere synergie tussen beide activiteiten. Voor de verbetering van de toekomstige verkiezingsbijstands-interventies wordt zowel met de evaluatie van de verkiezingsbijstandsprojecten als de aanbevelingen van de verkiezingswaarnemingsmissies rekening gehouden. Deze tweeledige vorm van EU-verkiezings-ondersteuning draagt in hoge mate bij tot de bevordering van doelstellingen op het gebied van governance en ontwikkeling.

Verkiezingswaarneming en verkiezingsevaluatie

Sinds de mededeling van 2000, waarin een samenhangend en doeltreffend beleid voor verkiezings-waarneming is vastgelegd, is de betrokkenheid van de EU op dit gebied steeds professioneler en zichtbaarder geworden[2].

Er zijn in totaal 57 EU-verkiezingswaarnemingsmissies en 10 speciale ondersteuningsmissies uitgezonden naar alle continenten, met uitzondering van de OVSE-regio waar het Bureau voor Democratische Instellingen en Mensenrechten (ODIHR) van de OVSE het voortouw neemt. Aangezien EU-verkiezingswaarnemingsmissies en OVSE/OHIHR-missies dezelfde methodologie en min of meer dezelfde aanpak voor de beoordeling van verkiezingsprocessen hanteren, is er in feite een werkverdeling tussen de EU en de OVSE op het gebied van verkiezingswaarneming ontstaan.

De Europese Commissie, het Europees Parlement en de OVSE/ het ODIHR hebben hun goedkeuring gehecht aan de Beginselverklaring voor internationale verkiezingswaarneming en zij hebben in de afgelopen jaren een vruchtbare werkrelatie opgebouwd[3].

---

[1] COM (2000) 191.

[2] De mededeling is in 2001 door de Raad en het Europees Parlement goedgekeurd.

[3] In Europa of Centraal-Azië zijn geen EU-verkiezingswaarnemingsmissies uitgevoerd omdat de verkiezingswaarneming in deze regio's momenteel op geloofwaardige wijze wordt verricht door het Bureau voor Democratische Instellingen en Mensenrechten van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE/ ODIHR), met de hulp van door de EU-lidstaten afgevaardigde waarnemers, delegaties van leden van het Europees Parlement en, in uitzonderlijke omstandigheden, met bijstand van de Commissie via het snellereactiemechanisme en het EIDHR.

De EU-verkiezingswaarnemingsmissies hebben ten doel:

- te beoordelen in hoeverre verkiezingen volgens de internationale normen en beste praktijken voor democratische verkiezingen verlopen;
- verkiezingsfraude of onregelmatigheden te ontmoedigen of te beperken;
- geweld en intimidatie te ontmoedigen of te beperken;
- politieke tegenstanders, de civiele samenleving en het electoraat met meer vertrouwen aan de verkiezingen te doen deelnemen;
- een beeld te geven van een hele reeks democratische kwesties, zoals de onafhankelijkheid en de werking van de rechterlijke macht en de eerbiediging van de mensenrechten in het algemeen; en
- aanbevelingen te formuleren ter verbetering van het verkiezingskader en het democratisch klimaat.

Tijdens EU-verkiezingswaarnemingsmissies worden verkiezingsprocessen afgezet tegen internationale normen voor democratische verkiezingen die zijn gebaseerd op de fundamentele vrijheden en politieke en burgerlijke rechten als vastgesteld in internationale rechtsinstrumenten. Deze omvatten eerst en vooral het recht om aan het staatsbestuur deel te nemen door:

- periodieke verkiezingen
- echte verkiezingen
- algemene verkiezingen
- gelijk stemrecht
- actief kiesrecht
- passief kiesrecht
- het recht op een geheime stemming
- de vrije uitdrukking van de wil van de kiezers

Voorts zijn de internationale normen gebaseerd op de vrijheid van meningsuiting, de vrijheid van vereniging, de vrijheid van vergadering, de vrijheid van verplaatsing, het recht op non-discriminatie en het recht op effectieve rechtsmiddelen.

De EU-verkiezingswaarnemingsmissies gaan tevens na of de verkiezingen zijn verlopen in overeenstemming met een aantal beste praktijken voor democratische verkiezingen, zoals transparantie van het verkiezingsproces, onpartijdigheid in het voeren van de verkiezingsadministratie en bij het gebruik van overheidsmiddelen, gelijke toegang tot en evenwichtige berichtgeving door publieke media.

Tussen juli 2006 en juni 2007 zijn twaalf EU-verkiezingswaarnemingsmissies en twee verkiezingsondersteuningsmissies uitgevoerd die in hoofdzaak met EIDHR-middelen zijn gefinancierd (zie tabel hierna). Alle missies hebben zich gehouden aan de Beginselverklaring voor internationale verkiezingswaarnemingsmissies die in oktober 2005 in de Verenigde Naties feestelijk is herdacht[1] .

EU-verkiezingswaarnemingsmissies

Mexico

Een EU-verkiezingswaarnemingsmissie in Mexico onder leiding van de heer Jose Ignacio Salafranca Sanchez-Neyra, lid van het EP, heeft in het gehele land 75 waarnemers ingezet voor de waarneming van de presidents- en parlementverkiezingen van 2 juli 2006. De EU-verkiezingswaarnemingsmissie concludeerde dat de verkiezingen in het algemeen op competitieve en transparante wijze zijn verlopen, waaruit de inzet van de Mexicaanse burgers voor de versterking en consolidering van de democratie blijkt. De EU-verkiezingswaarnemingsmissie sprak tevens haar vertrouwen uit in de verkiezingsautoriteiten die belast waren met de organisatie van het verkiezingsproces dat werd gekenmerkt door een hoge graad van transparantie, onpartijdigheid en professionalisme in overeenstemming met internationale normen voor democratische verkiezingen.

1 http://ec.europa.eu/europeaid/observer/declaration_of_principles_code_of_conduct_en.pdf.

Bolivia

Een EU-EOM (EU-verkiezingswaarnemingsmissie) naar Bolivia, onder leiding van het EP-lid Monica Frassoni, heeft in het gehele land meer dan 100 waarnemers ingezet om de verkiezingen voor de grondwetgevende vergadering en het referendum over regionale autonomie op 2 juli 2006 bij te wonen. Deze verkiezingen werden algemeen beschouwd als een mijlpaal in de democratische ontwikkeling van het land. Zij hebben de weg geëffend voor ingrijpende wijzigingen van het politieke, economische en maatschappelijke machtsevenwicht waarover de grondwetgevende vergadering zich in 2006 en 2007 heeft beraden. De EU-EOM kwam tot de slotsom dat het verkiezingsproces voldeed aan de internationale normen en de nationale wetgeving, met name op het gebied van vrije meningsuiting en transparant verkiezingsbeheer. De hoge opkomst van de Boliviaanse kiezers werd toegejuicht. De verkiezingsmissie constateerde een aantal tekortkomingen, met name op het stuk van de publieksvoorlichting over het verkiezingsproces, de kiezersregistratie en de stemprocedures, maar het positieve totaaloordeel wordt er niet wezenlijk door beïnvloed.

Democratische Republiek Congo

Generaal Philippe Morillon, lid van het EP, was EU-hoofdwaarnemer van de EU-EOM die naar de Democratische Republiek Congo is gereisd om de presidents-, parlements- en provincieverkiezingen van 29 juli en 31 oktober 2006 bij te wonen. Sedert in november 2005 een waarnemingsmissie is ingezet voor het grondwettelijke referendum van 18 december 2005, is de EU-EOM tot 15 december 2006 bijna veertien maanden onafgebroken ter plaatse geweest. Daardoor heeft de EOM de verschillende aspecten van het verkiezingsproces, inclusief het kritieke moment van het presenteren van de resultaten, nauwlettend kunnen volgen. Deze EOM was niet alleen de langste maar ook de omvangrijkste verkiezingswaarnemingsmissie die de EU tot nog toe heeft ingezet (300 waarnemers op de dag van de verkiezingen, inclusief een waarnemingsdelegatie van het Europees Parlement onder leiding van het EP-lid Jürgen Schröder).

In haar eindverslag heeft de missie erop gewezen dat de Congolese kiezers met hun grote, vreedzame opkomst duidelijk hebben gemaakt veel belang te hechten aan het verkiezingsproces, en dat de nationale onafhankelijke verkiezingscommissie, ondanks de zware logistieke en operationele opgave, het verkiezingsproces op een ordelijke en passende wijze heeft beheerd met de hulp van de Missie van de Verenigde Naties in de Democratische Republiek Congo (MONUC) en andere door de EU medegefinancierde internationale steun.

Terwijl de verkiezingsdagen zelf kalm en ordelijk zijn verlopen, werd de periode vóór en na de verkiezingen verstoord door intimidatie en lokale uitbarstingen van geweld. Daardoor zijn fundamentele internationale normen, zoals de vrijheid van meningsuiting, van vergadering en van verplaatsing en de gelijke toegang tot de publieke media, in het gedrang gekomen. Met het oog op toekomstige verkiezingen beveelt de EOM onder meer aan de financiering van de politieke partijen en de kiescampagnes te reguleren en een onafhankelijk orgaan voor mediatoezicht op te richten.

Jemen

Van 11 augustus tot en met 11 oktober 2006 was een EU-EOM onder leiding van Baroness Nicholson of Winterbourne, lid van het EP, in het land om de presidentsverkiezingen en de lokale verkiezingen van 20 september 2006 bij te wonen.

De EU-EOM concludeerde dat er bij de presidentsverkiezingen en de lokale verkiezingen van 2006 in Jemen een open verkiezingsstrijd heeft plaatsgevonden, wat in die regio een opmerkelijke ontwikkeling is. Voorts concludeerde zij dat de verkiezingen een belangrijke mijlpaal zijn in de democratische ontwikkeling in Jemen. De verkiezingen hebben echter ook een aantal ernstige problemen in de tijd na de verkiezingen en leemten in de administratieve structuren aan het licht gebracht, waardoor wezenlijke aspecten van het democratische proces ondergraven zijn. Het gaat onder meer om het niet bekendmaken van de resultaten en ondoorzichtige werkwijzen voor de vaststelling van de uitslag alsook het misbruik van overheidsgeld voor verkiezingsdoeleinden. Een ander negatief aspect was de ernstige ondervertegenwoordiging van vrouwen onder de kiezers en de kandidaten, waardoor vrouwen uitgesloten zijn van de volwaardige participatie aan het democratische proces.

Zambia

Van 5 september tot en met 29 oktober 2006 was een EU-EOM onder leiding van het EP-lid Annemie Neyts-Uyttebroek in Zambia om de presidentsverkiezingen en de lokale verkiezingen van 28 september 2006 bij te wonen.

De EU-EOM kwam tot de conclusie dat de verkiezingen in het algemeen goed georganiseerd waren en vreedzaam waren verlopen en dat de kiezers in een echt competitief verkiezingsproces tussen een ruim scala van kandidaten hadden kunnen kiezen. Er waren echter talrijke problemen gerezen bij de telling en de vaststelling en het doorgeven van de resultaten, met als gevolg een tanend vertrouwen bij een aantal betrokkenen in de eindfasen van het verkiezingsproces.

Nicaragua

Een EU-EOM onder leiding van het EP-lid Claudio Fava, is naar Nicaragua gereisd om de presidents- en parlementsverkiezingen op 5 november 2006 bij te wonen. De EOM kreeg het gezelschap van een waarnemingsdelegatie van het Europees Parlement onder leiding van het EP-lid Emilio Menendez del Valle.

De opkomst van politieke krachten waardoor de kiezers een ruimere keuze kregen, maakten deze verkiezingen tot de belangrijkste in Nicaragua sedert 1990. In haar eindrapport concludeert de missie dat de verkiezingen op adequate wijze zijn beheerd en na een vreedzame en levendige verkiezingsstrijd goed zijn verlopen. De campagne is grotendeels zonder incidenten verlopen en werd gevoerd in een sfeer van eerbied voor de vrijheid van meningsuiting, vergadering en vereniging. Er zijn echter nog ingrijpende hervormingen vereist om de kieswetgeving te verbeteren en de institutionele capaciteit en onafhankelijkheid van de verkiezingsadministratie te versterken.

Mauritanië

De twee EU-EOM's die van oktober 2006 tot april 2007, eerst voor de parlements- en gemeente-verkiezingen (respectievelijk op 19 november 2006 en 3 december 2006) en daarna voor de presidentsverkiezingen op 11 en 25 maart 2007, naar Mauritanië reisden, stonden onder leiding van het EP-lid Marie Anne Isler Béguin. De missie kreeg het gezelschap van een waarnemingsdelegatie van het Europees Parlement onder leiding van het EP-lid Alain Hutchinson.

Voorheen had een tweekoppige deskundigenmissie al het grondwettelijke referendum in juni 2006 bijgewoond. De verkiezingscyclus markeerde de geleidelijke overgang van het militaire bewind naar een civiel gezag onder een democratisch verkozen president en parlement in Mauritanië.

De EU-EOM wees op de efficiënte organisatie van de verkiezingen en de bereidheid van de verkiezingsorganen om de verkiezingsprocedures te verbeteren op basis van de ervaring die is opgedaan bij vorige verkiezingen en met name de aanbevelingen van de EU-EOM. Over het algemeen zijn de overheidsinstanties, inclusief de media, tijdens de verkiezingen onpartijdig gebleven. In haar eindrapport prees de EU-EOM ook de transparantie van het verkiezingsproces en de diversiteit van de keuze die aan de kiezers geboden werd. Hoewel de EU-EOM van mening is dat de verkiezingen over het algemeen voldeden aan de internationale normen voor democratische verkiezingen, wees zij een aantal terreinen aan die verdere verbetering behoeven: de liberalisering van de audiovisuele media, de regelgeving betreffende politieke partijen, de uitvoering van de wetgeving betreffende de financiering van campagnes en de codificatie van de kieswetgeving.

Venezuela

Een EU-EOM onder leiding van het EP-lid Monica Frassoni, heeft in Venezuela de presidentsverkiezingen van 3 december 2006 bijgewoond. De EOM kreeg het gezelschap van een waarnemingsdelegatie van het Europees Parlement onder leiding van haar collega de heer Manuel Medina Ortega.

De EU-EOM kwam tot de slotsom dat het verkiezingsproces door de bank genomen voldeed aan de internationale normen en de nationale wetgeving inzake beheer van de verkiezingsadministratie en het elektronische kiessysteem. De EU-EOM wees tevens op de hoge opkomst voor de presidentsverkiezingen en het vreedzame klimaat waarin deze zijn gehouden. De EU-EOM heeft echter tijdens de campagne hardnekkige problemen vastgesteld, zoals de grootschalige institutionele propaganda voor de zittende president, Hugo Chavez. Tevens heeft de missie geconstateerd dat overheidsambtenaren aan de campagne deelnamen en dat zowel de publieke als de private media hun politieke aandacht onevenwichtig verdelen. Deze tekortkomingen moeten met het oog op toekomstige verkiezingen in Venezuela worden aangepakt.

Indonesië (Atjeh)

Ter ondersteuning van het vredesproces dat op gang is gebracht door de overeenkomst van augustus 2005 tussen de regering van Indonesië en de Beweging Vrij Atjeh, is van 20 oktober tot en met 22 december 2006 een EU-EOM, onder leiding van het EP-lid Glyn Ford, ingezet om de verkiezing van een gouverneur en van districtshoofden in Atjeh bij te wonen. De missie kreeg het gezelschap van een waarnemingsdelegatie van het Europees Parlement onder leiding van zijn collega, de heer Jürgen Schröder. Een beperkte missie keerde op 1 februari 2007 terug naar Atjeh om de tweede ronde van de districtshoofdverkiezingen in twee van de eenentwintig districten op 3 maart 2007 bij te wonen.

Het oordeel van de EU-EOM luidde dat het verkiezingsproces door de bank genomen volgens de internationale normen voor democratische verkiezingen is verlopen. Met betrekking tot toekomstige verkiezingen formuleerde de EU-EOM de aanbeveling dat de verkiezingsreglementen dienen te worden herzien, onder meer wat betreft de beperkingen van het actieve en het passieve kiesrecht (leden van de strijdkrachten en de politie zijn ervan uitgesloten) en de klachten- en beroepsprocedures.

Bangladesh

In Bangladesh zouden de parlementsverkiezingen van januari 2007 worden bijgewoond door een EU-EOM onder leiding van het EP-lid Alexander Graf Lambsdorff. Deze missie werd echter opgeschort omdat de voorwaarden voor democratische verkiezingen niet vervuld waren, en de verkiezingen werden vervolgens uitgesteld. Ondanks de opschorting heeft de missie een uitgebreide reeks aanbevelingen opgesteld, waarop de autoriteiten van Bangladesh positief hebben gereageerd.

Nigeria

Een EU-waarnemingsmissie onder leiding van het EP-lid Max van den Berg is naar Nigeria gereisd om er de verkiezingen in de deelstaten op 14 april en de federale verkiezingen op 21 april 2007 bij te wonen. De missie kreeg het gezelschap van een waarnemingsdelegatie van het Europees Parlement onder leiding van de EP-leden John Attard-Montalto en Vittorio Agnoletto.

Aangezien deze algemene verkiezingen de derde verkiezingen waren sinds de overgang van een militair naar een civiel bewind in 1999, werden algemeen beschouwd als een cruciale test voor de bereidheid van de Nigeriaanse autoriteiten om de democratie te versterken. In haar eerste verklaring concludeerde de missie dat bij de verkiezingen niet was voldaan aan internationale en regionale normen voor democratische verkiezingen. Ze werden ontsierd door een slechte organisatie, gebrek aan noodzakelijke transparantie, talrijke procedurefouten, duidelijke bewijzen van fraude en het ontnemen van het kiesrecht. Ten minste 200 mensen vonden de dood bij verkiezingsgerelateerd geweld. Dit viel des te meer te betreuren omdat de verkiezingen juist werden gehouden in een beter klimaat. De vrijheid van meningsuiting en van vergadering werd tijdens de campagne in ruime mate geëerbiedigd en de rechterlijke macht speelde in het algemeen een positieve en onafhankelijke rol.

Oost-Timor

De EU-EOM onder leiding van de hoofdwaarnemer, het EP-lid Javier Pomés Ruiz, verbleef gedurende vier maanden (15 maart-14 juli 2007) in de Democratische Republiek Oost-Timor om de twee rondes van de presidentsverkiezingen en de parlementsverkiezingen in één ronde bij te wonen, die voor het eerst sedert de onafhankelijkheidsverklaring in 2002 door Timorese instellingen werden georganiseerd. Daarmee was dit een van de langste missies. In totaal zette de EU-EOM 36 waarnemers in, afkomstig uit 19 EU-lidstaten. De EOM kreeg het gezelschap van een waarnemingsdelegatie van het Europees Parlement onder leiding van het EP-lid Ana Maria Gomes.

Naar het oordeel van de EU-EOM waren deze verkiezingen uiterst belangrijke stappen op de weg naar sterke democratische instellingen. De voorlopige verklaringen die de EU-EOM na iedere ronde heeft afgelegd, hebben een positief effect gehad op het verkiezingsproces aangezien de Timorese kiesorganen de bevindingen en voorstellen van de missie, althans ten dele, in overweging genomen en toegepast hebben. De voorlopige verklaringen die na de tweede ronde van de presidentsverkiezingen werden bekendgemaakt, bevatten een reeks korte- en langetermijnaanbevelingen.

Deskundigenmissies:

Guyana

De Commissie heeft twee verkiezingsdeskundigen naar Guyana gestuurd om de parlementsverkiezingen op 28 augustus 2006 bij te wonen. Doel was een strategische analyse te verrichten, aan de Commissie en de EU-lidstaten verslag te doen van het verkiezingsproces en voor, tijdens en na de verkiezingen een bijdrage te leveren tot vertrouwenscheppende initiatieven en crisispreventie. De deskundigen werden ingezet van 14 augustus tot 15 september 2006. Zij formuleerden een aantal aanbevelingen voor follow-up op het gebied van de verkiezingsondersteuning in Guyana. De deskundigen werden betaald via het snellereactiemechanisme.

Madagaskar

De Commissie heeft vier verkiezingsdeskundigen naar Madagaskar gestuurd om de presidents-verkiezingen op 3 december 2006 bij te wonen. De deskundigen hebben een strategische analyse gepresenteerd en aan de Commissie en de lidstaten van de EU verslag uitgebracht over het verkiezingsproces. De missie werd gefinancierd via het snellereactiemechanisme. Gemeld werd dat de verkiezingen op een kalme en vreedzame wijze waren verlopen en dat de opkomst groot was. Er is een aantal aanbevelingen gedaan om het verloop van toekomstige verkiezingen te verbeteren.

Verkiezingswaarnemingsmissies (EOM's) / Verkiezingsdeskundigenmissies: juli 2006-juni 2007			
Land	**Hoofd van de EOM**	**Totale middelen**	**Aantal deelnemers EOM/ deskundigenmissie** [1]
Mexico	José Ignacio Salafranca Sanchez-Neyra Lid van het EP	2 474 034 euro	75 waarnemers (9 in het kernteam en 66 LTO's)
Bolivia	Monica Frassoni Lid van het EP	1.790.000 euro	75 waarnemers (9 in het kernteam en 66 LTO's)
Democratische Republiek Congo	Generaal Philippe Morillon Lid van het EP	7.700.000 euro	103 waarnemers (33,02 cm het kernteam, 30 LTO's en 60 STO's)
Jemen	Baroness Nicholson Lid van het EP	3.200.000 euro	91 waarnemers (11 in het kernteam, 40 LTO's en 40 STO's)
Zambia	Annemie Neyts-Uyttebroeck Lid van het EP	2.900.000 euro	92 waarnemers (20,32 cm het kernteam, 36 LTO's en 48 STO's)
Nicaragua	Giovanni Fava Lid van het EP	3.300.000 euro	106 waarnemers (25,40 cm het kernteam, 26 LTO's en 68 STO's)
Mauritanië	Marie Anne Isler-Béguin Lid van het EP	3.000.000 euro	65 waarnemers (12,70 cm het kernteam, 20 LTO's en 40 STO's)
Venezuela	Monica Frassoni Lid van het EP	2.150.000 euro	126 waarnemers (25,40 cm het kernteam, 36 LTO's en 80 STO's)
Indonesië (Atjeh)	Glyn Ford Lid van het EP	2.400.000 euro	80 waarnemers (20,32 cm het kernteam, 36 LTO's en 36 STO's)
Bangladesh	Graaf Alexander Lambsdorff Lid van het EP	3.000.000 euro	Opgeschort
Nigeria	Max van den Berg Lid van het EP	6.000.000 euro	138 waarnemers (20,32 cm het kernteam, 70 LTO's en 60 STO's)
Oost-Timor	José Javier Pomés Ruiz Lid van het EP	2.123.000 euro	36 waarnemers (17,78 cm het kernteam en 29 LTO's)
Guyana	n.v.t.	51.000 euro	Deskundigenmissie: 2 deskundigen
Madagaskar	n.v.t.	101.000 euro	Deskundigenmissie: 4 deskundigen

[1] De missies waren vaak vergezeld van ter plaatste aangeworven kortetermijnwaarnemers en delegaties van het Europees Parlement. STO: kortetermijnwaarnemer (Short Term Observer), LTO: langetermijnwaarnemer (Long Term Observer).

De EU heeft tijdens de rapporteringsperiode meer werk gemaakt van de follow-up van de bevindingen en aanbevelingen van haar verkiezingswaarnemingsmissies en heeft deze in het bijzonder verwerkt in haar verklaringen, politieke dialoog, samenwerkingsprogramma's en EIDHR-programmering. In dit verband is alle EU-EOM-hoofdwaarnemers verzocht het EOM-eindverslag in het land waar zij de verkiezingen hadden waargenomen te presenteren aan een breed scala van gesprekspartners.

De EU bleef ook inspanningen ondersteunen om onder de EU-veldwerkers en de EU-partnerlanden een Europese aanpak voor verkiezingswaarneming te consolideren. Het *Network of Europeans for Electoral and Democracy Support* (NEEDS), dat wordt gevormd door een groep gespecialiseerde Europese instanties op het gebied van verkiezingen, kreeg financiële middelen om een uitgebreid opleidingsprogramma voor EU-waarnemers (langetermijnwaarnemers) en -deskundigen (kernteamleden) uit te voeren en regionale vergaderingen en technische steun voor binnenlandse verkiezingswaarnemers te organiseren. In de verslagperiode heeft NEEDS tien gespecialiseerde opleidingssessies verzorgd voor meer dan 234 langetermijnwaarnemers en deskundigen, een vergadering belegd met de contactpunten voor verkiezingswaarneming in de lidstaten, en regionale studiebijeenkomsten georganiseerd voor binnenlandse waarnemers in Latijns-Amerika (juli 2006, Buenos Aires, Argentinië), Europa (december 2006, Bratislava, Slowakije) en Noord-Afrika/Midden-Oosten (maart 2007, Casablanca, Marokko). Aan binnenlandse waarnemersgroepen in Ecuador werd technische bijstand inzake mediamonitoring verstrekt. Tevens heeft het NEEDS-project gewerkt aan de herziening van het EU-handboek voor verkiezingswaarnemers en het handboek van internationale verkiezingsnormen.[1]

De Commissie heeft tijdens de rapporteringsperiode een evaluatie verricht van het NEEDS-project. Deze evaluatie wordt momenteel besproken ter voorbereiding van een nieuw project dat in de tweede helft van 2007 van start gaat.

---

1 http://www.needs-network.org/publications.html.

Verkiezingsondersteuning

Sinds de aanneming van de Mededeling betreffende verkiezingsondersteuning en verkiezingswaarneming, zijn het volume van de financiële steun en de complexiteit van de ondersteuningsmaatregelen aanzienlijk toegenomen. In het tijdvak 2000-2007 heeft de EU meer dan 400 miljoen euro steun verleend aan projecten ter ondersteuning van verkiezingen in meer dan 50 landen en zij is ook in toenemende mate betrokken bij de ondersteuning van het verkiezingsproces in postconflictsituaties, bijvoorbeeld in de Democratische Republiek Congo en Haïti.

De jongste twee jaar heeft de Commissie ook gewerkt aan de hervorming van haar aanpak. Zij heeft de wijze waarop verkiezingsondersteuning wordt verleend opnieuw bekeken en heeft een leidende rol gespeeld in de inspanningen om langetermijnstrategieën te verkiezen alvorens ondersteuning te verlenen voor ad-hocprojecten naar aanleiding van specifieke stembusgangen. In het licht van deze ontwikkelingen is in oktober 2006 een "Methodological Guide on Electoral Assistance" (Methodologische handleiding voor verkiezingsondersteuning) gepubliceerd.[1] Met deze handleiding wordt een tweeledig doel nagestreefd: enerzijds de personeelsleden van de Commissie en anderen die op zoek zijn naar informatie over een specifiek thema in verband met de communautaire verkiezingsondersteuning een praktisch en gebruiksklaar instrument bieden dat hen in alle fasen van het projectbeheer kan helpen en anderzijds een specifiek en strategisch operationeel kader ontwerpen voor de verkiezingsondersteuning door verder te kijken dan de onmiddellijke stembusgang en te werken met het begrip "verkiezingscyclusaanpak" (*Electoral Cycle Approach)*. Deze aanpak houdt in dat met name ondersteuning wordt geboden voor:

- capaciteits- en institutionele opbouw van nationale verkiezingscomités en kiesraden;
- specifieke activiteiten zoals kiezersregistratie en het organiseren van verkiezingen;
- binnenlandse verkiezingswaarneming en groepen voor mediamonitoring;
- burgers- en kiezerseducatie door verkiezingscomités of het maatschappelijk middenveld; en
- internationale of regionale organisaties voor verkiezingsondersteuning.

---

1 http://ec.europa.eu/europeaid/projects/eidhr/EC_Methodological_Guide_on_Electoral_Assistance.pdf.

De bijstand aan overheidsinstanties, ook verkiezingscomités, wordt verleend uit middelen voor geografische samenwerking zoals het Instrument voor economische en ontwikkelingssamenwerking, het Europees nabuurschaps- en partnerschapsinstrument en het pretoetredingsinstrument. Bijstand aan NGO's die verkiezingsondersteuning verlenen kan behalve uit die bronnen ook uit EIDHR-middelen komen. Daarnaast is bij verkiezingen in postconflictsituaties steun voor verkiezingen verleend via het snellereactiemechanisme en nu ook het stabiliteitsinstrument.

Tussen juli 2006 en juni 2007 heeft de Commissie onder meer steun verleend aan de volgende projecten voor verkiezingsondersteuning:

- steun aan de Congolese onafhankelijke verkiezingscommissie (Democratische Republiek Congo) voor het voorbereiden van de plaatselijke verkiezingen in 2008. De EG draagt 3 miljoen euro bij aan een door het UNDP beheerd trustfonds;
- een bijdrage van 20 miljoen euro aan het door het UNDP beheerde gezamenlijke fonds voor de Nigeriaanse verkiezingscyclus 2007-2011;
- steun voor een digitaal nationaal kiezersregister in Madagascar waar de EG 1,2 miljoen euro bijdraagt aan een door het UNDP beheerd trustfonds;
- een bijdrage van 13,6 miljoen euro aan de verkiezingscyclus in Togo via een door het UNDP beheerd trustfonds;
- een bijdrage van bijna 7 miljoen euro ter ondersteuning van de kiezersregistratie met biometrische gegevens in Guinee (Conakry);
- een bijdrage van 1,5 miljoen euro aan de verkiezingscyclus op Oost-Timor via een door het UNDP beheerd trustfonds;
- een bijdrage van 1,5 miljoen euro aan de verkiezingscyclus in Tanzania via een door het UNDP beheerd trustfonds.

Het grootste deel van de EU-hulp voor verkiezingen verliep via bijdragen aan gezamenlijke fondsen, ingesteld en uitgevoerd door het UNDP, dat een coördinerende rol speelt in de verkiezingshulp op landenniveau tussen nationale en internationale spelers.

4.11 Economische, sociale en culturele rechten

De Europese Unie hecht evenveel belang aan economische, sociale en culturele rechten als aan burgerrechten en politieke rechten, gelet op de universaliteit, ondeelbaarheid, onderlinge afhankelijkheid en onderlinge verbondenheid van alle mensenrechten en fundamentele vrijheden, zoals bekrachtigd door de Wereldconferentie over de mensenrechten van 1993 in Wenen. Beide categorieën rechten vinden hun oorsprong in de inherente waardigheid van de mens, en de daadwerkelijke toepassing van elk recht is onontbeerlijk voor de volledige toepassing van de andere rechten. Deze link wordt op een bijzonder uitdrukkelijke manier gelegd in het VN-Verdrag inzake de rechten van het kind, waarbij alle lidstaten van de Europese Unie partij zijn, en is ook terug te vinden in het onlangs aangenomen Internationale Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap.

Tijdens de verslagperiode heeft de EU op 23 maart 2007 haar tevredenheid uitgesproken over het feit dat hoe tijdens de vierde zitting van de **Mensenrechtenraad** van de VN een resolutie zonder stemming is aangenomen over economische, sociale en culturele rechten. De EU is de debatten met de werkgroep over een facultatief protocol bij het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten, voor het instellen van een klachtenmechanisme in het Verdrag, aandachtig blijven volgen. Ook heeft de EU met belangstelling het werk gevolgd van het Comité inzake economische, sociale en culturele rechten, zoals de debatten over de artikelen 2 en 9 van het Verdrag (non-discriminatie en het recht op sociale zekerheid). De EU staat volledig achter het in maart 2007 door de voorzitter van de Mensenrechtenraad in gang gebrachte proces, dat beoogt de raad op hetzelfde niveau te brengen als alle andere op verdragen toezicht houdende organen.

De EU heeft steun verleend aan verscheidene **VN-mandaten in verband met economische, sociale en culturele rechten**, met name de speciale rapporteurs inzake onderwijs, huisvesting, lichamelijke en geestelijke gezondheid, voeding, toxische en gevaarlijke producten en afvalstoffen, intern ontheemden, inheemse bevolkingsgroepen en de onafhankelijke deskundige inzake extreme armoede. De EU is ingenomen met de waardevolle bijdragen die deze speciale rapporteurs door het vervullen van hun mandaten leveren tot de bevordering en bescherming van de mensenrechten, waaronder een beter begrip van de draagwijdte van deze rechten en de verplichtingen die daarmee gepaard gaan.

Het inzicht in de economische, sociale en culturele rechten hangt nauw samen met inclusieve en billijke **ontwikkeling**[1] Niet voor niets wordt in zes van de acht millenniumontwikkelingsdoelstellingen (MDG) sterk de nadruk gelegd op menselijke en sociale ontwikkeling. De EU heeft voortdurend benadrukt dat zij zich inspant voor het recht op ontwikkeling en heeft het voortouw genomen bij internationale pogingen om de MDG's te verwezenlijken door, in aanloop naar de VN-top van september 2005, meer en efficiëntere steun toe te zeggen, en door vervolgens in december 2005 een verklaring over de Europese consensus inzake ontwikkeling[2] aan te nemen. Deze toezegging wordt onder meer weerspiegeld in het nieuwe, op 18 december 2006 aangenomen instrument voor ontwikkelingssamenwerking van de EU ter waarde van 17 miljard euro. Dit instrument is bedoeld voor steun aan acties op onderstaande samenwerkingsgebieden:

- het ondersteunen van beleidsmaatregelen die gericht zijn op armoedebestrijding en op het verwezenlijken van de millenniumdoelstellingen voor ontwikkeling;
- het aanpakken van de essentiële noden van de bevolking, met voorrang voor basisonderwijs en gezondheid;
- bevordering van sociale samenhang en werkgelegenheid;
- bevordering van bestuur, democratie, mensenrechten en steun voor institutionele hervormingen.

De EU moet zich in het externe beleid, in bilaterale en regionale betrekkingen en dialogen inzetten voor **werkgelegenheid, maatschappelijke samenhang en fatsoenlijk werk** voor iedereen, evenals in EU-samenwerkingsprogramma's met derde landen en regio's. Dit beleid houdt in dat middels technische samenwerking en nauwe samenwerking met de IAO de bekrachtiging en de uitvoering worden gestimuleerd en mogelijk gemaakt van de verdragen van de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO) inzake fundamentele arbeidsnormen en van andere door de IAO als actueel aangemerkte verdragen. Tijdens de verslagperiode hebben drie lidstaten van de EU het IAO-verdrag betreffende de minimumleeftijd (nr. 138) geratificeerd, en daarmee zijn nu alle essentiële arbeidsverdragen van de IAO door alle lidstaten van de EU geratificeerd.

[1] Zie hoofdstuk 4.12 Het recht op ontwikkeling.
[2] PB L 46 van 24.2.2006, blz. 1.

De EU moet in het bijzonder aandacht besteden aan de agenda voor fatsoenlijk werk, zoals gezegd in de Conclusies van de Raad van de EU over fatsoenlijk werk, die op 1 december 2006 zijn aangenomen. Deze conclusies, die gebaseerd zijn op een mededeling van de Europese Commissie met als titel: "Bevordering van waardig werk voor iedereen - Bijdrage van de Europese Unie aan de uitvoering van de agenda voor waardig werk over de hele wereld[1]", bieden een strategie en richtsnoeren voor het activeren van de beleidsonderdelen van de EU, met als doel bij te dragen aan de bevordering van de universele doelstelling, namelijk fatsoenlijk werk voor iedereen, die door de IAO is gedefinieerd.

Tijdens de verslagperiode heeft de EU de samenwerking met de **IAO**, die een wereldwijde speler is op het gebied van werkgelegenheid en sociale zaken, verder geïntensiveerd. De EU steunt bijvoorbeeld de versterking van het toezichthoudende systeem van de IAO en heeft regelmatig het woord gevoerd tijdens de internationale arbeidsconferentie en in de raad van beheer van de IAO in verband met zeer belangrijke gevallen van schending van fundamentele arbeidsnormen. Tijdens de verslagperiode heeft de EU met name gereageerd in verband met gevallen in Belarus, Zimbabwe en Birma (Myanmar). Voorts heeft de Gemeenschap in haar meest recente bilaterale, regionale en interregionale overeenkomsten ook sociale ontwikkelingsdoelstellingen opgenomen.

Beide partijen gaan in deze overeenkomsten het engagement aan sociale rechten te erkennen en te bevorderen, wat onder meer inhoudt dat de IAO-basisverdragen inzake arbeidsrechten in acht worden genomen.

Sinds 1998 kent de Gemeenschap **handelspreferenties** toe in het kader van de bijzondere stimuleringsregeling ter bescherming van de rechten van werknemers van het algemeen preferentiestelsel (APS). Deze bijzondere stimuleringsregeling wordt desgevraagd toegekend aan ontwikkelingslanden die erop toezien dat de fundamentele IAO-arbeidsrechten gerespecteerd worden. In het kader van het nieuwe APS+-stelsel, dat op 1 januari 2006 in werking is getreden, is er een nieuwe APS-stimuleringsregeling voor duurzame ontwikkeling en goed bestuur ingesteld waarbij aanvullende tariefpreferenties worden toegekend voor kwetsbare landen die een aantal internationale verdragen inzake milieubescherming, goed bestuur en mensen- en arbeidsrechten hebben ondertekend en uitgevoerd, met inbegrip van de acht basisverdragen van de IAO inzake arbeidsrechten. Het APS+-stelsel komt in de plaats van verschillende eerdere bijzondere stimuleringsregelingen.

---

[1] Mededeling van 24 mei 2006, http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/06/675&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en.

Op dit ogenblik wordt de basis-APS toegekend aan zo'n 180 ontwikkelingslanden en afhankelijke gebieden. Voorts zijn voor 3 jaar (2006-2008) APS+-voordelen toegekend aan 15 kwetsbare landen, waaronder vijf Andeslanden (Bolivia, Colombia, Ecuador, Peru en Venezuela), zes Centraal-Amerikaanse landen (Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras, Nicaragua en Panama), Moldavië, Georgië, Mongolië en Sri Lanka.

In uitzonderlijke gevallen, waaronder ernstige en systematische schendingen van één van de acht IAO-verdragen betreffende de fundamentele arbeidsnormen, voorziet het APS-stelsel van de EU in een tijdelijke intrekking van de tariefpreferenties. Krachtens de huidige APS-verordening van de Raad kan op grond van een evaluatie van een toezichthoudende instantie van de IAO onderzocht worden of het tijdelijk intrekken van een APS gerechtvaardigd is. Met ingang van 21 juni 2007 heeft de Raad van de EU tijdelijk de toegang van Belarus tot de preferentiële APS-regeling van de EU ingetrokken, wegens ernstige en systematische schendingen van de IAO-verdragen 87 en 98 betreffende vrijheid van vereniging en collectieve onderhandelingen. De tijdelijke intrekking van het APS van Myanmar (Birma), waartoe de EU in maart 1997 had besloten, blijft van kracht omdat de ernstige en systematische schendingen van dit verdrag door dat land niet zijn opgehouden.

Steun voor de vrije vakbond van Burundi, COSYBU (2004-06), een project dat wordt gefinancierd door het Europees Initiatief voor de democratie en de mensenrechten (EIDHR)

Dit EIDHR-project, dat wordt uitgevoerd door de Italiaanse NGO ISCOS-Cisl, is bedoeld om de politieke rol en doeltreffendheid van de Burundese vakbond, COSYBU (Vakbondsconfederatie van Burundi) te versterken, zodat de fundamentele arbeidsrechten meer worden geëerbiedigd en het algemene democratische proces in het land wordt gesteund.

De specifieke doelstellingen van dit project waren:

- het vergroten van het vermogen en de rol van COSYBU;
- het professionaliseren van de vakbondskaderleden in hun rol als onderhandelaars en verdedigers van de arbeiders en mensenrechten;
- overdracht van instrumenten en kennis waarmee hun rol ter bevordering van de vrede en de ontwikkeling van hun eigen land, kan worden vergroot.

In dit tweejarenproject (400.000 euro) dat in de lente van 2004 van start is gegaan, zat een serie cursussen voor specifieke vakbondskaderleden en voor opleiders. De cursussen gingen over organisatieprocessen, arbeidswetgeving, maatschappelijke dialoog, internationale samenwerking, schuld en globalisering en over communicatiemethodologieën. Zo'n 50 vakbondskaderleden uit diverse categorieën hebben deelgenomen (de helft ervan waren vrouwen). Na afloop van de cursus hebben zij de cursussen voor andere werknemers voortgezet.

Eén van de concrete resultaten van dit project is dat de begunstigden, na afloop van de cursussen, hun eigen vereniging voor vakbondsopleiding (A.Fo.Sy) hebben opgericht, die nu formeel door de plaatselijke regering is erkend.

4.12 Recht op ontwikkeling

De EU zet zich consequent in voor het recht op ontwikkeling als neergelegd in de verklaring en het actieprogramma van Wenen (1993). Aan die inzet wordt gestalte gegeven met partnerschappen en overeenkomsten voor ontwikkelingssamenwerking met landen in alle delen van de wereld, zoals de Overeenkomst van Cotonou tussen de EU en landen in Afrika, het Caribisch Gebied en de Stille Oceaan (ACS-landen).

Tijdens de achtste zitting van de werkgroep van de VN over het recht op ontwikkeling (februari-maart 2007) heeft de EU de benadrukt dat het in de eerste plaats aan de staten is om nationale voorwaarden voor de verwezenlijking van dit recht te scheppen. Dat kan het best worden gedaan door een mensenrechtenperspectief toe te passen in de nationale ontwikkelingsplannen en mondiale partnerschappen, waarin de nadruk moet worden gelegd op de universaliteit, ondeelbaarheid, onderlinge afhankelijkheid en onderlinge verbondenheid van alle mensenrechten. De EU staat volledig achter het partnerschap tussen ontwikkelde en ontwikkelingslanden als uiteengezet in de Consensus van Monterrey, waarin wordt verklaard: "Elk land is in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor zijn economische ontwikkeling; de nationale ontwikkelingsinspanningen moeten worden ondersteund door de juiste internationale economische randvoorwaarden."

In opdracht van de Mensenrechtenraad van de VN houdt de werkgroep zich bezig met monitoring en toetsing van de bevordering en invulling van het recht op ontwikkeling; zij bestudeert rapporten en andere informatie van staten en internationale of niet-gouvernementele organisaties. De werkgroep is begonnen met het analyseren van internationale partnerschappen voor ontwikkeling en vernieuwende mechanismes, zoals het Afrikaanse Peer Reviewmechanisme (dat krachtig door de EU wordt gesteund), dat volgens de werkgroep voldoet aan het normatieve kader van de verklaring van 1986 over het recht op ontwikkeling en dat vooruitgang op dit gebied mogelijk maakt.

In de conclusies van de achtste zitting van de werkgroep, waarover voor het eerst een consensus bestond, staat dat er geen debatten over concepten moeten worden gevoerd, maar dat er moet worden gewerkt aan uitvoeringscriteria. De analyse van de concrete toepassingen van het recht op ontwikkeling door middel van het screenen van partnerschappen aan de hand van specifieke criteria is een productieve, positieve oefening gebleken. Deze criteria zullen steeds verder worden verfijnd en zullen een nuttig instrument opleveren waarmee de essentiële onderdelen van het recht op ontwikkeling in operationele kaders kunnen worden ingebouwd. De werkgroep, waarvan het mandaat met twee jaar is verlengd, zal vervolgens in de loop van 2007 de Partnerschapsovereenkomst van Cotonou tussen de EU en de ACS analyseren.

In 2007 heeft de Commissie ook de fondsen vrijgegeven die waren bestemd voor het bestuurs-initiatief van de ACS. Doel van dit initiatief is in de partnerlanden van de EU meer steun te krijgen voor een hervormingsagenda, op gebieden zoals mensenrechten, democratie en rechtsstaat. In het kader van dit initiatief is 3 miljard euro toegewezen als bijkomende steun voor landen die reeds bereid zijn zich in te zetten voor plannen met ter zake doende, ambitieuze en geloofwaardige maat-regelen en hervormingen. De plannen worden gemaakt door partnerlanden en zijn gericht op haal-bare resultaten, met als einddoel het terugdringen van armoede en het bevorderen van duurzame ontwikkeling. Ook zullen zij ijkpunten bieden qua mensenrechten en democratie, waarop de EU zal toezien en waarover de EU middels een politieke dialoog met het land zal spreken.

Ook heeft de EG deelgenomen aan het Bestuursnetwerk van de Commissie voor Ontwikkelings-bijstand (DAC) van de OESO, die een actiegericht beleidsdocument over mensenrechten en ontwikkeling heeft opgesteld, dat op 15 februari 2007 door de DAC is aangenomen. Dit document bevat leidende beginselen voor een betere bevordering en bescherming van mensenrechten en een systematischer opneming van mensenrechtenbeginselen in ontwikkelingsprocessen.

4.13. Vrijheid van godsdienst en overtuiging

Onder het mensenrechtenbeleid van de EU valt ook de vrijheid van gedachte, geweten en gods-dienst of overtuiging, die is opgenomen in diverse internationale mensenrechteninstrumenten zoals de Universele verklaring van de rechten van de mens (artikel 18), in het VN-Verdrag inzake burger-rechten en politieke rechten (artikel 18) en het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (artikel 9). Bovendien staat in het Handvest van de grondrechten van de EU dat iedereen recht heeft op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst (artikel 10) en dat culturele, godsdienstige en taalkundige verscheidenheid dient te worden geëer-biedigd (artikel 22).

De EU doet actief mee aan debatten over vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst met een brede waaier aan landen, en heeft het punt in een aantal bijeenkomsten van de politieke dialoog, bijvoorbeeld met China, aan de orde gesteld. De EU neemt stappen en legt openbare verklaringen af en geeft zo uiting aan haar bezorgdheid inzake de vrijheid van godsdienst en daarmee verband houdende onverdraagzaamheid en discriminatie.

Wat betreft de betrekkingen van de EU met Azië is er het ASEM-proces (Asia-Europe Meeting), dat de dialoog moet bevorderen en moet zorgen voor harmonie tussen de diverse regio's en geloven. De eerste en de tweede interreligieuze bijeenkomst van ASEM (2005-2006) op Bali en in Larnaca hebben religieuze leiders, hoge ambtenaren, intellectuelen en media uit de ASEM-partners verenigd. De derde interreligieuze bijeenkomst over het verdiepen van de interreligieuze dialoog voor vrede, ontwikkeling en harmonie heeft in juni 2007 in China plaatsgevonden en heeft de Verklaring van Nanjing opgeleverd, waarin de tijdens de twee eerdere bijeenkomsten opgestelde agenda verder wordt afgewerkt. Nederland zal de vierde bijeenkomst in 2008 organiseren.

Tijdens de verslagperiode hebben de voorzitter van het Europees Parlement, van de Europese Raad en van de Europese Commissie met religieuze leiders gesproken over het opbouwen van een Europa, dat gebaseerd is op menselijke waardigheid. Deze bijeenkomst met vooraanstaande vertegenwoordigers van de drie monotheïstische godsdiensten is in mei 2007 op initiatief van voorzitter Barroso van de Europese Commissie gehouden. Voorzitter Barroso heeft, samen met voorzitter Angela Merkel van de Europese Raad en voorzitter Hans-Gert Pöttering van het Europees Parlement, de debatten geleid waaraan is deelgenomen door 20 vooraanstaande vertegenwoordigers van het christelijke, joodse en islamitische geloof in Europa. In 2005 en 2006 zijn er op uitnodiging van voorzitter Barroso reeds eerder soortgelijke bijeenkomsten belegd, maar dit was de eerste keer dat een dergelijke bijeenkomst plaatsvond onder auspiciën van de voorzitters van de Commissie, het Europees Parlement en de Raad.

Overeenkomstig haar toezegging om alle soorten discriminatie te bestrijden, heeft de EU, in het bijzonder in de VN-organen, actie ondernomen tegen onverdraagzaamheid en discriminatie op basis van godsdienst of overtuiging. Tijdens de verslagperiode heeft de EU zowel in de Algemene Vergadering van de VN (AVVN61) als in de Mensenrechtenraad (HRC4) actie ondernomen.

Tijdens de 61e zitting van de Algemene Vergadering van de VN heeft de EU haar gebruikelijke resolutie over de uitbanning van alle soorten onverdraagzaamheid op basis van godsdienst of overtuiging ingediend (A/RES/61/161). De consensus ten aanzien van deze tekst is intact gebleven er is een recordaantal van 99 mede-indieners bereikt. In de resolutie van de AVVN wordt het belang herhaald van de vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst of overtuiging in het internationale stelsel van mensenrechten en in de levens van de individuele mensen. In de resolutie wordt uiting gegeven aan de bezorgdheid over ernstige gevallen van onverdraagzaamheid en discriminatie op grond van godsdienst of overtuiging in diverse vormen. In de resolutie wordt de nadruk gelegd op de rol die onderwijs en dialoog hebben als constructieve middelen om kennis en wederzijds begrip te vergroten en zodoende duurzame oplossingen te bewerkstelligen voor de spanningen die er op dit punt nog steeds bestaan. In de resolutie staan bepalingen over de bescherming van de vrijheid van godsdienst of overtuiging door staten, en worden de inspanningen van alle spelers in de maatschappij om tot meer verdraagzaamheid te komen, aangemoedigd. Ook wordt er een krachtige steun in uitgesproken over het werk van de speciale rapporteur van de VN over de vrijheid van godsdienst of overtuiging.

Uittreksel uit de resolutie van de Algemene Vergadering van de VN inzake de uitbanning van alle vormen van onverdraagzaamheid en discriminatie op basis van godsdienst of overtuiging

"De Algemene Vergadering, …

10. verzoekt de staten met aandrang hun inspanningen met het oog op de uitbanning van onverdraagzaamheid en discriminatie op basis van godsdienst of overtuiging op te voeren, met name door
    (a) overeenkomstig de internationale normen inzake mensenrechten, alle nodige en passende maatregelen te nemen ter bestrijding van haat, onverdraagzaamheid en gewelddaden, intimidatie en dwang ingegeven door onverdraagzaamheid op basis van godsdienst of overtuiging, alsook ter bestrijding van het aanzetten tot vijandigheid en geweld, met name ten aanzien van religieuze minderheden, en door bijzondere aandacht te besteden aan praktijken die de mensenrechten van vrouwen schenden en vrouwen discrimineren, ook bij de uitoefening van hun recht op vrijheid van gedachte, geweten, godsdienst of overtuiging.
    (b) via onderwijs en andere middelen begrip, verdraagzaamheid en respect te bevorderen en te stimuleren in alle kwesties die verband houden met vrijheid van godsdienst of overtuiging;
    (c) al het nodige te doen om de lesgevers aan te moedigen eerbied voor alle godsdiensten of overtuigingen te cultiveren en daarbij wederzijds begrip en wederzijdse verdraagzaamheid te stimuleren;
11. verzoekt de regeringen, de religieuze instanties en het maatschappelijk middenveld om op alle niveaus een dialoog te blijven voeren om meer tolerantie, respect en begrip te stimuleren;
12. benadrukt het belang van de voortzetting en intensivering van de dialoog tussen en binnen godsdiensten of overtuigingen, ook in het kader van de dialoog tussen beschavingen, om meer tolerantie, respect en wederzijds begrip te stimuleren;
13. benadrukt ook dat het gelijkstellen van eender welke godsdienst met terrorisme moet worden vermeden, omdat dit nadelige gevolgen kan hebben voor de uitoefening van het recht op vrijheid van godsdienst of overtuiging van alle leden van de betrokken religieuze gemeenschappen;

..."

Evenals in voorgaande jaren heeft de EU tegen de resolutie van de Algemene Vergadering van de VN over de bestrijding van smaad aan godsdiensten (A/RES/61/164) gestemd, aangezien de tekst niet in overeenstemming is met de grondbeginselen waarop de EU-aanpak berust. In haar stemverklaring in de Derde Commissie van de VN heeft de EU benadrukt dat zij oprecht gehecht is aan de bevordering van de beginselen van verdraagzaamheid en respect, en met name aan de uitbanning van alle vormen van onverdraagzaamheid en discriminatie op basis van godsdienst of overtuiging. Zij gaf daarbij uiting aan haar bezwaren met betrekking tot de algemene aanpak, het conceptuele kader en de bewoordingen van de resolutie omdat zij van mening was dat een ruimere, evenwichtigere en stevig op rechten gebaseerde tekst het meest geschikt is om de kwesties die aan de resolutie ten grondslag liggen, aan te pakken. De EU merkte op dat zij "smaad aan godsdiensten" niet als een geldig begrip beschouwt in een betoog over mensenrechten. De internationale wetgeving inzake mensenrechten beschermt in de eerste plaats mensen bij de uitoefening van hun recht op vrijheid van godsdienst of overtuiging en niet de godsdiensten als zodanig. De leden van godsdiensten of geloofsgemeenschappen kunnen niet louter als deeltjes van homogene en monolithische entiteiten worden beschouwd. Bovendien moet discriminatie op basis van godsdienst of overtuiging, die een ernstige schending van de mensenrechten is, alomvattend worden aangepakt. De EU herinnerde eraan dat discriminatie op basis van godsdienst of overtuiging zich niet beperkt tot een bepaalde godsdienst of overtuiging, of tot een bepaald deel van de wereld.

Ter gelegenheid van de 25e verjaardag van de Verklaring van de VN inzake de uitbanning van alle vormen van intolerantie en discriminatie gebaseerd op religie of geloof van 25 november 1981, is in Praag een door de speciale rapporteur van de VN inzake vrijheid van godsdienst of overtuiging, bekrachtigde herdenkingsbijeenkomst [1], georganiseerd om het belang van het bevorderen van de vrijheid van godsdienst of overtuiging te benadrukken. De bijeenkomst werd bijgewoond door vertegenwoordigers van de VN, vertegenwoordigers van 52 regeringen, mensenrechtenorganisaties en deskundigen. Zij bood de gelegenheid om kwesties zoals het verband tussen vrijheid van godsdienst en vrijheid van overtuiging te bespreken. Hoewel de VN-Verklaring niet juridisch bindend is, bevat zij een waardevolle reeks normen die zowel als maatstaf voor naleving door de regeringen, als instrument ter bevordering van respect en verdraagzaamheid dient, en vormt een referentiedocument voor het werk van de speciale VN-rapporteur inzake vrijheid van godsdienst of overtuiging.

[1] http://www.1981declaration.org.

4.14 Interculturele dialoog

De EU hecht zeer veel belang aan de bevordering van de interculturele dialoog, zowel binnen de Unie als met derde landen. Het aantal interacties tussen de Europese burgers en allen die in de Europese Unie wonen enerzijds en de diverse culturen, talen, etnische groepen en religies zowel binnen als buiten Europa anderzijds, neemt toe als gevolg van de opeenvolgende uitbreidingen van de EU, de toegenomen mobiliteit door het ontstaan van de interne markt, oude en nieuwe migratie-stromen, de toenemende uitwisselingen met de rest van de wereld in het kader van het handels-verkeer, het onderwijs, de vrije tijd en de mondialisering in het algemeen.

In de mededeling van de Commissie [1] over de rol van cultuur in het licht van de mondialisering, van mei 2007, wordt de centrale rol van cultuur in het proces van de Europese integratie bevestigd en wordt een culturele agenda voorgesteld voor Europa, en voor zijn betrekkingen met derde landen.

De mededeling gaat vergezeld van een begeleidend werkdocument van de diensten van de Commissie [2], waarin de talrijke manieren worden beschreven waarop de EU cultuur bevordert.

Drie belangrijke doelstellingen vormen samen een culturele strategie voor de Europese Instellingen, de lidstaten en de culturele en creatieve sector:

1. bevordering van de culturele verscheidenheid en de interculturele dialoog;
2. bevordering van cultuur als katalysator voor creativiteit binnen het kader van de Lissabon-strategie; en tevens
3. bevordering van cultuur als cruciale component van de internationale betrekkingen van de Europese Unie.

Nu de EU uitziet naar de uitvoering van het UNESCO-Verdrag betreffende de bescherming en de bevordering van de diversiteit van cultuuruitingen, gaat de mededeling ook in op de externe dimensie van de Europese cultuur. In de mededeling wordt erkend dat er behoefte is aan een Europese strategie voor cultuur die openstaat voor verscheidenheid binnen Europa en tevens open-staat voor de wereld. Er worden maatregelen voorgesteld om aan cultuur een nog grotere plaats toe te kennen in de politieke dialoog met partnerlanden en -regio's in de hele wereld en daarbij culturele uitwisselingen te bevorderen en cultuur systematisch in ontwikkelingsprogramma's en -projecten te integreren.

[1] COM(2007) 242 definitief.
[2] SEC(2007) 570.

De Europese Raad heeft tijdens zijn bijeenkomst van juni 2007 de inspanningen toegejuicht die zijn geleverd om de verdere, geïntensiveerde samenwerking op EU-niveau en tussen de lidstaten op het gebied van integratie en interculturele dialoog te verbeteren. De Europese Raad was met name ingenomen met de Raadsconclusies van 12 juni 2007 over de versterking van het integratiebeleid in de Europese Unie door het bevorderen van eenheid in verscheidenheid. Hij benadrukte het belang van verdere initiatieven teneinde het uitwisselen van ervaringen met het integratiebeleid van de lidstaten te vergemakkelijken.

Tijdens de verslagperiode is het Europees jaar van de interculturele dialoog 2008, dat is vastgesteld bij een Beschikking[1] van het Europees Parlement en de Raad van december 2006, intensief voorbereid. Het maatschappelijk middenveld werd nauw bij de voorbereiding betrokken en zal gedurende het jaar zelf actief meewerken. Als onderdeel van de voorbereidingen voor het jaar heeft de Commissie opgeroepen tot het aandragen van ideeën voor de bevordering van de interculturele dialoog in Europa[2] en in november 2006 een conferentie over de interculturele dialoog georganiseerd met als doel het selecteren, bevorderen en uitwisselen van beste praktijken die het belang van de interculturele dialoog in het kader van communautaire programma's[3] aantonen. De website van het Europees jaar[4] heeft tot doel hierbij partners uit het maatschappelijk middenveld te betrekken.

Voorts zal de interculturele dialoog als horizontale en sectoroverschrijdende prioriteit in de desbetreffende communautaire beleidsgebieden, programma's en acties worden geïntegreerd. Deze doelstelling wordt zowel verwezenlijkt voor programma's met betrekking tot cultuur, onderwijs, jongeren en burgerschap als op een aantal andere gebieden zoals werkgelegenheid, sociale zaken, gelijke kansen, externe betrekkingen en ontwikkelingshulp.

---

1 Beschikking nr. 1983/2006/EG van het Europees parlement en de Raad van 18 december 2006 betreffende het Europees Jaar van de interculturele dialoog (2008). PB L 412 van 30 december 2006.
2 http://ec.europa.eu/culture/eac/dialogue/contributions/call_idea_en.html.
3 http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/dialogue/index_en.html.
4 http://www.interculturaldialogue2008.eu.

De interculturele dialoog maakt integraal deel uit van de betrekkingen van de EU met derde landen. Het Europees-mediterraan partnerschap (proces van Barcelona) is daar een voorbeeld van. Het derde hoofdstuk van de Europees-mediterrane samenwerking op sociaal, cultureel en humanitair gebied heeft de laatste tijd een aanzienlijke ontwikkeling doorgemaakt. Er worden voortdurend inspanningen geleverd om de Europees-mediterrane dimensie van de interculturele communicatie te verbeteren. Daartoe is in juni 2007 in Berlijn een Europees-mediterrane conferentie georganiseerd over "Media en intercultureel begrip: uitdagingen en antwoorden". De deelnemers, die representatief waren voor de belangen van regeringen, instellingen, media en het maatschappelijk middenveld, hebben verklaringen over cruciale aspecten van de interculturele communicatie voorgesteld, die zowel gericht zijn aan de media en degenen die daarin werkzaam zijn als aan de belangen daarbuiten die de werking van de media beïnvloeden.

De Europees-mediterrane Stichting Anna Lindh voor de dialoog tussen culturen[1], die in Alexandrië (Egypte) is gevestigd, vervult de rol van katalysator voor regionale initiatieven die gericht zijn op meer begrip en nauwere samenwerking. De Stichting bevordert de dialoog tussen de culturen en draagt bij tot de zichtbaarheid van het proces van Barcelona door uitwisselingen op intellectueel en cultureel gebied en tussen actoren van het maatschappelijk middenveld. Haar voornaamste doel is mensen en organisaties van beide zijden van de Middellandse Zee dichter bij elkaar te brengen en de kloof tussen hen te helpen overbruggen. Daarbij wordt belang gehecht aan de ontwikkeling van human resources en jongeren zijn de voornaamste doelgroep. Een andere prioriteit is de bevordering van verdraagzaamheid bij de mensen door uitwisselingen tussen leden van de verschillende maatschappelijke middenvelden te bevorderen. De Stichting overkoepelt 37 door de Europees-mediterrane partners opgerichte nationale netwerken.

Een ander voorbeeld is het ASEM-proces (Ontmoeting Azië-Europa). Naast de officiële ASEM-bijeenkomsten zijn de laatste tien jaar bijna 100 initiatieven uitgevoerd, waaronder talrijke thematische werkbijeenkomsten en symposia op deskundigenniveau, waarbij dikwijls het bedrijfsleven en groepen van het maatschappelijk middenveld van beide regio's betrokken waren. De behandelde onderwerpen gingen van de oorspronkelijke nadruk op de economie tot en met de mensenrechten, de rechtsstaat, de wereldwijde gezondheidsbedreigingen, duurzame ontwikkeling, en interculturele en interreligieuze dialogen.

[1] www.euromedalex.org.

De interculturele dialoog is ook in de context van een Regionaal Forum van de ASEAN besproken tijdens de 5e tussentijdse vergadering over terrorismebestrijding en grensoverschrijdende criminaliteit in mei 2007 te Singapore. Centraal in de EU-presentatie tijdens de bijeenkomst stonden de rol van de media bij het bevorderen van de interculturele dialoog en de rol van regionale organisaties (met name de ASEM) op dit gebied.

De EU is, actief op het gebied van culturele en interculturele aangelegenheden in multilaterale fora zoals de VN. De inwerkingtreding van het UNESCO-Verdrag betreffende de bescherming en de bevordering van de diversiteit van cultuuruitingen, op 18 maart 2007, vormt een essentiële stap, waaraan de EU in belangrijke mate heeft bijgedragen. De Gemeenschap en haar lidstaten hebben er zich als partijen bij het Verdrag toe verplicht de culturele pijler van mondiale governance en duurzame ontwikkeling te versterken, in het bijzonder door een betere internationale samenwerking.

Cultuur speelt een fundamentele rol in de samenwerking van de EU met de Raad van Europa, die de gezamenlijke organisatie van de "Europese dagen van het cultureel erfgoed" en gezamenlijke activiteiten in de westelijke Balkan omvat.

De Commissie en verscheidene lidstaten van de EU blijven actief deelnemen aan de groep vrienden van de alliantie van beschavingen. De alliantie is eind 2005 door de eerste minister van Spanje en van Turkije, samen met Kofi Annan, voormalig secretaris-generaal van de VN, opgezet met als doel manieren te vinden om het probleem van interculturele polarisatie aan te pakken en maatregelen aan te bevelen om deze tegen te gaan. De Groep op hoog niveau van twintig vooraanstaande personen heeft op 13 november 2006 haar verslag over een "Alliantie van beschavingen" voorgesteld aan de secretaris-generaal van de VN en de eerste minister van Spanje en van Turkije. Bij de start van de operationele fase ervan is de hoge vertegenwoordiger, de heer Jorge Sampaio, benoemd en is een uitvoeringsplan gepubliceerd. De deelnemers uit de EU bereiden zich voor op hun deelname aan het eerste jaarlijkse forum van de alliantie, dat voor januari 2008 in Spanje gepland is.

4.15 Asiel, migratie, vluchtelingen en ontheemden

Vraagstukken in verband met migratie, asiel en vluchtelingen behoren tot de prioritaire gebieden van het EU-beleid binnen de EU en in haar externe betrekkingen. De EU benadrukt dat moet worden voortgegaan met de uitvoering van de programma's van Tampere en Den Haag voor justitie en binnenlandse zaken en dat moet worden gewerkt aan een vervolg daarop teneinde de interne veiligheid van Europa en de fundamentele vrijheden en rechten van de burgers verder te versterken.

Bij gebeurtenissen in verband met migratiestromen naar de EU is gebleken dat snelle vooruitgang nodig is bij het ontwikkelen van een op gemeenschappelijke politieke beginselen gegrondvest al-omvattend Europees migratiebeleid waarin alle aspecten van migratie aan de orde komen (de migratie- en ontwikkelingsagenda, legale migratie, integratie, bescherming van vluchtelingen, grenscontrole, overname en bestrijding van illegale migratie en mensenhandel), op basis van een werkelijk partnerschap met derde landen, en volledig geïntegreerd in het externe beleid van de Unie.

Er is vooruitgang geboekt bij de totstandbrenging van nieuwe partnerschappen en de uitvoering van de prioritaire acties gericht op Afrika en het Middellandse-Zeegebied. De EU heeft in 2006 twee ministeriële conferenties gehouden, namelijk de Europees-Afrikaanse Conferentie over migratie en ontwikkeling (Rabat, 10-11 juli) en de EU-Afrika-Conferentie voor migratie en ontwikkeling (Tripoli, 22-23 november), waar echte partnerschappen op basis van een integrale aanpak van migratie tot stand zijn gebracht. De EU heeft de afgelopen maanden, als onderdeel van de alom-vattende aanpak van migratie, verscheidene missies naar Afrika gezonden en concrete stappen op het gebied van samenwerking met de Afrikaanse en Euromed-partners ondernomen. De werkzaam-heden voor de follow-up van deze initiatieven worden voortgezet en geïntensiveerd.

Naast de reeds bestaande dialoog en samenwerking inzake migratievraagstukken met de buurlanden ten oosten en ten zuidoosten van de EU worden in de mededeling van de Commissie [1] van 16 mei 2007 betreffende de toepassing van de algehele aanpak van migratie op de grensregio's ten oosten en zuidoosten van de Europese Unie voorstellen gedaan voor verdere intensivering en coör-dinatie van de samenwerking inzake migratie met de landen van deze regio's, alsook met Aziatische landen van waaruit de oostelijke migratiestromen eveneens ontstaan. De Europese Raad van juni 2007 heeft de lidstaten en de Commissie opgeroepen om binnen het bestaande financiële kader voldoende menselijke en financiële middelen beschikbaar te stellen zodat het alomvattende migratiebeleid spoedig kan worden toegepast.

[1] COM(2007) 247 definitief.

Nauwere samenwerking met derde landen bij het beheersen van migratiestromen wordt steeds belangrijker. In haar mededeling van 16 mei 2007 over circulaire migratie en mobiliteitspartnerschappen stelt de Commissie specifieke mobiliteitspartnerschappen met derde landen inzake migratie voor, die kunnen bijdragen tot een samenhangender migratiebeleid, waarin maatregelen die gericht zijn op het vergemakkelijken en in goede banen leiden van legale migratie en op de voordelen die deze met zich meebrengt - met inachtneming van de bevoegdheden van de lidstaten en de specifieke behoeften van hun arbeidsmarkten - worden gecombineerd met maatregelen voor het bestrijden van illegale migratie, het beschermen van vluchtelingen en het aanpakken van de achterliggende oorzaken van migratie, terwijl er tegelijkertijd sprake is van een positief effect op de ontwikkeling in de landen van oorsprong. De Europese Raad heeft voorgesteld dat de mogelijkheid van partnerschappen inzake mobiliteit en de mogelijkheden voor circulaire migratie verder worden verkend.

In de overtuiging dat illegale arbeid een van de voornaamste factoren is waardoor illegale immigranten worden aangetrokken, heeft de Europese Raad het belang onderstreept van het in juni 2007 ingediende voorstel van de Commissie voor een richtlijn waarmee de illegale arbeid van onderdanen van derde landen wordt tegengegaan.

Europese solidariteit en een billijke spreiding van verantwoordelijkheden behoren tot de leidende beginselen voor Europees optreden bij het beheer van de buitengrenzen van de Europese Unie. Bij deze beginselen van solidariteit en billijke spreiding van verantwoordelijkheden moet tevens rekening worden gehouden met de lasten die voortvloeien uit het redden van migranten op zee. De Europese Raad heeft er opnieuw op gewezen dat de capaciteit van de Unie om bij te dragen aan het beheer van de buitengrenzen van de lidstaten moet worden versterkt, en heeft onderstreept dat het belangrijk is dat de capaciteit van FRONTEX met het oog daarop verder wordt versterkt. Gezamenlijke operaties aan de buitengrenzen van de lidstaten dragen bij tot het bestrijden van illegale migratie en het redden van levens en moeten dus worden voortgezet. Er is een akkoord bereikt over de instelling van snelle grensinterventieteams, de oprichting van het netwerk van kustpatrouilles en de instelling van een gecentraliseerd "instrumentarium" van technische uitrusting die ter beschikking van de lidstaten staat.

Als onderdeel van het alomvattend Europees migratiebeleid, zal het gemeenschappelijk Europees asielstelsel voor eind 2010 tot stand worden gebracht. Er worden gemeenschappelijke normen en procedures opgesteld op het gebied van het visum- en migratiebeleid en met betrekking tot de controle van personen aan de buitengrenzen van de EU. In het kader hiervan worden biometrische paspoorten, visa en verblijfsvergunningen ingevoerd. In het Groenboek van de Commissie over de toekomst van het gemeenschappelijk Europees asielstelsel [1] worden de belangrijkste vraagstukken in dit verband behandeld en wordt opgeroepen tot constructieve voorstellen om vorderingen te maken met betrekking tot deze vraagstukken. Op basis van een brede raadpleging zal in het eerste kwartaal van 2008 een beleidsplan verschijnen.

De Europese Raad zal de stand van de uitvoering van het alomvattend migratiebeleid in december 2007 toetsen aan de hand van het tussentijds voortgangsverslag van de Commissie over de toepassing van de algehele aanpak van migratie op Afrika en het Middellandse-Zeegebied, alsook de eerste vorderingen bij de toepassing van de algehele aanpak van migratie op de grens-regio's ten oosten en zuidoosten van de Europese Unie.

In het kader van haar externe bijstandsprogramma's heeft de Commissie een nieuw programma voor samenwerking met derde landen op het gebied van migratie en asiel gelanceerd, ten belope van 380 miljoen euro voor 2007-2013. Op basis van de ervaringen met het voorgaande programma, AENEAS, zal met het nieuwe thematische programma inzake migratie en asiel worden getracht derde landen te steunen bij hun inspanningen voor een betere beheersing van migratiestromen in al haar dimensies. De nadruk zal liggen op landen langs zuidelijke en oostelijke migratieroutes naar de Europese Unie, hoewel ook andere migratieroutes en zuid-zuid-migratie aan de orde zullen komen. Voorts zullen migratie en ontwikkeling, arbeidsmigratie, asiel en bescherming van vluchtelingen, mensensmokkel en mensenhandel alsook illegale immigratie met horizontale initiatieven worden aangepakt.

[1] COM(2007) 301 definitief.

De EU heeft deelgenomen aan de **dialoog op hoog niveau over internationale migratie en ontwikkeling** (HLD), die op 14 en 15 september 2006 in het VN-hoofdkwartier te New York heeft plaatsgevonden. 132 landen waren vertegenwoordigd, waarvan een groot aantal op hoog niveau. De EU beschouwde deze dialoog als een succes, in die zin dat zij de staten in staat heeft gesteld een kwestie te bespreken die voorheen te gevoelig werd geacht om in VN-context te worden besproken. De HLD ging over de positieve en negatieve gevolgen van migratie en het verband daarvan met ontwikkeling, waarbij ook de kwesties inzake geldovermakingen, braindrain en de bestrijding van mensenhandel aan de orde kwamen. Het verband tussen armoedebestrijding en de bevordering van goed bestuur en eerbied voor de mensenrechten werd ook algemeen erkend. Het voorzitterschap van de EU benadrukte het belang van samenhangende en gecoördineerde antwoorden op migratie in bilaterale, regionale en multilaterale fora.

De EU was ingenomen met de oprichting van het **wereldwijde forum voor migratie en ontwikkeling**, dat door de secretaris-generaal werd aangekondigd tijdens de HLD. Dit permanente forum, dat niet officieel deel uitmaakt van het VN-bestel, heeft tot doel de lidstaten van de VN in staat te stellen ideeën uit te wisselen en beste praktijken en beleidsmaatregelen in verband met internationale migratie te bespreken en na te gaan welke samenhang er bestaat tussen dit verschijnsel en de mondiale ontwikkeling.

In het kader van de strategische partnerschapsovereenkomst van 15 februari 2005 tussen de Commissie en de **Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor vluchtelingen** (UNHCR) heeft op 1 september 2006 in Brussel een bijeenkomst tussen hoge ambtenaren plaatsgevonden. Deze bijeenkomst bood de gelegenheid voor een nuttige gedachtewisseling en een coördinatie van de standpunten over de bescherming van vluchtelingen in migratiestromen, waarbij bijzondere aandacht is uitgegaan naar Marokko en de Magreb, de bescherming van intern ontheemden en de mogelijkheden om de kloof tussen hulp en ontwikkeling te overbruggen, met bijzondere aandacht voor Liberia en de lessen die uit crisissituaties kunnen worden getrokken, de manieren waarop de mechanismen voor vroegtijdige waarschuwing EG-UNHCR kunnen worden verstevigd en het bepleiten van de bescherming van vluchtelingen, met bijzondere aandacht voor Sudan en Centraal-Azië.

4.16 Racisme, vreemdelingenhaat, non-discriminatie en eerbied voor diversiteit

Racisme en vreemdelingenhaat zijn onverenigbaar met de beginselen waarop de EU is gegrondvest. De instellingen van de EU hebben herhaaldelijk alle uitingen ervan verworpen en veroordeeld. De EU volgt, binnen de grenzen van de haar bij de Verdragen verleende bevoegdheden, vastbesloten een duidelijk beleid van bestrijding van deze verschijnselen, zowel binnen de EU als in haar externe optreden.

In 1997 heeft het Verdrag van Amsterdam de Europese Unie met artikel 13 een rechtsgrondslag gegeven om "passende maatregelen" te ontwikkelen "voor het bestrijden van discriminatie op grond van geslacht, ras of etnische afstamming, godsdienst of overtuiging, handicap, leeftijd of seksuele geaardheid". De Raad van de Europese Unie heeft van die bevoegdheden gebruik gemaakt door de richtlijn rassengelijkheid (2000/43/EG) en de kaderrichtlijn arbeid (2000/78/EG) aan te nemen.

De lidstaten hebben tijdens de verslagperiode nog meer vorderingen gemaakt met de uitvoering van deze twee richtlijnen, die een verbod behelzen op directe en indirecte discriminatie en intimidatie, zulks op grond van godsdienst of levensovertuiging, leeftijd, handicap en seksuele geaardheid op het gebied van arbeid, en op grond van ras of etnische afstamming op een hele reeks gebieden (arbeid, sociale bescherming, onderwijs en toegang tot goederen, diensten en huisvesting, enz.). Deze richtlijnen hebben het niveau van de bescherming tegen discriminatie in de gehele EU aanzienlijk verhoogd. In sommige landen moest daarvoor een geheel nieuwe, op rechten gebaseerde antidiscriminatiewetgeving en -beleid ingevoerd worden.

Aangezien sommige lidstaten deze richtlijnen onvolledig of laattijdig hebben omgezet, was de Commissie verplicht tegen deze lidstaten inbreukprocedures in te leiden. Bovendien zijn aan 14 lidstaten formele verzoeken toegezonden om de EU voorschriften tot uitbanning van discriminatie op grond van ras of etnische afstamming (2000/43/EG) volledig toe te passen. De Commissie blijft ook verder onderzoeken of de nationale wetgeving in de lidstaten de richtlijnen correct weergeeft. Voorts ondersteunt zij ook een reeks aanvullende maatregelen om het bewustzijn te verhogen en om rechters, advocaten en vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld op te leiden in de beginselen van de antidiscriminatiewetgeving.

De Commissie is voornemens een grondig onderzoek in te stellen naar de relevantie en de uitvoerbaarheid van eventuele nieuwe maatregelen ter aanvulling van het huidige wetgevingskader.

Uit een studie van de nationale antidiscriminatiewetgevingen die in 2006 voor de Commissie is verricht, kan worden geconcludeerd dat alle lidstaten een strengere wetgeving hebben dan uit hoofde van de Europese wetgeving vereist is. Er zijn evenwel aanzienlijke verschillen tussen de soorten voorschriften en de werkingssfeer daarvan. Tegen discriminatie op grond van godsdienst en geslacht lijkt een goede bescherming te worden geboden, terwijl tegen discriminatie op grond van seksuele geaardheid, handicap en leeftijd buiten de professionele sfeer minder bescherming wordt geboden. Uit een Eurobarometeropiniepeiling in januari 2007 blijkt dat 64 % van de Europeanen vindt dat discriminatie in hun land wijdverbreid is, en dat 51 % van mening is dat er niet genoeg wordt gedaan om het te bestrijden.

De Commissie heeft ook aangekondigd dat zij in 2008 nieuwe initiatieven zal nemen om buiten de arbeidsmarkt discriminatie op grond van geslacht, godsdienst, geloof, handicap, leeftijd of seksuele geaardheid te voorkomen en te bestrijden.

"2007, Europees Jaar van gelijke kansen voor iedereen" is het centrale evenement van de raam-strategie voor non-discriminatie en gelijke kansen voor iedereen. De activiteiten die gedurende dat thematisch jaar plaatsvinden, worden zowel op Europees als op nationaal niveau uitgevoerd. Doel van het Jaar is de mensen te informeren over de rechten, de diversiteit te huldigen en gelijke kansen voor eenieder in de Unie, in zowel het economische, het sociale en culturele als het politieke leven, te bevorderen. Andere nieuwe initiatieven omvatten de oprichting van een raadgevende deskundigengroep op hoog niveau voor de bestudering van de integratie in de samenleving en op de arbeidsmarkt van etnische minderheden, waaronder de Roma[1] .

Op basis van het Commissievoorstel hebben het Europees Parlement en de Raad op 18 december 2006 het besluit aangenomen waarbij 2008 wordt uitgeroepen tot Europees Jaar van de interculturele dialoog (zie hoofdstuk 4.14 over de interculturele dialoog).

---

1 Besluit 2006/33/EG van de Commissie van 20 januari 2006.

In afwachting van de intrekking van enkele voorbehouden voor parlementaire behandeling heeft de Raad op 19 april 2007 overeenstemming bereikt over een algemene oriëntatie betreffende het kaderbesluit van de Raad betreffende de bestrijding van racisme en vreemdelingenhaat. Doel van het kaderbesluit is ervoor te zorgen dat racisme en vreemdelingenhaat in alle lidstaten met doeltreffende, evenredige en afschrikkende sancties worden bestraft. Het voorstel voor een kaderbesluit is in november 2001 door de Commissie ingediend. Er volgde evenwel een jarenlange impasse, tijdens welke de lidstaten er niet in geslaagd zijn overeenstemming over het kaderbesluit te bereiken; de voornaamste moeilijkheid was het vinden van het juiste evenwicht tussen de vrijheid van meningsuiting en de beteugeling van racistisch gedrag. Het ontwerp-kaderbesluit strekt tot strafbaarstelling van opzettelijke gedragingen zoals het aanzetten tot geweld of haat jegens een groep personen, of een lid van die groep, die op grond van ras, huidskleur, afkomst, religie, dan wel nationale oorsprong of etnische afstamming wordt gedefinieerd, of het publiekelijk ontkennen of verregaand bagatelliseren van misdrijven tegen de menselijkheid en oorlogsmisdrijven. Het voorstel heeft betrekking op elke vorm van racisme, zonder specifieke groepen personen te noemen die het slachtoffer van racistische gedragingen kunnen zijn. De lidstaten zullen ervoor zorgen dat deze gedragingen strafbaar worden gesteld met een maximum van ten minste één tot drie jaar gevangenisstraf. De verplichting tot eerbiediging van de grondrechten en de fundamentele rechtsbeginselen, daaronder begrepen de vrijheid van meningsuiting en van vereniging, wordt door het kaderbesluit onverlet gelaten. Na de aanneming krijgen de lidstaten twee jaar om aan het kaderbesluit te voldoen.

De Raad heeft op 15 februari 2007 het Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten opgericht.[1] Het Bureau van de grondrechten is de rechtsopvolger van het Europees Waarnemingscentrum voor racisme en vreemdelingenhaat (EUMC). Dit in Wenen gevestigde agentschap is op 1 maart 2007 operationeel geworden. In afwachting van de aanneming van het eerste meerjarenkader waarbij de thematische werkterreinen van het Bureau worden afgebakend, zal het Bureau zich toeleggen op racisme, vreemdelingenhaat en daarmee samenhangende onverdraagzaamheid (zie hoofdstuk 2.1 over het Bureau voor de grondrechten).

[1] PB L 53 van 22.2.2007.

Het Bureau verzamelt regelmatig gegevens via RAXEN, een EU-netwerk van nationale knooppunten, op basis van voor alle EU-lidstaten gemeenschappelijke richtsnoeren. Het verricht ook onderzoek en analyses die van essentieel belang zijn voor een goed begrip van de omvang en de ontwikkeling van uitingen van racisme, vreemdelingenhaat en antisemitisme in de EU. De bevindingen en de resultaten worden bekendgemaakt in het jaarverslag en in andere publicaties zoals vergelijkende verslagen op de voornaamste thematische gebieden.

Tijdens de verslagperiode heeft het voormalige EUMC onder meer de volgende verslagen gepubliceerd[1]: (1) Racisme, vreemdelingenhaat en de media: respect en begrip voor alle godsdiensten en culturen (conferentieverslag) (2) Jaarverslag 2006: Situatie op het gebied van racisme en vreemdelingenhaat in de lidstaten van de EU (3) Antisemitisme: beknopt overzicht van de situatie in de Europese Unie 2001-2005 en (4) Moslims in de Europese Unie: discriminatie en islamofobie. Meer informatie over de activiteiten van het EUMC is te vinden in het activiteitenverslag van het EUMC over racisme en vreemdelingenhaat in 2006.

In het kader van haar externe betrekkingen spant de EU zich binnen de Verenigde Naties in om racisme en discriminatie te bestrijden. Tijdens de 61e zitting van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (AVVN) heeft de Europese Unie in de Derde Commissie een verklaring afgelegd over de uitbanning van racisme en rassendiscriminatie. De EU neemt ook constructief deel aan de voorbereidingen voor de evaluatieconferentie van Durban die in 2009 in het kader van de Algemene Vergadering zal plaatsvinden. Tijdens die conferentie moet vooral aandacht uitgaan naar de uitvoering van de bestaande normen.

De Commissie en de lidstaten van de EU werken via de coördinatie in EU-verband actief en regelmatig samen in het kader van de OVSE om te verkrijgen dat de toezeggingen die de 56 deelnemende staten van de OVSE op het gebied van de strijd tegen racisme en vreemdelingenhaat, non discriminatie en eerbied voor diversiteit hebben gedaan, worden uitgevoerd. In dat verband is de bijeenkomst betreffende de uitvoering van de menselijke dimensie, die jaarlijks door de OVSE/ODIHR in Warschau wordt georganiseerd, een waardevol forum voor de Commissie en de EU-lidstaten.

[1] Het Bureau voor de grondrechten (Publicaties): http://fra.europa.eu/fra/index.php?fuseaction=content.dsp_cat_content&catid=1.

De EU heeft racisme en vreemdelingenhaat aan de orde gesteld in haar politieke dialogen met derde landen, bijvoorbeeld Rusland en China. Deze vraagstukken zijn ook geïntegreerd in de samenwerkingsstrategieën; dat is bijvoorbeeld het geval in het kader van de actieplannen van het Europees Nabuurschapsbeleid, waarin de partnerlanden zich ertoe verbinden samen te werken voor het bestrijden van alle vormen van discriminatie, religieuze onverdraagzaamheid, racisme en vreemdelingenhaat. In december 2006 heeft de Commissie met Israël een seminar georganiseerd over racisme, vreemdelingenhaat en antisemitisme. Het seminar vond plaats in het kader van het ENB-actieplan EU-Israël.

De strijd tegen racisme, vreemdelingenhaat en discriminatie ten aanzien van minderheden en inheemse bevolkingsgroepen is een van de prioriteiten voor financiering in het kader van het Europees initiatief voor de democratie en de mensenrechten (EIDHR). Het thema is opgenomen in de algemene en de specifieke oproepen tot het indienen van voorstellen voor te financieren projecten. In 2006 is een oproep gedaan tot het indienen van voorstellen met betrekking tot dit thema. Er zijn in totaal 19 te financieren projecten geselecteerd, ter waarde van 8,8 miljoen euro in totaal, waarmee een concrete follow-up van de verklaring en het actieprogramma van Durban van 2001 wordt gerealiseerd. Daarbovenop zijn vier te financieren gerichte projecten geselecteerd voor een bedrag van ongeveer 2,2 miljoen euro.

Uit de middelen van het EIDHR verleent de EU steun aan de Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor de mensenrechten ter uitvoering van de bestaande internationale normen inzake gelijkheid en non-discriminatie, met name de verklaring en het actieprogramma van Durban en het Internationaal Verdrag inzake de uitbanning van rassendiscriminatie. De activiteiten in het kader van het project zijn onder meer bewustmakingscampagnes en seminars, adviesverlening via projecten voor technische samenwerking met regeringen, alsmede onderzoek en analyse. De voornaamste partners zijn het UNDP, de UNESCO, de Wereldbank, de IAO, en andere internationale instellingen, mensenrechtenorganisaties en organisaties van het maatschappelijk middenveld.

4.17 Rechten van personen die tot minderheden behoren

De EU heeft zich ertoe verbonden de mensenrechten van alle personen ten volle te eerbiedigen, ook van degenen die tot minderheden behoren. In het Handvest van de grondrechten van de EU wordt opgeroepen tot de bescherming van de culturele, godsdienstige en taalkundige verscheidenheid, terwijl het Verdrag betreffende de Europese Unie het beginsel huldigt van het volledig genot van rechten en vrijheden zonder discriminatie, inclusief het behoren tot een nationale minderheid, als bepaald in het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (artikel 14). Voorts kan de Gemeenschap krachtens artikel 13 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap passende maatregelen nemen om discriminatie op grond van onder andere etnische afstamming te bestrijden.

Het jaar 2007 is door de Europese Commissie uitgeroepen tot Europees Jaar van gelijke kansen[1]. Door elke lidstaat is een nationaal uitvoeringsorgaan ingesteld, dat een nationale strategie heeft ontwikkeld waarin wordt uitgelegd hoe tijdens het Jaar discriminatie op basis van geslacht, ras of etnische afstamming, godsdienst of overtuiging, handicap, leeftijd en seksuele geaardheid in hun respectieve landen als thema's aan bod zullen komen. Europees zijn er een grootscheepse voorlichtings- en promotiecampagne, conferenties en evenementen, waaronder een evenement waarop het startschot van het Jaar wordt gegeven tijdens de eerste top over gelijkheid ooit, onder het Duitse voorzitterschap, en een slotconferentie onder Portugees voorzitterschap; tevens zal de Commissie een aantal enquêtes publiceren waarvan de resultaten gebruikt zullen kunnen worden in de besprekingen op EU-niveau en op nationaal niveau. Op zowel nationaal als Europees niveau worden activiteiten georganiseerd rond de vier kerndoelstellingen van het jaar: rechten, vertegenwoordiging, erkenning en respect. Er is 7,65 miljoen euro uitgetrokken voor de financiering van de activiteiten op nationaal niveau, waaraan de lidstaten in het kader van de medefinanciering nog eens 50 % procent toevoegen, zodat de begroting in totaal ongeveer 15 miljoen euro bedraagt.

Een van de Europese ontwikkelingen tijdens de verslagperiode was de oprichting van een raadgevende deskundigengroep op hoog niveau voor de sociale integratie van etnische minderheden en hun volwaardige participatie op de arbeidsmarkt. De eerste bijeenkomst van de groep heeft plaatsgevonden in februari 2006 en het verslag en de aanbevelingen van de groep zullen uiterlijk in december 2007 worden ingediend. De werkzaamheden van de groep scheppen voor de EU meer ruimte om haar inzicht in minderheidsproblemen verder te verdiepen en ervoor te zorgen dat daarvoor een beleid wordt uitgestippeld.

[1] http://europa.eu.int/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/05/647&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en.

Een van de door de Europese Raad van Kopenhagen in 1993 vastgelegde criteria voor landen die lid wensen te worden van de EU is het respect voor en de bescherming van minderheden:

"Het lidmaatschap vereist dat het kandidaatland zover is gekomen dat het beschikt over stabiele instellingen die de democratie, de rechtsstaat, de mensenrechten en het respect voor en de bescherming van minderheden garanderen."

In 2006 en in de eerste helft van 2007 bleef, in de context van het uitbreidingsproces van de EU en met betrekking tot het Stabilisatie- en Associatieproces met de landen van de Westelijke Balkan, de bijzondere aandacht voor personen die tot minderheden behoren[1]. De belangrijkste vooruitgang was de toetreding van Montenegro tot het Kaderverdrag inzake de bescherming van nationale minderheden van de Raad van Europa[2] .

In dat verband werden de prestaties van de toetredende staten en de kandidaat-lidstaten (Turkije, Kroatië en de voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië) verder beoordeeld in verslagen die door de Europese Commissie aan het Europees Parlement en de Raad werden voorgelegd; daarin worden de Roma-gemeenschappen als de meest kwetsbare aangemerkt. Deze verslagen, die tot doel hebben de vorderingen van de kandidaat-lidstaten in de richting van toetreding te meten, bevatten tevens precieze aanbevelingen aan de kandidaat-lidstaten om hun praktijken te verbeteren. De huidige en toekomstige financiële pretoetredingsinstrumenten voorzien in EU-middelen ter bevordering van niet-discriminatie en gelijke kansen in landen die zich op het lidmaatschap van de EU voorbereiden.

---

[1] Albanië, Bosnië en Herzegovina, de Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië, Servië en Montenegro.

[2] De tekst van dit verdrag is te vinden op het volgende internetadres: http://conventions.coe.int/treaty/en/Treaties/Html/157.htm.

Buiten de grenzen van de EU, in derde landen, blijft de bevordering en de bescherming van de rechten van personen die deel uitmaken van etnische en godsdienstige minderheden een belangrijk kenmerk van de externe betrekkingen. In de mensenrechtendialoog die de EU met verschillende derde landen voert, staan de rechten van minderheden nog steeds op de agenda. In het kader van de ontwikkelingssamenwerking zijn diverse projecten ten behoeve van minderheden van start gegaan, zoals bijstand voor kleuteronderwijs voor etnische minderheden in de centrale hooglanden van Vietnam. Tegelijk is ernaar gestreefd dat de rechten van personen die tot minderheden behoren in alle vormen van ontwikkelingsbijstand worden geïntegreerd. Dat is bijvoorbeeld het geval met bijstand voor onderwijs die op natuurlijke wijze steun voor het tweetalige onderwijs aan kinderen uit minderheidsgroepen omvat. Tot slot heeft het Europees instrument voor democratie en mensenrechten (EIDHR) een aantal op de bevordering van minderheidsrechten toegesneden projecten gefinancierd in Albanië, Bosnië en Herzegovina, Georgië, India, Israël, Kazachstan, Uganda en Turkije.

Het werk van de onafhankelijke deskundige inzake minderheidsrechten van de VN[1] is een waardevolle informatiebron voor de aanpak van de EU van minderhedenvraagstukken in de betrekkingen met derde landen. De EU blijft ook met belangstelling de VN-Groep Minderheden volgen en is actief betrokken bij de werkzaamheden van internationale organisaties die zich met minderhedenvraagstukken bezighouden, zoals de OVSE en haar Bureau van de Hoge Commissaris voor nationale minderheden, alsmede de Europese Commissie tegen Racisme en Intolerantie (ECRI) van de Raad van Europa en de Commissaris voor de mensenrechten.

[1] Gay McDougall is in 2005 door de VN-Commissie voor mensenrechten bij Resolutie 2005/79 aangesteld als onafhankelijk deskundige inzake minderhedenvraagstukken.

Gezamenlijk programma Raad van Europa/Europese Commissie: Gelijke rechten voor en gelijke behandeling van de Roma in Zuid-Oost-Europa

Aan dit project in het kader van het Europees Initiatief voor de democratie en de mensenrechten is een subsidie van 275.000 euro toegekend. De algemene doelstelling van het project is het bevorderen van het gebruik van instrumenten voor de efficiënte uitvoering van nationale strategieën ten behoeve van de Roma in Zuidoost-Europa, door opleiding in participatieve monitoring en mechanismen voor de evaluatie van de nationale programma's/actieplannen voor Roma, alsmede een bewustmakingscampagne ter bestrijding van stereotypen en vooroordelen over de Roma.

Enkele van de voornaamste activiteiten zijn seminars met het oog op het beoordelen van de behoefte aan monitoring en evaluatie, opleiding en begeleiding, het opzetten van een website in het kader van een bewustmakingscampagne, alsmede het bevorderen van projecten op school en andere op het maatschappelijk middenveld gerichte projecten ter bestrijding van vooroordelen en andere negatieve stereotypen over de Roma.

Het project wordt in nauwe samenwerking met andere internationale actoren, waaronder EG-delegaties, missies van de OVSE en de Raad van Europa op het terrein en rekening houdend met andere initiatieven uitgevoerd. Het project is in december 2005 van start gegaan en loopt 2 jaar.

4.18 Personen met een handicap

De inzet van de EU voor personen met een handicap is onder meer verwoord in artikel 26 van het EU-Handvest van de grondrechten: *"De Unie erkent en eerbiedigt het recht van personen met een handicap op maatregelen die beogen hun zelfstandigheid, hun maatschappelijke en beroeps-integratie en hun deelname aan het gemeenschapsleven te bewerkstelligen."*

De EU is tijdens de verslagperiode blijk blijven geven van haar inzet om de rechten van personen met een handicap in Europa te bevorderen en te beschermen, in overeenstemming met de strategie van de EU inzake personen met een handicap[1]. In die strategie wordt de nadruk gelegd op waardigheid, grondrechten, bescherming tegen discriminatie, rechtvaardigheid en sociale samenhang. Het instrument ter uitvoering van deze strategie is het Europese actieplan voor personen met een handicap (2003-2010)[2], dat de volgende drie hoofdpunten betreft: toegang tot individuele rechten; het wegnemen van belemmeringen, met name wat betreft de fysieke toegankelijkheid, die personen met een handicap beletten hun vaardigheden uit te oefenen; en de integratie van gehandicaptenvraagstukken in een breed gamma van communautaire beleidsmaatregelen die direct of indirect van invloed zijn op de situatie van personen met een handicap.

De samenwerking tussen de Europese Commissie en de lidstaten wordt vergemakkelijkt door de EU-groep op hoog niveau inzake handicaps, waarin vertegenwoordigers van de lidstaten en de Commissie, vertegenwoordigers van personen met een handicap en andere belanghebbenden geregeld bijeenkomen om te werken aan synergieën in het gehandicaptenbeleid op EU-niveau. De samenwerking wordt ook vergemakkelijkt door bewustmakingsinitiatieven zoals de cyclus van beleidsconferenties van de Europese Commissie die elk jaar plaatsvinden op de Europese en Internationale Gehandicaptendag op 3 december, en de geregeld gehouden conferenties van het voorzitterschap.

1 http://ec.europa.eu/employment_social/disability/strategy_en.html.

2 De Commissie brengt om de twee jaar een verslag uit waarin wordt ingegaan op de vorderingen bij de uitvoering van de Europese strategie inzake personen met een handicap en de volgende fase van het actieplan aan bod komt. Een eerste verslag is gepubliceerd in november 2005. http://europa.eu.int/comm/employment_social/news/2003/oct/com650_final_en.html.

De EU is van mening dat personen met een handicap moeten worden betrokken bij de planning, de monitoring en de evaluatie van het beleid en de praktijk met betrekking tot gehandicapten. Derhalve blijft zij in dialoog met het Europese gehandicaptenforum (een overkoepelende organisatie die de Europese gehandicapten-NGO's en de Nationale Gehandicaptenraden vertegenwoordigt) en de sociale partners (werkgeversorganisaties, vakbonden en werknemersorganisaties, plus daarmee verbonden organisaties van het maatschappelijk middenveld die zich met de arbeidsmarkt bezig-houden), om tot een actieve insluiting van personen met een handicap te komen. Handicaps zijn een vraagstuk waarover de EU zich ook heeft gebogen tijdens het Europees Jaar van gelijke kansen voor iedereen in 2007.[1]

Het engagement van de EU voor het bevorderen en beschermen van de rechten van gehandicapten buiten de grenzen van de Unie komt onder meer tot uitdrukking in het ontwikkelingsbeleid en de ontwikkelingsprogramma's van de Commissie. Tussen 2000 en 2006 waren er in het kader van de ontwikkelingssamenwerking 160 op personen met een handicap gerichte projecten (met een begroting van in totaal ongeveer 100 miljoen euro). Een van deze projecten was het project "de cyclus van armoede en handicap doorbreken in de ontwikkelingssamenwerking" van het consortium voor internationale ontwikkeling en handicap, dat in samenwerking met verscheidene NGO's is uit-gevoerd. In het kader van dit project werd op 20 en 21 november 2006 in Brussel een Europese Conferentie over het VN-Verdrag betreffende de rechten van gehandicapten georganiseerd; er zal een verslag worden gepubliceerd waarin handicap en ontwikkeling in de EU in kaart worden gebracht. In de mededeling van de Commissie over het thematisch programma voor menselijke en sociale ontwikkeling "Investeren in mensen", alsook in het strategiedocument voor het thematisch programma 2007-2013, wordt uitdrukkelijk verwezen naar personen met een handicap.

[1] Zie hoofdstuk 4.17, Rechten van personen die tot minderheden behoren.

HET VN-VERDRAG INZAKE PERSONEN MET EEN HANDICAP

De EU was ten volle betrokken bij de onderhandelingen in de Algemene Vergadering van de VN over het internationaal verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, dat op 30 maart 2007 in New York ter ondertekening werd opengesteld[1].

De succesvolle afronding van deze onderhandelingen was een mijlpaal voor de Europese Gemeenschap, in die zin dat zij voor het eerst partij kan worden bij een alomvattend mensenrechtenverdrag van de VN. Derhalve is dit verdrag het eerste mensenrechtenverdrag waarover de Commissie onderhandeld heeft, dat door haar namens de Gemeenschap ondertekend is en dat betrekking heeft op aangelegenheden die onder de bevoegdheid van de Gemeenschap vallen. Zoals alle ondertekenende staten zijn de Commissie en de lidstaten momenteel toebereidselen aan het treffen voor de ratificatie/sluiting aan het voorbereiden en zullen zij een grondige beleidsevaluatie moeten verrichten om de exacte gevolgen van het verdrag, mede op het gebied van externe betrekkingen en ontwikkelingssamenwerking, te bepalen.

Inhoudelijk brengt het verdrag grote veranderingen teweeg: een handicap is een aangelegenheid die de mensenrechten raakt, en kan niet alleen als een socialezekerheidskwestie worden beschouwd. Het verdrag zal 650 miljoen personen met een handicap in de wereld, waaronder 50 miljoen Europeanen, ten goede komen.

De VN-verdragen zullen zorgen voor een solide internationaalrechtelijke basis om het vraagstuk van handicaps aan te orde te stellen in de EU-mensenrechtendialogen met de derde landen die het verdrag geratificeerd hebben; het biedt ook een duidelijk kader voor het voeren van een politieke dialoog over het probleem 'handicaps' met onze ontwikkelingssamenwerkingspartners.

4.19 Inheemse vraagstukken [2]

De verslagperiode stond in het teken van een baanbrekende gebeurtenis voor de inheemse volken in de wereld: de aanneming van de VN-verklaring over de rechten van inheemse volken door de Mensenrechtenraad in diens eerste inhoudelijke zitting op 29 juni 2006. Deze verklaring is het resultaat van meer dan 20 jaar onderhandelen in VN-verband en van een innovatieve benadering van het normatieve proces in de VN, in die zin dat de vertegenwoordigers van de inheemse volken op gelijke voet stonden met de vertegenwoordigers van de VN-lidstaten.

---

1 http://www.ohchr.org/english/law/disabilities-convention.htm.

2 Een overzicht van de belangrijkste EU-documenten met betrekking tot inheemse vraagstukken staat op http://ec.europa.eu/external_relations/human_rights/ip/index.htm.

De EU acht de verklaring een waardevolle aanvulling van de VN-instrumenten voor de bevordering en bescherming van de mensenrechten, en zij heeft verklaard dat de tekst het beste resultaat is dat in het kader van dit proces kon worden bereikt. De EU heeft samen met een groot aantal andere landen unaniem voor de verklaring gestemd. Na de goedkeuring ervan heeft de Raad voor de mensenrechten de verklaring voor aanneming aan de Algemene Vergadering voorgelegd.

De tekst is echter, anders dan verwacht, niet aangenomen in november. In de plaats daarvan heeft de Derde Commissie van de Algemene Vergadering van de VN in december een procedurele resolutie aangenomen waarin wordt besloten dat de behandeling van en actie inzake de verklaring worden uitgesteld om verder overleg hierover mogelijk te maken.[1]. De EU heeft haar bezorgdheid geuit over het feit dat een heropening van de besprekingen over de verklaring het compromis dat door middel van inclusieve onderhandelingen is bereikt, zal ontwrichten, hetgeen de hele verklaring ernstig in gevaar kan brengen. De EU stemde tegen het uitstel.

Sindsdien heeft er binnen de VN informeel overleg plaatsgevonden met de bedoeling een compromisoplossing voor de openstaande vraagstukken te vinden waardoor de tekst vóór het einde van de eenenzestigste zitting (gepland voor 13 september 2007) door de Algemene Vergadering zou kunnen worden aangenomen, zoals de wereldleiders tijdens hun wereldtop van 2005 hadden afgesproken.[2].

De EU is steun blijven geven aan de speciale VN-rapporteur voor de mensenrechten en fundamentele vrijheden van inheemse volken. Deze steun heeft ook concreet vorm gekregen in een lopend project met het Bureau van de hoge commissaris voor de mensenrechten met het oog op de uitvoering van diens aanbevelingen betreffende Mexico en Guatemala. In de tijdens de vierde zitting van de Mensenrechtenraad[3] gepresenteerde studie heeft de speciale rapporteur dit project, dat een subsidie van 800.000 euro heeft ontvangen in het kader van het Europees Initiatief voor de democratie en de mensenrechten (EIDHR), als voorbeeld genoemd van een "beste praktijk" die ook op andere landen zou kunnen worden toegepast.

1 A/RES/61/178.
2 A/RES/60/1 par. 127.
3 A/HRC/4/32/Add 4 van 26 februari 2007.

Thans zijn er verschillende door de EG gesteunde acties aan de gang die rechtstreeks of horizontaal gericht zijn op inheemse volken. Begin 2007 is een programma gestart ter ondersteuning van de versterking van justitie door de bestrijding van straffeloosheid in Colombia, dat niet rechtstreeks gericht was op inheemse volken als zodanig. Dankzij de integratie van de rechten van inheemse volken in de opzet van het programma zullen evenwel uiteindelijk 150.000 inheemse mensen van het programma profiteren. Als voorbeeld van een rechtstreeks op inheemse volken toegesneden project kan een project worden vermeld dat eind 2006 van start is gegaan om de politieke, economische, sociale en culturele rechten van de Dhanuk, Thami en Surel Janajatis die in twee districten van Nepal wonen, te beschermen en te bevorderen. Dit project wordt gefinancierd door middel van een schenking van het EIDHR aan Care Denemarken, in partnerschap met de Nepalese Federation of Indigenous Nationalities (NEFIN).

Overeenkomstig de verbintenissen van de Europese consensus inzake ontwikkeling [1] maakt de bevordering van de rechten van inheemse mensen thans deel uit van de communautaire samenwerkingsinstrumenten en van de landen- en regionale strategiedocumenten. Nadere bijzonderheden zijn te vinden in de verordeningen tot instelling van financieringsinstrumenten voor ontwikkelingssamenwerking (DCI), voor het Europees nabuurschaps- en partnerschapsbeleid (ENPI), voor de bevordering van de democratie en de mensenrechten (EIDHR) en voor het stabiliteitsbeleid (SI).

[1] Gemeenschappelijke verklaring over het ontwikkelingsbeleid van de EU, PB C 46 van 24.2.2006, blz. 1.

EIDHR: Capaciteitsopbouw voor inheemse volken in het kader van de Verenigde Naties

Inheemse volken zijn de beste bevorderaars van hun eigen rechten, indien zij over passende logistieke middelen, documentatie en informatie beschikken. Daarom ondersteunt het EIDHR de activiteiten van het doCip, het te Genève gevestigde Indigenous Peoples' Center for Documentation, Research and Information (centrum voor documentatie, onderzoek en informatie voor inheemse volken) (http://www.docip.org/anglais/welcome.html).

Dit driejarige project, waaraan het EIDHR 950.000 euro toekent, is bedoeld om de efficiëntie te verbeteren van de verschillende VN-instanties die zich bezighouden met de rechten van ten minste 370 miljoen mensen.

Het project wordt uitgevoerd door middel van met name de volgende activiteiten:

(a) organisatie van technische secretariaten tijdens conferenties bij de VN, in nauwe samenwerking met het Bureau van de Hoge Commissaris voor de mensenrechten;

(b) vertaal- en tolkdiensten in het Engels, Frans, Spaans en Russisch, en verstrekking van de nodige IT-apparatuur, contacten, enz.;

(c) publicatie van logistieke inlichtingen in vier talen in de aanloop naar de zittingen;

(d) verzamelen, bundelen en verspreiden van stukken over deze internationale processen, en beheer van een netwerk van documentatiecentra die zich toeleggen op inheemse vraagstukken;

(e) opleiding in het documenteren van mensenrechtenschendingen;

(f) publicatie van een driemaandelijks tijdschrift dat in internationaal verband de enige viertalige informatiebron over inheemse vraagstukken is;

(g) overdracht van vaardigheden aan inheemse mensenrechtenactivisten in Franstalig Afrika, met name vrouwen, zodat zij de activiteiten van het doCip op lokaal en regionaal niveau kunnen uitvoeren, zoals het beheer van documentatiecentra en de organisatie van technische secretariaten, in het bijzonder tijdens pan-Afrikaanse conferenties van inheemse volken of tijdens zittingen van de Afrikaanse Unie.

Deze documentatie, informatie en contacten staan ook ter beschikking van diplomaten, Parlementsleden, nationale en internationale functionarissen, NGO's en onderzoekers.

4.20 Recht op persoonlijke levenssfeer en op bescherming van persoonsgegevens

De EU en de Verenigde Staten hebben op 6 oktober 2006 de onderhandelingen afgerond over een interimovereenkomst inzake de verwerking en overdracht van persoonsgegevens van passagiers (PNR-gegevens) door luchtvaartmaatschappijen aan de regering van de VS. De interimovereenkomst zorgt voor rechtszekerheid, door de vervanging van de overeenkomst van mei 2004 tussen de Europese Gemeenschap en de VS na het arrest van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen van 30 mei 2006. Krachtens de interimovereenkomst kan worden doorgegaan met de overdracht van PNR-gegevens in de reserveringssystemen van luchtvaartmaatschappijen aan de VS, volgens dezelfde voorwaarden als onder de vorige overeenkomst. De VS-autoriteiten kunnen zich langs elektronische weg toegang verschaffen tot PNR-gegevens uit de boekings- en vertrekcontrolesystemen van de luchtvaartmaatschappijen die zich bevinden op het grondgebied van de EU-lidstaten, in overeenstemming met specifieke toezeggingen dat het systeem te zijner tijd worden vervangen door een regeling op grond waarvan luchtvaartmaatschappijen de vereiste gegevens naar de VS zullen zenden. De VS-autoriteiten zullen de ontvangen PNR-gegevens blijven verwerken en de personen wier gegevens worden verwerkt, blijven behandelen overeenkomstig de in 2004 gedane toezeggingen.

De Europese Commissie heeft op 23 en 24 oktober 2006 in samenwerking met de onafhankelijke Europese adviesinstantie voor gegevensbescherming en de persoonlijke levenssfeer, namelijk de Groep gegevensbescherming (artikel 29), en de afdeling internationale handel van het Amerikaanse ministerie van Handel een conferentie over de internationale doorgifte van persoonsgegevens georganiseerd.

De Groep artikel 29 heeft in haar vergadering van 21 en 22 november 2006 advies 10/2006 (WP 128) over haar bevindingen in de SWIFT-zaak aangenomen. SWIFT is een wereldwijde dienst voor het uitwisselen van financiële berichten die internationale geldovermakingen vergemakkelijkt. SWIFT slaat alle berichten gedurende 124 dagen op in twee operatiecentra - een in de EU en een in de VS; in dit document wordt naar deze vorm van gegevensverwerking verwezen als "mirroring". De berichten bevatten persoonsgegevens zoals de namen van de betaler en de begunstigde. Na de terroristische aanslagen van september 2001 heeft het Amerikaanse ministerie van Financiën administratieve dwangbevelen aan SWIFT gezonden op last waarvan het toegang moest verlenen tot de informatie die in de VS werd bewaard. SWIFT heeft zich naar deze dwangbevelen gevoegd, met dien verstande dat onderhandeld is over bepaalde beperkingen van de toegang van het Amerikaanse ministerie. Deze zaak is aan het licht gekomen door artikelen in de pers eind juni en begin juli 2006. De Groep artikel 29 heeft in haar advies beklemtoond dat zelfs in de strijd tegen terrorisme en criminaliteit de fundamentele rechten gewaarborgd moeten blijven. De groep dringt daarom aan op de eerbiediging van algemene gegevensbeschermingsprincipes. SWIFT is een in België gevestigde coöperatieve vennootschap en is derhalve onderworpen aan de Belgische gegevensbeschermingswetgeving waarmee EU-gegevensbeschermingsrichtlijn 95/46/EG, wordt uitgevoerd. De financiële instellingen in de EU die gebruik maken van de diensten van SWIFT zijn onderworpen aan de nationale gegevensbeschermingswetgeving waarmee de richtlijn wordt uitgevoerd in de lidstaten waar zij gevestigd zijn.

Gegevensbescherming betreft een ieder, maar wordt niet altijd goed begrepen. Om die reden heeft de Commissie haar steun verleend aan het initiatief van de Raad van Europa om gegevensbescherming een scherper profiel te geven door 28 januari 2007 uit te roepen tot "dag van de gegevensbescherming".

De Commissie heeft op 7 maart 2007 een mededeling aangenomen over de follow-up van het werkprogramma voor een betere toepassing van de richtlijn gegevensbescherming (95/46/EG). Terugkijkend op de maatregelen die zijn genomen, en in het licht van de huidige situatie, komt de Commissie tot de conclusie dat de richtlijn een algemeen juridisch kader vormt dat intrinsiek adequaat en technologieneutraal is. Het geharmoniseerde stel regels dat in de gehele EU een hoge mate van bescherming waarborgt, heeft de burgers, het bedrijfsleven en de overheid aanzienlijke voordelen opgeleverd.

Er zal een aantal maatregelen worden genomen om de uitvoering van de richtlijn te verbeteren en er alles uit te halen wat er in zit. De lidstaten worden thans aangespoord voor een juiste uitvoering te zorgen en eventuele inconsistenties weg te werken. Om volledige duidelijkheid te scheppen over de wijze waarop de richtlijn moet worden uitgevoerd, zal de Commissie haar eigen opvattingen uiteenzetten in een interpretatieve mededeling. Een belangrijke rol is weggelegd voor de Groep artikel 29, die de nationale praktijken van de toezichthoudende instanties dient te harmoniseren. De inspanningen moeten worden voortgezet om ervoor te zorgen dat alle nationale instanties voor gegevensbescherming volledig onafhankelijk zijn en over voldoende bevoegdheden en middelen beschikken om hun taken uit te voeren. De implicaties van nieuwe technologieën voor de persoonlijke levenssfeer zullen worden bekeken in het kader van de lopende herziening van de Richtlijn e-privacy, zodat kan worden beoordeeld of er specifieke wetgevingsmaatregelen nodig zijn; daarnaast zal een mededeling van de Commissie over privacybevorderende technologieën gericht zijn op het wekken van meer vertrouwen bij de consument.

Dienovereenkomstig heeft de Commissie op 2 mei 2007 een mededeling aangenomen waarin zij de voordelen van privacybevorderende technologieën inventariseert. Om alle mogelijkheden van on-linediensten voor de burgers en het Europese bedrijfsleven volledig te kunnen ontwikkelen, moeten mensen er voldoende vertrouwen in hebben dat de informatie die over hen wordt verzameld, naar behoren wordt gebruikt. Om ervoor te zorgen dat inbreuken op de regels inzake gegevensbescherming en schendingen van de rechten van het individu niet alleen verboden en bij wet strafbaar gesteld zijn, maar ook technisch moeilijker worden, stelt de Commissie een aantal maatregelen voor om het gebruik van privacybevorderende technologieën te ontwikkelen en te bevorderen. Om de ontwikkeling hiervan te steunen, worden samenwerkingsmechanismen voorgesteld die de behoeften aan en de technologische vereisten van privacybevorderende technologieën in een veranderende technologische omgeving moeten vaststellen en wordt onderzoek door overheid en particuliere sector aangemoedigd. Om het gebruik van de beschikbare privacybevorderende technologieën door diegenen die verantwoordelijk zijn voor gegevensverwerking te ondersteunen, wordt het gebruik door industrie en overheid bevorderd, en wordt overwogen de nationale technische voorschriften inzake beveiligingsmaatregelen voor gegevensverwerking te standaardiseren en te coördineren. Om de consumenten aan te moedigen gebruik te maken van privacybevorderende technologieën, moeten zij beter worden voorgelicht en moeten zij gemakkelijker een geïnformeerde keuze kunnen maken door het gebruik van "privacyzegels".

De Raad heeft op 12 juni 2007 conclusies aangenomen betreffende het kaderbesluit over de bescherming van persoonsgegevens die worden verwerkt in het kader van de politiële en justitiële samenwerking in strafzaken. Daarin komt de Raad tot de slotsom dat het kaderbesluit zal voortbouwen op de bestaande minimumbeginselen inzake gegevensbescherming van de Raad van Europa. De Raad heeft ook aangekondigd dat hij alle oplossingsvoorstellen van het Europees Parlement zal bezien. De Commissie betreurt dat het kaderbesluit nog niet is aangenomen en is van plan zo snel mogelijk, uiterlijk eind 2007, een politiek akkoord te bereiken.

____

5. Het optreden van de EU in internationale fora

5.1. 61e zitting van de Algemene Vergadering van de VN

De zitting van de Derde Commissie van de AVVN (sociale, humanitaire en culturele onderwerpen) heeft plaatsgevonden van 2 oktober tot en met 22 november 2006. Er werden in totaal 60 resoluties door de Derde Commissie besproken, een aantal dat vergelijkbaar is met dat van het voorgaande jaar. De helft werd zonder stemming aangenomen, over 25 resoluties is gestemd, drie resoluties werden ingetrokken[1], ten aanzien van slechts één resolutie werd besloten geen actie te ondernemen[2] (beslissing om te verhinderen dat een kwestie die in een resolutie aan de orde wordt gesteld, wordt besproken) en één resolutie werd naar de Vijfde Commissie verwezen[3]. Dat wijst op een lichte toename van het aantal stemmingen over resoluties. Daarnaast werden acht resoluties die door afgevaardigden van de Derde Commissie waren behandeld, rechtstreeks in de plenaire zitting van de AVVN besproken.

De EU is een zeer actieve rol blijven spelen in de werkzaamheden van de Commissie. Het EU-voorzitterschap heeft in de Commissie in totaal 39 openbare verklaringen afgelegd, waaronder algemene verklaringen, toelichtingen, stemverklaringen, standpuntverklaringen, en verklaringen tegen moties om geen actie te ondernemen. De EU heeft bij de Commissie 13 resoluties ingediend, initiatieven van individuele lidstaten inbegrepen; sommige werden samen met landen van andere regio's ingediend. Vier van die ontwerp-resoluties werden na een stemming aangenomen.

---

1 De situatie van Libanese kinderen (Cuba namens de NAM); onaanvaardbaarheid van mensenrechtenschendingen door de praktijk van geheime opsluiting en onrechtmatige overdrachten bij de bestrijding van terrorisme (Belarus); het verslag van de Raad voor de mensenrechten (Namibië namens de Groep van staten in Afrika).

2 De mensenrechtensituatie in Oezbekistan (VS).

3 Versterking van het Programma van de Verenigde Naties voor misdaadpreventie en strafrechtspleging en van de rol van de Commissie voor misdaadpreventie en strafrechtspleging als beheersorgaan (ingediend door de ECOSOC).

De EU heeft twee resoluties over de mensenrechtensituatie in een specifiek land ingediend, namelijk over **Myanmar** en over de **DVK (Noord-Korea)**. De resolutie over de DVK werd samen met Japan ingediend, en met een ruime meerderheid aangenomen. De resolutie over Birma/Myanmar werd aangenomen nadat een motie om geen actie te ondernemen, was verworpen. Canada heeft een resolutie over **Iran** ingediend, en de VS resoluties over **Belarus** en **Oezbekistan** (niet aangenomen vanwege een motie om geen actie te ondernemen); alle werden door de EU ondersteund. Het resultaat van de landenspecifieke resoluties kan als een succes worden aangemerkt, met name in het licht van de weerstand die er vóór en tijdens de zitting tegen landenresoluties leek te bestaan. Hoewel slechts één ervan werd aangenomen, blijft het zorgwekkend dat er nog steeds moties worden ingediend om geen actie te ondernemen. Er heerst ook bezorgdheid over "vergeldings-resoluties", die niet worden ingegeven door een oprechte bezorgdheid over de mensenrechten, maar door politieke beweegredenen.

De EU was zoals in de vorige zitting de voornaamste pleitbezorger van twee thematische resoluties: wat **religieuze onverdraagzaamheid betreft**, werd er zoals vorig jaar een consensus bereikt en waren er een recordaantal mede-indieners, namelijk 99 landen. Dit is des te belangrijker aangezien uit verschillende resoluties is gebleken dat er fundamenteel verschillende benaderingen zijn inzake mensenrechten en godsdienst. Met inachtneming van de overeengekomen toerbeurt werd de bespreking over de resolutie inzake de **rechten van het kind** dit jaar geleid door de GRULAC (de groep van Latijns-Amerikaanse en Caraïbische landen). De eensgezindheid van de EU en de GRULAC over de resolutie hield stand, en er was een recordaantal van 120 mede-indieners; aldus werd een moeizame puntsgewijze stemming vermeden. De resolutie werd aangenomen na een stemming, waarbij er 176 voorstemden en 1 (VS) tegenstemde.

De EU leidde de bespreking over een supraregionale **verklaring over de doodstraf**, die in de plenaire vergadering van de AVVN werd voorgelegd en waarvoor er in totaal 85 mede-indieners waren; deze verklaring bood een nuttige basis voor nadere analyse van mogelijke initiatieven op dit gebied.

Ook de nationale initiatieven van EU-lidstaten werden met succes aangenomen, waaronder die inzake geweld tegen vrouwen (NL/FR), foltering (DK) en misdaadpreventie (IT), evenals regionale regelingen voor de mensenrechten (BE) en een initiatief inzake de CERD (BE/SI) en het tweejaarlijkse Noordse initiatief inzake standrechtelijke en willekeurige executies (SE).

Verdere nieuwe elementen in de werkzaamheden van de Commissie waren de bespreking van het Programma 19 (strategisch kader voor de begroting 2008-2009 van de OHCHR) en de zich ontwikkelende betrekkingen tussen de Derde Commissie en de Raad voor de mensenrechten, die uitzonderlijk deels op hetzelfde ogenblik als de Commissie bijeenkwam.

5.2. Raad voor de mensenrechten van de Verenigde Naties

Raad voor de mensenrechten van de VN, hervorming van de VN

Tijdens de VN-top in september 2005 kwamen de staatshoofden en regeringsleiders overeen om een Raad voor de mensenrechten (HRC) op te richten ter vervanging van de Commissie voor de rechten van de mens. De details over de werking van deze Raad, de taken, de ambten en de werkmethode dienden zo spoedig mogelijk tijdens de 60e zitting van de Algemene Vergadering (AV) van de VN te worden uitgewerkt. Op 15 maart 2006 is Resolutie 60/251 van de AV over de oprichting van een Raad voor de mensenrechten aangenomen. De EU heeft in alle fasen zeer actief aan de onderhandelingen deelgenomen. Vanaf het begin heeft de EU gestreefd naar een Raad die beschikt over de status, het mandaat, de structuren en de leden die nodig zijn om de mensenrechten de in het VN-Handvest voorziene hoofdrol te kunnen geven. De EU heeft voorstellen gesteund die de nieuwe Raad echt beter maken dan de vorige Commissie voor de rechten van de mens (CHR). De EU heeft er in het bijzonder voor geijverd dat de nieuwe Raad een permanent orgaan is dat mensenrechtenvraagstukken en mensenrechtensituaties kan aanpakken, met dezelfde flexibiliteit als haar eigen Raad van Ministers en met de nadruk op dialoog, samenwerking en bijstand wanneer hij tekortkomingen op het vlak van de mensenrechten aanpakt. Voorts heeft de EU grote nadruk gelegd op verdere deelneming van NGO's aan de werkzaamheden van de nieuwe Raad en op bijzondere procedures, waarbij wordt voortgebouwd op de verwezenlijkingen van de CHR.

De laatste en louter formele bijeenkomst van de Commissie vond plaats op 27 maart 2006 en duurde maar een halve dag. De HRC telde onder de 47 verkozen leden acht EU-lidstaten, te weten Frankrijk, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk, Finland, Nederland, Polen, Roemenië en Tsjechië. Sindsdien heeft de Raad vijf gewone zittingen gehouden, en vier bijzondere, gewijd aan de situatie in Palestina, Libanon en Darfur. Afgezien van het feit dat in al die zittingen enkele inhoudelijke kwesties werden besproken, hield de Raad zich in de periode juli 2006 - juni 2007 ook bezig met de voltooiing van het **proces van institutionele opbouw**, onder meer met de evaluatie van de bestaande mandaten van de CHR en de regelingen voor de zogenoemde universele periodieke evaluatie als bedoeld in Resolutie 60/251 van de AV. De **HRC** was dan ook uit inhoudelijk én procedureel oogpunt een topprioriteit voor de EU in 2006 -2007.

In de verslagperiode heeft de Raad voor de mensenrechten vier gewone en vier bijzondere zittingen gehouden.

De openingszitting van de Raad voor de mensenrechten vond plaats van 19 tot en met 30 juni 2006 in Genève. De **tweede gewone zitting** werd gehouden van 18 september tot en met 6 oktober, en van 27 tot en met 29 november 2006. Op de agenda van de Raad stond een groot aantal belangrijke inhoudelijke kwesties, omdat er over de bijzondere procedures verslagen zouden worden ingediend, nadat tijdens de openingszitting de nadruk was komen te liggen op de oprichting van de nieuwe instellingen. De EU was van oordeel dat een en ander een goede basis zou vormen voor de behandeling van zowel thematische kwesties als landensituaties, en trachtte onder leiding van de voorzitter van de HRC toe te werken naar een gemeenschappelijk resultaat van de zitting, waarbij zij zich enigszins terughoudend opstelde wat haar eigen initiatieven betrof. In het algemeen heerste er nogal wat verwarring tijdens de zitting, omdat gezocht werd naar nieuwe manieren om bepaalde kwesties aan te pakken. Er werden 46 ontwerp-voorstellen ingediend, waarvan zeven door de EU of door EU-lidstaten, en de Raad had niet voldoende tijd om besluiten te nemen. Vervolgens besloot de Raad de bespreking van de ontwerp-resoluties bij wijze van uitzondering voort te zetten in een tweede zitting, die zou plaatsvinden op het ogenblik dat de Raad voor de derde gewone zitting moest bijeenkomen. De Raad nam derhalve in het eerste deel van zijn tweede zitting slechts drie besluiten aan. Die besluiten werden bij consensus aangenomen. In de tweede zitting kwamen 19 resoluties/besluiten tot stand, waarvan het merendeel bij consensus werd aangenomen, er één na een stemming werd verworpen (wijziging door de EU van het besluit over Darfur[1]) en er vijf na een stemming werden aangenomen, waaronder een besluit over Darfur dat door de Groep van staten in Afrika was ingediend. Alle andere resoluties, waaronder de tekst van de EU over Sri Lanka, werden naar een latere zitting verwezen of ingetrokken.

[1] A/HRC/2/L.48, verworpen in een stemming met 20 voorstemmen, 22 tegenstemmen en 4 onthoudingen.

De **derde gewone zitting** werd gehouden van 29 november tot en met 8 december 2006. Die zitting werd bij wijze van uitzondering onmiddellijk na de zitting van de Derde Commissie van de AVVN gehouden. Het was de bedoeling om in de zitting voornamelijk kwesties in verband met institutionele opbouw te bespreken. Om die reden besloot de EU ter zitting geen eigen initiatieven in te dienen. De Raad besprak zeven resoluties/besluiten, waarvan er vier bij consensus werden aangenomen en er drie na een stemming werden aangenomen. De EU verkoos af te zien van een door de landen van de Islamitische Conferentie Organisatie ondersteunde vervolgresolutie over de situatie in de bezette Palestijnse gebieden, en steun te verlenen voor de aanneming, zonder stemming, van een volgende tekst van de OIC over de commissie van onderzoek voor Libanon, die in de eerste bijzondere zitting van de Raad was opgericht. De EU kon zich evenwel niet aansluiten bij twee Afrikaanse teksten over de voorbereiding van de evaluatieconferentie van Durban en de algehele follow-up van de Conferentie van Durban, omdat die niet spoorden met de corresponderende resolutie van de AV en het resultaat van de follow-up in het gedrang hadden kunnen brengen.

De openingszitting van de **vierde gewone zitting** van de Raad (12 tot en met 30 maart 2007) werd bijgewoond door de Duitse minister van Buitenlandse Zaken, Frank-Walter Steinmeier, die het EU-voorzitterschap vertegenwoordigde. Ook in die zitting stond de situatie in **Darfur** centraal; in het licht van het lopende proces van institutionele opbouw stelden de delegaties zich in het algemeen terughoudend op wat het aantal ingediende initiatieven betreft. In de aanloop naar die zitting had de EU zich, ondanks haar numerieke minderheidspositie, duidelijk als een belangrijke speler geprofileerd en met succes een aantal belangrijke kwesties als Darfur en de **doodstraf** aan de orde gesteld; voorts had zij de mensenrechtensituatie in een aantal landen ter sprake gebracht in het kader van de voortgezette interactieve dialoog met de Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor de mensenrechten en vele van de bijzondere procedures. In het kader van een zogenaamd "aanverwant debat" drong de EU er ook op aan zich een halve dag lang te buigen over de verslechterende mensenrechtensituatie in **Zimbabwe**. Wat **Darfur** betreft, nam de Raad zonder stemming een gemeenschappelijke tekst van de EU en Afrika aan waarin nota wordt genomen van het verslag van de evaluatiemissie op hoog niveau, een ondubbelzinnig beeld wordt geschetst van de situatie in Darfur, en een innovatief mechanisme wordt opgezet voor thematische mandaten waarbinnen de komende maanden moet worden gezocht naar manieren en middelen om de mensenrechtensituatie ter plaatse te verbeteren door uitvoering te geven aan de 115 aanbevelingen inzake Darfur die in het kader van het VN-bestel geformuleerd zijn. Op grond van de tekst kan de HRC ook vervolgacties ondernemen. De aanneming bij consensus van de resolutie over Darfur moet worden beschouwd als één van de erkende successen van de HRC in het eerste jaar na zijn oprichting. De Raad nam tevens resoluties aan over het recht op ontwikkeling (ingediend door Cuba namens de landen van de beweging van niet-gebonden landen) en religieuze onverdraagzaamheid (ingediend door de EU). Een concurrerende eenzijdige tekst van de OIC over "schandalisering van religies" werd met slechts de helft van de stemmen door de Raad aangenomen (de EU stemde tegen). Wat de situatie in Sri Lanka betreft, moest de EU haar initiatief andermaal verschuiven naar een volgende zitting van de Raad.

Het eerste werkjaar van de Raad werd afgesloten met de **vijfde gewone zitting** (11 tot en met 19 juni 2007) en de voltooiing van het **proces van institutionele opbouw** door de aanneming, zonder stemming, van een "pakket" waarin de toekomstige structuur van de Raad wordt geschetst. Tijdens de gehele duur van dat proces, dat wil zeggen in de drie werkgroepen (die betrekking hadden op het mechanisme voor een universele periodieke evaluatie (UPR), bijzondere procedures/gedragscode, inzake de nieuwe instantie voor deskundigenadvies, de nieuwe klachtenprocedure, de agenda/het jaarlijkse werkprogramma, en werkmethoden/reglement van orde) die de opdracht hadden gekregen om onder aansturing van bemiddelaars onderhandelingen te voeren over de elementen van een pakket, alsook tijdens het daaropvolgende informele overleg, voorgezeten door de voorzitter van de Raad, ambassadeur De Alba van Mexico, is de EU een belangrijke rol blijven spelen en heeft zij aangedrongen op de totstandbrenging van doeltreffende en geloofwaardige mechanismen voor de Raad. In dat verband heeft de EU met kracht gepleit voor onder meer een op een aantal benchmarks gebaseerd UPR-mechanisme, voor het behoud van alle thematische en landenmandaten, voor een gedragscode die geen afbreuk doet aan de onafhankelijkheid en de hoedanigheid van bijzondere procedures, en voor een permanent agendapunt met als titel "Mensenrechtensituaties waaraan de Raad aandacht moet besteden".

Niettegenstaande ernstige bezwaren en haar eigen minderheidspositie in de Raad, kon de EU haar meeste doelstellingen verwezenlijken. Zij kon echter niet voorkomen dat de landenmandaten inzake Belarus en Cuba werden beëindigd, en dat er een permanent agendapunt kwam dat uitsluitend was toegespitst op de situatie in de bezette Palestijnse Gebieden (die volgens de EU onder het agendapunt "Mensenrechtensituaties" had moeten worden ondergebracht). Een laatste probleem werd veroorzaakt door het feit dat één land op de valreep aandrong op de invoering van een tweederde meerderheid voor de aanneming van landenresoluties; dat probleem kon slechts worden overwonnen nadat de Raad de opstellers van landenresoluties had opgeroepen te zorgen voor een zo groot mogelijke steun voor hun initiatieven (bij voorkeur 15 leden van de Raad). Hoewel niet geheel tevreden met het resultaat van het proces van institutionele opbouw, is de EU van oordeel dat de Raad thans over een structurele basis beschikt die afdoende is om zijn mandaat als vervat in Resolutie 60/251 van de AV uit te voeren. Hoewel de Raad het in de **zesde zitting** (10-28 september 2007) nog eens moet worden over een aantal technische regelingen, verwacht de EU dat de HRC de mechanismen waarover hij beschikt, concreet omzet en terugkeert naar meer inhoudelijke kwesties die zijn aandacht behoeven.

De Raad heeft tevens vier bijzondere zittingen gehouden.

De Raad voor de mensenrechten van de VN (HRC) heeft zijn **eerste bijzondere zitting**[1] van 5 en 6 juli 2006 op verzoek van de Groep van Arabische staten gewijd aan de mensenrechtensituatie in de bezette Palestijnse Gebieden. De bijzondere zitting vond onmiddellijk na de openingszitting van de Raad plaats (19 tot en met 30 juni 2006). Ofschoon het debat in de plenaire zitting in een constructieve sfeer verliep, werd in de definitieve ontwerp-resolutie van de Islamitische Conferentie Organisatie (OIC) de toestand op een onevenwichtige manier voorgesteld, omdat alleen problemen met betrekking tot één partij ter sprake werden gebracht; de tekst was derhalve voor de EU onaanvaardbaar. Ondanks het feit dat de EU tegenstemde, is de tekst met een duidelijke meerderheid aangenomen. Bij de aanneming van de resolutie besloot de Raad om spoedig een onderzoeksmissie te sturen onder leiding van de speciaal rapporteur voor de mensenrechtensituatie in de sedert 1967 bezette Palestijnse Gebieden, de heer John Dugard.

De **tweede bijzondere zitting** van 11 augustus 2006 werd op verzoek van de Groep van Arabische staten aan de mensenrechtensituatie in Libanon gewijd. De Raad besloot om snel een onderzoekscommissie op te richten en deze onmiddellijk naar de regio te sturen. De EU stemde tegen en beklemtoonde dat zij haar oprechte medeleven had uitgesproken ten aanzien van de Libanese en Israëlische burgerslachtoffers en het menselijk leed, maar dat de resolutie eenzijdig was en niet gericht was op de bescherming en bevordering van de mensenrechten van allen. De EU betreurde het dat er, ondanks herhaalde verzoeken, geen echte discussie over de tekst van de ontwerp-resolutie werd gevoerd.

De **derde bijzondere zitting** van 15 november 2006 werd op verzoek van de Groep van Arabische staten gewijd aan de mensenrechtensituatie in de bezette Palestijnse Gebieden, met inbegrip van het recente militaire optreden in de noordelijke Gaza en Beit Hanoun. De Raad besloot om spoedig een informatiemissie op hoog niveau naar Beit Hanoun te sturen. De EU stemde verdeeld over de ontwerp-resolutie; zes EU-lidstaten stemden tegen en één EU-lidstaat onthield zich van stemming. De voorzitter van de Raad benoemde aartsbisschop Desmond Tutu tot hoofd van de missie, samen met professor Christine Chinkin. De missie kon echter niet naar de regio reizen, omdat de visumaanvragen werden geweigerd.

---

1 Resolutie 60/251 van de AV voorziet in de mogelijkheid voor de HRC om op verzoek van een derde van de leden een bijzondere zitting te houden.

De **vierde bijzondere zitting** van 12 en 13 december 2006 werd op initiatief van de EU en met de steun van de Groep van Afrikaanse staten en in totaal 35 leden van de Raad gewijd aan de mensenrechtensituatie in Darfur. Vanaf de eerste zitting van de Raad had de EU gewezen op de noodzaak te reageren op de ernstige mensenrechtensituatie in Darfur. Er werd een bijzondere zitting belegd, omdat in de gewone zittingen van de Raad geen compromis kon worden bereikt over een betekenisvolle resolutie, en een en ander nog werd versneld door krachtige verklaringen van de secretaris-generaal van de VN en de Hoge Commissaris voor de mensenrechten over de situatie. De bijzondere zitting werd gekenmerkt door een brede deelname van NGO's en verdedigers van de mensenrechten uit de regio. Het was de eerste bijzondere zitting waar in alle openheid werd onderhandeld over het resultaat, dat bij consensus werd aangenomen. De Raad besloot een evaluatiemissie op hoog niveau, samengesteld uit vijf deskundigen en de speciale rapporteur inzake de mensenrechtensituatie in Sudan, Sima Samar, naar Darfur te sturen. Helaas werd de missie onder leiding van Nobelprijswinnaar Jody Williams niet toegelaten in Sudan; zij kon wel onderzoek verrichten in Tsjaad en Ethiopië. De missie presenteerde desalniettemin een omvangrijk verslag tijdens de vierde gewone zitting van de Raad, en effende aldus de weg voor verdere actie van de Raad.

De tweede verkiezingen voor de Raad hebben plaatsgevonden op 17 mei 2007, waarbij Slovenië en Italië voor het eerst werden verkozen en Nederland werd herverkozen. Naast die landen zijn ook Frankrijk, Duitsland, Roemenië en het Verenigd Koninkrijk momenteel lid van de Raad.

Zoals dit eerste werkjaar van de Raad heeft aangetoond, is de overgang van de Commissie voor de rechten van de mens naar de Raad voor de mensenrechten niet eenvoudig geweest, en is de zaak van de mensenrechten er binnen het VN-bestel niet automatisch op vooruitgegaan. Ondanks het feit dat de EU in de Raad in de minderheid is, heeft zij zich geprofileerd als een invloedrijke hoofdrolspeler in alle aspecten van de werkzaamheden van de Raad. Het herhaalde optreden van de Raad inzake Darfur wijst op de toenemende bereidheid van de Raad om mensenrechtenschendingen in alle regio's aan te pakken; de EU blijft hopen dat de uitvoering van het pakket inzake institutionele opbouw zal bijdragen tot de verwezenlijking van de uiteindelijke doelstellingen van de Raad.

5.3. Raad van Europa

De EU en de Raad van Europa delen dezelfde waarden en streven dezelfde doelstellingen na wat betreft de bevordering en bescherming van de democratie, de naleving van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden, en de rechtsstaat. De EU blijft streven naar versterking van de samenwerking op deze prioritaire gebieden, zoals opnieuw is beklemtoond op de Top van de Raad van Europa van 17 mei 2005 te Warschau.

Daartoe werd in mei 2007 een memorandum van overeenstemming tussen de EU en de Raad van Europa ondertekend. Dat politieke akkoord vormt een nieuw kader voor de politieke dialoog. Ook bepaalt het akkoord duidelijk de prioritaire samenwerkingsgebieden (zoals hierboven aangegeven) en de institutionele regelingen voor de uitvoering ervan. Er is reeds een aanvang gemaakt met de uitvoering: zo nodigt de EU regelmatig de Commissaris voor de rechten van de mens van de Raad van Europa en de speciale vertegenwoordiger van de EU voor de mensenrechten uit voor zittingen van de Raad op werkniveau, om de balans op te maken van de activiteiten van beide instellingen, doublures te vermijden en tot een grotere synergie te komen.

De Raad van Europa en de EU delen een grote en toenemende bezorgdheid over de toekomst van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. De snel groeiende achterstand bij het Hof kan alleen worden verholpen door de bekrachtiging van Protocol nr. 14 bij het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens, dat voorziet in de nodige stroomlijning en vereenvoudiging van procedures. Alle lidstaten van de Raad van Europa hebben het protocol bekrachtigd, met uitzondering van Rusland, waar de Doema in december 2006 tegenstemde. De EU steunt ten volle de krachtige oproepen van de Raad van Europa tot Rusland om zijn verplichtingen als lidstaat van de Raad van Europa na te komen; de EU heeft deze aangelegenheid ook aan de orde gesteld bij de Russische autoriteiten op het hoogste niveau, en zal dat blijven doen zolang er geen oplossing is gevonden. Tot dusver kon evenwel geen vooruitgang worden geboekt.

5.4. Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE)

De EU was verheugd dat de exercitie "versterking van de doeltreffendheid van de OVSE" tijdens de ministeriële bijeenkomst van de OVSE (onder Belgisch voorzitterschap) in december 2006 na langdurige besprekingen kon worden afgerond. Hoewel er verschillende pragmatische verbeteringen werden voorgesteld en enkele daarvan reeds werden doorgevoerd, was de EU van oordeel dat deze op zichzelf gerichte discussie in het algemeen de aandacht afleidde van de reële taken van de OVSE op dit gebied. Op dat punt is de samenwerking van de EU en haar lidstaten met de OVSE over het geheel genomen nog altijd uitstekend. De EU blijft de OVSE steunen in haar inspanningen om de veiligheid op haar gehele grondgebied te versterken; voor de EU impliceert dat niet alleen een cruciale rol in politiek-militaire aangelegenheden (bijvoorbeeld met betrekking tot "bevroren conflicten"), maar ook de bevordering van de democratie en de rechtsstaat alsmede de bevordering en bescherming van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden in alle deelnemende staten. Daartoe blijft de EU de volledige autonomie van de OVSE-instellingen en van het ODIHR verdedigen.

De EU hecht bijzondere waarde aan de verregaande toezeggingen van staten die deelnemen aan de Menselijke Dimensie van de OVSE. De EU heeft in de Permanente Raad regelmatig verklaringen afgelegd over mensenrechtenkwesties in onder andere Rusland, Turkmenistan, Kazachstan, Oezbekistan en Belarus. De EU heeft een actieve rol gespeeld tijdens de ministerraad van de OVSE in december 2006 te Brussel, waar de exercitie "versterking van de doeltreffendheid van de OVSE" kon worden afgerond. Tijdens de zesde OVSE-conferentie op hoog niveau over de bestrijding van discriminatie en de bevordering van wederzijdse eerbied en begrip, die van 6 tot en met 8 juni 2007 in Boekarest plaatsvond, is de uitvoering van aangegane verbintenissen in verband met verdraagzaamheid en non-discriminatie in deelnemende OVSE-landen opnieuw bekeken en geëvalueerd.

De EU is van oordeel dat de jaarlijkse bijeenkomst betreffende de uitvoering van de menselijke dimensie van de OVSE (HDIM) in Warschau, waar wordt nagegaan in hoeverre de deelnemende landen hun toezeggingen in het kader van de menselijke dimensie nakomen, van bijzonder belang is omdat tijdens deze bijeenkomst NGO's en regeringsfunctionarissen op voet van gelijkheid met elkaar kunnen spreken. De deelnemende EU-staten hebben een actieve rol in de HDIM gespeeld, zowel door tijdens de plenaire vergaderingen het woord te nemen als door nevenactiviteiten te organiseren.

____

6. Landgerichte aspecten

6.1. Kandidaat-lidstaten en mogelijke kandidaat-lidstaten van de EU

Het vooruitzicht van het EU-lidmaatschap blijft voor de kandidaat-lidstaten en mogelijke kandidaat-lidstaten als krachtige stimulans werken om politieke en economische hervormingen uit te voeren. Dit is bijzonder belangrijk op het gebied van democratie, behoorlijk bestuur en mensenrechten: de enorme vooruitgang die deze lidstaten hebben geboekt bij de invoering van democratische stelsels, de vrijwaring van de rechten van de minderheden, en de ontwikkeling van vrije media, zijn een duidelijk bewijs van de grote aantrekkingskracht van de EU. Het vooruitzicht van toetreding tot de EU werkt nu als een aansporing voor hervorming in kandidaat-lidstaten (Turkije, Kroatië en de voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië) en de mogelijke kandidaat-lidstaten van de Westelijke Balkan.

Turkije: Het hervormingsproces is doorgegaan en hervormingen uit het verleden leiden nog steeds tot positieve resultaten ter plaatse. Het blijft echter van groot belang dat de inspanningen worden opgevoerd, en dat er wordt gezorgd voor een volledige, doeltreffende uitvoering van de hervormingen, zodat de onomkeerbaarheid en de duurzaamheid van het proces worden gewaarborgd. Er zijn nog meer inspanningen nodig, in het bijzonder op gebieden zoals de vrijheid van meningsuiting, waar nog steeds een aanzienlijke hoeveelheid zaken wordt aangespannen tegen personen vanwege voor niet-gewelddadige meningsuiting. De wetgeving dient te worden aangepast aan Europese normen. Er was een verdere daling van het aantal meldingen van marteling en mishandeling. Er worden echter nog steeds enkele gevallen gemeld buiten detentiecentra, en bestrijding van straffeloosheid moet worden opgevoerd. Inzake godsdienstvrijheid dient de verdraagzaamheid te worden verbeterd en moeten de problemen die niet-islamitische minderheden ondervinden, worden aangepakt. Het beleid van Turkije ten aanzien van rechten van minderheden en culturele rechten, inclusief de Roma, blijft restrictief. Andere gebieden waarop moet worden opgetreden zijn de rechten van vrouwen, kinderen en vakbonden. De Europese Unie zal de situatie nauwlettend in de gaten houden op basis van het partnerschap voor toetreding en via de jaarlijkse voortgangsverslagen.

Wat **Kroatië** betreft, is verder nauwlettend toegezien op de naleving van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden. De Stabilisatie- en Associatieraad heeft op 10 april 2006 wederom benadrukt dat voortgang in de toetredingsonderhandelingen zal afhangen van de naleving door Kroatië van zijn verplichtingen krachtens de stabilisatie- en associatieovereenkomst en van de uitvoering van het Partnerschap voor de toetreding, waarvan eerbied voor de mensenrechten een essentieel onderdeel is. Voorts heeft de Unie er op 11 december 2006, in de zitting van de Raad Buitenlandse Zaken en Externe Betrekkingen, op gewezen dat Kroatië volledig moet blijven samenwerken met het Internationaal Straftribunaal voor het voormalige Joegoslavië. Ook heeft de Unie Kroatië opgeroepen zijn hervormingsprocessen te intensiveren en iets te doen aan de tekortkomingen, die in de jaarlijkse voortgangsverslagen en in de loop van het toetredingsproces aan het licht zijn gekomen, met name wat betreft de hervorming van de rechtspraak en het openbaar bestuur, de terugkeer van vluchtelingen, rechten van minderheden, de bestrijding van corruptie en economische hervorming.

Wat betreft de **voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië** heeft de Stabilisatie- en Associatieraad op 11 december 2006 benadrukt dat een constructieve en algemene dialoog tussen alle politieke stromingen in het parlement over belangrijke hervormingen, van wezenlijk belang is. De Stabilisatie- en Associatieraad herinnerde eraan dat een duurzame uitvoering van de letter en de geest van de kaderovereenkomst van Ochrid, op basis van een zo breed mogelijke politieke overeenkomst, een wezenlijk onderdeel blijft in het proces van integratie in Europa. De EU prees de tot nog toe in het decentralisatieproces behaalde resultaten, maar riep de regering en de gemeenten op zich krachtiger in te zetten voor het aanpakken van de resterende problemen. Ook onderstreepte de EU dat er ten aanzien van de billijke vertegenwoordiging nog duurzame vorderingen moeten worden geboekt. Ook riep de Unie op tot niet aflatende inspanningen ter waarborging van de volledige uitvoering van de hervormingsprogramma's voor de rechtspraak en de politie en benadrukte zij dat corruptie wijdverbreid blijft en een continue, effectieve uitvoering nodig maakt van de maatregelen die zijn genomen, evenals een krachtige, blijvende politieke betrokkenheid.

De landen van de **Westelijke Balkan** maken deel uit van het **Stabilisatie- en Associatieproces** (**SAP**).[1] Hoe ieder land vordert op weg naar de EU, hangt af van zijn verdiensten inzake het voldoen aan de toetredingscriteria[2] en de voorwaarden voor het SAP, financiële bijstand incluis, en de sluiting en uitvoering van Stabilisatie- en Associatieovereenkomsten. Voorwaarden voor voortgang in het SAP zijn eerbied voor de democratische beginselen, de rechtsstaat, de mensenrechten en de rechten van personen die tot minderheden behoren, de fundamentele vrijheden en de volkenrechtelijke beginselen en de beginselen van regionale samenwerking. Sedert 1 januari 2007 wordt de communautaire bijstand verleend door het instrument voor pretoetredingssteun (IPA)[3]. De naleving van de SAP-voorwaarden wordt getoetst middels voortgangsverslagen die elk jaar door de Commissie worden opgesteld. Het volgende voortgangsverslag zal in november 2007 worden gepubliceerd.

Naast de trojkabijeenkomsten in het kader van de politieke dialoog op het niveau van de ministers van Buitenlandse Zaken en het ministerieel forum van de EU en de Westelijke Balkan, heeft de EU een aantal fora ingesteld waar op gezette tijden met de landen in de regio wordt gesproken over onder meer mensenrechtenkwesties, namelijk de bijeenkomsten van de Stabilisatie- en Associatieraad met Kroatië en de voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië; voortgangsbewakingsmechanisme van het SAP (STM) met Kosovo; toezicht op de hervormingsvooruitgang (RPM) met Bosnië en Herzegovina en de werkgroep met Albanië.

---

1 Kroatië en de Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië zijn kandidaat-lidstaten en Bosnië en Herzegovina, Montenegro, Servië en Albanië zijn mogelijke kandidaat-lidstaten.

2 Stabiele instellingen die de democratie, de rechtsorde, de mensenrechten en de eerbiediging en de bescherming van minderheden garanderen; het bestaan van een functionerende markteconomie; het vermogen om de concurrentiedruk en de marktkrachten binnen de Unie het hoofd te bieden. het vermogen om de verplichtingen van het lidmaatschap op zich te nemen, hetgeen mede inhoudt dat de doelstellingen van een politieke, economische en monetaire unie worden onderschreven.

3 PB L 210 van 31.7.2006, blz. 82.

Europese Partnerschappen[1], naar het model van de Toetredingspartnerschappen[2], bieden ieder land richtsnoeren naar een verdere integratie in Europa. In de Partnerschappen, die regelmatig worden bijgewerkt, worden de prioriteiten en verplichtingen voor de korte en de middellange termijn aangegeven. Eerbiediging van de mensenrechten en bescherming van minderheden zijn daarbij politieke eisen. De landen van de Westelijke Balkan weerspiegelen de Partnerschappen door nationale actieplannen op te stellen voor de uitvoering ervan, met een duidelijke agenda waartegen de vooruitgang kan worden afgemeten. De financiële EU-bijstand wordt gericht op de in de partnerschappen gestelde prioriteiten.

Regionale samenwerking blijft de sleutel tot duurzame stabiliteit, economische ontwikkeling en verzoening op de Westelijke Balkan en is een van de voorwaarden voor het SAP. Hetzelfde geldt voor volledige medewerking met **het Joegoslavië-tribunaal. (ICTY**). Zo worden middels het SAP in het verleden gebeurde schendingen van de mensenrechten aangepakt. De Europese Unie blijft het Tribunaal steunen totdat dit zijn werk heeft afgerond, waarschijnlijk in 2010.

Er zijn in het verleden gemeenschappelijke standpunten aangenomen die de uitvoering van het mandaat van het Tribunaal steunden door tegoeden van in beschuldiging gestelde voortvluchtigen te bevriezen en een reisverbod af te kondigen voor personen die door het Tribunaal in beschuldiging gestelden hielpen aan justitie te ontkomen. Deze gemeenschappelijke standpunten zijn door de Raad uitgebreid en bijgewerkt, het meest recentelijk op 23 juli 2007[3].

De Commissie heeft de onderhandelingen over de Stabilisatie- en Associatieovereenkomst (SAO) met **Servië** op 13 juni 2007 hervat nadat de Servische autoriteiten een duidelijke, door concrete acties geschraagde toezegging hadden gedaan inzake samenwerking het ICTY[4]. De Raad heeft de vorderingen van Servië geprezen en benadrukt dat volledige samenwerking met het ICTY een voorwaarde is voor het afronden van de onderhandelingen. De EU blijft de mensenrechtensituatie en de situatie van minderheden in Servië nauwgezet volgen.

---

1 PB L 35 van 7.2.2006 (Albanië, Bosnië en Herzegovina, Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië, Servië en Montenegro, met inbegrip van Kosovo). Na de onafhankelijkheid van Montenegro is de Raad een Europees Partnerschap met Montenegro aangegaan - PB L 20 van 27.1.2007.

2 PB L 55 van 25.2.2006, blz. 30 (Kroatië).

3 PB L 192 van 24.7.2007, blz. 30.

4 De onderhandelingen over de SAO met Servië waren in mei 2006 door de Commissie opgeschort omdat Servië niet samenwerkte met het ICTY.

Wat **Kosovo** betreft, zijn in het Europees Partnerschap voor Kosovo aanbevelingen opgenomen inzake eerbied voor de mensenrechten, de bescherming van de gemeenschappen en het recht op terugkeer, als voorwaarde voor voortzetting van het stabilisatie- en associatieproces. Binnen de onderhandelingen over de status van Kosovo pleit de EU voor regelingen die een hoog niveau van bescherming bieden voor mensenrechten en rechten van minderheden. De EU is bereid om haar inzet in het Kosovo van na de status te verhogen, in het bijzonder met een EVDB-operatie op het gebied van de rechtsstaat. De bescherming van de mensenrechten en van de rechten van minderheden zal een wezenlijke prioriteit van deze inzet zijn.

Op 15 maart 2007 heeft de Commissie de SAO met **Montenegro** geparafeerd. De Raad is voornemens de Overeenkomst in 2007 te ondertekenen. De EU steunt de aanbevelingen van de Raad van Europa en de Commissie van Venetië over een hoog niveau van bescherming van de mensenrechten en vrijheden, inclusief de rechten van minderheden, in de ontwerpgrondwet van Montenegro.

De SAO met **Albanië** is op 12 juni 2006 ondertekend. De handelsbepalingen van de Interimovereenkomst zijn op 1 december 2006 in werking getreden. De trojkabijeenkomst in het kader van de politieke dialoog heeft in juni 2007 plaatsgevonden. Er is vooruitgang geboekt op het gebied van corruptiebestrijding (inclusief de aanneming van een strategie voor 2007-2013). Er zijn echter tekortkomingen in de politieke dialoog tussen de partijen, waardoor het hervormingsproces vertraging oploopt. Er is geen vooruitgang geboekt met de uitvoering van de aanbeveling van de OVSE/het ODIHR over verkiezingshervormingen. Er moeten verdere inspanningen worden geleverd om de situatie in de rechtspraak te verbeteren en de onafhankelijkheid van de rechter te vergroten. Er komen nog steeds veel gevallen voor van mishandeling door de politie na arrestatie. De vrijheid van meningsuiting wordt door de grondwet gewaarborgd, maar veel media zijn onderworpen aan politieke en economische belangen.

De technische besprekingen over de SAO met **Bosnië en Herzegovina** zijn in december 2006 afgerond. De overeenkomst zal worden geparafeerd zodra Bosnië en Herzegovina voldoende vooruitgang heeft geboekt ten aanzien van een aantal essentiële aangelegenheden, in het bijzonder de hervorming van de politie en samenwerking met het ICTY. Bosnië en Herzegovina heeft alle belangrijke VN- en internationale mensenrechtenverdragen bekrachtigd, maar de uitvoering ervan kan nog beter. Maatschappelijk kwetsbaren, mensen met een handicap en kinderen en minderheden, met name de Roma, hebben nog steeds te lijden van een versnipperd wettelijk en financieel kader. Er moeten meer inspanningen worden gedaan om een begin te maken met de uitvoering van de nationale Roma-strategie van 2005.

6.2. Europees Nabuurschapsbeleid (ENB)

De EU heeft de regelmatige dialoog met **Armenië, Azerbeidzjan** en **Georgië** over mensenrechtenkwesties voortgezet in het kader van de institutionele structuren die bij de drie Partnerschaps- en Associatieovereenkomsten zijn opgezet, en binnen de prioriteiten voor actie als bepaald in het de ENB-actieplannen. Er zijn met name besprekingen gevoerd in de drie Samenwerkingscomités in oktober 2006 en de Samenwerkingsraden op 14 november 2006. Ook tijdens de trojkamissie van de ministers van Buitenlandse Zaken van de EU, die op 2 en 3 oktober 2006 de Zuidelijke Kaukasus heeft bezocht, is over mensenrechten gesproken.

In het kader van de ENB-actieplannen, die momenteel worden uitgevoerd, zijn beide partijen overeengekomen om een intensievere politieke samenwerking en dialoog tot stand te brengen op basis van hun gemeenschappelijke waarden, dat wil zeggen eerbied voor de mensenrechten en de fundamentele vrijheden, democratie, behoorlijk bestuur en internationaal recht. De drie actieplannen bevatten een specifiek hoofdstuk inzake mensenrechten en fundamentele vrijheden, met concrete acties die moeten worden uitgevoerd.

Nadat de spanningen tussen Rusland en Georgië waren opgelopen, heeft de EU-trojka op 13 oktober 2006 in Moskou een demarche ondernomen. Op 17 oktober 2006 heeft de Raad conclusies aangenomen over de betrekkingen tussen Rusland en Georgië. De Raad heeft uiting gegeven aan zijn ernstige bezorgdheid over de maatregelen van de Russische Federatie tegen Georgië en over de economische, politieke en humanitaire consequenties ervan.

De Raad heeft de Russische Federatie met klem verzocht geen maatregelen door te voeren tegen Georgiërs in de Russische Federatie. De Raad heeft beide partijen opgeroepen zich te gedragen overeenkomstig hun internationale toezeggingen en verplichtingen.

Tevens heeft de EU, in een op 20 december 2006 gepubliceerde verklaring van het voorzitterschap namens de EU, blijk gegeven van ongerustheid over de situatie met betrekking tot de vrijheid van de media in Azerbeidzjan. De EU is de situatie met betrekking tot de vrijheid van de media in Azerbeidzjan in 2007 nauwlettend blijven volgen.

Naar aanleiding van besprekingen in het Politiek en Veiligheidscomité op 6 december 2006 heeft een team deskundigen van de EU, bestaande uit een team van de SVEU, vertegenwoordigers van de Commissie en deskundigen uit lidstaten van de EU, een bezoek gebracht aan Georgië (13 tot en met 22 januari 2007), evenals aan Abchazië en Zuid-Ossetië. Het team deskundigen heeft aangeraden maatregelen aan te nemen betreffende de bescherming van de rechten van alle minderheden in Georgië, aangezien zulke maatregelen een positief effect kunnen hebben op de etnische minderheden in de afgescheiden regio's in Georgië.

Op 2 mei 2007 heeft de EU-trojka een demarche ondernomen op het Georgische ministerie van Buitenlandse Zaken in verband met de zaak van de 14-jarige Giorgi Zerekidze die tot zeven jaar gevangenisstraf is veroordeeld.

Het actieplan EU-**Moldavië** bevat een hoofdstuk inzake mensenrechten en fundamentele vrijheden. De uitvoering van het actieplan is bezig.

De EU heeft de zaak tegen voormalig minister van Defensie van Moldavië, de heer Pasat, en soortgelijke zaken, van dichtbij gevolgd. De heer Pasat is op 9 juli 2007 vrijgelaten.

De EU heeft zich erover verheugd dat Moldavië in juli 2006 het Facultatief Protocol bij het Verdrag tegen foltering van de VN heeft bekrachtigd. De Moldavische autoriteiten zijn begonnen aan het instellen van een nationaal preventiemechanisme overeenkomstig het protocol.

Op 19 juni 2007 heeft de president van de Republiek Moldavië, Vladimir Voronin, ter gelegenheid van de Samenwerkingsraad EU-Moldavië een bezoek gebracht aan Luxemburg. De belangrijkste gespreksonderwerpen waren de noodzaak van verdere binnenlandse hervormingen, zeker wat betreft de mensenrechten, de recente plaatselijke verkiezingen, en de oplossing van het conflict in Trans-Dnjestrië.

Het ENB-actieplan EU-Oekraïne bevat een hoofdstuk over democratie, de rechtsstaat, mensenrechten en fundamentele vrijheden. **Oekraïne** heeft een belangrijke stap gezet richting democratie in verband met de zogenoemde oranje revolutie van 2004. In maart 2006 vonden er in Oekraïne parlementsverkiezingen plaats waarvan in het algemeen wordt gesteld dat zij in overeenstemming waren met de internationale normen voor vrije en eerlijke verkiezingen. De grotere vrijheid van de media is een zeer belangrijk resultaat. De Oekraïners beschikken nu over een uitgebreide bron van concurrerende media, die werken zonder bemoeienis van de staat.

Al met al is er sprake van duidelijke vooruitgang, al moet er nog veel worden gedaan om de onafhankelijkheid van de rechtspraak te waarborgen. Tijdens alle belangrijke bijeenkomsten in het kader van de politieke dialoog tussen de EU en Oekraïne is benadrukt dat de rechtspraak verder dient te worden hervormd. De EU heeft er bij Oekraïne ook consequent op aangedrongen dat het de nodige wettelijke en grondwettelijke stappen onderneemt om de bepalingen van het Statuut van Rome inzake het Internationaal Strafhof te bekrachtigen.

De mensenrechtensituatie in **Belarus** blijft slecht, en dat maakt dat het land niet kan toetreden tot het ENB. De Unie blijft bereid om met Belarus te praten, ook via het ENB, maar het land heeft zich niet bereid getoond concrete stappen te nemen op weg naar democratisering, waardoor er nauwere betrekkingen tussen de EU en Belarus tot stand zouden kunnen komen. In november 2006 heeft de Commissie een officieus document gepubliceerd met als titel *Wat heeft de EU Belarus te bieden?,* waarin staat welke voordelen het ENB voor het land en de bevolking zou kunnen hebben. De kansen op en de vereisten voor betere betrekkingen tussen Belarus en de EU zijn door het voorzitterschap van de EU, de trojka en het contactpunt van de hoge vertegenwoordiger van de EU voor GBVB telkens weer aan de orde gesteld in hun contacten met de autoriteiten van Belarus. Politieke gevangenen blijven in Belarus een realiteit, evenals de voortdurende intimidatie van maatschappelijke organisaties en activisten van de oppositie. De geringe vrijheid van de media in Belarus blijft zorgen baren. De EU blijft steun geven aan inspanningen die erop gericht zijn Belarus onafhankelijke media te bezorgen, met name middels radio- en televisie-uitzendingen uit naburige landen.

In het voorjaar van 2007 is een aantal politieke gevangenen vrijgelaten, die zowat allemaal aan het eind van hun straf zaten. Een van de mensen die nog gevangen zitten is Aliaksandr Kazulin, een vroegere presidentskandidaat van de oppositie, die in 2006 tot vijf jaar is veroordeeld voor het aanvoeren van een vreedzame demonstratie. De ambassadeur van het voorzitterschap van de EU mocht hem in april 2007 in de gevangenis een bezoek brengen.

Aangezien er in Belarus weinig was veranderd, heeft de EU haar beperkende maatregelen verlengd tegen bepaalde overheidsvertegenwoordigers van Belarus, die verantwoordelijk zijn voor schending van de democratische rechten, met name in de context van de presidentsverkiezingen van maart 2006, die helemaal zijn mislukt.

Ook heeft de EU tot haar teleurstelling vastgesteld dat de plaatselijke verkiezingen van januari 2007 niet voldeden aan de internationale en Europese normen voor vrije en eerlijke verkiezingen.

De mensenrechtensituatie in **bezet Palestijns gebied** is in de verslagperiode verder verslechterd, met name het recht op leven en persoonlijke veiligheid en het recht op persoonlijke vrijheid en veiligheid (vooral in verband met arrestatie, detentie, huiszoeking en marteling en mishandeling tijdens ondervraging). Over het algemeen zijn zowel de Palestijnse als de Israëlische autoriteiten verantwoordelijk voor schendingen.

De veiligheidssituatie is aanzienlijk verslechterd, zowel ten gevolge van voortdurende acties van het Israëlische leger (inclusief invallen, vernielingen en toegenomen belemmeringen van toegang en verkeer) als van aanvallen tegen Israël en geweld onder de Palestijnen, dat de eerste helft van 2007 kenmerkte en medio juni uitmondde in de overname door Hamas van het veiligheidsapparaat in Gaza.

De EU maakt zich zorgen over de Israëlische acties, met name wat betreft de bescherming van burgers en inclusief doelgericht doden, het opleggen van beperkingen aan gezinsherenigingen, administratieve detentie, vernieling van huizen, beschietingen van vitale openbare voorzieningen (zoals de centrale van Nuseirat in Gaza in juli 2006) en het egaliseren en vernielen van landbouwgrond. Deze activiteiten hebben verregaande gevolgen gehad voor de toegang van grote delen van de bevolking tot basisgoederen en -diensten, alsmede voor basisrechten zoals vrij verkeer en toegang tot gezondheidszorg en onderwijs, met name in Gaza. De EU heeft er herhaaldelijk bij Israël op aangedrongen ervoor te zorgen dat elke actie strookt met het internationaal humanitair recht. Het geweld onder de Palestijnen dat gekoppeld is aan de veelvuldige schermutselingen in Gaza bereikte een nooit eerder geziene omvang, inclusief moedwillige moorden, marteling en ontvoeringen.

Tijdens de verslagperiode heeft de EU haar contacten met de Hamasregering opgeschort (maart 2006 tot februari 2007) en van de regering van nationale eenheid die vervolgens kwam (maart tot juni 2007) heeft de EU alleen contact onderhouden met een gering aantal geselecteerde ministers die de beginselen van het Kwartet uitdrukkelijk aanvaardden. Dit heeft geleid tot een opschorting van de bilaterale dialoog over de bevordering van de mensenrechten tussen de EU en de Palestijnse autoriteit.

In de politieke dialoog is de EU tegenover **Israël** uiting blijven geven aan haar ernstige bezorgdheid over de mensenrechten. Er is gebruik gemaakt van de informele groep EU-Israël voor mensenrechten om een uitvoerig debat over en een diepgaande bespreking van mensenrechtenvraagstukken te houden. De werkgroep over mensenrechten is op 20 februari 2007 voor de tweede keer bijeengekomen en dat heeft de mogelijkheid geboden om onder meer aangelegenheden in verband met minderheden, eerbiediging van de mensenrechten, waaronder vrijheid van godsdienst en overtuiging, uitbreiding van de nederzettingen, administratieve hechtenis, ook individuele gevallen, het internationaal humanitair recht, alsmede aan de Mensenrechtenraad van de VN gerelateerde kwesties te bespreken. Zowel de vertegenwoordigers van de Israëlische regering als de vertegenwoordigers van de EU hebben op het niveau van deskundigen een zinvolle dialoog gevoerd over deze zaken.

Op 7 december 2006 is voorts een eerste bilateraal seminar gehouden over de bestrijding van racisme, xenofobie en antisemitisme, dat onder meer toegespitst was op juridische vraagstukken, onderwijs en antisemitische propaganda, ook in de media.

Algerije heeft net een periode van grote politieke instabiliteit, het gevolg van tien jaar terrorisme en burgeroorlog, achter zich gelaten. Algerije hoopt via het beleid van nationale verzoening, dat de president heeft gelanceerd en dat per referendum is goedgekeurd, verder te kunnen werken aan het herstel van vrede en veiligheid. Er komt echter nog sporadisch terrorisme voor, in het bijzonder nadat de Salafistische Groep voor Prediking en Strijd (GSPC) eind 2006 tot Al Qaida is toegetreden. De veiligheidsdiensten treden hier repressief tegen op. Tegen deze achtergrond heeft Algerije verklaard voornemens te zijn de noodtoestand te handhaven. De EU heeft opgeroepen de noodtoestand in te trekken en ervoor te zorgen dat dit niet leidt tot belemmeringen in de uitoefening van bepaalde fundamentele vrijheden zoals het recht van openbare vergadering.

Na de presidentsverkiezingen in 2004 zijn op 17 mei 2007 parlementsverkiezingen gehouden. Deze verkiezingen bevestigden de meerderheid van de drie partijen van de presidentiële alliantie, maar werden gekenmerkt door de laagste opkomst ooit, waaruit een zeker wantrouwen blijkt van de bevolking ten aanzien van de werking van het politieke systeem, evenals een werkelijkheidszin, ingegeven door het gebrek aan macht van het nationale parlement. In eerste instantie zou de Algerijnse grondwet in 2006 worden gewijzigd. Deze wijziging stuitte onder meer op kritiek omdat de president zich dan onbeperkt kandidaat zou kunnen stellen en zijn bevoegdheden zou kunnen uitbreiden, waardoor de presidentiële aard van het Algerijnse politieke systeem zou worden versterkt. Officieel heeft Algerije vandaag de dag alle instellingen en procedures van een democratie, maar in werkelijkheid maakt het systeem het de burgers niet mogelijk echt aan het politieke proces deel te nemen.

Het vraagstuk van de verdwenen personen is een voortdurend punt van bezorgdheid voor de EU. Algerije heeft in februari 2007 een belangrijk gebaar gemaakt door het Internationale Verdrag inzake de bescherming van alle personen tegen gedwongen verdwijning te ondertekenen. Op nationaal niveau is de zaak behandeld in het nationaal handvest voor vrede en verzoening. De EU heeft Algerije opgeroepen ervoor te zorgen dat de rechten van slachtoffers en hun gezinsleden in de uitvoeringsbesluiten volledig worden gewaarborgd, evenals het recht op vrije meningsuiting en de wettelijke erkenning van hun verenigingen. Deze zaken zijn door de EU aan de orde gesteld tijdens de meest recente bijeenkomst van de Associatieraad EU-Algerije op 24 april 2007. Ook heeft de EU opgeroepen om mensenrechtenverdedigers vrijelijk en zonder dat zij worden geïntimideerd, hun mening hierover te laten uiten en heeft de EU betreurd dat in Algiers in februari 2007 een international seminar over dit onderwerp werd verhinderd.

De vrijheid van de pers in is hoge mate geconsolideerd, in het bijzonder van de geschreven media. Algerije kent een betrekkelijke persvrijheid en een groot aantal particuliere kranten. Er doen zich echter nog steeds gevallen voor van intimidatie en onderdrukking ten aanzien van journalisten, waarvan er een aantal krachtens het wetboek van strafrecht in beschuldiging is gesteld. De EU heeft opgeroepen de status van journalisten en media te versterken en heeft haar diensten aangeboden.

Er is sprake van enige verbetering in de situatie van vrouwen, vooral wat betreft het aantal vrouwen dat deelneemt aan de Algerijnse economie, hoewel vrouwen daar nog steeds ondervertegenwoordigd zijn. De EU hoopt dat de instelling van een nationale vrouwenraad op 8 maart 2007, ter gelegenheid van de internationale dag van de vrouw, verdere verbeteringen teweeg zal brengen, vooral wat betreft de burgerlijke status van vrouwen, aangezien de herziene gezinswet hen ten opzichte van mannen in een ongelijke wettelijke positie laat zitten. De nationale vrouwenraad moet het ministerie in kwestie van advies dienen bij de voorbereiding van strategieën en programma's.

Sedert de inwerkingtreding van de Associatieovereenkomst in september 2005 beschikken de EU en Algerije nu over een goed kader om hun dialoog te consolideren over dit vraagstuk en andere problemen en gebieden af te bakenen waarop zij kunnen samenwerken.

Het subcomité EU-**Egypte** voor mensenrechten en democratie, internationale en regionale vraagstukken is opgericht naar aanleiding van de aanneming van het actieplan EU-Egypte in maart 2007. De eerste bijeenkomst van het subcomité zal in november 2007 bijeen worden geroepen. De EU hoopt dat deze dialoog beide partijen de gelegenheid zal bieden een open en constructief debat te voeren over mensenrechtenvraagstukken.

De EU hoopt dat de verkiezing van Egypte in de VN-Mensenrechtenraad op 17 mei het land zal overtuigen van de noodzaak ervoor te zorgen dat zijn binnenlands optreden strookt met internationale verdragen en verplichtingen, alsook met de toezeggingen die Egypte heeft gedaan tijdens zijn campagne voor de verkiezing in de Mensenrechtenraad.

De grondwetswijzigingen van april 2007 hebben bevoegdheden overgedragen van de president op de eerste minister en het parlement. Toch zijn de veranderingen volgens waarnemers voornamelijk bedoeld om de status quo te handhaven en de Moslimbroederschap slechts beperkte toegang te geven tot het politieke toneel. Ook voorzien de wijzigingen in de vervanging van de noodtoestand door een nieuwe antiterrorismewet, die in voorbereiding is. De EU heeft Egypte met klem verzocht ervoor te zorgen dat deze nieuwe wet voldoet aan de internationale normen inzake mensenrechten.

In tegenstelling tot de verwachte omvangrijkere politieke liberalisering na de verkiezingen van 2005, maakt de EU zich ernstige zorgen over de tendens van de voortdurende arrestaties en vervolging van politieke tegenstanders, waaronder de Moslimbroederschap. De EU is tevens ernstig bezorgd over het aantal klachten inzake foltering, administratieve hechtenis en mishandeling van gedetineerden. Onafhankelijke en oppositiekranten bloeien en de media spreken vrijer, maar de autoriteiten versterken hun controle over het internet, en intimideren bloggers. Er zijn klachten over inperkingen van de vrijheid van godsdienst, vooral in de vorm van intimidatie van bekeerden en weigering om hun gegevens in de burgerlijke stand te wijzigen.

Het in 2005 in het kader van het ENB aangenomen actieplan EU-**Jordanië** bevat een algemeen hoofdstuk over politieke hervormingen en mensenrechten. Jordanië was het eerste ENB-land dat een subcomité mensenrechten en democratie heeft opgericht. Via dit subcomité bestaat er thans een positieve dialoog met de regering. De tweede dialoogbijeenkomst in maart 2007 werd bijgewoond door de nationale mensenrechtenraad (NCHR). De NCHR heeft een reputatie opgebouwd van onafhankelijkheid en kritische benadering, zoals blijkt uit zijn verslag over 2006. Tijdens de verslagperiode heeft Jordanië vooruitgang geboekt in het politieke hoofdstuk van het ENB-actieplan, ook qua mensenrechten. Jordanië heeft een aantal wetten aangenomen die van belang zijn voor de mensenrechten en de fundamentele vrijheden, zoals wetten over gemeenten, politieke partijen, de commissie voor corruptiebestrijding, financiële openheid en pers en publicaties. De regering heeft in 2006 een positieve stap gezet door de meeste mensenrechteninstrumenten bekend te maken in het staatsblad. Deze rechten kunnen nu dus voor de rechter worden afgedwongen en prevaleren boven de nationale wetgeving. Wetgevingsinitiatieven worden echter niet altijd goed vertaald in tastbare vooruitgang en de wetten worden niet volledig uitgevoerd. Om het belang van internationale overeenkomsten te doen toenemen dienen zij nog steeds daadwerkelijk te worden omgezet in nationale wetgeving.

De maatschappelijke organisaties hebben zich in Jordanië mogen ontwikkelen, en er moet voor worden gezorgd dat dit goede resultaat beschermd wordt. Wat het electoraal kader betreft, is er geen vooruitgang geboekt met de hervorming van algemene kieswet, ofschoon de NCHR de regering had verzocht het huidige systeem van "één man, één stem" te vervangen. De NCHR hoopte dat de nieuwe wetgeving zou leiden tot een bredere vertegenwoordiging van het volk, tot meer rechtvaardigheid in de verdeling van kiesdistricten en een bredere basis voor politieke participatie.

De vrijheid van meningsuiting en van gedachte worden algemeen geëerbiedigd, maar er zijn beperkingen. Twee uitgevers van Jordaanse tijdschriften zijn voor de rechter gebracht na een heruitgave van de Deense spotprenten, en twee leden van het Huis van Vertegenwoordigers zijn berecht nadat ze de familie van Al-Zarqawi hun medeleven hadden betuigd met diens dood.

De speciale rapporteur van de VN inzake foltering, de heer Novak, heeft in juni 2006 een bezoek gebracht aan Jordanië en de systematische mishandeling van gevangenen aan de kaak gesteld. Sedertdien heeft de regering het Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing in het staatsblad gepubliceerd. In november 2006 hebben alle veiligheidseenheden schriftelijke instructies gekregen die foltering verbieden en de nadruk leggen op de ontoelaatbaarheid, onder alle omstandigheden, van het gebruik van geweld, en dat er strafrechtelijke verantwoordelijkheid moet worden afgelegd. Onafhankelijk van het verslag van Novak had koning Abdullah II de sluiting bevolen van de gevangenis van Al-Jafr, het detentiecentrum met de slechtste reputatie.

Jordanië heeft het aantal misdaden waarop de doodstraf staat, verlaagd en een moratorium ingesteld, behalve voor gevallen van terrorisme.

Geweld tegen vrouwen, in het bijzonder huiselijk geweld, en de zogenoemde "eermisdaden", blijven een bron van ernstige zorg.

De algemene toestand van de mensenrechten in **Libanon** blijft wisselvallig, ondanks verbeteringen sinds de terugtrekking van Syrië in 2005. De burgerrechten en politieke rechten worden in het algemeen geëerbiedigd; belangrijke knelpunten zijn echter de handelwijzen van het gerechtelijke en het veiligheidsapparaat, de zwakke rechtsstaat, alsmede inefficiënt bestuur en corruptie. Hervormingsplannen op het gebied van democratisering, mensenrechten en bestuur zijn vertraagd door de politieke instabiliteit, onder meer door het conflict tussen Israël en Hezbollah in 2006, en door de daaropvolgende politieke impasse waardoor de regerings- en wetgevingsactiviteiten ernstig worden belemmerd.

Na de aanneming van het actieplan EU-Libanon in januari 2007 is een subcomité mensenrechten, democratie en bestuur ingesteld, en is er een inhoudelijke en regelmatige dialoog over mensenrechtenvraagstukken en politieke hervormingen op gang gebracht. Dit zou de EU in staat moeten stellen goede communicatiekanalen met de Libanese autoriteiten op te bouwen over mensenrechtenvraagstukken en te helpen bij het doorvoeren van hervormingen.

De vrijheid van meningsuiting en van de media wordt geëerbiedigd, ondanks voorbeelden van intimidatie en pesterijen ten aanzien van journalisten en omroeporganisaties, en zelfs moorden. Een groot aantal NGO's zet zich in voor democratie en mensenrechten en het ministerie van Binnenlandse Zaken is over het algemeen bereid tot samenwerking om de NGO's te registeren en hun werk toe te staan of te tolereren. Bepaalde NGO's of mensenrechtenactivisten die kritiek hadden op het Libanese politieke bestel, bijvoorbeeld op het gebied van Palestijnse vluchtelingen, detentiecentra van de overheid of omstandigheden van huispersoneel, moesten terechtstaan of werden geïntimideerd of lastiggevallen.

Vooral de situatie van de Palestijnse vluchtelingen en van een toenemend aantal Iraakse vluchtelingen en migrerende werknemers blijft een punt van zorg. De levensomstandigheden van de Palestijnen zijn bijzonder zwaar en ondanks de instelling van een comité voor de dialoog tussen Libanon en de Palestijnen en de aanneming, door de regering, van een initiatief ter verbetering van de kampen, hebben de Palestijnse vluchtelingen nog steeds geen behoorlijke toegang tot de arbeidsmarkt en mogen zij geen eigendom verwerven.

De mensenrechtensituatie in **Libië** baart zorgen. De EU stelt met name vast dat de eerbiediging van politieke en burgerrechten, vooral wat betreft de vrijheid van meningsuiting en van vereniging, op een aantal punten wordt belemmerd. De handhaving van de doodstraf, en in verband daarmee de zaak van het Bulgaarse en Palestijnse medisch personeel, gaven eveneens aanleiding tot bezorgdheid. Na de oplossing van deze zaak is de EU bereid de banden met Libië aan te halen en de dialoog en samenwerking inzake alle punten van gemeenschappelijk belang te verdiepen. In dit verband wenst de EU een constructieve dialoog met Libië aan te gaan over mensenrechten, rechtsstaat en bestuur, teneinde Libische hervormingen aan te moedigen en te begeleiden.

Marokko gaat gestadig door met het uitvoeren van zijn hervormings- en moderniseringsproject, ook met betrekking tot het bevorderen van meer politieke rechten en fundamentele vrijheden. De EU steunt het project via het bilaterale ENB-actieplan. Eind 2006 heeft de EU, als blijk van erkenning voor de genomen stappen en als aanmoediging voor verdere vooruitgang, Marokko een bijkomend financieel bedrag toegekend uit de faciliteit voor democratie.

Tot tevredenheid van de EU heeft de eerste bijeenkomst van het Subcomité EU-Marokko voor mensenrechten, democratie en bestuur op 16 november 2006 plaatsgevonden. De bijeenkomst heeft het begin ingeluid van een dieper gaande dialoog over een breed scala aan onderwerpen en een aantal gebieden afgebakend voor gezamenlijke actie. De bijeenkomst ging over democratie en de rechtsstaat, verhoging van de bestuurlijke capaciteit voor een betere uitvoering van wetgevingsmaatregelen, de werking van de rechtspraak en de bevordering van mensenrechten en fundamentele vrijheden. De bijeenkomst was in Marokko en in de EU voorbereid middels overleg met spelers uit het maatschappelijk middenveld. Naast regeringsfunctionarissen namen aan de bijeenkomst vertegenwoordigers van de Marokkaanse adviesraad voor mensenrechten, het Koninklijk Instituut voor de Amazigh-cultuur en andere Marokkaanse organen en instellingen deel.

Een van de prioritaire actiegebieden voor de Marokkaanse regering was de voorbereiding van de parlementsverkiezingen op 7 september 2007 en het opzetten van het wettelijk kader voor de verkiezingen. Om de eerbiediging en de bevordering van mensenrechten op nationaal niveau kracht bij te zetten, is er een interministerieel comité opgericht dat de uitvoering van internationale mensenrechtenverdragen moet gaan bestuderen. Vervolgens heeft Marokko gedurende de verslagperiode een aantal voorbehouden ingetrokken en heeft het zich aangesloten bij een aantal facultatieve protocollen, en zodoende bijgedragen aan een krachtiger uitvoering van bepaalde essentiële internationale mensenrechteninstrumenten. Tevens is er vooruitgang geboekt met de uitvoering van de aanbevelingen van de commissie rechtvaardigheid en verzoening ("Instance Equité et Réconciliation") in diens verslag van november 2005, in het bijzonder door het betalen van een vergoeding aan de slachtoffers, het aannemen van de wet die folteren verbiedt, het intrekken van het voorbehoud ten aanzien van artikel 20 van het VN-verdrag tegen foltering en het erkennen van de bevoegdheid van het Comité tegen foltering. De EU steunt de uitvoering van de aanbevelingen en heeft daar financiële bijstand voor geboden. Ook heeft de EU opgeroepen de aanbevelingen inzake de herziening van de grondwet en over de afschaffing van de doodstraf, ter harte te nemen. Over dat laatste onderwerp wordt binnenlands nog gedebatteerd. Intussen handhaaft Marokko al sedert enige jaren een moratorium. De invoering van onafhankelijke regelgevende autoriteiten, de groter wordende rol van de Grondwettelijke Raad, de hervorming van de nationaliteitswet naar aanleiding van de hervorming van de familiewetgeving (op basis waarvan met name kinderen van met buitenlanders gehuwde Marokkaanse vrouwen de Marokkaanse nationaliteit kunnen krijgen), de nieuwe wet over de liberalisering van de audiovisuele sector en een steeds actiever maatschappelijk middenveld, zijn andere positieve voorbeelden. Er moet verder worden gewerkt aan de modernisering van de overheid en de rechtspraak zodat de genomen wetgevende maatregelen echt kunnen worden toegepast. Ook zijn er nog problemen met de perswet die momenteel wordt herzien. De EU vraagt om verdere inspanningen op dit gebied, in het bijzonder wat betreft het decriminaliseren van opiniedelicten en een betere bescherming voor journalisten en organen van de media. Ook heeft de EU Marokko verzocht de vrijheid van vereniging en vergadering te waarborgen. Er doen zich nog steeds problemen voor in verband met openbare demonstraties, in het bijzonder als deze te maken hebben met het vraagstuk van de Westelijke Sahara.

Westelijke Sahara

De EU is de ontwikkelingen in het vraagstuk van de Westelijke Sahara aandachtig blijven volgen. Zij heeft steeds haar stem laten horen over de humanitaire aspecten van het conflict. Hierover is in de politieke dialoog op 17 november 2006 met Marokko gepraat in het Associatiecomité, evenals in het Subcomité voor mensenrechten, democratie en bestuur en op 14 december 2006 in het kader van de versterkte politieke dialoog. Ook met Algerije is hierover gesproken tijdens de bijeenkomst van de Associatieraad op 24 april 2007.

Er waren nog steeds mensenrechtenproblemen in verband met de vrijheid van meningsuiting en vergadering en het recht op toegang tot het grondgebied onder Marokkaanse bestuur en tot de vluchtelingenkampen in het gebied van Tindouf op Algerijnse bodem dat door Fronte Polisario wordt gecontroleerd.

Anderzijds was er sprake van beweging aan politieke zijde dankzij het initiatief van Marokko en het voorstel van het Fronte Polisario. Hierdoor kon de VN-Veiligheidsraad in zijn op 30 april 2007 aangenomen Resolutie 1754 een onderhandelingsproces openen onder toezicht van de Verenigde Naties, in de hoop dat er middels rechtstreekse gesprekken tussen de partijen een rechtvaardige, duurzame en wederzijds aanvaardbare oplossing kan worden bereikt. Hopelijk zullen zodoende uiteindelijk ook de resterende mensenrechtenproblemen opgelost raken.

De **Syrische** autoriteiten zijn van oudsher niet bereid om met buitenlandse gesprekspartners, inclusief de EU, over mensenrechten te praten. Zij doen een beroep op de nationale soevereiniteit en het gebrek aan een goed institutioneel kader, zoals de Associatieovereenkomst tussen de EU en Syrië, dat nog door de EU moet worden ondertekend. De EU streeft er echter naar besprekingen over mensenrechten met Syrië tot een normale zaak te maken. Hoewel de vooruitgang traag gaat, wordt de toegenomen bereidheid bij het ministerie van Buitenlandse Zaken om mensenrechtenvraagstukken per geval te bespreken, gezien als een positieve ontwikkeling. Zo mogen vertegenwoordigers van de EU nu geregeld processen bijwonen voor de rechtbank voor de staatsveiligheid, de militaire rechtbank en de strafrechtbank.

Tijdens de verslagperiode is de mensenrechtensituatie in Syrië niet verbeterd. De autoriteiten herhalen regelmatig hun beloftes van meer politieke liberalisering, meest recentelijk tijdens de inhuldigingstoespraak van president al-Assad op 17 juni 2007. Deze beloftes houden gewoonlijk in dat de wet op de noodtoestand zal worden versoepeld, dat er een meerpartijenwet zal worden aangenomen en dat de staatloze Koerden burgerschap zullen krijgen. Tot op de dag van vandaag is geen van deze beloftes echter omgezet in daden, zogenaamd om veiligheidsredenen, en het plan voor een nationale mensenrechtenraad, voor de oprichting waarvan de regering de EU om hulp had gevraagd, is in de ijskast gezet. De wet op de noodtoestand, die sinds 1963 geldt, belemmert de burgers nog steeds in de uitoefening van hun burgerrechten en politieke rechten, die door de nationale en de internationale wetgeving worden gewaarborgd.

In een periode van algemene verkiezingen constateerde de EU meer inperkingen op de vrijheid van meningsuiting, vereniging en vergadering. De particuliere media groeien, maar de autoriteiten hebben hun controle op het internet vergroot en maken websites met kritische inhoud over het regeringsbeleid ontoegankelijk. Mensenrechtenverdedigers, politieke tegenstanders en activisten uit het maatschappelijk middenveld hingen voortdurend reisverboden, willekeurige hechtenis door de veiligheidsdiensten, eenzame opsluiting en marteling boven het hoofd. Ook hun gezinnen werden geïntimideerd. In 2006 zijn vooraanstaande burgerrechtenactivisten en studenten gearresteerd, en jonge mannen die ervan werden verdacht tot islamitische groeperingen te behoren, zijn veroordeeld tot zware straffen, gaande tot 12 jaar gevangenis.

Het voorzitterschap van de EU heeft in maart 2007 individuele gevallen ter sprake gebracht. Ook heeft het verscheidene verklaringen doen uitgaan waarin het de onevenredige vonnissen aan de kaak stelt en Syrië oproept de vrijheid van meningsuiting te eerbiedigen, evenals het recht op een eerlijk proces, zoals neergelegd in het in 1969 door Syrië bekrachtigde Internationale Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten. De EU was in het bijzonder geschokt door de veroordeling van de mensenrechtenverdediger Anwar al-Bunni tot vijf jaar gevangenisstraf voor het melden van marteling en slechte omstandigheden in gevangenissen, en tot een boete omdat hij de Syrische wet niet zou hebben gevolgd bij het opzetten van een opleidingscentrum voor burgerrechten, mede gefinancierd door het Europees initiatief voor de democratie en de mensenrechten. Het centrum is gesloten nog voor het was begonnen en er is met de autoriteiten geen oplossing gevonden voor de heropening ervan. Andere door het EIDHR gefinancierde projecten zijn ook op ernstige uitvoeringsproblemen gestuit omdat de autoriteiten de wettelijkheid van de activiteiten betwistten.

Sinds het begin van de oorlog in Irak heeft Syrië ruimhartig ontheemden opgenomen. Hun aantal is in 2006 en begin 2007 sterk gestegen. Om Syrië te helpen deze massale toestroom van vluchtelingen op te vangen, hebben de EU en de lidstaten humanitaire bijstand verleend en de autoriteiten geholpen bij het verhogen van de nationale capaciteit voor het aanpakken van de meest dringende behoeften qua gezondheidszorg en onderwijs.

Tunesië heeft er zich in het kader van de met de Europese Unie gesloten associatieovereenkomst toe verbonden de democratische beginselen en de fundamentele mensenrechten te eerbiedigen. Bovendien heeft Tunesië de waarden van de democratie, de rechtsstaat, behoorlijk bestuur en eerbiediging van de mensenrechten onderschreven door zich aan te sluiten bij het Europees nabuurschapsactieplan. De Europese Unie wil een dialoog voeren over deze onderwerpen, met name in het kader van het betrokken subcomité van de associatieovereenkomst. Beide partijen zijn blijven onderhandelen om tot een akkoord te komen over de oprichting van het subcomité EU-Tunesië voor mensenrechten, democratisering en bestuur, waarin het actieplan voorziet. Hoewel de eerbiediging van de mensenrechten, waaronder de vrijheid van meningsuiting, de vrijheid van mening en de persvrijheid, in de Tunesische grondwet gewaarborgd is, zien wij dat zich in de praktijk moeilijkheden voordoen. De EU maakt zich ook zorgen over de situatie van mensenrechtenverdedigers en mensenrechtenorganisaties. In een publieke verklaring betreurt de EU het dat de Tunesische autoriteiten een internationale conferentie over werkgelegenheid in de Europees-mediterrane ruimte, die op 8 en 9 september 2006 in Tunis gepland was, zeer laattijdig hebben geannuleerd. De uitvoering van vier door de EU gefinancierde projecten op het gebied van de mensenrechten en de civiele samenleving (EIDHR en gedecentraliseerde samenwerking) is sinds 2003 geblokkeerd. Hoewel de Europese Unie in haar verklaring voor de vierde zitting van de Associatieraad met Tunesië in januari 2005 heeft benadrukt dat meer inspanningen moeten worden geleverd om de mensenrechten, en met name de vrijheid van meningsuiting, te eerbiedigen, zijn er in de verslagperiode geen grote vorderingen gemaakt. De EU zal in het kader van haar bilaterale betrekkingen en de politieke dialoog met Tunesië uiting blijven geven aan haar bezorgdheid over de eerbiediging van de mensenrechten in het land.

6.3. Rusland en Centraal-Azië

Ofschoon de mensenrechten in **Rusland** door de grondwet worden gewaarborgd en Rusland partij is bij vele internationale mensenrechtenovereenkomsten, blijft de EU zich ernstige zorgen maken over de mensenrechtensituatie in Rusland, met name op het vlak van vrijheid van meningsuiting en vergadering, persvrijheid, de situatie van de Russische niet-gouvernementele organisaties (NGO's) en het maatschappelijk middenveld in Rusland, eerbiediging van de rechtsstaat en de situatie in Tsjetsjenië en andere delen van de noordelijke Kaukasus.

Nadat tijdens de top EU-Rusland van november 2004 in Den Haag was overeengekomen een geregelde mensenrechtendialoog aan te gaan, vindt het overleg over de mensenrechten tussen de EU en Rusland nu twee maal per jaar plaats. Tijdens de verslagperiode is op 8 november 2006 in Brussel een vierde overlegronde gehouden en op 3 mei 2007 een vijfde in Berlijn (zie hoofdstuk 3.5.4. voor meer details).

In de aanloop naar de parlementaire verkiezingen en de presidentsverkiezingen in respectievelijk december 2007 en maart 2008 zal het recht van meningsuiting een zeer belangrijke indicator zijn voor de Russische democratie. Er lijkt echter steeds minder ruimte te zijn om het recht van meningsuiting en vergadering op vreedzame wijze uit te oefenen. Ondanks Ruslands betrekkelijk liberale wetgeving inzake betogingen ondergraven of belemmeren plaatselijke autoriteiten pogingen om betogingen te organiseren, en dat doen zij door toestemming voor de tijd en de plaats van een betoging te weigeren of door deelnemers aan de betoging en journalisten te intimideren en te arresteren. Dat was het geval met de zogenoemde "Marsen van andersdenkenden" in Moskou (16.12.2006), Sint Petersburg (6.3.2007) en Nizni Novgorod (24.03.2007), waar aanvragen voor betogingen zijn afgewezen. Toen betogers toch trachtten te demonstreren, heeft de politie met een duidelijk onevenredig gebruik van geweld daaraan een eind gemaakt. Hierbij werden buitenlandse journalisten geïntimideerd en gearresteerd. Het verbod van de Gay Pride in Moskou in mei 2007 en het daaropvolgend geweld tegen de betogers is ook een geval waarin de rechten van de burgers duidelijk zijn geschonden.

Ook de media worden in toenemende mate door de staat gecontroleerd. Een aantal kranten, evenals televisie- en radiostations, is gesloten of onder staatstoezicht geplaatst. Een aantal van deze ontwikkelingen is waarschijnlijk toe te schrijven aan financiële en economische processen (zoals strategische aankopen van liberale media door bedrijven die trouw zijn aan de autoriteiten), maar het eindresultaat is niettemin zorgwekkend. Het presidentiële decreet van 15 maart 2007, waarbij een nieuwe superinstantie is opgericht die de media en internet moet reguleren, vergunningen moet afgeven aan zenders, kranten en websites en toezicht moet houden op redactionele inhoud, baart zorgen.

Moord op journalisten in Rusland blijft een zorgwekkend probleem. Volgens onafhankelijke gegevens zijn in Rusland in 2006 vijf journalisten vermoord. De EU heeft de alom bekende zaak van Anna Politkovskaya, die op 7 oktober 2006 voor de ingang van haar flat in Moskou is vermoord, aan de orde gesteld, evenals de zaak van Ivan Safronov, die begin maart 2007 om het leven kwam bij een val uit het raam van zijn flat. Moorden op journalisten hebben een verlammend effect op de vrijheid van de media, vooral omdat de meeste moorden onopgelost blijven.

De situatie van Russische niet-gouvernementele organisaties (NGO's) en het Russisch maatschappelijk middenveld wordt steeds moeilijker. Vooral de wijzigingen op de NGO-wetgeving die in april 2006 van kracht zijn geworden, hebben de autoriteiten meer greep gegeven en de NGO's meer verplichtingen opgelegd qua verslaglegging. Veel NGO's, vooral de kleinere, moeten veel tijd besteden aan administratie en kunnen zich niet meer toeleggen op hun kernactiviteiten. De nieuwe verslagleggingsverplichtingen brengen voor de NGO's ook meer kosten met zich mee, met name voor boekhouding en juridisch advies. NGO's die geld krijgen uit het buitenland, worden in het bijzonder in de gaten gehouden, terwijl buitenlandse NGO's zich via een moeizaam proces opnieuw moeten laten registreren. De EU vreest dat de nieuwe NGO-wetgeving een negatief effect zou kunnen hebben op de legale activiteiten van maatschappelijke organisaties in Rusland. De secretaris-generaal van de Raad van Europa heeft uiting gegeven aan soortgelijke zorgen.

Een aantal wetten en bepalingen die in de algemene context van terrorismebestrijding zijn aangenomen, beknotten de vrijheid van mening en meningsuiting, in het bijzonder van de oppositie, de NGO's en de media. De wet tegen extremisme, die in augustus 2006 is gewijzigd, heeft de maatregelen tegen extremisme nog strenger gemaakt. Door de ruime definitie van extremisme in de wet kan de wet worden toegepast op een grote verscheidenheid aan politieke activiteiten.

Hoewel in Rusland op justitieel vlak in snel tempo alomvattende hervormingen worden doorgevoerd, worden de mensenrechten in de rechtspraak, met name in de lagere rechtbanken, niet voldoende geëerbiedigd en is deze niet onafhankelijk. De meeste uitspraken van het Europees Hof voor de rechten van de mens (EHRM) tegen Rusland vloeien voort uit het onvermogen van het Russische overheidssysteem om beslissingen van Russische rechtbanken uit te voeren. Er zijn meldingen van staatsbemoeienis die erop gericht is Russische burgers te beletten verzoekschriften in de dienen bij het EHRM, en de meest verontrustende meldingen gaan over verzoekschriften aan het EHRM in zaken die verband houden met de Noordelijke Kaukasus. In veel gevallen van verdwijningen en moorden in deze regio zijn indieners van verzoekschriften ernstig bedreigd door personen die blijkbaar een band hebben met de veiligheidstroepen, met de bedoeling dat ze hun verzoekschriften intrekken. Voorts dreigt functioneren van het Hof te worden aangetast door het onvermogen van het Russisch parlement (de Doema) om protocol 14 van de Raad van Europa over het EHRM te ratificeren, een protocol dat van essentieel belang is voor het waarborgen van de toekomstige werking van het Hof, dat te maken heeft met een steeds toenemende werkdruk.

De situatie in de Noordelijke Kaukasus blijft een bron van ernstige bezorgdheid. Ontvoeringen, buitengerechtelijke liquidaties en marteling blijven gangbaar, hoewel er een merkbare daling is van het aantal in Tsjetsjenië gemelde verdwijningen. Onderzoeken naar gevallen van beweerde mishandeling, verdwijningen en onrechtmatige hechtenis worden zelden op doeltreffende wijze uitgevoerd, en het aantal veroordelingen voor zulke misdaden blijft zeer laag, hetgeen leidt tot een klimaat van straffeloosheid. De EU maakt zich zorgen over het grote aantal meldingen dat de troepen onder aanvoering van president Kadyrov verantwoordelijk zijn voor de meeste in Tsjetsjenië gemelde schendingen van de mensenrechten. Er zijn vele meldingen van het bestaan van onofficiële gevangenenkampen die door wetshandhavingsdiensten worden gebruikt voor willekeurige arrestaties en ondervragingen.

Rusland is de enige lidstaat van de Raad van Europa die niet stelselmatig toestemming geeft voor de publicatie van verslagen van het Europees Comité inzake de voorkoming van folteringen en onmenselijke of vernederende behandelingen of bestraffingen. Op 13 maart 2007 heeft dit Comité voor het eerst in de geschiedenis, zijn bevoegdheden gebruikt om een openbare verklaring te doen uitgaan over Tsjetsjenië zonder toestemming van Rusland. Het Comité zei ook dat leden van wetshandhavingsinstanties en veiligheidstroepen gebruik blijven maken van foltering en andere vormen van mishandeling en dat de Russische autoriteiten hadden nagelaten een behoorlijk onderzoek in te stellen naar aanleiding van klachten. In de verklaring stond dat er weliswaar sprake is van verbetering op sommige punten, zoals de materiële omstandigheden van de hechtenis, maar dat de Russische autoriteiten systematisch hebben geweigerd een zinvol gesprek met het Comité aan te gaan over essentiële onderwerpen. Het Comité noemde dit een weigering van Rusland om samen te werken. Het meldde met name dat het in Tsjetsjenië een aantal geheime detentiecentra had ontdekt. Rusland blijft weigeren de speciale VN-rapporteur inzake foltering toe te laten; de EU heeft Rusland met klem verzocht de speciale rapporteur uit te nodigen overeenkomstig diens normale mandaat.

De EU is mensenrechtenkwesties aan de orde blijven stellen in vergaderingen van de samenwerkingscomités en -raden met **Centraal-Aziatische landen**, alsook in vergaderingen in andere samenstelling, waar dergelijke overeenkomsten ontbreken. De SVEU voor Centraal-Azië, Pierre Morel, heeft tijdens zijn bezoek aan de regio en in zijn bilaterale contacten herhaaldelijk mensenrechtenvraagstukken aan de orde gesteld. In de onlangs aangenomen EU-strategie voor Centraal-Azië heeft de EU de wens te kennen gegeven met alle Centraal-Aziatische landen een mensenrechtendialoog aan te gaan.

Kazachstan is het debat over de mensenrechten positief aangegaan, maar de EU heeft duidelijk gesteld dat zij verdere vooruitgang verwacht op het gebied van democratisering, vrijheid van de media, vrijheid van vergadering, onafhankelijkheid van de rechtspraak en de rechtsstaat. Er hebben zich positieve ontwikkelingen voltrokken, maar belemmering van het werk van oppositiepartijen, intimidatie van leden van de oppositie en beperkingen van de vrijheid van de media blijven aanleiding geven tot grote bezorgdheid. De EU zal de situatie op de voet blijven volgen en kennis nemen van de uitslagen van de parlementsverkiezingen op 18 augustus 2007 - waarover het ODIHR in zijn voorlopige verslag meldde dat er sprake was van vooruitgang, maar nog steeds ernstige bezorgdheid uitte - zulks met de bedoeling een samenhangend standpunt te bepalen over de kandidatuur van Kazachstan voor het voorzitterschap van de OVSE in 2009.

De EU heeft stelselmatig uiting gegeven aan haar bezorgdheid over de ernstige mensenrechten-situatie in **Oezbekistan**, met name de vervolging van mensenrechtenverdedigers, journalisten en oppositieleiders, de sluiting van NGO's, beperkingen van de godsdienstvrijheid, slechte omstandigheden in de gevangenis en beperkingen van de internationale toegang tot gevangenen, en beknotting van de media. Belangrijke internationale NGO's, zoals Human Rights Watch, hebben nog steeds problemen met de accreditering van hun kantoorpersoneel. Oezbekistan weigert volledige medewerking aan bijzondere VN-procedures, en werkt bijvoorbeeld niet mee met de speciale rapporteur inzake foltering, die meldde dat foltering in Oezbekistan nog vaak voorkomt.

De EU heeft Oezbekistan herhaaldelijk opgeroepen de situatie van een groot aantal gevangen mensenrechtenverdedigers te herzien, en heeft benadrukt dat zij zich ernstige zorgen maakt over de omstandigheden waaronder zij gevangen zitten en over hun gezondheid. In de zaak van mevrouw Tadjibaeva heeft de EU van de Oezbeekse autoriteiten vernomen dat zij medische verzorging heeft gekregen.

Naar aanleiding van de oproep van de EU om een onmiddellijke herziening van de vonnissen tegen Umida Niazova en Gulbahor Turaeva, zijn deze vonnissen omgezet in voorwaardelijke straffen en beide vrouwen hebben de gevangenis mogen verlaten.

Op 13 november 2006 heeft de Raad de beperkende maatregelen tegen Oezbekistan herzien, die op 3 oktober 2005 waren genomen omdat Oezbekistan weigerde een onafhankelijk internationaal onderzoek naar de gebeurtenissen in Andijan, in mei 2005, toe te laten. In het kader van de herziening heeft de Raad besloten het visumverbod met zes en het wapenembargo met twaalf maanden te verlengen. De Raad heeft echter besloten de technische bijeenkomsten in het kader van de PSO te hervatten, teneinde via een dialoog te trachten te bewerkstelligen dat Oezbekistan de beginselen van de eerbiediging van de mensenrechten, de rechtsstaat en de fundamentele vrijheden naleeft. Dit heeft ertoe geleid dat Oezbekistan twee gespreksrondes, in december 2006 en april 2007, over de gebeurtenissen in Andijan heeft georganiseerd tussen de EU en Oezbeekse deskundigen en ermee heeft ingestemd met de EU een mensenrechtendialoog aan te gaan, in het kader waarvan de eerste bijeenkomst op 9 mei 2007 heeft plaatsgevonden. Tijdens de daaropvolgende herziening van de sancties op 14 mei 2007 zijn 4 van de 12 personen van de lijst met visumverboden geschrapt. Dit najaar worden de sancties herzien.

Ook heeft Oezbekistan onlangs nieuwe stukken wetgeving goedgekeurd die er vanaf januari 2008 toe zullen leiden dat de doodstraf wordt afgeschaft en er een reeks juridische waarborgen komt die algemeen bekend zijn onder de naam "habeas corpus".

De EU blijft zich zorgen maken over talrijke schendingen van de mensenrechten in **Turkmenistan**. Na de verkiezing van de nieuwe president in februari 2007 uitte de EU de hoop dat dit de weg zou voorbereiden voor interne hervormingen, in het bijzonder op het gebied van mensenrechten en democratie. De EU heeft de nieuwe president opgeroepen politieke gevangenen vrij te laten en te zorgen voor aansluiting bij internationale mensenrechtennormen; ook heeft de EU aangeboden te helpen bij het doorvoeren van deze hervormingen. De EU is van plan deze vraagstukken uitvoeriger te bespreken tijdens de komende ronde in het kader van de ad hoc-dialoog tussen de EU en Turkmenistan over mensenrechten, in september 2007.

De EU heeft de meest recente grondwetshervormingen in **Kirgizië** en het besluit van het land om de doodstraf af te schaffen, toegejuicht. Zij blijft zich echter zorgen maken over het trage hervormingsproces in het land en over de sociale situatie van grote delen van de bevolking.

De EU heeft **Tadzjikistan** aangemoedigd voort te gaan op de ingeslagen weg van stabilisatie. Zij heeft erop gewezen dat corruptiebestrijding er niet toe mag leiden dat de groei van het maatschappelijk middenveld wordt onderdrukt. De EU heeft het betreurd dat de presidentsverkiezingen op 6 november 2006 niet helemaal hebben voldaan aan internationale maatstaven en heeft Tadzjikistan opgeroepen hierin verbeteringen aan te brengen. Inzake de invoering van de nieuwe wetten over NGO's en godsdienstige activiteiten heeft de EU uiting gegeven aan haar bezorgdheid over het feit dat de toepassing van deze wetten ertoe zou kunnen leiden dat de activiteiten van het maatschappelijk middenveld en de vrijheid van godsdienstige activiteiten in Tadzjikistan worden ingeperkt.

6.4. Afrika

Ingevolge de aanneming van de EU-Afrika-strategie "De EU en Afrika: naar een strategisch partnerschap" door de Europese Raad van december 2005 is veel aandacht uitgegaan naar de bevordering van de mensenrechten, de rechtsstaat en goed bestuur. Deze aangelegenheden worden behandeld in een geïntensiveerde politieke dialoog met alle landen van Afrika, die praktisch aangevuld wordt met ondersteuning van een sterker maatschappelijk middenveld, krachtiger parlementen en decentralisatieprogramma's die de stem en de macht van de gemeenten versterken. Ernstige schendingen van de mensenrechten, de rechtsstaat of het democratisch proces zijn op de agenda blijven staan van het overleg krachtens artikel 96 van de Overeenkomst van Cotonou met Guinee, Mauritanië, Togo en Zimbabwe. Er is vooruitgang waar te nemen in Guinee, Togo en Mauritanië; de betrekkingen met Eritrea en Zimbabwe daarentegen blijven problematisch. In oktober 2006 heeft de Raad conclusies over bestuur aangenomen, waarin werd onderstreept dat een holistische benadering van "bestuur" ook betekent dat de mensenrechten, de fundamentele vrijheden, goed bestuur en de rechtsstaat in alle sectoren integraal onderdeel van het gevoerde beleid dienen uit te maken, en dat de hervormingen in de Afrikaanse landen alsook het Afrikaanse Peer Reviewmechanisme door een bestuursinitiatief van de EU zullen worden gesteund.

Het politiek akkoord van Ouagadougou van 4 maart 2007 heeft nieuwe hoop op permanente vrede in **Ivoorkust** gebracht. De Europese Unie heeft de partijen opgeroepen vooruitgang te boeken op cruciale punten, namelijk: identificatie van de bevolking, demobilisatie, ontwapening en reïntegratie en het zo spoedig mogelijk houden van vrije, democratische en transparante verkiezingen. De aanhoudende humanitaire en sociaal-economische crisis in Ivoorkust, met inbegrip van de ernstige mensenrechtensituatie, blijft echter een punt van bezorgdheid. Er zijn overal in het land nog steeds grote aantallen intern ontheemden en de sociaal-economische situatie, met name in het westen en het noorden, blijft rampzalig. De EU zal zich met deze kwesties blijven bezighouden via haar deelname aan het internationale follow-upmechanisme waarin het akkoord van Ouagadougou voorziet.

Met de verkiezingen van 2006 in de **Democratische Republiek Congo** (DRC) werd het overgangsproces afgesloten en werd de weg geopend voor de vorming van de eerste nationale en provinciale assemblees en regeringen in 2007. De EU blijft de consolidatie van de democratie, de rechtsstaat en goed bestuur steunen, met de hervorming van de veiligheidssector als prioriteit. De EU volgt de ontwikkelingen in Oost-Congo op de voet en heeft gezien hoe de veiligheids- en mensenrechtensituatie ernstig is verslechterd, waardoor het lijden en de onvrede onder de bevolking aanzienlijk toenemen en de consolidering van de vrede in de DRC wordt bedreigd. Deze situatie is grotendeels te wijten aan hardnekkige etnische verschillen, de aanhoudende aanwezigheid van buitenlandse rebellengroepen en militaire groepen (waaronder de Forces Armées de la République Démocratique du Congo, of FARDC), en ontwikkelingen die tot een groot aantal intern ontheemden en een enorme broosheid van het openbaar gezag in de regio hebben geleid. De EU zal haar dialoog met de regering van de DRC en andere landen in de regio voortzetten teneinde een omvattende politieke oplossing voor de Kivu-crisis te bewerkstelligen en een militaire escalatie te vermijden.

De Europese Unie blijft uiterst bezorgd over ernstige schendingen van fundamentele mensenrechten en over de situatie van politieke gevangenen in **Eritrea**. De EU heeft op 18 september 2006 een verklaring doen uitgaan waarin zij er bij de regering van de staat Eritrea op aandringt feiten-materiaal vrij te geven over hun plaats van detentie, de omstandigheden van hun detentie en hun gezondheidstoestand. De Europese Unie heeft er bij de regering van de staat Eritrea op aangedrongen een aanklacht tegen de gedetineerden te formuleren en een reguliere en open rechtsgang met rechtsbijstand te laten plaatsvinden, dan wel hen onvoorwaardelijk vrij te laten.

De eerbiediging van de mensenrechten en de rechtsstaat, en de bevordering van de meerpartijen-democratie zijn cruciale punten van bezorgdheid in de betrekkingen met **Ethiopië**. De EU heeft de regering opgeroepen om te stoppen met het intimideren van de oppositie en organisaties van het maatschappelijk middenveld, en om met de oppositie een permanente en inclusieve dialoog te voeren om de democratische bepalingen in de praktijk toe te passen. Er is ook bezorgdheid geuit over de persvrijheid, de inmenging van de regering in de werking van de particuliere media en het grote aantal gedetineerde journalisten. De EU bleef ook bezorgd over de mensenrechtensituatie in verband met interne conflicten zoals in de regio Ogaden, en over de moeilijkheden die mensen-rechtenverdedigers ondervinden bij het verrichten van hun werkzaamheden. Ondanks een verzoek van de EU om een feitelijk moratorium wordt de doodstraf nog steeds uitgevoerd in het land.

Het proces tegen oppositieleiders, krantenredacteuren en journalisten, en vertegenwoordigers van organisaties van het maatschappelijk middenveld werd met bijzondere aandacht gevolgd. Vertegenwoordigers van de EU in Addis Abeba hebben de situatie van de gevangenen regelmatig ter sprake gebracht bij de Ethiopische regering, en bij gelegenheid rechtstreeks bij premier Meles Zenawi, in het kader van de dialoog op basis van artikel 8 van de Overeenkomst van Cotonou. Zij hebben erop aangedrongen dat informatie over de verblijfplaats van de gevangenen wordt verstrekt aan hun familie en dat het recht op een raadsman en een humanitaire behandeling wordt gewaarborgd.

Zij hebben tegenover de Ethiopische autoriteiten ook hun diepe bezorgdheid uitgesproken over het proces, met inbegrip van de gebrekkige bewijzen tegen de beklaagden. Een door een lidstaat gefinancierd onafhankelijk waarnemer heeft namens de EU het proces van bij het begin gevolgd, samen met vertegenwoordigers van de diplomatieke gemeenschap.

Sedert de verkiezing van president Johnson-Sirleaf is de situatie met betrekking tot de rechtsstaat aanzienlijk verbeterd in **Liberia**, zodat de VN-Veiligheidsraad de beperkende maatregelen inzake houtproducten en diamant uit Liberia kon intrekken. Liberia is per 4 mei 2007 toegelaten tot het Kimberley Process Certification Scheme. De enige nog geldende sancties zijn het wapenembargo en de reisbeperkingen ten aanzien van bepaalde personen, die met een periode van twaalf maanden zijn verlengd [1].

De EU is ingenomen met de volgende positieve ontwikkelingen tijdens de verslagperiode: er vonden democratische verkiezingen plaats in **Mali** - die op transparante en vreedzame wijze verliepen - in **Lesotho** en in **Senegal**. In **Mauritanië**, waar de EU het verkiezingsproces heeft waargenomen, zijn de verkiezingen eveneens goed verlopen en hebben zij een vlotte overgang naar democratie mogelijk gemaakt, waardoor een lang hoofdstuk van autocratisch bewind in het land kon worden afgesloten [2].

1 Gemeenschappelijk Standpunt 2007/93/GBVB van de Raad van 12 februari 2007 tot wijziging en verlenging van Gemeenschappelijk Standpunt 2004/137/GBVB betreffende de beperkende maatregelen tegen Liberia (PB L 41 van 13.2.2007, blz. 17-18).

2 Zie hoofdstuk 4.10.

De Europese Unie (EU) betreurde dat de op 14 en 21 april in **Nigeria** gehouden verkiezingen niet een aanmerkelijke vooruitgang ten opzichte van de verkiezingen van 2003 te zien hebben gegeven, ondanks de door de kieswet van 2006 doorgevoerde verbeteringen. De EU verklaarde aan de regering zeer verontrust te zijn over het feit dat de verkiezingen geteisterd werden door vele onregelmatigheden en gewelddadige incidenten, die vele slachtoffers hebben gemaakt[1].

De EU bleef zich ook concentreren op de situatie in **Noord-Uganda**, en heeft nogmaals haar krachtige steun betuigd voor de besprekingen in Juba tussen de regering van Uganda en het Verzetsleger van de Heer (LRA). In zijn conclusies van 18 juni 2007 verklaarde de Raad ingenomen te zijn met de benoeming van de voormalige president van Mozambique, de heer Joaquim Chissano, tot speciale gezant van de secretaris-generaal van de VN in de gebieden waar het LRA opereert. De Raad verheugde zich ook over de bijdrage van de Afrikaanse Unie en heeft benadrukt hoe belangrijk het is om te komen tot een vredesakkoord dat de lokale gemeenschappen vrede en gerechtigheid brengt en verenigbaar is met het statuut van Rome inzake het Internationaal Strafhof. De EU was verheugd over de verbetering van de veiligheid en de humanitaire situatie in Noord-Uganda sedert het begin van de besprekingen, maar nam er tevens nota van dat bijna een miljoen mensen ontheemd zijn. Ook heeft de EU de Ugandese regering ertoe opgeroepen prioriteiten te stellen met betrekking tot haar bijstand en zich te richten op herstel en ontwikkeling in Noord-Uganda op de lange termijn.

Wat Uganda in zijn geheel betreft, heeft de Raad het belang onderstreept van versterking van het democratiseringsproces en van eerbiediging van de mensenrechten en de rechtsstaat. De EU heeft haar bezorgdheid geuit over wat zij als bepaalde negatieve tendensen ziet met betrekking tot de afkalving van de rechtsstaat en de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht. De schendingen van de mensenrechten die in verband met de zaak tegen verdachten van het People's Redemption Army en het gedwongen ontwapeningsproces in de Karamoja-regio zijn begaan, vormen een bijzondere bron van bezorgdheid.

---

[1] Zie hoofdstuk 4.10.

De EU maakt zich zorgen over de situatie in **Somalië**. Zij heeft haar ontzetting geuit over de humanitaire situatie, met name in de hoofdstad Mogadishu en in het zuiden van het land, en alle partijen bij het conflict opgeroepen zich aan het internationale humanitaire recht te conformeren. De EU-trojka heeft deze kwestie uitdrukkelijk ter sprake gebracht bij de president van Somalië, Abdullahi Yusuf Ahmed. De eerbiediging van de mensenrechten is eveneens ter sprake gebracht bij de president, met name de willekeurige arrestaties van onschuldige mensen en de toepassing van de doodstraf.

De EU blijft ernstig bezorgd over het aanhoudende conflict in de Darfur-regio van **Sudan** en over de schendingen van de mensenrechten en van het internationale humanitaire recht die daar plaatsvinden. De Raad heeft de voortdurende schendingen van het staakt-het-vuren door alle partijen, en met name het geweld tegen de burgerbevolking en de gerichte acties tegen de humanitaire bijstand, herhaaldelijk veroordeeld. Hij heeft de Sudanese regeringsleiding ook herinnerd aan haar collectieve en individuele verantwoordelijkheid voor het beschermen van haar burgers tegen elke vorm van geweld en voor het waarborgen van de eerbiediging van de mensenrechten.

Zo was de EU ook ingenomen met de instelling van een evaluatiemissie op hoog niveau voor Darfur door de VN-Mensenrechtenraad en betreurde zij ten zeerste de aanvankelijke weigering van de Sudanese regering om met de missie samen te werken en haar Sudan binnen te laten. In april 2007 kon de Raad zich verheugen over de aanneming, tijdens de vierde zitting van de Mensenrechtenraad, van een resolutie waarin de ernst van de schendingen van de mensenrechten in Darfur werd benadrukt en waarin een onafhankelijke groep van deskundigen op hoog niveau werd ingesteld, die zich moet inzetten voor de uitvoering van de aanbevelingen van de Mensenrechtenraad en het mensenrechtenmechanisme over Darfur. De Raad heeft de Sudanese regering met klem verzocht om deze groep haar volle medewerking te verlenen. In een latere fase van de verslagperiode gaf Sudan blijk van enige bereidheid tot samenwerking.

De EU steunt krachtig het beginsel dat degenen die de mensenrechten van de burgerbevolking schenden, ter verantwoording moeten worden geroepen. In dit verband heeft de EU opnieuw haar steun uitgesproken voor de pogingen van het ICC om de wreedheden die in Darfur worden gepleegd niet langer ongestraft te laten. Na de uitvaardiging door het Hof van arrestatiebevelen tegen twee personen op 2 mei 2007 heeft de EU de Sudanese regering dringend verzocht gevolg te geven aan de uitleveringsverzoeken.

In het kader van de politieke dialoog van artikel 8 met Sudan wordt een geregelde mensenrechten-dialoog tussen de EU en Sudan gevoerd waarin onder meer foltering aan de orde komt.

De EU is de mensenrechtensituatie in **Zimbabwe**, die tijdens de verslagperiode verder is verslechterd, op de voet blijven volgen. De EU heeft herhaaldelijk in publieke verklaringen haar afkeuring uitgesproken over de hardvochtige behandeling van opposanten, mensenrechtenactivisten en gewone burgers die hun recht op vrije meningsuiting, vereniging en vergadering uitoefenden. Omdat de mensenrechtensituatie in Zimbabwe er niet op vooruitgaat, heeft de Raad in februari 2007 bij Gemeenschappelijk Standpunt 2007/120/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen Zimbabwe het gemeenschappelijk standpunt, dat dateert van februari 2002 (2002/145/GBVB), verlengd. Na het repressieve politieoptreden tegen een vreedzame gebedsbijeenkomst in maart in Harare, heeft de Raad ook besloten twee namen toe te voegen aan de lijst van personen voor wie een visumverbod geldt, namelijk die van de twee verantwoordelijke politiefunctionarissen. De beperkende maatregelen behelzen een verbod op binnenkomst in de EU en een bevriezing van tegoeden voor personen die zich schuldig maken aan activiteiten die de democratie, de eerbiediging van de mensenrechten en de rechtsstaat in Zimbabwe ernstig ondermijnen. Voorts is er een embargo van kracht op de levering van wapens en uitrusting voor militaire operaties.

Op 28-29 maart 2007 heeft in Dar-es-Salaam een SADC-top plaatsgevonden. De top volgde op de gewelddadige gebeurtenissen in Zimbabwe waarbij oppositieleiders en leden van maatschappelijke organisaties door de politie in elkaar werden geslagen omdat zij probeerden deel te nemen aan een vreedzame gebedsbijeenkomst. De top gaf president Mbeki van Zuid-Afrika het mandaat om de dialoog tussen de oppositie en de regering van Zimbabwe te faciliteren en aan de SADC-trojka verslag uit te brengen over de vorderingen. De top riep ook op tot het intrekken van alle vormen van sancties tegen Zimbabwe, hoewel er geen economische sancties van de EU zijn. Op 23 en 24 april 2007 heeft de Raad de recente ontwikkelingen in Zimbabwe besproken en conclusies aangenomen, waarin hij zich verheugd toonde over het mandaat dat aan president Mbeki is gegeven en zich bereid verklaarde het SADC-initiatief desgevraagd te steunen.

6.5. Amerika

De EU is bezorgd over het uitblijven van een verbetering van de mensenrechtensituatie in **Centraal-Amerika.** Zij heeft zich met name gebogen over de veiligheidssituatie en het beleid in de landen die het zwaarst door geweld worden getroffen, in het bijzonder **Guatemala, Honduras** en **El Salvador**. Tijdens de ministeriële bijeenkomst in het kader van de dialoog van San José, die op 19 april 2007 in Santo Domingo (Dominicaanse Republiek) plaatshad, heeft zowel de Europese Unie als Centraal-Amerika het belang van de bevordering en bescherming van de mensenrechten onderstreept. De Europese Unie herhaalde haar standpunt met betrekking tot de afschaffing van de doodstraf en legde de nadruk op de verschillende programma's die zij in Centraal-Amerika steunt ter bevordering en verspreiding van de beginselen en waarden inzake mensenrechten, alsook op de instrumenten ter waarborging daarvan. Voorts werden mensenrechtenkwesties ter sprake gebracht in bijeenkomsten in het kader van de politieke dialoog met Centraal-Amerika.

De EU heeft het afgelopen jaar opnieuw haar bezorgdheid geuit over de mensenrechtensituatie in **Colombia**. De EU riep alle illegale gewapende groepen op zich oprecht te engageren om via onderhandelingen een oplossing te zoeken voor het interne gewapende conflict, en wees erop dat, terwijl het conflict voortduurt, een humanitair akkoord moet worden bereikt. De Raad eiste opnieuw dat de illegale gewapende groeperingen die nog steeds mensen in gijzeling houden, deze gijzelaars onverwijld onvoorwaardelijk vrijlaten, en dat zij in de toekomst afzien van ontvoeringen.

In talrijke contacten met de Colombiaanse autoriteiten heeft de Raad benadrukt dat bij de vaststelling van de wet "Gerechtigheid en Vrede" in overeenstemming met de internationaal overeengekomen normen rekening moet worden gehouden met de beginselen waarheid, gerechtigheid en genoegdoening. De Raad was van oordeel dat door een effectieve en transparante toepassing van de wet een positieve bijdrage zou worden geleverd aan het streven naar vrede in Colombia. De EU bevestigde haar bereidheid om nauw samen te werken met de regering, de instellingen en de civiele samenleving van Colombia, alsmede met de UNHCHR en anderen om toe te zien op de uitvoering de wet.

In zijn in juni aangenomen conclusies over een EU-beleid inzake Cuba (10758/1/07 REV 1) betreurde de Raad dat de mensenrechtensituatie, ondanks een vermindering van het aantal politieke gevangenen en een afname van het aantal gevallen van intimidatie, fundamenteel niet gewijzigd is. De Cubaanse regering gaat voort haar burgers internationaal erkende burgerlijke, politieke en economische rechten en vrijheden te ontzeggen. De EU verzocht de Cubaanse regering nogmaals, mede in het licht van het Cubaanse lidmaatschap van de Mensenrechtenraad, alle politieke gevangenen onvoorwaardelijk vrij te laten, en herhaalde dat deze problematiek een van de belangrijkste prioriteiten in haar beleid ten aanzien van Cuba is.

De EU riep de Cubaanse regering nogmaals op vrijheid van informatie en meningsuiting te verlenen en verzocht de Cubaanse regering om op dit gebied samen te werken.

Allen die op vreedzame wijze ijveren voor vrijheid, democratie en eerbiediging van de universele mensenrechten kunnen rekenen op de solidariteit en de permanente steun van de EU. De EU zal haar dialoog met de civiele samenleving van Cuba blijven voortzetten en alle sectoren van de samenleving praktische steun blijven verlenen op de weg naar vreedzame veranderingen in Cuba. In dit verband wees de Raad met nadruk op het wereldwijde beleid van de EU ter ondersteuning van mensenrechten-verdedigers, overeenkomstig de desbetreffende EU-richtsnoeren.

Met name in het geval van **Guatemala** heeft de EU herhaaldelijk uiting gegeven aan haar bezorgdheid over de aanslagen op mensenrechtenverdedigers en hun organisaties alsook over de algemene context van geweld en straffeloosheid van de daders. De EU riep op tot een versterking van de instellingen van de rechterlijke macht en was een pleitbezorger voor de oprichting van de door de VN gesteunde CICIG (Internationale commissie tegen straffeloosheid), die in augustus 2007 door het Congres is bekrachtigd.

De EU blijft haar steun geven aan de VN-vredeshandhavingsoperatie in **Haïti**, MINUSTAH, waarvan het mandaat ook de bevordering en bescherming van de mensenrechten omvat.

De EU heeft waardering voor de inspanningen van **Mexico** ter bevordering en verdediging van de mensenrechten op multilateraal niveau en heeft haar periodieke dialoog voortgezet, met name via de instrumenten uit hoofde van de Associatieovereenkomst EU-Mexico. In overeenstemming met de richtsnoeren van de EU over mensenrechtenverdedigers heeft de EU de situatie van deze groep van nabij gevolgd. De EU heeft met name met bezorgdheid kennis genomen van de aanslagen op het leven en de vrijheid van meningsuiting van journalisten, met name medewerkers van plaatselijke radiozenders, en het geval van de onderzoeksjournaliste Lydia Cacho, die bedreigingen heeft ontvangen in verband met haar werk tegen de mensenhandel.

Met betrekking tot het sociale conflict en de onrust in de staat Oaxaca heeft de EU de wens geuit dat alle partijen tot een vreedzame oplossing zouden komen.

In verband met berichten aangaande ernstige mensenrechtenschendingen in Oaxaca en Atenco heeft de EU haar bezorgdheid geuit, en tevens de wens uitgesproken dat alle gevallen van mensenrechtenschendingen grondig zouden worden onderzocht.

De EU heeft haar bezorgdheid geuit over een aantal in behandeling zijnde wetsvoorstellen, waarmee onder meer wordt beoogd de toepassing van de doodstraf te verlengen. De EU was ook bezorgd over de mogelijke juridische consequenties voor de verbintenissen die **Peru** in het kader van het pact van San José is aangegaan, met name de uitsluiting uit het Inter-Amerikaanse mensenrechtenstelsel. De EU blijft deze ontwikkelingen aandachtig volgen.

De EU heeft vastgesteld dat de presidentsverkiezingen van 3 december 2006 in **Venezuela** een vreedzaam en transparant verloop hebben gekend en dat de uitslag door alle betrokkenen is aanvaard. De EU herhaalde vastbesloten te zijn de versterking van democratie en goed bestuur, alsmede het terugdringen van armoede, ongelijkheid en uitsluiting in Venezuela te ondersteunen.

De Europese Unie heeft er met bezorgdheid nota van genomen dat de regering van de Bolivariaanse Republiek Venezuela besloten heeft de uitzendvergunning van Radio Caracas Televisión (RCTV) te laten verstrijken op 27 mei zonder een openbare aanbesteding voor de vervolgvergunning te organiseren. De EU herinnerde aan de door de Venezolaanse autoriteiten gedane beloften inzake een openbare aanbesteding en een procedure voor het plaatsen van opdrachten voor die vergunning.

De EU deelt met de Bolivariaanse Republiek Venezuela het geloof in democratische waarden. Vrijheid van meningsuiting en persvrijheid zijn essentiële kenmerken van democratie. Derhalve verwacht de Europese Unie dat de Bolivariaanse Republiek Venezuela deze vrijheden zal verdedigen en het pluralisme in de verspreiding van informatie zal steunen.

6.6. Azië

Tijdens de verslagperiode heeft de EU er bij de regering van **Birma/Myanmar** herhaaldelijk op aangedrongen om de weg naar nationale verzoening en overgang naar legitiem civiel bestuur in te slaan, en de ontwikkeling van het land te bespoedigen. De voortdurende mensenrechtenschendingen en de detentie van politieke activisten in Birma/Myanmar zijn het voorwerp geweest van diverse verklaringen van de EU of van het voorzitterschap en bijeenkomsten met de Birmese autoriteiten en andere derde staten. Zo heeft de EU op 24 mei 2007 (net voor de verlenging van haar huisarrest) opgeroepen tot de vrijlating van Daw Aung San Suu Kyi, leidster van de Nationale Liga voor Democratie en winnares van de Nobelprijs voor de vrede. De EU heeft er voorts bij de regering op aangedrongen de weg naar nationale verzoening en democratische overgang op te gaan en het land in staat te stellen zich te ontwikkelen.

De EU heeft ook bij verscheidene gelegenheden tijdens regionale en multilaterale bijeenkomsten (het regionaal forum van de ASEAN in Kuala Lumpur op 28 juli 2006, de ASEM-top in Helsinki op 10 september 2006, de bijeenkomst van de ministers van Buitenlandse Zaken van de EU en de ASEAN in Nürnberg op 14-15 maart 2007, de ministeriële bijeenkomst van de ASEM op 28-29 mei in Hamburg) de mensenrechtensituatie in Birma/Myanmar ter sprake gebracht bij de Birmese autoriteiten, en van bilaterale bijeenkomsten gebruik gemaakt om de bezorgdheid van de EU over te brengen. De EU pleegt regelmatig overleg met Aziatische partners en andere staten over de situatie in het land.

De EU nam nota van de overeenkomst tussen de Birmaanse regering en de IAO betreffende de behandeling van klachten over dwangarbeid in het land. De EU blijft evenwel bezorgd over de beperkingen waarmee sommige internationale organisaties te maken krijgen. Dit betreft met name de voorwaarden waaronder het ICRC moet werken, een instantie die een belangrijke rol speelt bij de handhaving van de beginselen van het internationale humanitaire recht. De EU heeft in een openbare verklaring de tijdelijke sluiting van de kantoren van het ICRC in december 2006 aan de orde gesteld.

Voorts heeft de EU in april 2007 besloten tot een verlenging met twaalf maanden van haar gemeenschappelijk standpunt betreffende beperkende maatregelen tegen de personen in Birma/Myanmar die het meest profiteren van het wanbestuur van het regime, en tegen degenen die het proces naar nationale verzoening, eerbiediging van mensenrechten en democratie, actief dwarsbomen. Zij heeft bij die gelegenheid Raadsconclusies vastgesteld.

De Derde Commissie van de 61e AVVN heeft een resolutie van de EU over Birma/Myanmar aangenomen (*zie hoofdstuk 5.1 voor nadere gegevens*).

De EU heeft de situatie op het gebied van de mensenrechten in **Cambodja** van nabij gevolgd en herhaaldelijk de behandeling van mensenrechtenverdedigers bij de autoriteiten aangekaart, met name de moord op een vakbondsleider in februari 2007. Zij was bezorgd over de vrijheid van vereniging voor niet-gouvernementele organisaties en heeft een demarche ondernomen tegen de dreigende uitzetting van het Open Society Justice Initiative (OSJI). De EU heeft de lokale verkiezingen zeer nauwlettend gevolgd, mede gelet op de vraag of zij toezicht moet houden op de komende nationale verkiezingen in 2008. Het 4e Gemengd Comité EG-Cambodja, dat in mei 2007 in Brussel vergaderde, werd voorafgegaan door de eerste bijeenkomst van de subgroep EG-Cambodja over juridische hervormingen, goed bestuur en mensenrechten, ingesteld bij het bepaalde in de mensenrechtenclausule van de partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst met Cambodja. Doel van de subgroep is de instelling van een forum voor niet-confronterende uitwisselingen inzake mensenrechten en vergroting van het wederzijds begrip over kwesties van gemeenschappelijk belang, ten einde te komen tot positieve verandering in het veld.

De EU is zich ernstige zorgen blijven maken over voortdurende meldingen van stelselmatige, wijdverbreide en ernstige schendingen van de mensenrechten in de **Democratische Volksrepubliek Korea (DVK)**. Het is bijna onmogelijk bewijzen uit de eerste hand te krijgen; EU-missies worden niet toegelaten in gerechtelijke, veiligheids- of strafinstellingen en waarnemers van buitenaf wordt de toegang geweigerd.

Noord-Korea heeft geweigerd serieuze gesprekken aan te gaan over de punten die de EU zorgen baren, daarbij verwijzend naar resoluties van de Mensenrechtenraad en van de AVVN (zie hoofdstuk 5.1), en heeft geweigerd samen te werken met de speciale VN-rapporteur voor mensenrechten, Prof. Vitit Muntharbhorn.

Noord-Korea stelt dat er qua mensenrechten geen vooruitgang mogelijk is totdat de EU ophoudt in VN-fora resoluties tegen de DVK in te dienen. Op haar beurt heeft de EU geweigerd voorwaarden vooraf te aanvaarden voor de hervatting van de in 2003 opgeschorte mensenrechtendialoog.

Tijdens de vier bezoeken van de EU-trojka van de afgelopen jaren (op het niveau van directeuren) is uiting gegeven aan bezorgdheid over de mensenrechten. Tijdens het trojkabezoek van maart 2007 heeft Europa de mensenrechten nogmaals aan de orde gesteld, maar niets wijst erop dat er schot in de zaak zit.

In januari 2007 heeft de trojka in een plaatselijke demarche gepoogd de DVK te bewegen zich aan te sluiten bij het VN-Verdrag tegen foltering. Het ministerie van Buitenlandse Zaken heeft het idee om partij te worden bij dit verdrag resoluut afgewezen.

De EU heeft zich in het najaar van 2006 over de situatie in **Fiji** gebogen, en de strijdkrachten van Fiji opgeroepen het resultaat van de algemene verkiezingen van mei 2006 waarop toezicht werd gehouden door een EU-verkiezingswaarnemingsmissie te respecteren en de gekozen civiele regering te gehoorzamen. Zij veroordeelde vervolgens de militaire staatsgreep van 5 december 2006, die neerkwam op een schending van "essentiële onderdelen" van de overeenkomst van Cotonou - mensenrechten, democratische beginselen en de rechtsstaat - en dus leidde tot een verplichte overlegprocedure.

In april is het "overleg in het kader van artikel 96" succesvol afgerond, waarbij de regering van Fiji toezegde de noodtoestand/de krijgswet spoedig op te heffen en binnen 2 jaar verkiezingen te houden. Het hoge aantal mensenrechtenschendingen in de maanden onmiddellijk na de staatsgreep is nu afgenomen, maar de EU houdt de ontwikkelingen in het land nauwlettend in de gaten en dringt aan op nakoming van alle toezeggingen om de situatie te verhelpen, met name die betreffende een routekaart voor democratische verkiezingen.

Wat **Indonesië** betreft constateerde de EU dat de situatie in de provincie Atjeh sterk is verbeterd en loofde zij de partijen bij het conflict voor hun inzet voor vrede en eerbiediging van de mensenrechten. De waarnemingsmissie in Atjeh, die toezicht op de mensenrechtensituatie als kerntaak had, kon in december 2006 het land verlaten omdat de situatie in de provincie relatief stabiel was (en dat sindsdien gebleven is). De EU merkte op dat de provinciale verkiezingen in december over het algemeen eerlijk en vrij zijn verlopen [1]. De EU blijft sterk betrokken bij Atjeh via een zeer omvangrijk programma voor wederopbouw en ontwikkeling, dat mede voorziet in steun voor institutionele opbouw op justitieel gebied en voor een eventueel mensenrechtenhof in de provincie. De EU is grosso modo tevreden over de inzet waarmee de regering mensenrechtenkwesties aanpakt. Op praktisch niveau blijft de EU echter bezorgd over de mensenrechtensituatie en de interreligieuze betrekkingen in bepaalde gebieden zoals Papoea en Centraal-Sulawesi. De EU heeft démarches ondernomen in verband met de doodstraf in Indonesië, ook met betrekking tot de drie "christenen van Poso" die in september 2006 werden geëxecuteerd. Zij blijft bezorgd over het feit dat het nog steeds moeilijk is om plegers van ernstige mensenrechtenschendingen voor de rechter te brengen. In de verslagperiode heeft de EU de onderhandelingen afgerond over een nieuwe partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst met Indonesië; deze bevat een essentiële mensenrechtenclausule, een ICC-clausule en een clausule inzake samenwerking op het gebied van mensenrechten [2]. Op basis van die laatste bepaling zijn de EU en Indonesië besprekingen over de instelling van een mensenrechtendialoog begonnen.

Laos blijft een strak gecontroleerde eenpartijstaat met beperkingen op een aantal burgerrechten en politieke rechten en onbevredigende penitentiaire omstandigheden. De EU heeft de situatie van de Laotiaanse **Hmong** herhaaldelijk aan de orde gesteld bij de autoriteiten, en erop gewezen dat een oplossing moet worden gevonden voor het zich reeds lang voortslepende probleem van de etnische minderheid van de Hmong en het vluchtelingenprobleem in Thailand dat daardoor is ontstaan. De EU heeft hulp in de vorm van een pakket aan ontwikkelingssamenwerking aangeboden om deze minderheid te herintegreren in de Laotiaanse samenleving. De kwestie van de 27 "vermiste" kinderen kwam aan bod in een bilaterale ministeriële bijeenkomst: over het lot van de meesten onder hen bestaat inmiddels duidelijkheid. De EU heeft ook een verklaring afgelegd over de situatie van de Hmong-vluchtelingen in Thailand en de regering opgeroepen samen te werken met de UNHCR en landen die bereid zijn Hmong op te nemen voor hervestiging.

[1] Zie hoofdstuk 4.10.
[2] Zie hoofdstuk 3.7.

Ondanks de positieve algemene ontwikkelingen in de **Filippijnen** de afgelopen jaren en het goede nieuws over de afschaffing van de doodstraf vorig jaar, maakt de EU zich de laatste maanden in toenemende mate zorgen over berichten over de buitengerechtelijke executie van politieke activisten, journalisten, mensenrechtenverdedigers, rechters en advocaten. De EU heeft de regering niet alleen herhaaldelijk opgeroepen politieke daadkracht en leiderschap te vertonen met betrekking tot dit probleem, maar heeft ook deskundigen naar het land gestuurd om te beoordelen hoe EU-bijstand de autoriteiten zou kunnen helpen het probleem aan te pakken. Hoewel de missie kon rekenen op openheid en samenwerking, constateerde de EU dat, om het aantal buitengerechtelijke executies te doen dalen, een aantal structurele en juridische wijzigingen, alsmede investeringen in capaciteitsopbouw nodig zijn. Meer in het algemeen blijft er in de Filippijnen nog werk te verrichten met de uitvoering van bestaande akkoorden, overeenkomsten en verdragen op het gebied van de mensenrechten. De EU volgt de ontwikkelingen op Mindanao van nabij.

De EU heeft de militaire staatsgreep in **Thailand** op 19 september 2006 onmiddellijk veroordeeld en herhaaldelijk zowel in publieke verklaringen als achter gesloten deuren opgeroepen spoedig de democratie te herstellen, verkiezingen te houden en de krijgswet en alle restricties op politieke partijen, verenigingen en de media op het heffen. De EU heeft de bilaterale bezoeken op ministerieel niveau naar en vanuit Thailand stopgezet en vergaderingen op multilateraal niveau aangegrepen om de dialoog aan te gaan met de voorlopige regering op ministerieel, hoog ambtelijk en op werkniveau. De EU heeft met voldoening geconstateerd dat de voorlopige regering tot dusver het tijdschema voor de terugkeer naar de democratie dat na de staatsgreep is opgesteld, respecteert, en volgt het referendum en de verkiezingen op de voet. De EU is voorts in nauw contact gebleven met de Thaise autoriteiten over de situatie in het Zuiden, die ernstig blijft, en is bereid de samenwerking op te voeren om te helpen stabiliteit in de regio te brengen.

De EU is veel aandacht blijven besteden aan **Oost-Timor** na de verslechtering van de interne veiligheid in het voorjaar 2006. De EU steunt de nieuwe VN-missie naar Oost-Timor en is Portugal erkentelijk voor de bijdrage die het blijft leveren aan de aanwezige veiligheidstroepen. De Europese Commissie heeft ook haar bijstand aan het land opgevoerd, met bijzondere nadruk op institutionele capaciteitsopbouw en de inspanningen gesteund om de partijen bij het conflict met elkaar te verzoenen. De EU heeft toezicht gehouden op zowel de presidentiële verkiezingen in april/mei als de parlementsverkiezingen eind juni 2007, en zal de komende maanden de politieke ontwikkelingen op de voet volgen[1]. De EU heeft het probleem van het hoge aantal resterende intern ontheemden bij de autoriteiten aangekaart en ziet uit naar een spoedige oplossing van dit specifieke probleem.

Terwijl de regering zich in 2006 inschikkelijker had opgesteld tegenover de politieke oppositie, constateerde de EU met grote bezorgdheid dat in de lente van 2007 in **Vietnam** verscheidene vreedzame mensenrechtenverdedigers zijn gearresteerd en tot zware straffen veroordeeld. In het algemeen betreurde de EU de verslechtering van de civiele en politieke rechten in 2007, ten opzichte van 2006, die schril afsteekt bij de globale positieve ontwikkelingen in Vietnam wat betreft grotere economische openheid en sociaaleconomische vooruitgang. Dit zou de internationale geloofwaardigheid van het land kunnen aantasten. Toch merkte de EU op dat de Vietnamese autoriteiten erkennen dat er op het gebied van mensenrechten nog veel te doen is, en dat er een verschil is tussen wet en praktijk, met name op het gebied van vrijheid van meningsuiting en de behandeling van mensenrechtenverdedigers en hun familie. De mensenrechtendialoog tussen de EG en **Vietnam** op lokaal vlak werd voortgezet met een constructieve, vriendschappelijke ontmoeting in juni 2007. Voorts heeft de EG-Vietnam subgroep administratieve hervormingen, bestuur en mensenrechten in november 2006 voor de tweede keer vergaderd. De subgroep werd ingesteld op grond van de mensenrechtenclausule van de partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst tussen de EU en Vietnam. Doel van de subgroep is de instelling van een forum voor niet-confronterende discussie inzake mensenrechten en vergroting van het wederzijds begrip over kwesties van gemeenschappelijk belang, ten einde te komen tot positieve uitwisselingen in het veld. Als resultaat van de vergadering worden nog meer aspecten van de samenwerking op het gebied van mensenrechten met Vietnam bestudeerd.

---

1 Zie hoofdstuk 4.10.

China: zie hoofdstuk 3.5 Mensenrechtendialoog en overleg

Japan: zie hoofdstuk 3.6 Trojka-overleg over mensenrechten

Zuid-Azië

De Europese Unie is een van de belangrijkste internationale partners van **Afghanistan.** Niet alleen is de EU een van de belangrijkste donoren van het land, maar het politieke partnerschap tussen beide partijen wint ook nog aan belang sedert de gezamenlijke verklaring EU-Afghanistan van 16 november 2005. In dat document worden mensenrechten als een van de belangrijkste prioriteiten voor samenwerking in het kader van de bilaterale betrekkingen genoemd. Dit kwam tot uiting in de besprekingen in de tweede jaarlijkse ministeriële trojka EU-Afghanistan op 29 januari 2007 in Berlijn. Het vindt ook zijn neerslag in de lopende activiteiten van het bureau van de speciale vertegenwoordiger van de EU en de delegatie van de Europese Commissie in Kabul. Beide hebben hun actieve steun verleend aan de Afghaanse Onafhankelijke Nationale Commissie voor de mensenrechten (AIHRC) en in een aantal individuele gevallen demarches bij de Afghaanse autoriteiten ondernomen. Er zijn speciale inspanningen geleverd om samen te werken met het Afghaanse parlement, niet in de laatste plaats om kwesties aan te kaarten die aan de orde zijn gesteld in diens resolutie inzake amnestie voor oud-strijders, en om mediavrijheid te waarborgen. De Europese Raad constateerde in zijn conclusies van 15 december 2006 dat verdere inspanningen op het gebied van de mensenrechten nodig zijn. In 2007 gaan twee complementaire initiatieven van start die een tastbare uiting zijn van de toezegging van de EU om de ontwikkeling van een democratische, veilige en duurzame Afghaanse staat te bevorderen: EUPOL, dat op 15 juni werd gelanceerd, moet de Afghaanse regering bijstaan bij de opbouw van een Afghaanse politiemacht die de mensenrechten eerbiedigt en binnen het kader van de rechtsstaat werkt. Tegelijkertijd is het EG-project inzake justitiële hervorming van start gegaan, dat gericht is op de institutionele hervorming van de belangrijkste justitiële organen van het land, nl. het ministerie van Justitie, het opperste Gerechtshof en het openbaar ministerie.

Als onderdeel van de EU-strategie om bij te dragen aan de versterking van de democratische waarden in **Bangladesh**, werd een verkiezingswaarnemingsmissie van de EU gestuurd voor de parlementsverkiezingen die in januari 2007 zouden plaatsvinden. Deze missie werd echter opgeschort omdat de voorwaarden voor democratische verkiezingen niet vervuld waren, en de verkiezingen werden vervolgens uitgesteld. Ondanks de opschorting heeft de missie een uitgebreide reeks aanbevelingen opgesteld, waarop de autoriteiten van Bangladesh positief hebben gereageerd.

De EU bleef verscherpte waakzaamheid in acht nemen met betrekking tot de situatie in Bangladesh. Nadat op 11 januari 2007 de noodtoestand was afgekondigd, heeft de EU op 15 januari 2007 een eigen verklaring afgelegd waarin werd opgeroepen zo spoedig mogelijk de civiele en politieke rechten te herstellen. Toen de situatie duidelijker werd, heeft de EU een tweede trojka van regionale directeuren naar Dhaka gestuurd van 6-9 juni 2007 (het eerste bezoek vond plaats in januari 2006). Die heeft opnieuw enkele gerichte boodschappen aan de interimregering en de civiele samenleving overgebracht, en eerdere oproepen van de EU herhaald om spoedig de nationale mensenrechten-commissie die al jaren op stapel staat op te richten. Naast de aanzienlijke steun voor de inspanningen om de voorwaarden te scheppen voor geloofwaardige parlementsverkiezingen eind 2008, ziet de EU nauw toe op het proces van politieke hervormingen in Bangladesh, met inbegrip van de strijd tegen corruptie, waarbij er vooral op wordt gelet dat Bangladesh voldoet aan de internationale verplichtingen op het gebied van de mensenrechten. Daartoe heeft de EU regelmatig mensenrechtenkwesties aangekaart bij de autoriteiten van Bangladesh, ook voor individuele gevallen.

De EU heeft op 13-14 november 2006 haar allereerste trojka naar **Bhutan** gestuurd, op het niveau van de regionale directeuren. Die verwelkomden de pogingen om een grondwet in te voeren waarin de grondrechten en de mensenrechten gegarandeerd worden, en drong er bij Bhutan op aan om toe te werken naar de ondertekening van de belangrijkste internationale mensenrechtenverdragen. Zij stelde ook de kwestie van de Bhutanese vluchtelingen in Nepal aan de orde.

De betrekkingen van de EU met **India** bleven zich ontwikkelen in het kader van het gezamenlijk actieplan dat op 7 september 2005 in New Delhi is overeengekomen. Dit voorziet in samenwerking op een groot aantal beleidsgebieden, waaronder democratie en mensenrechten. In dat hoofdstuk is overeengekomen de dialoog over de mensenrechten in bilateraal en multilateraal verband voort te zetten om te komen tot een beter wederzijds begrip. De EU-trojka en zijn Indiase tegenhanger hielden op 12 december 2006 in New Delhi hun derde mensenrechtendialoog. Eén resultaat van deze bijeenkomst was dat beide partijen hebben besloten een eendaags deskundigenseminar over minderheden in India en in de EU te houden. Deze studiebijeenkomst heeft op 16 maart 2006 in New Delhi plaatsgevonden. De EU blijft initiatieven nemen om die dialoog te intensiveren, en blijft ook samenwerken met India in de VN-Raad voor de mensenrechten.

De EU blijft het proces van politieke hervormingen in de **Malediven** volgen. Met het voortschrijden van dit proces, zag de EU zich genoopt met twee verklaringen naar buiten te komen, op 2 oktober respectievelijk 9 november 2006, waarin de regering en de oppositie werden opgeroepen hun dialoog voort te zetten en niets te doen wat het politieke hervormings- en democratiseringsproces in gevaar kan brengen. Sindsdien is de EU de ontwikkelingen in het oog blijven houden, onder meer via een bezoek aan Male in juni 2007 door een trojka van EU-ambassadeurs.

De EU heeft de politieke veranderingen die in die periode in **Nepal** zijn opgetreden, met grote instemming begroet. In een EU-verklaring van 10 november 2006 werd de ondertekening van het akkoord om een breed samengestelde interimregering in Nepal te vormen, toegejuicht. Deze maatregel kwam er vlak voor het bezoek aan Nepal van een EU-trojka van regionale directeuren van 15-17 november 2006. De trojka kon zich een zeer volledig beeld van de situatie vormen, en drong er bij alle partijen op aan door te gaan met de maatregelen ter verbetering van de eerbiediging van de mensenrechten. Enkele maanden later werd in een andere verklaring op 4 april 2007 de vorming van een interimregering verwelkomd. Al die tijd is de EU steun blijven verlenen aan de missie van het OHCHR in Nepal. De EU heeft ook de oprichting en de werkzaamheden van UNMIN, de VN-missie in Nepal, sterk gesteund. De EU heeft er voortdurend op aangedrongen dat bij de voorbereiding van de grondwetgevende vergadering de mensenrechten de nodige aandacht zouden krijgen. Vooral diende te worden gekeken naar straffeloosheid, de rol van kinderen bij het conflict en de rechten van minderheden.

Net als in voorgaande jaren heeft de EU bijzondere aandacht besteed aan **Pakistan**, en de regering gewezen op het belang van de rechtsstaat als een fundamentele voorwaarde voor de bescherming van de mensenrechten. Dit is in het bijzonder aan de orde gesteld in de trojkavergadering van politieke directeuren op 22 november 2006 in Helsinki. Meer in het algemeen heeft de EU haar beleid van actieve betrokkenheid bij Pakistan voortgezet. Dit heeft geleid tot de gezamenlijke verklaring EU-Pakistan van 8 februari 2007, die voorziet in een regelmatige dialoog over mensenrechten en goed bestuur. De gezamenlijke Commissie EU-Pakistan, die op 24 mei 2007 in Islamabad vergaderde, kwam overeen een speciale subcommissie over (onder meer) mensenrechten in te stellen, die de komende maanden zal bijeenkomen.

De EU was ontzet over de verslechtering van de mensenrechtensituatie in **Sri Lanka.** De EU bleef haar rol spelen als een van de covoorzitters van de Tokio-conferentie van 2003, en bleef de rol van Noorwegen als bemiddelaar in het vredesproces ondersteunen. Jammer genoeg hebben zowel de regering van Sri Lanka als de Bevrijdingstijgers van Tamil Eelam (LTTE) geweigerd het staakt-het-vuren van 2002 te respecteren. In de plaats daarvan was er een patroon van steeds erger wordende aanslagen op burgers, terwijl degenen die de wreedheden begaan blijven profiteren van de heersende straffeloosheid. De EU heeft de enquêtecommissie van de president gesteund, en bijgedragen tot de IIGEP (de internationale onafhankelijke groep van vooraanstaanden), al blijft zij overtuigd dat de IIGEP niet in de plaats kan treden van een internationaal mechanisme voor toezicht op de mensenrechten.

6.7. Midden-Oosten

In **Iran** bleven ernstige schendingen van de mensenrechten plaatsvinden. Sinds het jongste jaar-verslag is weinig of geen vooruitgang geboekt wat betreft de voornaamste aandachtspunten van de EU. De situatie is in veel opzichten verslechterd. De doodstraf wordt veelvuldig toegepast, ook voor zeer jeugdige daders. De vrijheid van meningsuiting wordt sterk beknot. Er zijn regelmatig meldingen van foltering. Mensenrechtenverdedigers blijven berichten over pesterijen en intimidatie. De wijze waarop Iran religieuze en etnische minderheden behandelt en economisch en maat-schappelijk discrimineert, blijft de EU ernstige zorgen baren. De EU blijft bezorgd over het ontbreken van effectieve maatregelen om de wetten, de instellingen en de officiële praktijken die mensenrechtenschendingen mogelijk maken, te hervormen.

In de betrokken periode hebben EU-vertegenwoordigers vraagstukken op het gebied van de mensenrechten bij tal van gelegenheden bij de Iraanse overheid aangekaart. De aan de orde gestelde punten omvatten onder meer het veroordelen tot de doodstraf en het geselen van jeugdige delinquenten, steniging, het intimideren door de overheid van mensen die hun mening vreedzaam verkondigen of uiten, en de vervolging van religieuze minderheden, vooral de Bahá'ís en de Sufi-gemeenschap, en de nieuwe en bevestigde meldingen van amputaties, ondanks het moratorium dat hiervoor was afgekondigd. De EU gaf tevens uiting aan haar bezorgdheid over de ernstige beperkingen van de vrijheid van meningsuiting, waaronder de sluiting van kranten, de strenge aanpak van web-bloggers en de detentie van politieke gevangenen.

Tijdens de verslagperiode vonden er geen bijeenkomsten in het kader van de mensenrechtendialoog tussen de EU en Iran plaats (zie hoofdstuk 3.4.2 voor nadere informatie). Tijdens de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in december 2006 waren alle EU-lidstaten mede-indiener van een resolutie over de mensenrechten in Iran. In de resolutie werd diepe bezorgdheid geuit over de aanhoudende schendingen van de mensenrechten, en werd Iran verzocht zich te houden aan zijn vrijwillig aangegane internationale verplichtingen.

Goed bestuur, democratie, mensenrechten en de rechtsstaat zijn belangrijke aandachtgebieden in de betrekkingen van de EU met **Irak** en bij de steun die zij aan het land verleent, zoals aangegeven in de mededeling van de Commissie van juni 2006: Aanbevelingen voor een hernieuwd engagement tegenover Irak. In de mededeling wordt gepleit voor consolidering van de veiligheid door middel van steun voor de rechtsstaat en aanmoediging van een cultuur van eerbiediging van de mensen-rechten, alsmede voor een democratische bestuursvorm die de tegenstellingen overbrugt. De EU blijft op verzoek van Irak via haar geïntegreerde rechtsstaatmissie voor Irak (EUJUST LEX) in de EU-lidstaten opleidingen verstrekken aan hoge functionarissen van de politiediensten, de rechter-lijke macht en het gevangeniswezen van Irak. Vanwege de benarde omstandigheden waarin de intern ontheemden en de vluchtelingen verkeren is er ook EG-financiering vrijgemaakt voor humanitaire hulp om deze omstandigheden te verbeteren.

In september 2005 hebben de EU en Irak een gezamenlijke verklaring over de politieke dialoog ondertekend. De EU heeft deze dialoog benut om de doelstellingen van de EU op het gebied van de mensenrechten te bevorderen en haar bezorgdheid in verband met de mensenrechten in Irak tot uiting te brengen. De EU sprak haar teleurstelling uit over het feit dat de doodstraf in september 2005 opnieuw is ingevoerd in Irak en heeft sedertdien herhaaldelijk aangedrongen op de afschaffing ervan.

De Europese Raad verwelkomde in juni 2006 het nieuwe Iraakse regeringsprogramma dat zich ten doel stelt de rechtsstaat te verdedigen en de nationale eenheid en verzoening te bevorderen, en hij bevestigde andermaal de bereidheid van de EU om Irak op deze gebieden bij te staan.

De EU ondersteunt het "International Compact" met Irak dat op 3 mei 2007 in Sharm-El-Sheikh (Egypte) is gelanceerd. Het Compact is een hervormingsprogramma op sociaaleconomisch, politiek en veiligheidsgebied, met onder meer toezeggingen van Irak inzake mensenrechten en de rechtsstaat.

In **Saoedi-Arabië** waren het afgelopen jaar positieve ontwikkelingen waar te nemen, bijvoorbeeld de publicatie van het eerste rapport van de "Saoedische nationale vereniging voor de mensenrechten" en de bespreking van het rapport door de bevolking en de media. De bevolking van Saoedi-Arabië lijkt zich steeds bewuster te worden van mensenrechtenkwesties en de EU wenst de dialoog met Saoedi-Arabië over die aangelegenheden voort te zetten. Er blijft echter ernstige bezorgdheid over de mensenrechtensituatie in Saoedi-Arabië en de EU heeft daar meermaals uiting aan gegeven bij de Saoedische autoriteiten, zowel in bilateraal verband als tijdens de bijeenkomsten met de Samenwerkingsraad van de Golf. De bezorgdheid van de EU houdt met name verband met de sterke stijging van de executies de afgelopen twaalf maanden, en de toepassing van de doodstraf in het algemeen.

7. Analyse van de doeltreffendheid van het optreden en de instrumenten van de EU

Beoordeling van de doeltreffendheid van de EU-instrumenten en initiatieven

De Europese Unie heeft een groot aantal instrumenten ontwikkeld voor bevordering en bescherming van de mensenrechten, zoals richtsnoeren, verklaringen, dialogen of trojkaoverleg en het EG-instrument voor de financiering van projecten van het maatschappelijk middenveld op het gebied van mensenrechten en democratie. Tijdens de verslagperiode heeft de EU verdere inspanningen geleverd om de samenhang van haar mensenrechtenbeleid te versterken, met name door het consequent gebruik van deze instrumenten te verbeteren en door het adequate gebruik van de verschillende beschikbare middelen beter te controleren en te evalueren.

Richtsnoeren

Voorts heeft de EU ernaar gestreefd de uitvoering van de bestaande EU-richtsnoeren te verbeteren door tijdens de verslagperiode een aantal initiatieven te ontplooien.

Een belangrijke actie in de context van de **richtsnoeren over mensenrechtenverdedigers** was het verzoek aan de EU-missies overal ter wereld om goede lokale strategieën te ontwerpen waarmee de bescherming van deze kwetsbare groep moet worden verbeterd. Verder is het doen van talrijke demarches in individuele gevallen die zorgen baren, één van de hoofdactiviteiten gebleven van de EU tijdens de verslagperiode. Ook heeft de Europese Unie bijzondere aandacht willen schenken aan het kweken van meer bewustzijn over de situatie van vrouwelijke mensenrechtenactivisten en de noodzaak hen te beschermen.

Aan de hand van de **richtsnoeren inzake foltering** heeft de EU gestaag vooruitgang geboekt naar de voltooiing van haar wereldwijde campagne tegen marteling, gericht tot alle lidstaten van de VN. De richtsnoeren zullen op basis van de resultaten van deze campagne worden herzien. De lidstaten van de EU waren mede-indieners van een resolutie in de AVVN hierover, waarin het beleid wordt bevestigd. De EU heeft haar bezorgdheid over foltering voorts geuit in de politieke dialoog en de demarches met derde landen, met aandacht voor het bestaan van foltering als zodanig en voor ter zake doende individuele gevallen. De voorkoming van foltering en de rehabilitatie van de slachtoffers van foltering was een van de belangrijkste prioriteiten voor financiering en het Europees initiatief voor de democratie en de mensenrechten (EIDHR) blijft de voornaamste bron van financiering voor rehabilitatie van slachtoffers van marteling wereldwijd.

Er zijn verscheidene initiatieven genomen met het doel de EU-**richtsnoeren inzake kinderen in gewapende conflicten** doeltreffender te maken; zo zijn er op specifieke landen gerichte landenstrategieën ontworpen en zijn er tegenover derde landen pleidooien gehouden voor de beginselen van de Conferentie van Parijs van februari 2007.

Er is sprake geweest van een niet-aflatende inzet met betrekking tot **de doodstraf** overeenkomstig de richtsnoeren van de EU, hetgeen de discussie over de afschaffing van de doodstraf wereldwijd vooruit heeft geholpen. Naast regelmatige demarches en openbare verklaringen heeft de EU - in het kader van het EIDHR - ook steun verleend aan enkele door het maatschappelijk middenveld geleide projecten betreffende de mobilisatie van de publieke opinie, media-aandacht en hulp aan organisaties die zich inzetten voor afschaffing van de doodstraf.

Voorts is de EU begonnen aan het opstellen van nieuwe richtsnoeren voor de bescherming en de bevordering van de **rechten van het kind**, en wel volgens een integrale aanpak, met deelname van de desbetreffende NGO's en andere betrokkenen.

Dialogen:

In haar betrekkingen met bepaalde derde landen ziet de EU de dialoog als het middel waaraan de voorkeur dient te worden gegeven voor interactie over mensenrechtenvraagstukken, waarbij voorwaarden voor een vruchtbare samenwerking worden gecreëerd en een vertrouwensrelatie wordt opgebouwd, maar ook regels voor een dergelijke dialoog worden vastgesteld. Het leidende beginsel bij de uitvoering van de mensenrechteninstrumenten, en in het bijzonder bij het voeren van mensenrechtendialogen, bestaat erin de landen aan te sporen om hun internationale mensenrechtenverplichtingen na te komen en ervoor te zorgen dat de fundamentele rechten en vrijheden van de personen die zich onder hun jurisdictie bevinden, worden geëerbiedigd. Dit houdt in dat mensenrechtenvraagstukken consequent en vooraf worden opgenomen in dialogen die worden ingesteld in het kader van samenwerkingsovereenkomsten, zoals de Overeenkomst van Cotonou en het ENB. Het is nog te vroeg om de balans op te maken van de mensenrechtendialogen die in het kader van het ENB tot stand zijn gebracht, maar de EU denkt dat een verdere uitdieping van de mensenrechtencomponent van dit beleid die tijdens deze verslagperiode is begonnen, ertoe zal bijdragen dat de algemene situatie van de mensenrechten in het Europees Nabuurschap zal verbeteren.

Tegen de achtergrond van deze aanpak heeft de EU de mensenrechtendialoog met China en het overleg over de mensenrechten met Rusland voortgezet.

Wat betreft de dialogen met andere derde landen is een grote stap gezet in de zin dat er tussen de EU en Oezbekistan een nieuwe mensenrechtendialoog is geïnitieerd en opgezet. In de komende maanden staat de EU voor de opgave met alle Centraal-Aziatische landen in het kader van de strategie voor Centraal-Azië een mensenrechtendialoog op gang te brengen. Hoewel dit debat nog niet is afgelopen, vormt het reeds een belangrijke ontwikkeling en een belangrijke stap voorwaarts voor de bevordering en bescherming van de mensenrechten in dit deel van de wereld.

Betrekkingen met het Europees Parlement

De studie naar het effect van de resoluties en andere activiteiten van het EP op het gebied van mensenrechten buiten de EU, uitgevoerd in opdracht van de Subcommissie mensenrechten van het Europees Parlement, biedt waardevolle elementen die moeten worden opgenomen in de algemene analyse van de doeltreffendheid van EU-acties.

In de betrekkingen met het **Europees Parlement** is de dialoog gedurende de verslagperiode geïntensiveerd. Bij verscheidene gelegenheden is het voorzitterschap van de EU ingegaan op uitnodigingen van de Subcommissie mensenrechten van het EP om de leden ervan op de hoogte te brengen van lopende acties van de EU op het gebied van mensenrechtenbeleid.

De lidstaten zijn zeer ingenomen met het initiatief van het Europees Parlement om de samenwerking met de nationale parlementsleden ter verbetering van de transparantie en coördinatie bij het toezicht op het mensenrechtenbeleid te versterken. De recente oprichting van een netwerk van parlementaire mensenrechtencommissies van EU-lidstaten vormt in dat opzicht een belangrijke stap naar interparlementaire communicatie en samenwerking.

Integratie van mensenrechten in het buitenlandbeleid van de EU

Zelfs uit een vrij beknopt en onvolledig horizontaal overzicht blijkt dat het aandeel van EU-activiteiten op mensenrechtengebied in verschillende delen van de wereld vrij aanzienlijk is geworden. De diverse Raadscomités die zich bezighouden met geografische gebieden beraden zich regelmatig op land- en regiospecifieke mensenrechtenkwesties. Zo heeft de persoonlijk vertegenwoordiger van de SG/HV voor de mensenrechten deze comités bezocht om de uitvoering van de prioriteiten en richtsnoeren voor het mensenrechtenbeleid van de EU op regionaal niveau voor het voetlicht te helpen brengen.

Gedurende de verslagperiode zijn mensenrechtenaangelegenheden stelselmatiger opgenomen in bijeenkomsten van de politieke dialoog en andere bijeenkomsten op hoog niveau tussen de EU en derde landen. In het EVDB, een betrekkelijk nieuw gebied voor opneming van mensenrechten, heeft de EU haar inspanningen opgevoerd en getracht mensenrechten en gender er volledig in op te nemen, en zij gelooft dat deze inspanningen bijdragen aan de algemene doeltreffendheid van EVDB-missies.

Deze ontwikkelingen tonen eens te meer het belang aan van niet-aflatende inspanningen om de mensenrechten in de andere beleidssectoren te integreren, en van samenhang en consistentie van het beleid en het optreden van de EU en haar lidstaten op mensenrechtengebied. Tekortkomingen of inconsistenties op dit gebied zouden de geloofwaardigheid van ons beleid ondermijnen.

Voorts blijkt uit het EU-beleid op landenniveau duidelijk de zeer nauwe band tussen activiteiten op het gebied van mensenrechten en de bevordering van de democratie. Deze onderwerpen hangen inhoudelijk nauw met elkaar samen, en de inspanningen ter bevordering van deze doelstellingen mogen niet los van elkaar staan. In dit verband moet ook de nadruk worden gelegd op de nauwe samenwerking met de civiele maatschappij en de mensenrechtenverdedigers.

EU-activiteiten in internationale fora

Tijdens de verslagperiode waren de inspanningen van de EU in multilaterale fora voornamelijk toegespitst op de pas opgerichte Raad voor de mensenrechten van de VN. Zorgen voor een doeltreffende EU-deelname en voor opname van EU-standpunten in het werk van de Mensenrechtenraad is een lastige opgave gebleven omdat de vertegenwoordiging van de EU in deze raad getalsmatig is afgenomen vergeleken met de voormalige mensenrechtencommissie van de VN. De belangrijke rol die de EU heeft gespeeld in het proces van institutionele opbouw laat zien dat de EU met enig succes bezig is dit strategische nadeel te boven te komen en erin is geslaagd een vaste plaats in te nemen als een belangrijke speler binnen de Mensenrechtenraad.

Om dit te bereiken heeft de EU een aantal stappen genomen. Op de eerste plaats is de EU erin geslaagd een aanpak van "samenwerking en dialoog" te volgen om een consensus voor de meeste leden van de HRC aanvaardbaar te maken. Wat het proces van institutionele opbouw betreft, steunt de kracht van de EU als actor op VN-fora op de eenheid van de EU. Door voet bij stuk te houden en de gelederen te sluiten, heeft de EU bijgedragen aan een resultaat dat niet alle doelstellingen van de EU omvatte, maar onder de gegeven omstandigheden toch een aanvaardbaar compromis was, en dat de HRC in staat stelde om een geloofwaardig en doeltreffend orgaan te worden. Vervolgens heeft de EU ervoor gekozen aan de debatten in de Mensenrechtenraad deel te nemen via het voorzitterschap en via ondersteunende bijdragen van de lidstaten, met gebruikmaking van een beleid van "één boodschap, vele stemmen", waardoor optimaal gebruik wordt gemaakt van de beschikbare spreektijd. De actieve aanwezigheid van de EU in alle debatten is ook aanzienlijk verbeterd door een ruimer gebruik van de praktijk van de interne lastenverdeling.

Wat de tijdens de 4e zitting van de mensenrechtenraad aangenomen resolutie over Sudan/Darfur betreft, is het vaste standpunt dat de EU heeft ingenomen, eens te meer succesvol gebleken en dat geldt met name voor de goede samenwerking die met andere delegaties werd ontwikkeld in een regio-overschrijdende inspanning om de situatie te verbeteren. In dat verband zijn lastenverdeling en grensoverschrijdende samenwerking waardevol gebleken.

Het eerste werkjaar van de Mensenrechtenraad werd gekenmerkt door grote onvoorspelbaarheid, zelfs verwarring. Tegelijkertijd kon, door het ontbreken van een volle agenda, een nieuwe aanpak worden gevolgd, en konden de werkmethoden van de raad soepeler worden ingevuld. De interactieve dialoog met de speciale rapporteurs en met de Hoge Commissaris voor de mensenrechten was een nieuwe vorm van zinvol debat die de EU actief ten volle heeft benut. De mogelijkheid om 'andere kwesties' aan de orde te stellen, bood de kans om relevante mensenrechtenvraagstukken ter sprake te brengen. De nieuwe klemtoon op follow-up biedt de mogelijkheid om een resultaatgerichte benadering te volgen. Het permanente karakter van de raad legt echter een grote druk op de delegaties en de NGO's, die worstelen met de enorme werklast en de tijdsdruk. Anderzijds bood zulks de EU de mogelijkheid om op een samenhangender wijze te werk te gaan en kwesties voortdurend op te volgen.

Het was belangrijk voor de EU dat de raad mensenrechtenkwesties inhoudelijk kon bespreken, en dat tegelijkertijd de aandacht uitging naar de opbouw van doeltreffende instellingen die op de lange termijn de basis vormen voor de werkzaamheden van de raad. De EU hechtte eraan met andere actoren in dialoog te treden en een echte samenwerking aan te gaan teneinde die doelstellingen te bereiken. Deze dialoog heeft gedeeltelijk zijn doel bereikt en de werkzaamheden van de EU met betrekking tot Darfur kunnen wederom worden beschouwd als een goed voorbeeld van een betekenisvol proces dat de vruchten kan plukken van het permanente karakter van de raad. De algemene relatie tussen de raad en zijn overkoepelende instantie, de AVVN - met inbegrip van de Derde Commissie -, werpt nog vragen op.

Voorts heeft de EU een actieve bijdrage geleverd aan de werkzaamheden van de Derde Commissie van de AVVN, waar, anders dan gebruikelijk, bij elke stemming over een resolutie een gemeenschappelijk EU-standpunt werd verdedigd. De concrete resultaten kunnen min of meer als geslaagd worden aangemerkt, zoals het normatieve proces (de Derde Commissie koppelde de aanneming van het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap aan de aanneming van het Verdrag inzake gedwongen verdwijningen) en de vooruitgang op een aantal gebieden van de werkzaamheden van de VN betreffende de mensenrechten (niet-aflatende aandacht voor landen, marteling en andere vormen van mishandeling, religieuze onverdraagzaamheid, geweld tegen vrouwen, geweld tegen kinderen).

De EU heeft tijdens de 61e Algemene Vergadering van de Verenigde Naties voor het eerst een "Verklaring tegen de doodstraf" voorgelezen, die door 85 lidstaten van de VN van alle regionale groepen werd gesteund. Deze verklaring blijft open voor ondertekening en is door 95 lidstaten van de VN ondertekend. Na dit succes heeft de EU een wereldwijde campagne gelanceerd om meer steun te krijgen voor deze verklaring en om na te gaan of er in de AVVN steun is voor een resolutie tegen de doodstraf, met een verbond tussen verschillende regio's als initiatiefnemers. Deze inspanning van de EU heeft ertoe geleid dat de RAZEB op 18 juni heeft besloten tijdens de 62e AVVN een resolutie met die strekking in te dienen.

Verder werden met name de goedkeuring van het Verdrag inzake gedwongen verdwijningen en het grote aantal mede-indieners van het initiatief inzake geweld tegen vrouwen als positieve resultaten aangemerkt. Teamwork, reikwijdte en lastenverdeling bleken sleutelelementen voor het succes te zijn, en moeten in komende zittingen verder worden ontwikkeld.

---

8. Conclusies

De Europese Unie is ervan overtuigd dat effectieve bevordering en bescherming van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden essentieel is om duurzame ontwikkeling en vrede en stabiliteit voor allen te bewerkstelligen. Dat is ook het uitgangspunt van de Europese veiligheidsstrategie: "De kwaliteit van de internationale samenleving hangt af van de kwaliteit van de regeringen waarop zij berust. De beste bescherming van onze veiligheid is een wereld van goed bestuurde democratische staten. De verspreiding van behoorlijk bestuur, steun voor sociale en politieke hervormingen, de aanpak van corruptie en machtsmisbruik, de vestiging van de rechtsstaat en de bescherming van de mensenrechten vormen de beste manier om de internationale orde te versterken."

Zoals herhaaldelijk in dit verslag is belicht, hecht de EU het grootste belang aan het bevorderen en beschermen van mensenrechten in haar externe betrekkingen en in internationale fora. In dit opzicht toont dit verslag aan dat, hoewel er nog veel te doen blijft op het gebied van mensenrechten, de EU steeds actiever wordt in het werk dat op dit gebied wordt verricht.

Uit de benoeming van Riina Kionka als persoonlijke vertegenwoordiger voor de mensenrechten van de secretaris-generaal van de Raad, Javier Solana, als opvolgster van Michael Mathiessen, blijkt eens te meer dat de EU van plan is haar externe mensenrechtenbeleid hoog op de agenda te plaatsen.

Een stelselmatige benadering waarbij aandacht uitgaat naar de mensenrechten is in wezen echter een gezamenlijke inspanning. Dit verslag is bijvoorbeeld het resultaat van teamwerk. Mensenrechtenspecialisten uit vele lidstaten, van de Commissie en het secretariaat van de Raad hebben een bijdrage geleverd aan dit negende jaarverslag.

Volgend jaar zal de Europese Unie zich voor grote opgaven gesteld zien, zowel intern als extern, als gevolg van de instelling van de organen en mechanismen van de Mensenrechtenraad. De EU is ingenomen met de constructieve geest en de inzet van alle 27 lidstaten bij het streven om bevordering en bescherming van mensenrechten voor iedereen verder te intensiveren.

BIJLAGE I

OVERVIEW OF PROJECTS SELECTED FOR SUPPORT UNDER EIDHR BETWEEN 1 JULY 2006 AND 30 JUNE 2007

I/ Projects selected through Global Calls for Proposals

Support for the abolition of the death penalty

Organisation	Project Title	Country	Max. EC contribution
PENAL REFORM INTERNATIONAL UK LGB	Global Action to Abolish the Death Penalty	Worldwide	EUR 423190
THE DEATH PENALTY PROJECT LTD	Assistance for prisoners under sentence of death in Uganda	Uganda	EUR 590 460,37
ENSEMBLE CONTRE LA PEINE DE MORT ASSOCIATION	Développement du mouvement abolitionniste mondial.	Worldwide	EUR 300 000
THE GREAT BRITAIN CHINA CENTRE	Moving the debate forward: China's use of the Death Penalty	China	EUR 708 621,60
ACTION POUR LA PROMOTION ET LA DEFENSE DES DROITS DES PERSONNES DEFAVORISEES	Initiatives locales contre la peine de mort en République Démocratique du Congo : campagne de sensibilisation des masses populaires et des acteurs clés, assistance juridique aux prévenus encourant la peine de mort et aux prisonniers condamnés	DR Congo	EUR 791 358
COMUNITA DI S EGIDIO ACAP ASSOCIAZIONE CULTURA ASSISTENZA POPOLARE	Soutien aux sociétés civiles en marche vers l'abolition de la peine de mort	Worldwide	EUR 377 816,81

Prevention of torture

Organisation	Project Title	Country	Max. EC contribution
FEDERATION INTERNATIONALE DES DROITS DE L'HOMME ASSOCIATIONS	Support for local human rights groups in their mobilisation to prevent torture in the framework of the fight against terrorism	Worldwide	EUR 968 000
THE REDRESS TRUST LIMITED	Implementing the Newly Adopted Basic Principles and Guidelines on the Right to a Remedy and Reparation for Victims of Gross Violations of International Human Rights Law and Serious Violations of International Humanitarian Law	Worldwide	EUR 699 341
WORLD ORGANISATION AGAINST TORTURE ASSOCIATION	Preventing torture and other forms of violence by acting on the root causes found in the failure to respect economic, social and cultural rights	Worldwide	EUR 803 627
HUMAN RIGHTS FOUNDATION OF TURKEY HRFT	Review of legislation on torture and implementation of it during the EU harmonisation process in Turkey; training, providing legal services and raising public awareness in order to prevent torture in Turkey	Turkey	EUR 186 074,25
INSTITUTO PERUANO DE EDUCACIÓN EN DERECHOS HUMANOS Y LA PAZ ASOCIACIÓN	Educación, sensibilización y difusión de practicas de prevención de la tortura, para autoridades políticas, militares, policiales y lideres sociales	South America	EUR 764 034
FOND PRAVO MATERI	Independent expert examination of servicemen's deaths: has the PACE criticism not been heard yet?	Russia	EUR 292 514,25
ASIAN CENTRE FOR HUMAN RIGHTS CHARITABLE TRUST	National Campaign for Prevention of Torture in India	India	EUR 297 983
PENAL REFORM INTERNATIONAL UK LGB	Prevention of Torture in Georgia	Georgia	EUR 313 491
REHABILITERINGS-OG FORSKNINGSCENTRET FOR TORTUR FORENING	Ratification and implementation of the Optional Protocol to the Convention against Torture in Bangladesh, Cambodia, Sri Lanka and the Philippines	Bangladesh, Cambodia, Sri Lanka, Philippines	EUR 383 993
GROUPE HAITIEN DE RECHERCHES ET D'ACTIONS PEDAGOGIQUES FONDATION	Système d'alerte en vue du respect des droits des enfants maltraités et torturés	Haiti	EUR 454 115,10
AVOCATS SANS FRONTIERES - BELGIQUE ASBL	Prévenir la pratique de la torture dans la région des Grands Lacs (République Démocratique du Congo, Burundi, Rwanda, Ouganda)	DR Congo, Burundi, Rwanda, Uganda	EUR 996 000
DEVELOPMENT FUND OF CAUCASIAN MINERAL WATER REGION (CMW)	Stop Violence Against People!	Russia	EUR 156 969

ASSOCIATION LIBANAISE POUR L'EDUCATION ET LA FORMATION	Torture prevention and monitoring in Lebanon	Lebanon	EUR 153 150,38
FREEDOM HOUSE KOZOSSEGI SZOLGALTATOES DEMOKRACIAFEJLESZTO KOZHASZNUTARSASAG	Combating Torture in Central Asia	TACIS region	EUR 762 596,80

____

Rehabilitation of victims of torture

Organisation	Project Title	Country	Max. EC contribution
ASSOCIATION PARCOURS D'EXIL	ESSOR : Elargissement et renforcement des structures de soins à Paris et en région	France	EUR 1 349 396
SVENSKA RÖDA KORSETS CENTRALSTYRELSE	Enhanced Red Cross Rehabilitation Services in Sweden for Victims of Torture and their families	Sweden	EUR 925 810
EXILIO, HILFE FUER FLUCHTLINGE UND FOLTERUBERLEBENDE EV	Fostering the rehabilitation of torture victims in rural areas	Germany	EUR 506 113
IRCT INTERNATIONAL REHABILITATION COUNCIL FOR TORTURE VICTIMS	Advanced professionalisation through training in key areas of health services for torture victims	Worldwide	EUR 753 474
SOCIETY FOR SOCIAL RESEARCH, ART AND CULTURE (SOSRAC)	Comprehensive Rehabilitation of Torture Victims and creating resources in Asia	India	EUR 701 530
ASSISTANCE CENTRE FOR TORTURE SURVIVORS-ACET FOUNDATION	Providing and Enhancing Quality Rehabilitation Services for Second Generation Victims of Torture	Worldwide	EUR 610 000
ASSOCIATION PRIMO LEVI	Soins et soutien aux victimes de la torture, sensibilisation et formation pour développer une prise en charge adaptée des victimes de la torture sur le territoire national	France	EUR 1 493 468
AFRICAN CENTRE FOR TREATMENT AND REHABILITATION OF TORTURE VICTIMS LIMITED	Cross Cultural Partnership Against Torture	Worldwide	EUR 957 268,61
GEORGIAN CENTER FOR PSYCHO-SOCIAL AND MEDICAL REHABILITATION FOR TORTURE VICTIMS	Improvement of Rehabilitation Services for Torture Survivors in Georgia	Georgia	EUR 428 868
ASOCIACIÓN EQUIPO DE ESTUDIOS COMUNITARIOS Y ACCIÓN PSICOSOCIAL	Tortura: Prevención y Rehabilitación en el contexto multicultural de Guatemala	Guatemala	EUR 850 813,73

RESTART ASSOCIATION	Rehabilitation Program for torture survivors	Lebanon	EUR 348 693
SACH JSC	Rehabilitation Program for Victims of Torture in Pakistan	Pakistan	EUR 150 000
KENTRO ANAPTYXIS KAI EKPAIDEFSIS EVROPAIKI PROOPTIKI	Capacity Building and Social Rehabilitation of victims of torture in NWFP Pakistan	Pakistan	EUR 444 000
EL NADIM CENTER FOR THE PSYCHOLOGICAL MANAGEMENT AND REHABILITATION OF VICTIMS OF VIOLENCE	Management and Rehabilitation of victims of torture in Egypt	Egypt	EUR 180 676,50
ZA REHABILITACIJU ZRTAVA TORTURE CENTAR ZA ZRTVE TORTURE	Rehabilitation of torture survivors, enhancing civil society network and strengthening of reconciliation process in B&H	Bosnia and Herzegovina	EUR 293 577
ASSOCIATION OF CITIZENS VIVE ZENETUZLA	Centre for therapy and rehabilitation	Bosnia and Herzegovina	EUR 681 000
CORDELIA ALAPITVANY A SZERVEZETT EROSZAK ALDOZATAIERT	Psycho-social Rehabilitation of Torture Victims in Hungary	Hungary	EUR 300 480
AL-KHIAM REHABILITATION CENTER FOR VICTIMS OF TORTURE ASSOCIATION	Medical, Social and Psychological Assistance for Victims of Torture	Lebanon	EUR 642 000
ASSOCIATION MEDICALE DE REHABILITATION DES VICTIMES DE LA TORTURE	Création d'une unité de Kinésithérapie au profit des victimes de la torture	Morocco	EUR 150 000
FORUM DES ACTIVISTES CONTRE LA TORTURE ASBL	Rehabilitation of torture victims in the Great Lakes Region of Africa	Rwanda	EUR 168 000

Combating impunity through international justice

Organisation	Project Title	Country	Max. EC contribution
STICHTING HUMANISTISCH OVERLEG MENSENRECHTEN	Learning, Linking, Acting against enforced disappearances	Worldwide	EUR 637 116
INTERNATIONAL COMMISSION OF JURISTS ASSOCIATION	Supporting and Strengthening the Treaty Bodies in advancing implementation by states of their international human rights legal obligations.	Switzerland	EUR 508 053
WORLD ORGANISATION AGAINST TORTURE ASSOCIATION	Promotion de la justice et de l'Etat de droit par le renforcement des contributions des ONG aux travaux des organes des traités	Worldwide	EUR 676 032,51
THE KHMER INSTITUTE OF DEMOCRACY ASSOCIATION	Victim and Witness Protection (VWP) Standards for the Khmer Rouge Tribunal (ECCC) and Beyond	Cambodia	EUR 400 000
THE BBC WORLD SERVICE TRUST	Communicating Justice	Uganda, Burundi, DRC, Liberia Sierra Leone	EUR 950 000
STICHTING WERLEDVERBOND VAN WERELDFEDERALISTEN	Promoting increased universality and supporting the implementation of the complementarity principle of the Rome Statute of the International Criminal Court	Worldwide	EUR 1 000 000
ISTITUTO SUPERIORE INTERNAZIONALE DI SCIENZE CRIMINALI FONDAZIONE	Fighting Impunity and Promoting International Justice	Worldwide	EUR 715 876,22
FONDATION HIRONDELLE MEDIA FOR PEACE AND HUMAN DIGNITY	Agence d'information, de documentation et de formation (AIDF) auprès du Tribunal pénal international pour le Rwanda (Agence de Presse Hirondelle)	Rwanda	EUR 750 000
COMITATO NON C'E PACE SENZA GIUSTIZIA ASSOCIAZIONE	Complementarity and the impunity gap: the role of non-judicial, quasi-judicial and neo-traditional accountability mechanisms	Worldwide	EUR 550 000
STICHTING OXFAM NOVIB	Extraordinary Chambers (EC) and International Criminal Court (ICC) Justice Project	Cambodia	EUR 950 000
THE INSTITUTE FOR WAR AND PEACE REPORTING (IWPR) LBG	International Criminal Court Reporting Project (Uganda, Sudan and DRC)	Uganda, Sudan, DR Congo	EUR 809 039,80

Support for democracy, good governance and the rule of law

Organisation	Project Title	Country	Max. EC contribution
FRIEDRICH NAUMANN STIFTUNG	Enhancing the legal framework of associations in the Arab world through national dialogue and empowerment of civil society	Mediterranean region	EUR 721 890
KONRAD-ADENAUER-STIFTUNG EV	Strengthening critical social and political reporting in Uzbekistan	Uzbekistan	EUR 900 240
HEINRICH BOELL STIFTUNG EV	Building public confidence and maximising participation of disadvantaged groups in democratic processes through transparent elections in Georgia.	Georgia	EUR 319 930
GROUPE DE RECHERCHE ET D'ECHANGES TECHNOLOGIQUES	Renforcement des médias audiovisuels de RDC, du Congo-Brazzaville, du Burundi et du Rwanda	Subsaharian Africa	EUR 796 884
FOUNDATION ALPE	Fostering Civil Integration Through Education and Freedom of Expression	Georgia	EUR 302 356,10
SOCIAL DEVELOPMENT AGENCY VZW	Démocratie et syndicalisme, Evolution démocratique du syndicalisme dans les pays du Maghreb et du Mashreq	Mediterranean region	EUR 324 084,80
EUROPEAN UNIVERSITY AT ST PETERSBURG	Inter-Regional Electoral Network of Assistance in Russia (IRENA)	Russia	EUR 673 370
STICHTING OXFAM NOVIB	Practising Democracy from the Village up to the Capital: Promoting Participatory Democracy by Strengthening Local Communities	Egypt	EUR 787 014
CAUCASUS INSTITUTE FOR PEACE DEMOCRACY AND DEVELOPMENT FOUNDATION	Independent Media for Civil Integration	Georgia	EUR 479 576
FORUM DES ALTERNATIVES-MAROC ASSOCIATION	Pour une observation citoyenne des élections	Morocco	EUR 197 152
CLUB DE MADRID PARA LA TRANSICIÓN Y CONSOLIDACIÓN DEMOCRÁTICAS ASOCIACIÓN	Strengthening dialogue and democratic discourse through freedom of association in the Mediterranean and Middle East region	Mediterranean region	EUR 845 342
THE INSTITUTE FOR WAR AND PEACE REPORTING (IWPR) LBG	Cross Caucasus Journalism Network	Georgia	EUR 956 763
CLUB DE MADRID PARA LA TRANSICIÓN Y CONSOLIDACIÓN DEMOCRÁTICAS ASOCIACIÓN	Underpinning and Developing Democratic Electoral Processes through the empowerment of women Parliamentarians and Leaders in Sub-Saharan Africa	Sub-Saharan Africa	EUR 770 065
EURO-MEDITERRANEAN HUMAN RIGHTS NETWORK	Monitoring the Freedom of Association in the EuroMed Region	Mediterranean region	EUR 431 945
SOROS FOUNDATION KYRGYZSTAN	Support of Civil Initiatives in the Transition Period	Kyrgyzstan	EUR 305 914

CHERNIHIV PUBLIC COMMITTEE OF HUMAN RIGHTS PROTECTION	Promoting Freedom of Association and Campaigning for the Public Interest in Belarus	Belarus	EUR 178 990,30
EUROPEAN CENTER FOR NOT FOR PROFIT LAW	Strengthening the Legal Framework for Citizen Action through Freedom of Association	TACIS region	EUR 464 328
STICHTING HIVOS	Improving civil society media access by increased journalistic professionalism and strategic use of media tools in Africa	Zambia, Uganda, Tanzania, Mozambique, South Africa, Zimbabwe	EUR 1 000 000
ASSOCIATION REPORTERS SANS FRONTIERES	Protection du pluralisme médiatique en période électorale	Worldwide	EUR 420 000
OLOF PALMES INTERNATIONELLA CENTRUM	Promoting Freedom of Expression and Civil Society Involvement in Developing Democratic Media Legislation in Sudan	Sudan	EUR 831 000
KONRAD-ADENAUER-STIFTUNG EV	La promotion de la liberté associative dans la 3ème République en RDC	DR Congo	EUR 815 612,24
INSTITUT PANOS AFRIQUE DE L'OUEST ASSOCIATION	Appui au secteur de la radiodiffusion communautaire en Afrique de l'Ouest : Cadres législatifs et renforcements de capacités	Western Africa	EUR 483 504,76
SEARCH FOR COMMON GROUND VZW	Promotion de la liberté d'expression au Burundi	Burundi	EUR 707 575,16
SEARCH FOR COMMON GROUND VZW	Appui au processus démocratique en Côte d'Ivoire	Ivory Coast	EUR 875 170,16
ISTITUTO SINDACALE PER LA COOPERAZIONE ALLO SVILUPPO ONLUS	Projet pour l'instauration et la promotion d'un dialogue social entre le Gouvernement, les employeurs et les travailleurs a travers leur représentants au Burundi	Burundi	EUR 403 198,09
FUNDACION PAZ Y TERCER MUNDO	Promoción del acceso a los medios de comunicación social por parte de las comunidades de la región norte de Guatemala, con énfasis en el acceso de mujeres, jóvenes y pueblos indígenas	Guatemala	EUR 419 506,45
SYFIA INTERNATIONAL ASSOCIATION	Bien informer pour favoriser la démocratie et l'Etat de droit	Central Africa	EUR 395 759
OXFAM GB LBG	Appui Pour la Participation de la Société Civile et la Démocratisation en Haïti	Haiti	EUR 600 000
MOUVEMENT DES FEMMES HAITIENNES POUR L EDUCATION ET LE DEVELOPPEMENT MOUFHED ASSOCIATION	Appui à la formation citoyenne des femmes et populations défavorisées	Haiti	EUR 200 000
MOSCOW GROUP OF ASSISTANCE TO IMPLEMENTATION OF HELSINKI ACCORDS	Consolidating civic efforts for democracy against dictatorship	Russia	EUR 298 206

MINORITY RIGHTS GROUP LBG	Enhancing Batwa leadership in Burundi, the Democratic Republic of Congo, Rwanda and Uganda	Burundi, DR Congo, Rwanda, Uganda	EUR 629 792,01
INSTITUT PANOS AFRIQUE DE L'OUEST ASSOCIATION	Human Rights Society Organisations and Communication in Sierra Leone (HRSOC)	Sierra Leone	EUR 240 000
LIGUE TUNISIENNE POUR LA DEFENCE DES DROITS DE L'HOMME (LTDH)	Projet de Restructuration de la Ligue Tunisienne pour la Défense des Droits de l'Homme	Tunisia	EUR 100 518

____

Support for promoting the rights of indigenous peoples

Organisation	Project Title	Country	Max. EC contribution
CARE INTERNATIONAL UK	Derechos, Gobernabilidad y Democracia Inclusiva de los Pueblos Indígenas Amazónicos Fronterizos	Ecuador	EUR 711 398
FONDAZIONE TERRE DES HOMMES ITALIAONLUS	Fortalecimiento de la Identidad Indígena y Ampliación del Acceso a los Derechos Fundamentales en 8 Provincias de Ecuador	Ecuador	EUR 407 847
MOVIMIENTO DE DESARRAIGADOS ORGANIZADO PARA EL DESARROLLO INTEGRAL EN EL DEPARTAMENTO DEL NORTE DE QUICHE ASOCIACIÓN	Fortalecimiento de Aplicación del Derecho Indígena Ixhil, Consolidación de Autoridades Comunitarias, Mediación y Regulación de Conflictos	Guatemala	EUR 280 000
STICHTING CARE NEDERLAND	Promoting Rights and Social Inclusion for Terai Dalits in Nepal	Nepal	EUR 720 000
STICHTING HIVOS (HUMANITARISCH INSTITUUT VOOR ONTWIKKELINGSSAMENWERKI NG)	Asamblea Constituyente para Profundizar la Democracia	Bolivia	EUR 1 000 000
ASSOCIAZIONE COOPERAZIONE INTERNAZIONALE	Fortalecimiento de los pueblos indígenas y originarios de Bolivia en el ejercicio eficaz de sus derechos	Bolivia	EUR 827 027
CARE FRANCE	Derechos, Identidad Cultural y Participación de Pueblos Indígenas Amazónicos : El caso del Pueblo Aguaruna	Peru	EUR 468 729
PELASTAKAA LAPSET RY	Rights of children of indigenous communities in Southern Rajasthan	India	EUR 727585,60

____

Support for promoting the rights of minorities and for combating discrimination and xenophobia

Organisation	Project Title	Country	Max. EC contribution
BIRO ZA LJUDSKA PRAVA TUZLA	Dialogues	Bosnia and Herzegovina	EUR 153 441,42
WORLD VISION OF IRELAND	Advance Human Rights for Roma minority in Bosnia and Herzegovina	Bosnia and Herzegovina	EUR 392 310,02
"THE FOUNDATION OPEN SOCIETY INSTITUTE-MACEDONIA"	Living in Multiethnic Environment – Citizens with Equal Rights, Opportunities and Protection	FYROM	EUR 979 983
CENTAR ZA OBRAZOVNE INICIJATIVE STEP BY STEP UG	Education for Social Justice	Bosnia and Herzegovina	EUR 153 829,58
PILI ALAPITVANY	Promoting Anti-Discrimination Laws and Practice in Bosnia and Herzegovina	Bosnia and Herzegovina	EUR 282 707
EUROPEAN DIALOGUE LIMITED	Strategies for Achieving Rights for the Roma minority in Bosnia and Herzegovina	Bosnia and Herzegovina	EUR 295 277,20
INTERNATIONAL HELSINKI FEDERATION FOR HUMAN RIGHTS	Support and Protection of Human Rights Defenders: National, Regional and International Dimensions	TACIS region	EUR 516 934,30
ASOCIACIÓN PARA LA PROMOCIÓN SOCIAL ALTERNATIVA MINGA	Garantías y Protección para los Defensores y Defensoras de Derechos Humanos en Colombia	Colombia	EUR 645 600
ASSOCIATION POUR LE DEVELOPPEMENT ECONOMIQUE REGIONAL	Re-enforcement of Grassroots Dalit organisations in South India for the protection of fundamental Dalit rights and for awareness campaigns concerning an effective consideration of rights	India	EUR 377 118,10
CHRISTIAN AID	Civil Society approach towards achieving equality and the realisation of the rights of scheduled castes in India	India	EUR 762 033
ASSOCIATION POUR LE DEVELOPPEMENT ECONOMIQUE REGIONAL	De l'action Educative et de Sensibilisation aux Droits des Indiens dans L'Etat du Ceara au développement du respects des Droits de l'Homme au Brésil	Brazil	EUR 357 188,36
COORDINADORA NACIONAL DE DERECHOS HUMANOS ASOCIACION	Construyendo Igualdad en la Diversidad	Peru	EUR 400 000
SAVE THE CHILDREN FUND	Opening Educational Opportunities to Quechua Rural Girls in the Department of Huancavelica (Peru)	Peru	EUR 407 610

Children's and Women's Rights

Organisation	Project Title	Country	Max. EC contribution
STICHTING TERRE DES HOMMES NEDERLAND	Enhancing capacity to address trafficking, especially in children, from a human rights perspective in Southeast Asia, Southeast Europe and Latin America	Worldwide	EUR 999 996
ASSOCIACAO DIREITOS HUMANOS EM REDE	Black Women's Right to Health in Brazil	Brazil	EUR 252 266,56
ANNA ASSOCIATION NO TO VIOLENCE	Women's Rights – Human Rights	Russia	EUR 160 000
MOVIMENTO PER L'AUTOSVILUPPO L'INTERSCAMBIO E LA SOLIDARIETA	Advancing Women Rights: promoting attitudes against gender-based violence through strengthening the capacities of civil society organisations	Egypt	EUR 299 862,80
COOPERAZIONE PER LO SVILUPPO DEI PAESI EMERGENTI ONLUS	Somali women's FGM Eradication Plan	Somalia	EUR 999 970,64
GROUPE D'APPUI AUX RAPATRIES ET REFUGIES ASSOCIATION	Renforcement des capacités de lutte contre le trafic des femmes et des enfants des Comités de Droits Humains du Réseau Jeannot Succès	Haiti	EUR 557 301
STICHTING CARE NEDERLAND	Promoting Rights of the Disadvantaged by Preventing Violence Against Women (PROTIRODH)	Bangladesh	EUR 800 000
PELASTAKAA LAPSET RY	Promoting the Right of a Child to be Protected from Violence: Towards a national plan of action on protecting children from violence in Ethiopia, Kenya, Somalia and Eritrea	Ethiopia, Kenya, Somalia, Eritrea	EUR 846 841,27
HEINRICH BOELL STIFTUNG EV	"A life without violence and discrimination is possible!": Regional campaign to protect women from domestic violence	Mediterranean region	EUR 661 867
EESTI NAISUURIMUS JA TEABEKESKUS MTU	NGO and Governmental Cooperation Across the South Caucasus to Develop a Joint Response to Trafficking in Women and Children	TACIS region	EUR 480 000
CORPORACIÓN MEDIOS PARA LA PAZ	Promoción de un Entorno social favorable para la reintegración de niñas, niños, adolescentes vinculados y desvinculados al conflicto armado colombiano	Colombia	EUR 224 000

FUNDACIÓN SOCIAL COLOMBIANACEDAVIDA	Oportunidades para la Paz: escenarios alternativos para la prevención de la participación de niños, niñas y adolescentes en la guerra	Colombia	EUR 297 042
CORPORACIÓN VINCULOS	Fomento de la Cultura de los Derechos Humanos para evitar el reclutamiento de niños, niñas y jóvenes al conflicto armado en Colombia	Colombia	EUR 343 775,40
CORPORACIÓN DE PROMOCIÓN POPULAR	Campaña de documentación, educación y opinión publica hacia una cultura de respeto a los derechos de los niños y las niñas en zonas de conflicto en Colombia, incidente en la formulación y aplicación de políticas publicas relacionadas con el tema	Colombia	EUR 461 369
CARE INTERNATIONAL UK	KARAMA: freedom from violence	Egypt	EUR 799 239,07

Regional Human Rights Masters Programmes

Organisation	Project Title	Country	Max. EC contribution
UNIVERSIDAD ANDINA SIMÓN BOLÍVAR	Maestría Latinoamericana en Derechos Humanos y Democracia	South America	EUR 387 586

Election Training

Organisation	Project Title	Country	Max. EC contribution
STICHTING NEDERLANDS INSTITUUT VOORZUIDELIJK AFRIKA	National civic and electoral education programme in Angola	Angola	EUR 1 000 000

II/ Projects selected through Country Calls for Proposals

Country specific calls for EIDHR micro-projects were concluded for the following countries: Albania, Algeria, Angola, Armenia, Bangladesh, Belarus, Bolivia, Bosnia and Herzegovina, Brazil, Burundi, Cambodia, Colombia, Côte d'Ivoire, Cuba, DR Congo, Ecuador, Egypt, Ethiopia, the former Yugoslav Republic of Macedonia, Georgia, Guatemala, Haiti, Indonesia, Israel, Jordan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Laos, Lebanon, Mexico, Morocco, Mozambique, Nepal, Nigeria, Pakistan, Peru, Russia, Rwanda, Serbia and Montenegro, Sri Lanka, Sudan, Tajikistan, Tunisia, Turkey, Uganda, Ukraine, Venezuela, Vietnam, West Bank and Gaza, Zimbabwe.

III/ Projects selected without a call for proposals[1]

Organisation	**Project Title**	**Country**	**Max. EC contribution**
UNITED NATIONS HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS	Promotion and Protection of Human Rights in Northern Uganda	Uganda	800.000 €
COUNCIL OF EUROPE	Enforcing the rights of the child and reintegrating children at risk into society	Russia	200.000 €
UNITED NATIONS HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS	Renforcement des capacités nationales de promotion et de protection des droits de l'homme au Togo	Togo	800.000 €
COUNCIL OF EUROPE	Enhancing the capacity of legal professionals and law enforcement officials in Russia to apply the European Convention on Human Rights (ECHR) in domestic legal proceedings and practices	Russia	950.000 €
COUNCIL OF EUROPE	Network of Schools of Political Studies	Worldwide	650.000 €
UNITED NATIONS HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS	Achieving Women's Human Rights: Working for greater protection and empowerment	Worldwide	800.000 €
UNITED NATIONS HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS	Effective implementation of the Durban Declaration and programme of action	Worldwide	600.000 €
UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME	The ACE Practitioners' Network	Worldwide	950.000 €

[1] Excluding the Election Observation Missions.

ORGANIZATION OF AMERICAN STATES	Promoting racial tolerance and securing equality of traditionally excluded groups in Latin America	Latin America	EUR 650 000
COUNCIL OF EUROPE	Kyrgyzstan and Kazakhstan: Assistance in the preparation of a comprehensive constitutional reform	Kazakhstan	EUR 100 000
ORGANIZATION FOR SECURITY AND COOPERATION IN EUROPE	Strengthening Human Rights in Central Asia	Kazakhstan	EUR 224 814,40
COUNCIL OF EUROPE	Fostering a Culture of Human Rights	TACIS region	EUR 995 000
UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME	"Promotion of Equality, Tolerance and Peace through the dissemination of the Comprehensive Peace Agreement and of the Transitional Legal Framework in Southern Sudan"	Sudan	EUR 700 000
SPECIAL COURT FOR SIERRA LEONE	Victims Justice and Legacy Project	Sierra Leone	EUR 594 708
COMMISSION ON HUMAN RIGHTS OF THE PHILIPPINES	Enhancing the Role of National Human Rights Institutions in the Development of an ASEAN Human Rights Mechanism	Philippines	EUR 900 000
INTERNATIONAL CRIMINAL TRIBUNAL FOR RWANDA	Information, Education and Communication in support of ICTR mandate	Rwanda	EUR 600 000
UNITED NATIONS ORGANISATION	Mise en place d'un réseau de la société civile pour la protection des victimes et témoins en R.D.Congo	DR Congo	EUR 473 467,28
UNITED NATIONS CHILDREN'S FUND	Protection of Children from Violence, Abuse and Exploitation in Zimbabwe	Zimbabwe	EUR 800 000
INTERNATIONAL CRIMINAL TRIBUNAL FOR THE FORMER YUGOSLAVIA	Outreach programme for the ICTY - International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia	Worldwide	EUR 950 000
INTERNATIONAL CRIMINAL COURT	Strengthening the International Criminal Court	Worldwide	EUR 796 983,94

EU/INTERNATIONAL DAYS IN THE FIELD OF HUMAN RIGHTS

DATE	**DAY**
6 February	**International Day of Zero Tolerance against Female Genital Mutilation**
8 March	**International Women's Day**
21 March	**International Day for the Elimination of Racial Discrimination**
8 April	**International Roma Day**
3 May	**World Press Freedom Day**
17 May	**International Day against Homophobia**
18 October	**EU Day against Trafficking in Human Beings**
20 June	**World Refugee Day**
26 June	**International Day in Support of Victims of Torture**
9 August	**International Day of the World's Indigenous People**
10 October	**World Day Against the Death Penalty**
20 November	**Universal Children's Day**
25 November	**International Day for the Elimination of Violence against Women**
3 December	**International Day/EU Day of Disabled People**
10 December	**Human Rights Day**

(TEKST VOOR ACHTERKANT)

Dit jaarverslag van de EU over mensenrechten gaat over de acties en beleidsmaatregelen die de Europese Unie tussen 1 juli 2006 en 30 juni 2007 heeft uitgevoerd ter verwezenlijking van haar doelstelling, namelijk bevorderen dat de mensenrechten en de fundamentele vrijheden wereldwijd worden geëerbiedigd. Het verslag bestrijkt niet alles maar belicht mensenrechtenkwesties die reden waren tot bezorgdheid en geeft aan wat de EU heeft gedaan om deze kwesties, zowel binnen als buiten de Unie, aan te pakken.